Leipzig. Sept. 10. 1879.

PROLEGOMENA

AD

HOMERUM

SIVE DE

OPERUM HOMERICORUM PRISCA ET GENUINA FORMA VARIISQUE MUTATIONIBUS ET PROBABILI RATIONE EMENDANDI.

SCRIPSIT

Frid. AUG. WOLFIUS.

CUM NOTIS INEDITIS IMMANUELIS BEKKERI.

EDITIO SECUNDA

CUI ACCEDUNT PARTIS SECUNDAE PROLEGOMENORUM QUAE SUPERSUNT EX WOLFII MANUSCRIPTIS ERUTA.

BEROLINI.

APUD S. CALVARY EIUSQUE SOCIUM.

1876.

Friderici Augusti Wolfii prolegomena in Homeri Iliadem quibus caussis commoti denuo edere constituerimus, non est quod copiosius explicemus. Nam ut opus illud praestantissimum, quum a. 1795 primum in lucem editum esset, vehementissime philologorum studia commovit, ita hodie quoque communi omnium doctorum iudicio quasi lex et norma criticae via ac ratione faciendae habetur, ut nova libri editione, quae priorem accurate emendateque exprimat, plurimorum commodis consuli posse videatur. Eiusmodi editionem nos philologis offerimus, sed eam auctam tam luculenta accessione, ut a viris doctis haud exiguam gratiam inituri esse videamur. Contigit enim nobis, ut exemplar, quo I. Bekkerus usus est nancisceremur, cuius margini vir doctissimus annotationes ascripsit, quas hic publici iuris facimus. Pertinent eae maximam partem ad criticam et locos grammaticorum et interpretum quibus ea quae Wolfius proposuit vel probantur, vel oppugnantur. Neque omnes simul sed identidem repetita lectione ascriptas esse ipsum exemplar docet. Constat autem I. Bekkerum ex quo iuvenis in Wolfii disciplinam venit per sexaginta sex annos Homeri carminibus emendandis operam

dedisse; cuius rei recensio Homeri a Wolfio editi in Ephemeridibus Jenensibus, praefatio ad scholia Homeri et studia Homerica, quae in Academia Berolinensi praelegit testimonia praebent, quibus nunc accedunt annotationes in prolegomena.

Bekkeri notas hoc signo notavimus [ ]. Ipsum Bekkeri exemplar bibliothecae Universitatis Berolinensis tradidimus.

Secundae quam nunc publici juris facimus editioni addimus quae nondum edita sunt partis secundae dissertationis Wolfianae fragmenta ex quibus apparet, Wolfium in animo habuisse disquisitioni historicae criticam addere. Duae exstant hujus partis recensiones quarum altera docet quid utilitatis ad Homeri linguam judicandam ex Scholiastarum commentariis capi possit, altera quae similitudo intercedat inter Bibliorum et carminum Homeri historiam.

Neutrius disputationis forma erat absoluta; nonnullis locis enim emendationes erant adscriptae quas, ne legentes iis fraudaremus, omnes in notis textui subjecimus. Operam dedimus ut librum typothetarum mendis quam liberrimum studiosorum manibus traderemus.

I.

Duplex in primis genus est emendationis, quod libris vete- 3
rum admoveri et potest et solet, ut a vitiis et maculis, quas ex longa peregrinatione in barbariem varias plurimasque traxerunt, liberati, propius ad antiquam et suam formam revocentur. Alterum plus negotii et, paene dixerim, aerumnae habet; alterum plus otiosae delectationis: utrumque, recte si adhibetur, utile est; at alterum utilius. Nam qui optimis subsidiis vel minime instructus, scriptorem nobis emendatiorem reddit, sive ingenio suo, sive paucorum librorum usu; quamvis vix triginta naevos sustulerit, centum relinquat, eum tamen nemo de bonis litteris bene mereri neget. Itaque res fieri solebat tum maxime, quum libri calamo scripti non ita pridem prelis subiici coepissent, inque dies summa novorum subsidiorum exspectatio esset. Quem morem postea plerique sunt imitati ad nostram aetatem, etiam in iis scriptoribus, qui critica
materia et omni genere adiumentorum abundarent. Nimirum 4
pauci novarum recensionum auctores ita agunt, aut eam laboris patientiam afferunt, ut ex locis satis saepe reconditis et disparatis, in primisque ex veteribus exemplaribus, omnem varietatem lectionis contrahant, qua deinde cum vulgatis comparata, constantem emendationem aggrediantur. Immo consistunt fere tum demum, ubi impeditior sensus vel ipsa specie manifestum vitium obiicitur; iam ad varias lectiones aut ad vetus exemplar confugiunt, surda plerumque oracula, nisi constanter consulentibus. Neque multum diversa ratio est eorum, qui, quantumvis interdum docti ac sollertes, omnem emendationem ex aliquot librorum MSS. fide suspensam esse volunt, aut qui texta, quae vocantur, plane edunt ad unius exemplum; velut isti tandem libri ad scriptoris salutem fatis destinati essent.

Ab hoc leviore et quasi desultorio genere plurimum discrepat iusta, perpetua et certis artis legibus nixa recensio. In illo nihil prope aliud, quam passim exstantia aliquove libro prodita vulnera sanare volumus; transmittimus plura, ad sen-

sum quidem bona et tolerabilia, sed ad auctoritatem nihilo
meliora pessimis. Iusta autem recensio, bonorum instrumen-
torum omnium stipata praesidio, ubique veram manum scri-
ptoris rimatur; scripturae cuiusque, non modo suspectae, testes
ordine interrogat, et quam omnes annuunt, non nisi gravis-
simis de causis loco movet; alia, per se scriptore dignissima,
5 et ad veritatem seu elegantiam sententiae optima, non nisi suf-
fragatione testium recipit; haud raro adeo, cogentibus illis,
pro venustis infert minus venusta; emplastris solutis ulcera
nudat; denique non monstrata solum, ut mali medici, sed et
latentia vitia curat. Hac in ratione tametsi ingenio et arti
coniectandi minime locus deest, tamen quoniam omnis veteris
scripturae fides ab incorruptis monumentis pendet, ante omnia
est elaborandum, id quod fieri certe nequit sine ingenio, ut
fontium, unde cuiusque scriptoris textus hauriatur, proprie-
tates et singularem naturam scrutemur; varios testes, per
classes et familias dispositos, ex sua quemque indole me-
tiamur, atque calliditate quadam, nec illa tamen cupida,
eorum tanquam voces et nutus excipere discamus. Etenim
in plurimis rebus et Critico, et quicunque sibi rem histo-
ricam exquirendam sumpsit, imitanda est boni iudicis con-
suetudo et prudentia; qui prius, quid testes afferant, lente
explorat, et omnia veritatis argumenta colligit, quam rei
gestae coniecturam suam interponere audeat. Ac ne potest
quidem fieri, ut qui paucis codicibus, quales vulgo occur-
runt, fretus coniecturam quamvis sagacissime exerceat in
multis veterem ac germanam scripturam assequatur. Nam
ut in rebus iudicandis tabularum et litterarum penuriam
ingenium compensare nullum potest; ita acerrima eius vis,
non temperata et subacta assiduo usu librorum, in histo-
ricis et criticis rebus frustra laborat. Quippe hae utraeque
6 res magis nomine quam genere inter se differunt, nec di-
versis tenentur iudicandi regulis. Itaque ut ingenium, sicut
par est, membranaceis thesauris longe praeferas, plurimum
tamen interest ipsius ingenii, quam plurimos codices com-
parari, quorum testimoniis iudicium de vera lectione nitatur,
et multis modis adiuvetur divinatio. Quare quo frequen-
tius scriptor aliquis ad codicum collationem vocatus est,
eo magis iusta illa et constans recensio locum habet: in
ceteris qui adhuc paucitate subsidiorum laborant, haud scio
an multiplicandis textorum formis haec studia, nimis per

Plutarchus 50–120. Longinus 213–273. Proclus fl. 450

se operosa, impediantur potius quam ornentur. In tales nempe *recognitio* quaedam, non veri nominis *recensio* cadere videri potest.

II.

Sed de his in universum nemo ambigat: in Homero autem, antiquissimo vate, id ipsum dubitari video, tantine tam novorum codicum auctoritas facienda sit. Nam nullus eorum ne postremorum quidem Latinorum scriptorum tempora attingit; pauci sunt et rari, qui XII. vel XI. saeculum excedant. Quae dubitatio si eam vim habeat, ut poëta nobis ex his fontibus ad veritatem et integritatem textus, primum divino eius ore fusi, redigi nequeat, dicam posthac, quam libenter hanc sectam rationemque sequar. At quum veterum librorum fata cogito, nonnunquam praeter spem prospera, atque animadverto, quam prope germano nitori redditos habeamus Herodotum, Platonem, Xenophontem, alios aevi eiusdem, quos ex eorundem librariorum manibus accepimus; nisi forte priscorum *ἀοιδῶν* pessima ad nos exemplaria venerint, non reperio, cur his tanto minus quam illis confidendum sit. Accedit huc, quod Criticorum Alexandrinorum, qui deinceps exstiterunt, opera contigit, ut nos haud dubie Homerum multis locis rectius scriptum legamus, quam illi ipsi legere possent. Denique in iis scriptoribus, qui Homeri versus apponunt, pauciores sane, quam quis speret, diversitates lectionis sunt, quae quidem alicuius momenti sint, nec infida memoria vitiatae, quas non ex istis codicibus paene easdem recipiamus. Novitas enim codicum non maius vitium est, quam hominum adolescentia: etiam hic non semper aetas sapientiam affert; ut quisque antiquum et bonum auctorem bene sequitur, ita testis est bonus. Etsi igitur Scholiorum et Glossariorum apparatui aliquanto plus quam nudis membranis tribuo; pluribus tamen exemplis saepe perspexi, haec Carmina non nisi utrisque coniunctis copiis ad eam scripturam revocari posse, quae neque ipsis sit indigna, nec a doctae antiquitatis praeceptis abhorrens. Et hoc in loco ita nobis acquiescendum erit, ut, si purum putum *ἀοιδὸν* quaeramus, nec idem nobis, quod Plutarcho, Longino vel Proclo, satis esse putemus, ant ad inania vota, aut ad effrenatam divinandi libidinem res reditura esse videatur.

III.

8 Abiecta ergo spe, fore unquam, ut Carminum Homeri-
corum quae primitus fuerit forma, alibi quam in mente nostra,
et id quidem rudibus lineis, fingi queat, experiendum vide-
batur, quo nos in expoliendis his aeternis et unicis Graeci
ingenii reliquiis vestigia antiquitatis ducerent. Quam curam
quum inter tot diversa, quae melior earum illustratio poscit,
primam et maxime necessariam esse censerem, hac editione
ad eam ita animum applicui, ut accuratioris recensionis, cuius
modum supra designavi, specimen darem. Id Homero non-
dum contigisse, inter eruditos constat. Nam instrumentorum
idoneo numero carentes antehac editores ne poterant quidem,
si voluissent, tale consilium inire: itaque plerumque, nisi eos
forte aliquis pannus Scholii vel Eustathii codicisve varietas
commoveret, obviae perspicuitati sententiarum secure indor-
miebant. Adeo Homero insignis sua laus tenuitatem attulit
et maciem, quum alii vitiis suis pinguescerent. Lycophronis
tenebras si obiecisset, mirum ni ei toti greges baiulorum
iam dudum lucem undecunque apportassent. Non ego cui-
quam eorum, qui poëtam olim ediderunt, vitio vertam, tam
parum studiose ab iis membranas et reliquias Scholiorum ex
bibliothecis conquisitas esse: id fortunae magis est quam
ingenii aut industriae: quanquam nonnulli, ut Berglerus,
etiam oblatas eiusmodi opes spreverunt; aliis autem, ut Ita-
9 licis editoribus, earum utendarum facultas in vicinia erat.
In his rebus, ut dixi, casus dominatur. Sed quod ne haec
quidem, quae apud vulgatos scriptores, Grammaticos et Le-
xicographos in promptu erant, nec congesta ab ullo eorum,
neque ad constituendum textum adhibita sunt, id soli ne-
gligentiae ac levitati imputandum dixeris. Nam quis primum
evolvat v. c. Apollonium Dyscolum, Etymologicum M., Hesy-
chium, quin statim viderit, multas ibi lectiones et *διττογραφίας*
latere? ut huius certe rei monitore nemo egeret. At minoris
operae est, virgulae cuidam divinae fidere, si quid ea inter
ipsam curam edendi offerat, quam tot tam tetricae doctrinae
libros tractare, animo ad unum opus intento. Quid? quod
eos ne Eustathium quidem, cui omnes interpretationis Ho-
mericae palmam dabant, totum constanter pervolutasse, et
quae huic insunt utilia excerpsisse, quaevis Rhapsodia
arguit.

..onter. cf. Deutsch. Bähre. Bünde

Nec modo comment. Cath. eis. cant.

Henr. quidem Stephanum Barnesius non immerito ac-
cusat Eustathio negligenter usum fuisse: nisi laboriosissi-
mum virum, quum subitarias notas scriberet, ea dicas afferre
noluisse, quibus non ad corrigendum usus esset. Illis enim
saeculis impune dissimulabantur labores, quos hodie mutatis
moribus in lucem proferre cogimur. Ita ab Aldina inde se-
cunda pluribus priorum editorum, quamvis tacentibus, hunc
Grammaticum prorsus neglectum non credam, ex quo eos
etiam recepisse video nonnulla, quae vix aliunde sumere
possent: sed constantiam comparationis non reperio. Eamque
ne Romana quidem editio plane probat, illa quae textum 10
iuxta et illius Commentarium continet. Ipse vero Barnesius,
qui Eustathii *intima scrinia se compilasse* iactat, quam in hac
et reliquis professionibus suis vanus sit, et alii viri docti,
et unus de paucis, qui Eustathium gnaviter perlegerant,
Valckenarius monuit. Neque tamen Barnesius, cetera inep-
tus homo, et parum accurate doctus, hac laude fraudandus
est, eum fuisse primum, qui ex antiquis scriptoribus aliquid
ad insequentium usum expromeret, aliquid ipse etiam ex
his fontibus bene corrigeret. Temerarias eius correctiones,
numero plures, qui rursus expunxit, Clarkius, vir gramma-
ticae doctrinae peritissimus, ingenium ubique prodit tali la-
bori et omni severitati criticae operae alienum. Is igitur
auctoritatem lectionum, quae quidem ex vetustis exemplis
peti debebat, omisit, contentus fere parva illa varietate, quam
Appendix vulgarium olim editionum, et Stephanus Barne-
siusque dederant; ad Eustathium vel Scholia rarius dever-
tit, ubi alii haeserant, aut ipse sententiae suae quaerebat
auctorem; reliqua leviter, et leniter, miraque moderatione,
ut nonnunquam vel in meris ineptiis Barnesii nihil nisi *ido-
neam rationem* desideret. Alio animo et doctrinae apparatu
ad repetendum Clarkianum exemplum accessit Ernestius,
etsi non sponte, sed librarii sui voluntate. Quam ob rem
eum magis admirandum puto in ornando hoc alieno opere,
quam in propriis quibusdam, quae contentiori studio perpo-
livit. Hic tamen, qui et conferendis pluribus libris et vero 11
etiam iudicando, id quod multis locis acutissime facit, om-
nium optime de lectione Homerica meruit, idem videbat sig-
nificabatque in Praefat. Vol. V., quantum porro laborandum
esset, dum contingere posset poëtae, ut ab omni parte purus
et emendatus prodiret. Tantum aberat ille a perversa opi-

nione eorum, qui hodieque hunc textum, qualis paullatim forte fortuna factus est, genuinum ac prope *Μουσόπνευστον* habere videntur; istorum exemplo Buxtorfianorum, qui eandem rem olim praedicabant de Hebraico codice suo, quum ab eo omnem ingenii et tantum non rationis humanae usum arcerent, ea quoque tanquam *θεόπνευστα* reveriti, quae nunc a doctis vitiosissima putantur.

IV.

Nec vero Ernestius quidquam minus sperare potuit, quam tales exornando Homero tantasque copias superesse, quantae his demum septem annis obtigerunt. Iam hic paucis verbis delibandum nobis est insigne meritum Villoisonii, qui primus duos Iliadis codices Venetos in publicum protulit cum ea Scholiorum congerie, quae antiquarum et ad horum Carminum fata et textus conditionem perspiciendam utilium rerum copiam multo maiorem, quam ceteri in unum collati libri omnes, suppeditat, atque omnino criticis et grammaticis divitiis non modo Eustathio, sed omnibus omnium poë-
12 tarum Scholiastis longe antecellit. Ignoscenda sit forsan cupiditas quaedam in laudando libro, quem longa et operosa tractatio nobis carum fecit. Verum ita de illo quemque existimare cogat levis comparatio eorum, quae in hoc genere erant prius vulgata: secus qui sentiebant, vel non recentes erant a Scholiastarum lectione, vel editoris prima promissione in nimiam spem erecti, speratis mox minora se accepisse aegre ferebant. Videntur adeo fuisse, qui quum Zenodoti, Aristarchi, Cratetis, Alexionis, tot aliorum Alexandrinorum, nomina ibi saepe afferri, lectiones etiam editionum, quarum tenuis ad nos memoria venisset, atque multorum singularia de Homero scripta laudari audivissent, continuo has ipsas commentationes et *διορθώσεις*, in unum corpus compactas, nobis oblatum iri opinarentur. Tandem prodiit liber, longa exspectatione doctorum celebratus, plus dimidio minor quam Eustathius. Et attulit tantummodo ex illis criticorum et interpretum operibus Excerpta, non eo instituto facta, quod quis nostrum nunc sequatur in excerpendo, modo uberiora, modo contractiora; plurimis quidem referta lectionibus, sed iis nec primorum fontium, nec rationum explicatione satis munitis; postremo multa, quae ad doctrinam

Storia Veneta

Scholia Veneta.

γῦρος circle

et litteraturam Homericam, pauca, quae ad sensum poëticarum virtutum informandum faciant, admodum nihil, quod vatis aetatem suis opinionibus, moribus et omni sentiendi et cogitandi tenore repraesentet; ne quid de auctario nuga- 13
rum doctarum et indoctarum dicam, quo haec quoque Scholia aevum suum testantur.

Quare, ut nunc se res habet, ex quo Graecorum ac Latinorum litterae in popularem gyrum coartari coeperunt, valde verendum est, ne operi, quod maxime deficit in iis, quae vulgo cupidissime anquirimus, vix aliqui contingant e longinquo venerantes, lectores perpauci. Neque id, ut hodie loqui solent, legi potest; assidue tractari, excuti, cum reliquis omnibus, quibus vetustas pepercit, subsidiis curiose conferri poscit. Quod quo quis fecerit studiosius, eo magis intelligat oportet, ex quanto naufragio in hoc doctrinae orbe quam pauca ad nos perlapsa fragmenta sint, instar forulorum aliquot ex bibliotheca ingenti. Qua de re postea, si locum de Homericae lectionis fontibus attigero, pluribus dicendum erit. Sed quamvis ne unius quidem celebrium Criticorum veterum integras animadversiones aut recensionem recuperemus, quas propter varias causas mihi verisimile non est, genuino suo habitu in V. et VI. saeculum perdurasse; passimque in vulgato textu scripturae sint iure suspectae, quas nobis nulla notatio sollicitet; alia prorsus deserta, quae a veteribus diverse illustrata esse aliunde discere vel suspicari liceat; quum nonnulla, quae interprete non egebant, obruat moles commentariorum: sed quamvis haec et maiora desideres, tamen eorum, quae docte, acute, ingeniose notata, quae utiliter animadversa aut ex antiquissimo aevo propa- 14
gata sunt, adeo superat copia, ut quisque videat hoc thesauro recluso tantum adiumenti Homero ad accuratam, et criticam et historicam, interpretationem allatum, quantum ad aliorum poëtarum, quos iidem Alexandrini tractaverunt, habemus nullum. Ergo desinant aliquando Orientalium litterarum magistri, Masora sua superbi, dolere fortunam nostram, quod nobis scripturae Homericae auctoritas posita sit in tam novorum codicum fide, plerisque veterum recensionum vestigiis sic obtritis ac deletis, ut textus nostri conformatio paene in obscuro lateat. Habemus nunc, si omnia undique excerpta componimus, Masoram etiam Graecam quandam, tum vestustate, tum variae eruditionis copia multo

praestantiorem, multoque melius servatam. Atque hac utraque, et Graeca et Hebraica, farragine comparanda, nunc demum altius perspicere licebit, a quibus principiis olim omnis emendatio librorum et critica ars profecta sit, cum aliis rebus pluribus, quibus litteratae antiquitatis cognitio continetur: cui studio etiam ad intelligendum poëtam saepe plus debemus, quam hic locus capiat. Quod autem imprimis notabile est, et Venetis his codd. eximium pretium addit; accepimus in illis normam et quasi amussim, ad quam codicum nostrorum, et eorum qui posthac conferentur, qualitas et conditio firmiter exigi possit.

Illud iam nunc nos docuit usus variantium, quas ex quin-
15 que codd. Vindobonensibus edidit Alterus, vir doctissimus et indefessa industria. Sed hae lectiones, cum Venetis ceterisque copiis comparatae, mihi parum spei relinquunt, fore ut ad Iliada quidem ex codicibus multa nova et praecipua usquam prodeant. Nam ipsi meliores libri Vindobonenses nihil aliud fere nisi cognita et alibi reperta confirmant, quum ex iis appareat, quae lectiones alicui posteriorum temporum Grammatico vel librario praestabiliores visae sint. Cuiusmodi auctoritates quoniam nec ipsae per se, nec numerus et multitudo earum quidquam momenti faciat, praesertim si non nominatae, auctorum gravitate careant; haud paullo plus accessurum putem huic apparatui lectionum, si viri docti plura Glossaria et Scholia inedita excusserint, quam si nos ditaverint decem vel viginti novorum codicum scripturis. Quidni autem illud unius Homeri gratia operae pretium sit? quando aliorum librorum veterum, sacrorum quidem, critica illustratio admodum nuper tot equos viros exercuit, ipsos adeo Europae fines egressa, tantumque hausit nummorum, quorum tertia parte pauper Homerus contentus esset. Nunc ille adhuc Kennicottum suum exspectat, ut denique constet, quid omnino in deperditis numerandum, cuius adhuc quasi ex quisquiliis corradendi spes reliqua sit.

V.

Gaudebo, si falsus fuero: mihi vero paratis opibus ac-
16 quiescendum putanti, quum Odysseae tantum novos codices quaererem, statim ab eo tempore, quo poëta primum in hac urbe usui scholarum aptaretur, ipsa tunc curae meae festi-

Scholia Veneta.

natio quodammodo extorsit hoc consilii, ut colligendo, quodcunque textus rationibus ullo modo profore videretur, strenue me ad hunc recensionis laborem pararem. Quidquid interea egi, etsi nonnulla me satis occupatum tenebant, subsecivae operae fuerunt; Homerum nunquam diu ex animo et conspectu amisi. Nam plurima videbam mihi non solum colligenda sed etiam discenda et ab initiis pertractanda esse, quippe qui tum, quum primum ederem, doctam interpretationem vix attigissem. Itaque exorsus ab Eustathio, grammaticam partem eius diligenter excussi; mox excerpsi lectiones, quas ille aut in vulgatis exemplis suis, aut in marginibus eorum, vel alibi reperisse se proderet. Adiunxi deinde, praeter cetera tum vulgata Scholia, bonum numerum variantium et notarum critici generis, quas mihi duo nunc desideratissimi amici ex cod. Lipsiensi Paullino exsignaverant, in recensu Ernestiano omissas. Paullo post proprio studio pervolvi Lexicographos, Scholiastas et alios Grammaticos veteres, tum, prout tempus meum ferebat, reliquos scriptores, quoscunque ullum Homericae scripturae vestigium servare sperabam. Neque inter haec neglexi poëtas Graecos, in primis Alexandrinos, imitationes Homeri consectans, non ut, quomodo flores olerent in alienum solum
translati, adverterem, etsi eius studii, suo loco adhibiti, non 17
despicio elegantiam; sed sicubi isti usu verborum et genere loquendi, ad principem artis suae conformato, significarent, quid in optimis exemplaribus illius legissent, aut legendum ipsi censuissent. Cuius animadversionis, ne quis eam longius evagatam putet, satis magnum fructum percepi, praesertim ex iis poëtis, quos ambiguum est poëtasne verius an litteratores dicamus. Ita vero lustratis Graecarum et Latinarum litterarum latebris omnibus, quae uspiam susceptae rei adiumentum ostenderent, grandique lectionum et criticarum notationum apparatu contracto, aucti sumus Venetis illis et Vindobonensibus praesidiis. Novus hic campus apertus novum laborem obiecit in iis ipsis, quae absoluta putaram. Videbam enim bonam partem confectae viae mihi iterandam esse, ut primam messem cum novis opibus contenderem, et, si forte aliquid utile antea pro spico nequam omisissem, id ex contentione rectius aestimatum reprehenderem. Qua in opera quo progressus sum longius, eo mirabilius sentire coepi de Venetorum Scholiorum prae-

stantia, sine quibus multarum lectionum et versuum auctoritas nobis prorsus incomperta esset. Neque hoc nobis solis dolendum erat, qui in his studiis tam sero versamur. Nam etiam Eustathium, quem deinde iterum tertiumque comparavi, quum antiquissimi codicis Ven. CCCCLIII. notitia caruisset, ista in re cognovi haud multo meliore fortuna
18 usum, quam quemvis recentiorum editorum cum proletariis codicibus suis. At ille, qui in Homero nihil praeter pulchrum poëtam mirabatur, priscorum eius fatorum minus curiosus, et rhetoricos potius quam criticos interpretes sectatus, omnino ab hac parte non tantam, quanta vulgo fruitur, laudem meruit, plurimam debet iacturae doctiorum Scholiorum.

Postremo retuli me ad cognoscendum, quidquid bonae frugis allatum esset ex manu scriptis exemplaribus, curamque conferendarum primarum editionum, institutam ab Ernestio, usque ad Stephanianam persecutus sum; longe quidem minore fructu quam labore. Paucae enim his editis libris propriae sunt lectiones; et quae in eo numero bonae sunt et textu dignae, earum quoad fontes ignoramus, non ita gravis auctoritas esse potest; quum codices quidam, praecipue Venetus ille, propter testimonia Scholiorum plerumque etiam ibi mereantur fidem, ubi ceterorum librorum consensus non accedit. Qua in re saepe mihi usu venit, ut longo circuitu pervenirem ad eas correctiones, quas eximii libri primus adspectus frustra obtulerat. Nam quae magna est huius mei ac Veneti textus convenientia, eam sponte natam habui, non quaesivi. Quoniam enim me constanter ad fidem testatae antiquitatis contuleram, nihil tribuens vulgari levitati, quae dum scripturae veritatem elegantia vel simili specie metitur, nova et antiqua fere nullo discrimine arripit; etiam principes editiones perraro, et ne
19 Venetum quidem codicem neque Eustathium nisi de fontibus suis monentes, audiendos esse duxi. Itaque si in huius verbosissimi hominis voluminibus nihil aliud quam variantes lectiones quaesissem, quum ex iis, quae ipsi propriae sunt, paucissimas receperim, minima pars emendationis meae mihi maximo taedio et dispendio temporis redimenda erat.

VI.

Sed nequaquam me poenitet huius studii, quod per hanc occasionem in tractatione veterum Grammaticorum consumpsi. Immo tantum eo me adiutum sentio, non modo ad hoc opus, sed ad omnem facultatem linguae Graecae, neminem ut arbitrer in ullo Graeco scriptore edendo proficere posse, nisi simili cursu lectionis praecepta illorum collegerit, et ad optimas rationes examinaverit. Neque id molestum negotium est ei, qui assiduus et alacri animo idoneas rei horas carpere consuerit. Credo sane facilius esse, Grammaticorum minutias ridentem, de Homerici saeculi barbarie et horrido sive erudito cultu sermonis, de fabulari historia et insipientia mythica, vel de epici Carminis virtutibus ex Aristotelis decretis philosopho molimine disputare. Nempe taedet in ista lectione doctos indoctarum quarundam et minutarum argutiarum. At primum modestia vetat ullam rem contemnere, priusquam eam probe cognoveris. Et, ne dicam, quam multa illi nobis soli ex vetusta memoria servaverint, iidem argutuli saepe etiam sensum verborum optime expediunt, quippe quos usus linguae nondum penitus amissus tutos praestabat a pluribus erroribus, quos hodie male tegimus novae interpretationis deliciis. In Homero porro singularis oblectatio quaedam et dignitas illius operae accedit ex eo, quod variarum lectionum et canonum technicorum, quos libri grammatici et Scholia praebent, conquisitione et censura in vetus et plerisque antiquis scriptoribus antiquius aevum ac quasi in societatem vocamur doctissimorum Criticorum, quorum iudicia et praeceptiones, quibus olim Ciceronis, Virgilii, Horatii adolescentia alebatur [1]), quamvis de Graeca, id est patria ipsorum, lingua scriptas, nos barbari *ὀψιμαθεῖς* passim non absurde refingere posse videamur. Talem conditionem critici muneris, nullus est scriptor aut poëta antiquitatis, qui perinde atque hic noster offerat. Quum vero plurima ex illorum Criticorum commentariis, tanquam per manus tradita, alia in alias aetates, vetustissima partim in novissimas, devenerint, omnes istius

---

[1]) Non ambitiose hoc dici, plures loci Ciceronis, Senecae et aliorum docent, atque omnis ratio grammaticae et liberalis institutionis apud Romanos.

generis reliquias colligere plane oportuit eum, qui integrio-
rem textum requirebat. Quodsi illud industrie feci, atque
nullum neglexi locum, unde hanc recensionem limatiorem
redderem, nihil mihi laboravisse videor, praeterquam quod
21 res ipsa exigeret. Minime ergo querar, quantum molestiae
exhauserim in hoc tam diversarum rerum paratu, in tot
scriptoribus pervolvendis, in legendis et partim reconcin-
nandis Scholiis, atque in conquirenda et excutienda tanta
et persaepe inutili farragine glossarum et lectionum. Nā-
vavi libens, quod, qualecunque navavi, et ad meam ipsius
utilitatem. Ac ne haec quidem de studiis meis praefarer,
nisi mihi ratio eius operis reddenda esset, in quo alienis
laboribus frui non liceret. A iactatione industriae tantum
absum, ut non tam laudi mihi dari cupiam, si necessariam
operam non detrectarim, quam vitio, si vel minus recte in
ea sim versatus, vel quidquam certae emendationi profutu-
rum omiserim.

VII.

Etenim illud mihi unum propositum fuit praecipue, ut
textum Homeri ad normam eruditae antiquitatis emendarem,
atque eum verbis, interpunctione, accentibus, prope talem
exhiberem, qualis ex recensionibus olim probatissimis refic-
tus, si tantum sperare fas est, Longino alicui seu alii veteri
Critico, qui copiis Alexandrinorum perite moderateque uti
sciret, satis placiturus fuisse videretur. Hoc quid rei sit
atque consilii, et quas in eo rationes secutus sim, Commen-
tarii materia est, non Praefationis. Nam si non solum in-
doctorum calumnias amovere, sed ipsas causas instituti ad
22 liquidum perducere velim, multa, quae vulgaribus erroribus
implicantur, ad verum revocanda sint; alia, quae tot libro-
rum interitus obscurat, alte repetitis historicis coniecturis
illustranda, omniaque confirmanda exemplis, ad communem
intelligentiam delectis. Ut vero clarius appareat, quibus
potissimum praeceptis regatur Homerica emendatio, maximo
studio in tralaticii textus mutationes inquiri oportet, recen-
sendis fontibus et rivulis earum, qui vel olim manaverunt,
vel etiam hodie patent. In hac infinita copia rerum nunc
eo utar temperamento, ut gravissima quaeque et utilissima
paucis exsequar, nec ipsum, quem ingressus sum, cursum,

sed extremos tantum fines eius et summam proponam. Igitur
quum vulgatae scripturae conditionem et eius reformandae
necessitatem attigero, primas lineas dabo disquisitionis, qua
per *sex aetates* disparis intervalli et ingenii interior historia
critica horum Carminum ad nostrum usque tempus deduca-
tur. *Primam aetatem* ponimus ab *origine ipsorum*, h. e.
tempore cultioris poësis Ionum (circiter ante Chr. 950.), ad
Pisistratum, tyrannum Atheniensem, cui a veteribus duorum
corporum, quae nunc obtinet, dispositio tribuitur; II. a *Pi-
sistrato* ad *Zenodotum*, qui primus ex Grammaticis criticae
Homericae celebriorem viam aperuit; III. a *Zenodoto* ad
Apionem, propter artem interpretandi poëtae, ut Seneca
scribit, tota Graecia circumlatum; IV. ab hoc inde ad *Lon-
ginum* ac discipulum eius, *Porphyrium*, a quo utroque lectio
et interpretatio Homeri quodam modo adiuta est; V. a *Por-* 23
phyrio usque ad auctorem editionis principis, *Demetrium Chal-
condylen*, Atheniensem; VI. horum trium proximorum saecu-
lorum, quibus Homerus variis modis ingenia virorum docto-
rum et officinas typographorum exercuit [2]). Haec prior pars 24
erit huius Praefationis; posterior in causis, quibus Homerica
emendatio nitatur, gravissimisque et propriis eius legibus
atque in ratione consilii nostri reddenda versabitur.

2) Haec una postrema aetas, quam in ceteris scriptoribus historia litteraria raro egreditur, tantum proventum habet omnis generis librorum, ut titulos eorum percensere magnum negotium sit. Curavit id nuper novus Editor Bibliothecae Fabricianae copiose et accurate; neque ille tamen in iudicandis instrumentis rei criticae et indice editionum aliis nihil mutandum et augendum reliquit. Nobis vero iterum monendi sunt lectores, ne quid aliud exspectent quam uberioris scriptionis adumbrationem, et eam magis in interiore usu criticae silvae quam in rebus litterariis occupatam. Quapropter antiquos potissimum fontes anquiremus, non hos novitios editorum librorum: quibus quae factae sunt vicissitudines textus, si cum illis comparentur, vix dignae sunt occupati hominis indagatione. Omnino in hac parte antiquarum litterarum plurima sunt, quae ne te lateant, sedulo curare debeas; sed ita, ut statim cognita vel chartis mandata libenter obliviscare, saltem dissimules ea, quae frustra collegeris. Si quid autem ab aliis iam dudum collectum repetam, communi materia utar novo modo. Qua in re me admodum sollicitum habent angustiae huius libelli, unde brevitas exsistet parum apta talibus rebus, et interdum immodestiae speciem habitura. Sed parendum erat necessitati, etiam cum incommodo quodam.

PARS I.

VIII.

Iam primum subeat mirari, cur, quum tam raro in Homero graviora vitia offendant, tantum tamen operae in correctione eius ponendum statuam. Apollonium Rhodium contende, quomodo ante Brunckium legebatur, vel Quinti Smyrnaei etiam nunc mendosissima exemplaria; sane non poterit tot saeculis antiquior vates non et integerrimus videri et emendatissimus. At qualem integrum librum dicimus critico quidem sensu? Haud eum profecto, qui absque offensa legi possit, et in quo nihil sit eleganti consuetudini sermonis et reliquis recte scribendi legibus contrarium. Ut nihil eiusmodi sit in vulgato textu, non continuo pro puro et emendato habendus erit; immo nonnunquam ob id ipsum, si eiusmodi nihil insit, tanto magis germana integritate sua fraudatus esse videatur. Non dubito fore, qui hoc subabsurde dici opinentur. Sed si textum scriptorum veterum supra recte retuli ad *factorum historicorum* spectationem, in eo constituendo nullam speciem probabilitatis ex sensu elegantiae ductam, verum proba et satis antiqua exemplaria principatum habere necesse est. Longe autem aliud est, in optimorum testium fide spectanda leges historiae coniungere cum usu linguae, cum rerum doctrina atque sensu pulchri; aliud, hoc volatico sensu tanquam ventulo impelli, ut, quaecunque lectio venusta et commoda obiiciatur, eandem veram et germanam esse credamus. Saepe enim severiore iudicio, quod a veterrimarum auctoritatum collatione ducendum est, plane efficitur, ea omnes numeros veritatis habere, in quibus maximae offensae sint, alia autem incertae aut nullius fidei esse, quae perquam probabili et festivo sensu niteant.

Quid vero, si ne nitent quidem vulgata, quae antiquiorum librorum consensui adversantur? Sed nolo statim eius generis exempla proferre, qualia iam olim quaedam, satis gravibus de causis, textu eieci; ut Il. *β*. 451. *ἑκάστου*, *η*. 337. *ἐν πεδίῳ*, *ϑ*. 563. (559.) *σέλας*, *κ*. 328. *βάλε*, *μ*. 343. *Αἴαντε*,

Quaeritur: integer liber critico quidem sensu quid sit.

B 451. ὀτρύνουσ' ἰέναι· ἐν δὲ σθένος ὦρσεν ἑκάστῳ. Pseudoplut. 136. 41.
π. 337 ἄκριτον ἐκ πεδίου· ποτὶ δ' δειμόμεν αὐτῷ κα. ou Es. 668.34 ou.
Θ 563. εἵατο πεντήκοντα σέλαι πυρὸς αἰθομένοιο
K. 328 ὣς φάθ' ὁ δ' ἐν χερσὶ σκῆπτρον λάβε καί οἱ ὄμοσσεν
M 343 ἔρχεο δῖε Θοῶτα, θέων Αἴαντα καλέσσαι / ἀμφοτέρω
μὲν μᾶλλον. Αἴαντε δεινώ.

... ος του πολλων αριστοι Αχαιων δεχεται ...

Αχαιων et. Ar. Lex. Arist. Suidas.

.365 υἱε Παλαιμένεος, τῶ Γυγαίη τέκε λίμνη   πυλαιμένεος S.

Πυλαιμένεος G.

.320 φαίης κε Ἰάκοισι σε τιν' ἔμμεναι ἄρρονα ταύτας. Ἰάκοισι ... S. Draco

.435 δ' Ἰηχες μεμακυῖαι, ἀκούουσαι ὄπα ἀρνῶν. ἀκούσασαι Aldina et

Rom. [illegible]

.159 δ' ἐγάρ τε χρησωνται Δὲ διὰ κτήσιν δατεόνται.

εἰ δ' υἷας Πριάμοιο δύω λάβε Δαρδανίδαο υἱοὺς δύο G. H.

.380 Τρωαὶ ἐϋπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἱλάσκονται = 385   οἱ GHMO.

.284 Ἰδαῖ Ἕκτορα ταῦτα κελεύσατε μυθήσασθαι. Dativus EGH. Lips.

.4. αὐτὸς δέ σφ' ἀγόρευε, θεοὶ δ' ὑπὸ πάντες ἄκουον. ἅμα S. ὑπὸ ACEG. ὑπο DHL.

.680 αὐτόν σε φράζεσθαι ἐν Ἀργείοισιν ἄνωγεν. ἅμα [illegible] ...

.256. φάσγανον ἀμφήκες, τὸ δ' ἄορ παρὰ πηῷ λέλειπτο γηρουσι vulgo.

1066 ἀμφί μ' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἵκετ' ἀϋτή. φωνή ACDEGS.

1.9. [illegible] τὸ καὶ οὔ τι πολὺν χρόνον ἔμπεδον ἦεν. τῶ καὶ C. Vrat.

.741 Φάλκην Ὀρθαῖον τε (Μόρυν θ' υἷ) καὶ ἀντίθεον Πολυφήτην. — φοιτην GS.

.506. ὣς φάτο, τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ τρόμος ἔλλαβε γυῖα. χλωρὸν δέος εἷλεν D.G.L. χλ. δ. ε. A.

.510 αὐτοσχεδίῃ μίξαι χεῖράς τε μένος τε. [illegible]

.570 χεῖρε δ' ἐλὼν ὄπιθε βραχίονα [illegible] γὰρ αὐτόν. αὐτως Flor.

.266 ... ἄρα Τρῶες ἰαχῇ ἴσαν· αὐτὰρ Ἀχαιοί A.C.D. Τρώων. ι. γ. G. Flor.

.63. ἀλλ' ἄγε, ὄφρα ἴδωμι φίλον τέκος, ἠδ' ἐπακούσω, ἴδωμι ? ἴδοιμι CELS.

.93 Ἰσύγωσαν ἀμφὶ δὲ καλὰ λέπαδν' ἔσαν, ἐν δὲ χαλινούς. — ἀμφὶ AD ... et alii vulgo

.305 καὶ παίδων παῖδες τοί κεν μετόπισθε γένωνται ACD. ex. παίδων D GHLS

.33 αὐτὰρ ὁ ἀμφοτέροισι διαίξεσκε μεμαώς. Vrat. κατακτάμεναι A.

.55 πρὸς δ' ἐμὲ τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέησον ADEGH. ἐλέαιρε C.L.S. Lips.

.362 οἱ δ' ἄμα πάντες ἐφ' ἵπποιιν μάστιγας ἄειραν A.C.E.G.H. — οἱ σ. ι. Vrat.

.526. ζώειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσί A.C.D.G.H.L. σαι E.S.

.265. [illegible] τ' Αἰγεΐδην, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.

.103. [illegible] δ' ἵκανε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν. = 17.

.480 νείκεσεν αἰσχίστοισιν ὀνειδείοις ἐπέεσσι. omitt ACDEL et

habent GH ...

B191 [illegible] δ' ἔμπης οὔ τι δυνήσεται εἵνεκα τῶνδε

ν. 346. *τετεύχατον, ξ.* 168. *τόν, π.* 463. *μέν* intrusum ante *ἀγακλειτόν* etc. in quibus factam correctionem Venetus in alii postea collati codices confirmant. Primum potius causam meam tenebo iis exemplis, quorum vitia non orationis vel sententiae pravitate, sed solis testimoniis et auctoritate librorum arguuntur. Quis enim verbi causa Il. *α.* 91. *ἐνὶ στρατῷ* mutet in *Ἀχαιῶν, β.* 865. *Πυλαιμένεος* in *Ταλαιμένεος, γ.* 220. *ζάκοτόν τινα ἔμμεναι* in *ζάκοτόν τέ τιν' ἔμμεναι, δ.* 435. *ἀκούσασαι* in *ἀκούουσαι, ε.* 159. *υἱοὺς* in *υἷας, ζ.* 380. et 385. *ἐϋ-* 26
πλόκαμοι in *ἐϋπλόκαμον, η.* 284. *Ἕκτορα* in *Ἕκτορι,* (quem versum duplici errore pervertit Ernestius,) *ϑ.* 4. *ἅμα* in *ὑπό, ι.* 680. (676.) *ἅμ' Ἀργείοισιν* in *ἐν Ἀργ., κ.* 256. *νηυσί* in *νηΐ, λ.* 466. *αὐτή* in *φωνή, μ.* 9. *τῷ κ' οὔτι* in *τὸ καὶ οὔτι, ν.* 791. *Πολυφοίτην* in *Πολυφήτην, ξ.* 506. *ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλε* in *ὑπὸ τρόμος ἔλλαβε γυῖα, ο.* 510. *αὐτοσχεδίην* in *αὐτοσχεδίῃ, π.* 510. *αἰνῶς* in *αὐτόν, ρ.* 266. *τόσση ἄρα Τρώων ἰαχὴ γένετο* in *τόσσῃ ἄρα Τρῶες ἰαχῇ ἴσαν, σ.* 63. *ἴδω τε* in *ἴδοιμι, τ.* 393. *ζεύγνυσαν* in *ζεύγνυον, υ.* 308. *παῖδες παίδων* in *παίδων παῖδες, φ.* 33. *κατακτάμεναι* in *δαϊζέμεναι, χ.* 59. *ἐλέαιρε* in *ἐλέησον, ψ.* 362. *ἵπποισιν* in *ἵπποιϊν, ω.* 526. *ἀχνυμένους* in *ἀχνυμένοις* — quis, inquam, haec et similia multa ita mutare ausit, quum, utra utris praestent, ex ipsis vix intelligatur, nisi has mutationes vel Eustathius et Scholiastae, vel scriptores Graeci, qui partem illorum versuum afferunt, vel exemplaria plurima et optima fieri iubeant? Hanc legem si valere negaris, negamus vicissim esse quenquam ullius nationis aut aetatis scriptorem, qui non probabili coniectura a nobis corrigi eleganter atque interpolari queat.

Interpolatorum quidem versuum hic modo quatuor specimina dabo, Il. *α.* 265. *β.* 168. *φ.* 480. Odyss. *β.* 191. Horum priores duo apparet bonos esse et locis suis aptissimos, alterum etiam plane Homericum, nimirum repetitum ex principio libri; tertium non minus Homericum, et tam bene co- 27
haerentem structurae, ut expunctum prope doleas; quartum denique nec numeris malum neque sententia, si modo cum Clarkio refingas *δυνήσεται.* Sed hi versus omnes ut vel maxime videantur Homerici esse, non tamen sunt Homeri: nisi forte illius est, quidquid 1000 annis post fortasse aemulo spiritu effictum esse fide librorum constat, aut si quos Homeri similes versus Rhodomannus fecit in Palaestina sua. Nam primus illorum a plerisque probatis libris abest, neque eum ullus

Schol. nec Eustathius usquam agnoscit, ut sero adscriptum putes ex Scuto Herc. 182. Alterius nihilo maior auctoritas est ab optimis Scholiis et codicibus. Illa enim maximam interpunctionem requirunt inter v. 167. et 169., cuius *ἀσύνδετον σύνταξιν*, quae nunc exempto medio versu rudem offendat, si veteres Critici duram putassent, facile ita lenire potuissent, *εὗρε δ' ἔπειτα.* Tertium iam alii summoverunt, quem et Eustath. et plures boni codd. reiiciunt cum edit. principe et Romana. Neque quarto versui fides est apud Eustathium et alios libros, qui eum partim habent variatum in clausula, quae scilicet non simul trahi poterat ex Il. *α.* 562. Hos igitur et aliquot alios versus, etsi minime ineptos, nemo profecto non reiiculos putet, si eos nuper Rhodomannus fecerit aut Barnesius, (nam hic interdum aliquid offert *οἴκοθεν*, ut ait:) at a sepultis ingeniis abhinc plura saecula profectos non licebit reiicere? Discere velim, quo iure nobis ceteri retinendi sint.

IX.

28 Aliud genus est vulgatarum lectionum multo frequentius, quod librorum quidem et recensionum veterum assensu minime careat, nec tamen vel propter usum huius poëtae, vel propter conformationem et tenorem sententiae, vel aliam talem causam non expellendum et ad meliores libros revocandum videatur. Verum in hoc genere, sicut etiam in priore illo, dubium facit interdum penuria bonorum fontium, quo lectio quaeque referenda sit, utrum ad incuriam editorum, an ad codicum, quibus illi usi sunt, adeoque ipsorum veterum auctoritatem. Ut vulgata *Πιερίῃ β.* 766. unde nobis in omnes editt. venerit, ignoro; neque vero ex Hymno in Merc. 70. sqq. aut aliunde defendere possum. Ibi enim non *pastoris ab Amphryso*, sed armentorum diis sacrorum mentio fit. Plerique autem boni codd.[3]) cum Eustath. servant nomen paene inauditum in geographia, sed hoc ipso ad corruptionem pronum, *Φηρείῃ* s.

---

[3]) Nonnulli eorum, ut Venetus, initium et quasi omen quoddam depravationis habent, *Πηερίῃ*. In Scholiis nihil est ad h. v., neque in illis vulgatum affertur nisi uno loco *φ.* 383. Sed hanc auctoritatem non graviorem, puto, quam Macrobii, habuisset Valckenar. quem vide ad Ammon. III, 12.

τὰς ἐν Πηρείῃ θρέψ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων

[illegible] αὐτὰρ ἄρ' Ἑρμῆς | Πιερίης ἀφίκανε θέων ὄρεα σκιόεντα

οὗ θεῶν μακάρων βόες ἄμβροτοι αὖλιν ἔχεσκον

βοσκόμεναι λειμῶνας ἀκηρασίους ἐρατεινούς. [illegible]

Πηρεΐῃ, idque haud dubie ex hoc loco praebent Stephanus Byz. et Hesychius pro regione Thessaliae Pheris vicina. Sed aliarum multo plurium lectionum testes exstant minime ob- 29
scuri: quorum tamen nec numerus nec alias spectata bonitas fidem facere potest iis, quibus eam istarum aliqua causarum derogat. Qua ex classe haec exempla ei, qui Homeri ingenium et consuetudinem loquendi calluerit, quid velim, uno conspectu ostendant: Il. *α.* 20. *λῦσαιτε φίλην τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε* mutatum in *λῦσαί τε φ. τά τ' ἄποινα δέχεσθαι*, *β.* 293. *ἣν* in *ὃν*, *γ.* 42. *ἐπόψιον* in *ὑπόψιον*, *δ.* 24. *Ἥρη* in *Ἥρῃ*, *ε.* 227. *ἀποβήσομαι* in *ἐπιβήσομαι*, *ζ.* 51. *ἔπειθε* in *ὄρινε*, *η.* 277. *μέσσω* in *μέσσῳ*, *θ.* 454. *τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται* in *τὸ δέ κεν τετ. ἦεν*, *ι.* 632. (628.) *φόνοιο* in *φονῆος*, *κ.* 88. *εἴσεαι* in *γνώσεαι*, *λ.* 51. *μεθ' ἱππήων* in *μέγ' ἱππήων*, *μ.* 382. *χείρεσιν ἀμφοτέρῃς* (s. *χειρί γε τῇ ἑτέρῃ*) *φέροι* in *χείρεσσ' ἀμφοτέρῃς ἔχοι*, *ν.* 485. *ἐνὶ θυμῷ* in *ἐπὶ θυμῷ*, *ξ.* 414. *ῥιπῆς* in *πληγῆς*, *ο.* 379. *νόον* in *κτύπον*, *π.* 732. *ἔπεχε* in *ἔφεπε*, *ρ.* 365. *πόνον* in *φόνον*, *σ.* 531. *ἱράων* in *εἱράων*, *τ.* 19. *ἐτάρπετο* in *τετάρπετο*, *υ.* 35. *κέκαστο* in *κέκασται*, *φ.* 493. *ἔπειτα* in *ὕπαιθα*, *χ.* 326. *μεμαώς* in *μεμαῶτα*, *ψ.* 280. *σθένος* in *κλέος*, *ω.* 793. *κασίγνητοι ἕταροί τε* in *κασίγνηταί θ' ἕταροί τε*.

Ex illis nunc a me reiectis lectionibus nonnullae satis antiquos et idoneos auctores habent, partim in Scholiis nominatim appellatos. Sed ne dicam, diversarum lectionum optione data nobis proprii iudicii necessitatem imponi; quid est, quod nos adigat in verba Criticorum veterum, ubi eos Homero indecora interdum melioribus iam tum receptis praetulisse, aut ex importuna coniectura intulisse reperimus? Ridetur 30
cor Zenodoti et *iecur Cratetis;* an Aristarcho ea ubique acies mentis et iudicii fuit, ut ab eo dissentire sit nefas? Auctoritatem profecto non faciunt magna nomina; quibus adeo si ipsius poëtae repugnat ingenium et aliunde exploratus usus, utra maior auctoritas sit, illius an multis saeculis posteriorum Criticorum, per se ne quaerendum quidem vel dubitandum videtur. Utinam modo singulis locis constaret, quid illorum quisque primus invexerit in textum, et qualem eum acceperit a superioribus.

Pertinent huc etiam integri quidam versus, quos vel optimorum exemplarium conspiratio a suspicione interpolationis non defendat. Ex hoc numero infra plures, nunc unum afferam maxime notabilem Il. *ν.* 731., qui in omnibus

adhuc collatis codd. praeter Vindob. CXVII. et, quod maxime mirere, in ipso Veneto offertur sine obelo. Nam sententiam, qua se Polydamas cum Hectore comparat, isto versu illepide ultra propositum trahi, facile sentias. At paullo disertior est nonnunquam Homerus quam sententia postulat, neque ille ex frigidis regulis castigatae eloquentiae iudicandus est. Quid multa? Versum Eustathius suo loco praetermittit; mox ex commentariis veterum narrat, fabricatum esse a Zenodoto Mallote. Cur ergo huic versui plus auctoritatis tribuamus, quam illi Dioscoridis Isocratici, quem Athenaeus I. p. 11. A. affert, post ι 119., vel ubicunque assueris, incommodo et inepto,

31 Ἠ οἴνῳ μεθύων, ἤ μ' ἔβλαψαν θεοὶ αὐτοί,

aut Cratetis huic apud Plutarchum de Fac. in orbe Lunae p 938. D., post ξ. 246. adiecto,

Ἀνδράσιν ἠδὲ θεοῖς· πλείστην ἐπὶ γαῖαν ἵησιν,

aut similibus apud alios conservatis?

X.

Haud scio an his vulgatarum lectionum et sordium exemplis aliquantum de vulgati textus gratia apud homines recti iudicii detraxerim. Exemplis certe hac in re plus efficitur, quam iis, quae de ea gravissime saepe in universum monuerunt viri doctissimi. Probari ista solent, dum leguntur; ubi ad rem praesentem ventum est, redit iners superstitio. Et in Homero quidem ea superstitio magnos patronos habet inter ipsos veteres, ex quibus unus prae ceteris ingeniosus est Lucianus[4]). Is poëtam ipsum apud inferos interrogatum a se de iis versibus, qui subditicii a Criticis haberentur, refert simpliciter respondisse, *omnes suos esse.* Quo responso tametsi perhumanus senex non nisi eos versus agnovisse putandus est, quae ante hoc suum cum Luciano colloquium in ordinem recepti essent, uti Zenodoteum illum, quem idem Lucianus non obscure probat in alio libello[5]): tamen non
32 videmus, quare non eadem optima auctoritate reliquas omnes alienarum manuum adiectiones et lusus et vitia tueamur,

---

[4]) Verae Hist. II., 20. p. 117. [5]) De Saltat. 23. p. 282.

Λ 546. τρέσσε δὲ παπτήνας ἐφ' ὁμίλου, θηρὶ ἐοικώς, La Roche
ἀριστοφάνης ἐπ' ὅμιλον Didymus.

Μ 340 καὶ πυλέων· πᾶσαι γὰρ ἐπώχατο, τοὶ δὲ κατ' αὐτὰς
ἱστάμενοι πειρῶντο βίῃ ῥήξαντες ἐσελθεῖν.

Ρ 750 ὅς τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ῥέεθρα
ἴσχει· οὐδέ τί μιν σθένεϊ ῥηγνῦσι ῥέοντες.

Ε 416. ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἀπ' ἰχῶ χειρὸς ὀμόργνυ

Ε 388. Καὶ νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο Ἄρης ἆτος πολέμοιο,
εἰ μὴ μητρυιή, περικαλλὴς Ἠερίβοια
Ἑρμέᾳ ἐξήγγειλεν· ὁ δ' ἐξέκλεψεν Ἄρηα
ἤδη τειρόμενον, χαλεπὸς δέ ἑ δεσμὸς ἐδάμνα.
τλῆ δ' Ἥρη, ὅτε μιν κρατερὸς πάϊς Ἀμφιτρύωνος
δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν ὀϊστῷ τριγλώχινι
βεβλήκει· τότε καί μιν ἀνήκεστον λάβεν ἄλγος
— Καί μιν G.D.L.S Cant. Barocc. Mosc. 1. Κέν μιν H.M.N.O.

Unam hanc quaestiunculam discedenti Homero proponere oblitus est facetus fabulator, quaenam ex tot diversis recensionibus probanda esset ei, qui illum cum apparatu librorum legere, aut ipse de his rebus iudicare non curaret. Nimis enim temerarium esset et inconsideratum, unice eam scripturam, quae suo aevo forte casuque vulgata ferretur, pro recta et genuina habere. Numne hoc aliud est, quam eius, qui inter plures novissimus locutus sit, assentiri sententiae? Ita nimirum qui sentit de scriptis, si vita eius in aliud aevum incidisset, aliam vulgatam comprobandam haberet; quin si textus ab initio prolatus ex iisdem libris esset, quorum fidem sequendam esse negat, magno studio amplecteretur ea, quae nunc spernit ac reiicit.

Neque vero denique quisquam menda librariorum vel typothetarum, quae saeculo suo in vulgatam lectionem irrepserunt, tam sancte conservanda putet. Velut nuper in multis editt. vulgari coeptum est *λ*. 546. *δμίλῳ* pro *δμίλου*, *μ*. 340. *αὐτά* p. *αὐτάς*, *ρ*. 750. *ἴσχεν* p. *ἴσχει* etc. Hasce leves maculas, credo, abstergi sinunt. Utemur ergo permissu, quando similia se leni correctioni offerent, licet aliquot saeculis antiquiora. Quid autem ea dicam, quae *Μουσοπνευστίαν* illam manifeste produnt humana negligentia et inscitia vitiatam, barbarismis et soloecismis, iisque depravationibus sententiae et orationis, quas nemo in ullo scriptore, nedum in hoc om- 33
nium principe, aequo animo ferat? Huius quoque notae pauca subiiciam, et talia maxime, quae exiguo ductu calami ad praestantiorum librorum nutum refingi poterant. Nam *ε*. 416: *ἰχῶρ* abiecta una littera praebet verissimam scripturam *ἰχῶ*, quam Eustath. doctissimo cuique olim placuisse tradit, ad modum formarum, *ἱδρῶ*, *κυκεῶ* et similium. Illam enim vulgatam nemini unquam neutro genere adhibitam esse, centena loca medicorum docent; neque id voluerunt ii, a quibus eam accepimus, ad quorum mentem utique apostrophus addendus fuerat. Sed hoc vitium iam Barnesius sustulit. In eodem libro v. 394. idem ex codd. suis corrigere debebat ineptum *κεν*. Quo admisso sententia prave imitatur hypothesin versus 388, quum potius eiusdem generis sit ac proxima v. 395. sqq. Est enim haec, *τλῆ Ἥρη, ὅτε μιν κρατερὸς παῖς Ἀ. ὀϊστῷ βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν*. Alibi contra particula *κε* oblitterata constructionem corruperat, ut *ρ*. 629. Simile ex una litterula vitium est *ζ*. extr. *ἐλάσαντες*, nominativo nihil

habente, unde pendeat. Durissimum sit, eum retrahere ad
ἀρεσσόμεθα, vel ex seqq. αἴ κέ ποθι Ζεὺς δώῃ, spectato solo
sensu, aliquod verbum primae personae exprimere. Harum
grammaticarum venerum exempla adhuc quaero apud Home-
rum praeter ea, quae ipsa suspecta sunt; ut Odyss. δ. 263,
ubi aliquot codicum optimam scripturam νοσφισσαμένην etiam
ex veteribus affert Eustathius, mutatam, opinor, ab iis, quos
34 cumulati iidem casus diversi generis offenderent, tanquam Il.
χ. 109. Vix enim veterum aliquis vulgatam vulgari modo
accipere potuit. Κ. 57. legunt vulgo κείνου γάρ κε μάλιστα
πυθοίατο, in quo πυθέσθαι putant esse *obedire*. Quod quum
ne Glossographi quidem nobis obtrudant, uno certe exemplo
probandum erat. Eustathius, quid in libris suis legerit, quae-
rentem frustratur molesto illo καὶ ἑξῆς. Enimvero, si ita le-
gisset, tam inauditam significationem non omissurus, aut alibi
ad eam rediturus fuisset; id quod nullo facit loco. Nam
etsi p. 1013. l. 55. ad ο. 224 πυθέσθαι cum genitivo con-
structum ita notat, ut et alibi de eo genere monuisse signi-
ficet, id non pertinet ad vim *obediendi*, sed *cognoscendi* seu
audiendi, de qua sane dixerat p. 655. l. 42. Igitur etiam
Eustathius correctionis nostrae auctoribus addendus est.
Clarius idem confirmat nostram lectionem λ. 11., ubi in vul-
gata verbum ἀΰειν cum dativo iungebatur. Id in similibus,
γεγωνεῖν, κέκλεσθαι, κελεύειν solitum, an in illo quoque usi-
tatum sit, vehementer dubito: Homero autem usitatum non
esse video. Neque hac una insolentia laborare versum, nu-
meris assuetae aures docent. Ex alio genere falsae analo-
giae forma erat ν. 485., hinc in indices dialectorum relata,
γεγενοίμεθα. Nos, et usu et sententia poscente, ex pluribus
codd. dedimus γε γενοίμεθα. Scilicet codices nobis exspec-
tandi erant maiore numero, ut ineptissimas scripturas et
maxime proclives lapsus nonnullorum librariorum corrigere-
35 mus, ut π. 380. ἀνά in ἄρα, σ. 405. ἔσαν, in ἴσαν, υ. 409. πᾶσι
in παισί mutaremus. Adde his facillimam et late patentem
confusionem modorum, in primis subiunctivi et optativi, quo-
rum legitimum discrimen ipsi Graeculi postremorum saeculo-
rum parum recte tenuerunt. Notavi quidem mihi ad quin-
decim exempla huius confusionis, quibus ad regulam corri-
gendis et metrum et libri omnes obstent: at in longe pluri-
mis non est dubium, quin antiquiores libri cum grammaticis
et metricis regulis congruentes sequendi sint. Saltem id,

quod vulgo fit saepissime, ut consequentia modorum perturbetur in iunctura aequalium membrorum, vel ut particulae ἄν s. κε addatur indicativus instanti tempore, nemo nisi indoctus propagatum velit, praesertim in tanta, quae multis pro ratione est, mutandi facilitate.

XI.

Atque haec ex magno numero non studiose excerpta specimina vulgaris textus emendati, et quae non ingenium, sed meliores libri suggerebant, cuivis persuadeant, purioribus fontibus adeundis veram formam Homericae scripturae revocari hodieque posse. Neque hanc spem eripit nobis longinqua vatis vetustas. Nam falsa est eorum opinio, qui sola longinquitate temporis vel universae historiae fidem infringi, vel scriptorum corrumpi integritatem, et, ut quidque novissime gestum sit aut scriptum, ita verissimum maximeque genuinum habendum putant. De rebus gestis dicere omitto: tempus ac dies optime dedocet credulos de 36
iis ipsis, quae propemodum suis oculis geri viderunt. Scripta autem quum nihil vitii trahant, loco a blattis et tineis tuto condita in scriniis; quid obstat, ne, si diligens et non nimis frequens descriptio adhibeatur, etiam amissis autographis longissimas aetates durent sine maiore noxa? Eius vero generis mendorum, quod ex crebra et indiligenti descriptione subnasci solet, remedium paratum est in critica arte, codices diversarum manuum inter se comparante. Sed bonae huic fortunae scriptorum plerorumque omnium anne confidere licebit in Homericis?

Licebit haud dubie, nisi haec proprias quasdam depravationes multoque plures et graviores vicissitudines experta sunt. Verum si vel ex ea re, quod emendatio illorum maturissime apud Graecos nata est et celebrata, intelligitur, ipsos iam antiquitus caruisse satis genuinis exemplaribus, unde, qui vellent, nova exscriberent; si primae statim recensiones, artis criticae nondum cultae meditamenta, mire inter se discreparunt plurimis rebus, vulgatamque in eruditiore Graecia conformationem textus demum post Aristotelem aliquot Grammatici introduxerunt; nos autem ne illius quidem textus, quem diu maxime antiquitas probavit, Aristarchei

exemplum habemus integrum, sed proximis a. Chr. nato aetatibus denuo recognitum et ad variorum Criticorum iudicia
37 refictum, postremo novis maculis per ingruentia barbara saecula adspersum: nonne ex his rebus colligendum est, quod iam olim confidenter dixi[6]), multo aliam Lucretii vel Virgilii atque Homeri esse integritatem? De diversa autem priscarum illarum et Alexandrinarum editionum conditione nunc id unum tangere sufficit, quod apud Hippocratem, Platonem, Aristotelem et alios istius aetatis scriptores non solum singulorum verborum varietates, sed etiam plures insignes versus legimus, quorum nec in textu nostro, nec in Eustathio veterrimisque et doctissimis Scholiis ullum indicium superest[7]).

---

6) Ad Hesiodi Theog. p. 57.

7) In libro *περὶ ἄρθρων*, qui nisi Hippocratis, Hippocrateae certe aut proximae aetatis est, attingitur T. I. p. 785. Foës. longior *ῥῆσις* Homeri de bubus, uno posito hoc versu: *Ὡς δ' ὁπότ' ἀσπάσιον ἔαρ ἤλυθε βουσὶν ἕλιξιν.* Cuius nihil simile hodie usquam apud illum legimus. Notior res est de versibus, quos Plato et Aristoteles ex Homero suo laudant, non nostro. In iis adeo sunt, quibus nemo nunc aptum locum coniectura assequatur. At illis quatuor, a Platone Alcib. II. allatis, in Il. ϑ. extr. suam sedem inventam, neque ex variis locis collectos esse, pro explorato habeo. Quare eos ibi inserui, non tamen sine uncis, quia probabili de causa ab Alexandrinis Criticis una cum vulgato v. 548. reiectos censebam. Illorum autem et similium versuum, qui a scriptoribus Graecis passim Homero tribuuntur, nullum apparet vestigium in Scholiis nostris. At haec omnino huius generis prope nullum proferunt aliunde incognitum; multo plures Eustathius habet, et quorum rursus scriptores non meminerunt. Hoc reputans, quantumvis rudis in historia textus, vix suspicetur, memoriam fefelisse eos omnes, qui tales versus Homeri nomine laudarent, aut male a nobis ad Iliada et Odysseam referri, quae forsan olim in aliis huic poëtae tributis operibus legerentur. Ita Barnesius hemistichium illud ap. Aeschinem in Timarch. p. 141. Reisk. *Φήμη δ' ἐς στρατὸν ἦλθε*, temere an divinando, Thebaidi adscribit, etsi id diserte traditur in *Homeri Iliade* esse, atque adeo *saepe repeti in Iliade*. Ego aliquando Iliadem parvam significari putabam. Nempe in neutro Carmine nostro nunc talis versus usquam aut sententia est. Nec vero quidquam est in verbis Oratoris, quod labem redoleat. Nam tentanda sunt omnia, ne aut Aeschinem tam obliviosum vel litterarum expertem, aut tantam mutationem multorum locorum in Homero factam credamus. Sed quod hemistichii illius nemo veterum Intpp. meminit,

Atque hactenus facilem assensum videor mihi habiturus om- 38
nium, qui oculis suis credere didicerunt. At vero, si non-
nullorum probabilis est suspicio, haec et reliqua Carmina 39
illorum temporum nullis litterarum mandata notis, sed pri-
mum a poëtis memoriter facta et cantu edita, tum per rha-
psodos, in iis ediscendis propria arte occupatos, canendo di-
vulgata esse; ex quo, antequam scripto velut figerentur, plura
in iis vel consilio vel casu immutari necesse esset; si hanc
ipsam ob causam, statim ut scribi coepta sunt, multas diver-
sitates habuerunt, mox novas subinde adsciverunt temeritate
et coniecturis eorum, qui ea certatim expolire, et ad optimas
leges poëticae artis ad suamque consuetudinem loquendi cor-
rigere studebant; si denique totum hunc contextum ac seriem
duorum perpetuorum Carminum non tam eius, cui eam tri-
buere consuevimus, ingenio, quam sollertiae politioris aevi et
multorum coniunctis studiis deberi, neque adeo ipsas *ἀοιδάς*,
ex quibus Ilias et Odyssea compositae sunt, unum omnes
auctorem habere, verisimilibus argumentis et rationibus effici
potest; si, inquam, aliter de his omnibus, ac vulgo fit, ex-
istimandum est: quid tum erit, his Carminibus pristinum
nitorem et germanam formam suam restituere?

Paucis verbis significavi ea, de quibus paullo post et
accuratius alio loco disseram. Quoniam enim video, in his
mihi antiquitatis paene omnis firmatam opinionem convellen-
dam esse, quo incorruptius meae rationes ponderentur, nunc
duntaxat potiora momenta earum summatim et suspensa
manu tractabo. Quae quum intellexero eruditis non placere, 40
id est contrariis momentis et rationibus elevari, haec primus
ipse retractabo, *τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν*. Nam et
nihil in his litteris, quod contra communem opinionem sit,
expavescendum puto esse veri studioso, et, ubi historia tacet

---

non Eustathius, non ullus Scholiastarum, id quidem minus mirum videtur. Carent illi etiam insignibus versibus, quos duobus locis Plutarchus docet ab Alexandrinis expunctos esse in oratione Phoenicis ι. 458. sqq., repositos a me aliorum exemplo et iudicio Valckenarii Diatr. in Euripidis Reliqq. p. 264. [et Knightii v. praefat. novae editionis p. XCV. not.]. Ceterum ex his omnibus apparet, quam vere iam dudum Giphanius senserit, textus, quo Alexander M. usus sit, exemplum in nostro non superesse. Id ex uno Aristotele intelligi licebat.

vel mussitat, facillime cuique patiendum se vinci ab iis, qui obscuram famam et incerta rerum traditarum vestigia versutiore acumine interpretari sciant. In hac enim prima aetate, in qua Homerici textus origines quaerendae sunt, vix tenue lumen habemus; quo tamen aut perite utendum, aut pleraque insecutis temporibus facta perperam existimari necesse est.

XII.

Ipsum ingressum obstruit nobis proposita nuper vel potius renovata gravissima quaestio de primis initiis scribendi apud Graecos. Sed hanc quidem ut minore offensione repetam et, si potero, profligem, in primis Woodii[8]) ingeniosa
41 niosa audacia fecit. Nam si proavi nostri serio dubitatum audissent, num princeps scriptorum Homerus scriptoria arte

---

[8]) In celebratissimo libro: *An Essay on the original Genius of Homer,* sec. edit. 1775. capite eo, quod est de oratione et doctrina poëtae. Ibi, ut in toto libro, plura sunt scite et egregie animadversa, nisi quod subtilitas fere deest, sine qua historica disputatio persuadet, non fidem facit. Igitur illud caput potissimum nuper a pluribus viris doctis reprehendi et vulgarem opinionem adiuvari vidimus, singulari studio a Wiedeburgio Humanist. Magaz. T. I. p. 143 sqq. et Harlesio Bibl. Gr. Fabric. T. I. p. 353. Quorum iudicio non praetulerim eorum levitatem, qui ingeniosi Angli sententiam, seu, ut ipse dicit, coniecturam simpliciter repetierunt, vel in eam ablati sunt propriis erroribus, tanquam auctor libelli: *Conjectural Observations on the Origin and Progress of alphabetic writing* p. 99. Quanquam hic artem scribendi tantum heroum Homericorum saeculo, non Homero ereptum ibat; ille eam tandem circ. 554. a Chr. vulgatiorem factam esse putabat. Docte autem atque eleganter Woodii argumenta percensuit ac novo acumine defendit philosophus litterator, Merianus, in Dissertatione Gallicis scriptis Academiae Berolinensis praeterito anno [1788—89] inserta, quae mihi, hanc plagulam ad typographum missuro, commode ab amico offertur. Ea raptim lecta peropportune me impulit, ut rationes meas magis adstringerem et in breve cogerem, pluraque penitus delerem, quae in eandem sententiam disputaveram. Eruditis enim haec scribuntur, qui et illum legent, et apud quos singulis momentis amplificandis non multum proficitur in tali re.

usus esset, amatoribus *παραδόξων* nullum pudorem superesse
clamavissent. Iam ingenia vetustorum monumentorum altius
inspicere coepimus, servataque severissima lege historiae, ut
nec vera et incorruptis testibus firmata in dubium vocemus,
nec quoquo modo relata aut cuiusvis auctoris nomine ornata
pro compertis habeamus, unamquamque rem ex temporis ac 42
loci sui rationibus et moribus iudicare. Ita etiam haec
Carmina paullo diligentius cognita admirandam ostendunt
vim naturae atque ingenii, minorem artis, nullam reconditae
doctrinae et exquisitae. Quamvis enim hebeti sensu surdis-
que auribus sit, qui artem in iis nullam sentiat, utpote quam
ne in versuum quidem numeris doctissimi imitatores assequi
potuerint; omnem tamen artem illam naturae quodammodo
propiorem esse apparet, neque ex disciplinae cuiusdam for-
mula perscripta libris, sed ex nativo sensu recti et venusti
delibatam. In hoc et aliis vates ille tantum distat a sil-
vestrium coetuum cantoribus, quantum a poëtis eruditarum
aetatum[9]). Qua quidem rectiore existimatione velut suo 43
loco repositus, et multis exutus impedimentis, quibus eum
docti olim honoris causa oneraverant, qui optimum aucto-
rem pulcherrimae artis nollent quidquam nescire, quod suo
ipsorum aevo ad cultum artium et munditiem civilis vitae
referretur, apud gnaros rerum et intelligentes novo decore
et gratia effloruit.

---

9) Ipsum hoc nomen *poëtae,* ignotum olim *ἀοιδοῖς,* vim habet *operosioris laboris.* De vulgari usu nominis libenter accipimus notationem Platonis Sympos. p. 205. C. Steph., multum praeferendam illi, ex qua nuper Francogalli quidam poëticae naturam docebant. Vocabulum vero posterius videtur ipso Hesiodo, nec ante receptum, quam musica ab arte pangendi carminis vulgo divelli coepisset. Qua de re alibi quaeram. Sed Hesiodum quum dico, omne illud tempus intelligo, in quod Hesiodeorum quae nunc feruntur operum confectio incidit. Non uni enim illa tribuenda esse patet; et multo plura nomine eius ferebantur apud veteres. In *Ἔργοις* loci sunt multi *πίνῳ* venerandae vetustatis signati. Theogonia autem et Scutum Herc. et maxima pars eorum, quorum brevia fragmenta supersunt, Homerum toto certe saeculo subsequuntur. Huius rei argumento est, quod in iis plures notiones novae exstant et imitationes locorum Homericorum, in primis terrarum et populorum auctior et explicatior notitia. [Cf. Voss Mythol. Br. II. p. 95. et infra n. 59.]

Neutiquam apud omnes, aiunt aliqui; et facile credimus. Nondum enim prorsus eiecta et explosa est eorum ratio, qui Homerum et Callimachum et Virgilium et Nonnum et Miltonum eodem animo legunt, nec, quid uniuscuiusque aetas ferat, expendere legendo et computare laborant. Reimmannorum quidem nugas rident isti, sed iidem aegerrime ferunt, deum poëtarum rudem fuisse credi in ipsis elementis doctrinarum, quas qui nostro tempore prope cunctas complectuntur, Iliadas tamen pangere non audent. Tantone ingenio ut denique cum ipsis illis elementis adimantur ea,

Quae nunc suspensi pueri instrumenta lacerto
Ludos incedunt!

44 Sed nolo irridere eos, quos dedocere hoc loco alienum est et parum modestum. Nam sunt in iis homines Graece Latineque doctissimi. At illud mihi concedi puto a plerisque, in scientia linguae Graecae non omne praesidium inesse ad Carmina ultimae vetustatis ex indole et ingenio auctorum intelligenda. Atque hac intelligentia qui carent, eos iure meo reiicio iudices in his omnibus, quae de ratione illorum temporum dicturus sum. Ceterum mihi, spero minus succensebunt, ab Homero non tam cognitionem litterarum quam usum et facultatem abiudicanti. Est in ea re quiddam, quod ad novam laudem trahant. Nimirum tanto magis admiramur veteres navigatores, quod illos cursus suos regere potuerunt sine pyxide nautica; nec forsitan omni militi hodie credibile fit, ante pulveris nitrati inventionem Alexandrum vel Caesarem tantas res egisse, tot munitissimas urbes cepisse. Attamen habuerunt illi, quod pulveris nitrati vicem satis valide expleret. Quanto admirabilius erit fuisse poëtam, qui eam artem, sine qua nullum paullo longius Carmen videatur confieri posse, quum cognita esset, ne discendam quidem sibi nec necessariam duxerit!

Etenim, ut serio rem aggrediar, in Woodii argumentis multa sunt infirma, multa cupide quaesita. Philosophorum etiam ad Socratem usque apud veteres pauca scripta constitisse ait; in ipso Homero memoriam ferri unicam custodem rerum; eandem Musarum matrem; ipsas Musas cantrices.
45 Quasi vero vati licuisset fabulas refingere semel receptas firmatasque, aut postea quisquam eorum, qui papyro et calamo usi sunt, pro Mnemosyne novam papyriferam deam in Carmen induxisset. Manent talia, etsi res et mores mutantur;

ν 13 τετράδος εἰς ἑκατὸν δεδυῖα κεν, ἵ της ἕκαστα
πεμπάδοι· μία δ' οἴη ἐπήτυμος ἔπλετο πηγή.

ρ 487. ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες.

Δ.139 ἀκρότατον δ' ἄρ' ὀϊστὸς ἐπέγραψε χρόα φωτός.
Λ 388 οὐκ ἄν μοι χραίσμῃσι βιὸς καὶ ταρφέες ἰοί.
νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδὸς εὔχεαι αὔτως
οὐκ ἀλέγω, ὡσεί με γυνὴ βάλοι ἢ πάϊς ἄφρων
Ν.553 οὔταζον σάκος εὐρὺ πανάιολον, οὐδ' ἐδύνατο
εἴσω ἐπιγράψαι τέρενα χρόα νηλέϊ χαλκῷ | Ἀντιλόχου
Ρ.599 γράψεν δέ οἱ ὀστέον ἄχρις | αἰχμὴ Πουλυδάμαντος.
Φ 166 τῷ δ' ἑτέρῳ μιν πῆχυν ἐπιγράβδην βάλε χειρὸς | δεξιτερῆς,
χ 280 Κτήσιππος δ' Εὔμαιον ὑπὲρ σάκος ἔγχεϊ μακρῷ | ὦμον ἐπέγραψεν.
ω 228 - - περὶ δὲ κνήμῃσι βοείας |
κνημῖδας ῥαπτὰς δέδετο, γραπτῦς ἀλεείνων

quemadmodum in linguis verba manent, significationes flectuntur ad temporum et rerum vicissitudines Verbo *πεμπάζειν* quum utitur Apollonius Rhodius (II, 975.), hunc nemo sane credat quinque digitis numerasse; ne Homerum quidem, qui id vocabulum prior adhibuit. Nam *τῇ κατὰ δεκάδα ἀριθμήσει* usus usque ad 10,000 numerat, et exercitum Graecum ferme 100,000 hominum recenset. Contrarius, sed eiusdem loci error esset, si quis ex moribus suae aetatis *εὐνομίην* Homeri vel ipsum *νόμον* Hesiodi ad scriptas leges, sive *ὥρην* ad hanc nostram divisionem diei referret, seu, quod nunc maxime agimus, ex verbo *γράφειν* aut nomine *σῆμα*[10]) scriptoriam artem iam tum, quum illa in usu essent, vulgatam 46
fuisse colligeret. Hoc vago genere sermonis non est ita abutendum in scrutanda potestate vocabulorum, quorum cuique sua quaedam historia est, quae non ex ipsis vocibus et locutionibus, sed ex temporum et morum aliunde cognita conditione pendet. Illae quidem talem quaestionem ad exitum non adducunt.

XIII.

In hac dubitatione si auctoritatem veterum requiras, tenebrae occurrunt communes plerisque celeberrimarum artium originibus. Quota enim quaeque ars est, vel ex iis, quae nuper i. e. ante aliquot saecula repertae sunt, cuius initia et incrementa a bonis auctoribus testata legamus? Atqui multo plura vetus illa aetas nasci vidit paullatimque vige-

10) Constat verbum *γράφειν*, ut *χαράσσειν* et similia, ex numero factitiorum (*ὀνοματοπεποιημένων*) esse, et proprie *fodiendi* s. *scalpendi* significationem habere. Schol. Theocrit. VI, 18. *Γράψαι, τὸ ξέσαι οἱ παλαιοὶ ἔλεγον.* Hesych. *Γράψαι· ξύσαι, χαράξαι, ἀμύξαι.* Hic usus manifesto deprehenditur in his locis omnibus, Il. *δ*. 139. *λ*. 388. *ν*. 553. *ρ*. 599. *φ*. 166. Odyss. *χ*. 280. *ω*. 228. Etiam in nostris linguis verbum *scribendi* scabritiem scalpri fabrilis similisve instrumenti sonat. Neque illud Graecum significationem *pingendi* habet apud Homerum. *Σημάτων* autem sive *σημείων*, quatenus ita vocantur siglae et alia compendia scribendi, prima vestigia ostendit aetas Sophistarum; in prioribus temporibus ea inepte quaesieris. Vide Lipsii Epist. ad Belgas I, 27.

scere, quorum tenuia primordia pauci observarent, utilitatem apud posteros nemo curaret. Sero autem gens adulta respexit incunabula sua, quum memoria primarum inventionum longo intervallo obscurata ac dissoni rumores variis opinionibus et novis fabulis locum praeberent, nec adhiberetur ab historicis haec sollertia philosophandi, qua nos ingenii humani in rebus inveniendis progressus et mensuram indaga-
47 vimus, postquam orbem terrae latius circumspicere, atque plurium populorum, simili cultu vitae utentium, habitus et consuetudines comparare didicimus. Quippe nova haec lux est nostrorum temporum, Graecis negata aut incuriose habita.

Sed commodis huius lucis perpaucos eorum frui vidimus, qui erudite loca veterum de auctoribus alphabeti Graeci collegerunt. Quo factum est, ut multis de rebus inter se dissentirent viri gravissimi, et partim sententias parum probabiles sequerentur. Nam post principes vulgaris sententiae, Scaligerum et Salmasium, non defuerunt, qui etiam aliquanto ante Cadmum Pelasgorum cascis gregibus tam necessariam, ut putabant, artem tribuerent; eaque opinio nunc quoque multis probatur et eximiis viris[11]). Maxime autem vulgo falluntur in eo, quod, quo tempore primum litteras Graecis allatas memorari vident, eodem tempore simul usum earum omnes Graeciae fines pervagatum esse,
48 et libris scribendis occasionem dedisse existimant; de mutationibus et gradibus, per quos tale inventum ab initiis suis deducendum fuit, quaerere negligunt. Itaque de vatibus illis, quos diu ante se plures fuisse ipse Homerus perhibet, ne quaerendum quidem putant, an utilissima arte uti voluerint, si iam tum reperta erat. Quem errorem auxerunt fabulae rudium quorundam in ipsa sua antiquitate scriptorum Graecorum. Celebrantur enim magna volumina Carminum, immo, si Musis placet, prosae eloquentiae, item leges et instituta, tanquam primis temporibus scripta: cui fraudi in illa ἀκρισίᾳ

---

11) Boherio in Dissert. subiuncta Montefalconii Palaeographiae Gr., Wesselingio ad Diod. Sic. T. I. p. 236, Swintono, Jacksono, Biancono, Monboddo, Astleo, Larchero, aliis. Quanquam ne veteribus quidem haec opinio ignota fuit, in quibus tamen nullus auctor est gravis et idoneus, qui incolas Graeciae Cadmo priores litteris vel alia ulla pictura vocum usos prodiderit. De singulis auctoribus et fabulis exponere non est instituti mei.

veterum etiam doctissimi homines sese faciles praebebant[12]). Adeo nihil est in his, quod colorari non possit ratiunculis 49
quibusdam et simulacris probabilitatis, si modo temporum rationes et auctorem fidem ad libitum et ingenium tuum fingas. *Mirum est*, inquit Plinius, *quo procedat Graeca credulitas: nullum tam impudens mendacium est, quod teste careat.*

XIV.

Non placet historia tali modo ementita. Igitur mittamus falsi Herodoti Phemium, Diodori et aliorum Pronapiden, commenticios Homeri *γραμματοδιδασκάλους*, cum ludis suis librisque, et ea expromamus, quae nos adducant et prope 50

---

12) Loquor potissimum de temporibus liberae Graeciae, quum longe alia studiorum conditio esset, quam quae deinde successit inducta *πολυμαθείᾳ* Alexandrina. Illi superiores, in foro, non in secretis litterariis viventes, falsarum tabularum et suppositorum testamentorum fraudibus odorandis occupatissimi erant, suppositorum librorum curam fere omittebant. Nam quae ex hoc genere prodierant scripta, in iis non tam illud quaerebant, an eorum essent, quibus vulgo tribuerentur, quam quid utile et lectu dignum ferrent. Ut Demostheni Orat. I. in Aristog., si tamen illa Demosthenis est, sententiam quandam nomine Orphei excitare licuit ex Hymno, qui fortasse duobus saeculis [immo triplo pluribus post. Lobeck Agl. 1 p. 397.] ante se scriptus erat. Itaque Ciceroni et aliis, quum veterum librorum auctores nominant, non tantum tribuendum est, quantum plerique nostrorum hominum faciunt, nisi ubi illi rem accurate se explorasse aut sagacium Criticorum iudicia sequi affirmant. Quam leviter autem hoc omne genus a doctissimis viris olim tractatum, et quantum in facillimis huiusmodi quaestionibus erratum sit, ipsorum veterum plures inde a Dionysio Halic. docent, certiusque constaret de ea re, si *πίνακες* et alii critici libelli Alexandrinorum superessent. A quibus moniti posthac optimi scriptores saepe dubitationes interponere solent de auctoritate librorum, quorum locis et testimoniis utuntur. Sed faciunt id rarissime ea cura, qua nunc in his rebus opus esse censemus. Quidam etiam simpliciter et nulla suspicione indicata afferunt veteres libros, quorum fraudes iam dudum patefactas aequaevi testantur. Quin etiam sunt, qui libros passim vulgaribus titulis et nominibus afferant, quae iidem alibi, nonnunquam in iisdem scriptis, ut errores vulgi ex industria arguunt.

cogant, ut, etiamsi litterae ante Homerum in Graeciam importatae essent omnes, tamen facultatem et usum earum usque ad initia Olympiadum fere nullum fuisse credamus. Huius rei causa nobis haerendum non erit in occultis primordiis inconditae artis, quae longam disputationem poscunt, a Phoenicum, Aegyptiorum, Hebraeorum, Latinorum litteris non seiungendam. Sed ex hisce populis eum, quem primo loco nominavi, rem vel apud se inventam vidisse, vel ita excoluisse et ad alios populos, nominatim Graecos, pertulisse, ut auctor eius dici et haberi posset, tum admodum constans fama, tum ipsa figura litterarum Graecarum vincit. Quo tempore autem illa tria facta sint, incertissimum est propter tam multa ludibria fabularum. Teneremus aliquid, nisi vetusti illi scriptores Phoenicum ad Phemios et Pronapidas ablēgandi essent, aut si ullo auctore constaret, quando haec gens et cui rerum generi scripturam adhibere coeperit. Verum huiusmodi nullum usquam exstat vestigium, ac ne in commerciis quidem et mercatura adhibitae a Phoenicibus artis suae mentio fit. Hoc qui mecum miratus, tot alia indicia tardioris culturae litterarum perpendat, forsitan statim in hanc concedet sententiam, ut, quidquid a nonnullis de vetustate frequentati usus earum narratur, tanquam commentum Graecorum Graeca fide censendum esse arbitretur.

51 Improba semper huic genti cupido fuit, clarissima quaeque instituta ex ultimis temporibus repetendi, et tantum non omnium rerum, quibus serior humanitas constabat, utilitatem inventioni heroum suorum consecrandi. Id tum aliarum multarum tum huius quoque artis primos cultores obscuravit. Nam sicut Atlanti, Cepheo et multis illorum aequalibus notitiam siderum tribuerunt, antiquam famam detorquendo, sic poëtae videntur pluribus, quos ab scientia utilissimarum rerum laudari audissent, aut quorum merita in humanum genus extollere vellent, praeclarae huius artis seu inventae seu insigniter emendatae percultaeque laudem tribuisse. Ita, quum illos progressus non distinguerent, Aeschylus rem Prometheo suo, alii Cecropi, alii Orpheo, alii Lino, plerique Cadmo, nonnulli Palamedi assignaverunt[13]. Haec dissi-

[13]) Sic Euripides in nobili Fragm. Palamedis ap. Stobaeum Florileg. T. LXXXI. Nam de sensu horum versuum, item de Aeschyli loco Prom. 459., dissentiendum putavi ab opinione Hemster-

dia postea historici et litteratores non aequius tollere se 52
posse putarunt, quam si eam gloriam quodammodo partirentur inter omnes. In quo unum mihi maxime dignum notatu videtur, quod Euripides toto invento ad Palamedem transferendo communi iudicio Attici theatri insolenter illusisset, si iam tum de antiquiore cultu artis et Cadmi munere constitisset. Neque Euripides illud facere potuit primus; nec fingebant ita Tragici. Iam vero si oblitteratas istas fabulas iure ad poëtas auctores reiicimus, ecquid accurati iudicii est, uni earum, ex iisdem fontibus ductae, ideo quia ceteris celebratior est, addicere credulitatem?

At magnum auctorem habet munus Cadmi Herodotum. Video; et alium addam non minorem, certe paullo antiquiorem: nec propterea desino dubitare, num magnam auctoritatem ipsa fabula seu fama habeat. Nam temerarium puto, in tanta auctorum dissensione, uni aut paucis assentiri, praesertim in re, quae quum vulgo recte Phoenicibus accepta ferretur, facillime a Phoenice, clarissimae in Graecia coloniae conditore, nomen adoptare potuerit. Alter quidem auctorum illorum Dionysius Milesius est, scriptor historiae mythicae[14]). Non id affero, quod eum spernam propter hanc
materiem scribendi: neque adeo poëtas sperno, ex quibus is 53
totus pendebat: attamen illud non assequor, cur a nobis, veritatem, non Φοινικικὰ ψεύδη[15]) quaerentibus, in hoc genere locupletior testis, quam in ceteris, quae narravit, haberi de-

---

husii ad Lucian. T. I. p. 88. poëtarum sermonem nimium prementis. Accedit, quod nec Tacitus gravissimo loco Ann. XI, 14., nec Hyginus, nec Dio Chrysostomus, Palamedi eandem inventionem tribuentes, ex uno Euripide id sumpsisse videri possunt. [Nihil utique aliud affirmat E., quam quod literis ordinatis faciliorem utendi scribendique rationem ostenderit. TH.] Omitto Declamatores duos in Oratt. Gr. Reisk. T. VIII. p. 74. et 118., etsi illi antiquos rumores in argumentis suis secuti sunt. Ab his omnibus Palamedes non paucarum quarundam litterarum, sed universi inventi auctor perhibetur.

14) In magno opere, Κύκλῳ, cuius loci saepe laudantur a Grammaticis; is quo hic utimur, a Diodoro Sic. III, 66. [Cf. V. 57.]

15) Locutio proverbialis est apud Eustath. ad Odyss. p. 1757. de miris et incredibilibus. [ψεῦσμα Φοινικικόν Posidonius ap. Strabon. I, 5 p. 170.]

beat. Sed locum eius nobis Diodorus transmisit; Herodotum ipsum legimus. Enimvero hic veri amantissimus pariter et fictorum cupidus narrator hoc quoque loco tenet morem suum, quum se non certam et vulgo creditam rem, sed
54 famam quandam sibi probatam afferre significat[16]). Non potuisset magis ingenue; neque par putanda est culpa eorum, qui talem rumorem pro certo amplexi sunt, atque ipsius historici, si hunc forte ratio fefellit, quod illi et alibi accidit, et in nota sententia de Homero et Hesiodo, primis conditoribus theogoniae Graecae[17]). Itaque ipse Herodotus

---

16) V. 58. *Οἱ Φοίνικες οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι — ἄλλα τε πολλά, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην, ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέειν κ. τ. λ.* Ex his clarum est, Herodotum diiudicare inter eos, qui rem Cadmo antiquiorem putabant, et inter eos, qui ab illo putabant invectam. Sed in eandem hanc posteriorem opinionem Herodotum trahit Larcherus, aliquot tantum litteras a Cadmo invectas tradi putans propter articulum omissum ante *γράμματα*. Quod a diligentissimo viro dictum nollem. Nam legitima ista est omissio in eo sensu, quem sequimur; illum, qui Larchero placet, inferret demum adiectio articuli. Taceo, quantum turbaretur reliqua narratio, si in ea de paucis quibusdam litteris ageretur. Herodoti sententiam deinde plerique probarunt, quorum rationes in occulto sunt, nomina et loca cumulare nihil attinet. Ac paene omnes posterioris sunt aetatis: ex deperditis superioribus si unum haberemus Ephori excessum historicum hac de re proprie scriptum, cuius auctoritate in Cadmo ornando utitur Clemens Alex. Strom. I. p. 306. D. Paris., fortasse plura commenta nobis refellenda essent. Ceterum haud scio an temere cum Herodoto coniungantur ii scriptores, qui Phoeniciam originem artis, non invectorem Cadmum tradunt. Huc, nisi fallor, pertinuit locus Sophocl. in Pastoribus, quem tangit Hesych. v. *Φοινικίοις*, qui mox ipse hoc habet: *Λυδοὶ καὶ Ἴωνες τὰ γράμματα ἀπὸ Φοίνικός τινος (ἔλαβον).*

17) II. 53. Perperam ibi Wessel. verba, *οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι*, sic accipit, ut illi duo primi *versibus exposuisse* theogoniam, non *condidisse* dicantur. [Probat Wesselingii rationem Wyttenbach. Bibl. Gr. p. 6. p. 83 sq.] Sane ita ponitur *ποιεῖν*; sed dativus in hac significatione verbi additus luce exemplorum egebat, qualia mihi quidem incognita sunt. Etiam Athenagoras cum vulgo sentit in Apol. pro Chr. p. 129., laudato illo loco et in sententiam suam verso.

14

cavet, ne cui mythicam rem pro comperta habere libeat. Pluribus autem id agere possem, prolatis similibus exemplis fabularum, ut celebre nomen Cadmi temere ad Phoeniciam inventionem traductum arguerem. Sed quid hoc nostra refert? Ut Cadmus invexerit litteras, ut barbaris Boeotiae stupendam artem ostenderit; docilitatem largimur iis et otium: 55
quamvis Amphion, integro saeculo posterior, qui Thebanae arci aedificandae lapides cantu movisse fertur, edicto commodius potuisset cives monere, ut lapides aggererent: sed ut pauci paucorum gratia in scribendo iam tum periculum fecerint, vel brevibus versibus et epigrammatis aera, nuper conflari coepta, signaverint; quam longe haec rudis opera ab expedito usu et facultate artis discrepet, quisque sine admonitione nostra intelligit.

Magis autem Herodotum miror in eo, quod tria illa epigrammata, quae ibidem ex anathematis Ismenii Apollinis apud Thebanos transcripsit[18]), proxime ad Cadmi aetatem retrudit, et Homero tribus quatuorve saeculis priora facit. Acceperat, opinor, ita a monstratoribus; refert ex more, quod acceperat; et inusitata forma litterarum fecerat fidem: 56
nec ingenia illo tempore subacta erant harum rerum iudicio. Sed quod ne hodie quidem illa fraus eorum ulli suspicionem movit, qui cuiusque aetatis orationem subtili arte distinguere consuerant, id satis mirari nequeo. Nam acrius mihi, quaeso, animum intende ad illorum versuum sonum, eumque compara cum Homero; aut nihil in Orphicis adulterinum reperies, aut illos ad Homerici h. e. cultioris Ionici sermonis imitationem factos esse, et ab ista, quae fertur, vetustate

---

18) Subiiciam ea, ut, quid velim, ex hac pagina appareat :

I. *Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν, ἰὼν ἀπὸ Τηλεβοάων.*

II. *Σκαιὸς πυγμαχέων με ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι*
νικήσας ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

III. *Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν ἐϋσκόπῳ Ἀπόλλωνι*
μουναρχέων ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

In primo versu pro vulg. *ἐών* reposui cum nonnullis *ἰών* i. e. *ἀνιών*. Ceteris coniecturis vix locus est; minime ei, quam post Bentleium nuper plures fecerunt, *ἀνέθηκε νέων*. [ut Don Mariano Valguarnera ante Bergl. et Wess. dell' origine ed antichità di Palermo et Thomas Perellius ap. Villoison, anecd. Gr. 2 p. 129.] Dandi primum erant auctores huius formae activae praeter Grammaticos quosdam et corruptum versum Hymn. Hom. in Cer. 395.

longius abesse concedes. Non movet me, quod nihil tam antiquum exstat, cuius contentione res deprehendatur. Quis enim, primum videns adultum hominem et integra magnitudine, discere cupiat ex ipso, quali mensura fuerit, quum in cunabulis esset? Quocirca tantum abest, ut cum I. G. Vossio[19]) ceteris scriptoribus oblivionem aut ignorantiam obiiciam, quod haec tam insignia monumenta scripturae transierunt silentio, ut etiam ex hoc ipso dubitandum putem, an Herodotus illud iudicium suum Criticis suae nationis probaverit. Idemque de reliquis inscriptionibus, quas nonnulli ex eodem templo produnt[20]), statuendum esse arbitror.

57 Igitur hoc unum videtur recte colligi ex Herodoto, artem scribendi iam dudum ante illum cognitam celebratamque fuisse, ut ultimis temporibus assignari posset. Quo ipso destrui putes Woodii opinionem. Nam si illud tam paucis annis ante Herodotum fieri coepisset, *ἱστορικώτατος* auctor non ita, ut facit, iudicaturus erat. Ceterum vereor, ne tristissima fabula de Cadmo referenda sit potius ad antiquitatem ipsius inventi, quam ad eum tractum temporis, quo notitia eius ad Graecos pervenerit. Talis enim inventi vagus rumor haud dubie apud illos praecurrit accuratae notitiae; hanc longo interiecto spatio rudium manuum imitamina, atque haec postremo vulgaris usus et conscriptio librorum secuta est. [*ὁ Ἡρακλῆς ὁ ἐξ Ἀλκμήνης καὶ Διὸς ἦν μὲν — ἐξ ἀρχῆς — Ἀλκαῖος τοὔνομα, ὑπέδραμε δὲ τὴν Ἡρακλέους προσηγορίαν νομιζομένου παρὰ τοῖς τότε θεοῦ. ὅθεν καὶ ἐν ταῖς Θήβαις λόγος ἔχει πάλαι ποτὲ ἀνδριάντα ἴδιον Ἡρακλέους εὑρῆσθαι ἐπιγραφὴν ἔχοντα Ἀλκαῖος Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλεῖ χαριστήριον.* Sext. Empir. 9, 36.]

XV.

Hic non dubito, quin futuri sint multi, qui talium progressuum significationem sub illis nominibus latere, nec

19) De Arte gramm. I, 10. p. 50.

20) Ut Pausan. IX, 11. Illorum versuum novitatem plane prodit una contractio *ἑαυτῷ*. Nec antiquius est epigramma illud ap. Aristot. Mirab. Ausc. 145. [cf. Hermann. ad Orph. p. 786.] An aliter iudicandum sit de inscriptionibus aliorum templorum, quas veteres passim tradunt ex antiquissima aetate, alii viderint. Mihi videtur in toto hoc genere primum sancta fraus grassata esse.

14.

frustra tot auctores artis dilaudari suspicentur. Ac fuit quidem, quum ego quoque hanc rationem sequerer, et Orphei temporibus saltem titulos et epigrammata abiudicare non auderem. Sollicitabant me praeter alias causas quaedam litterarum monumenta, quae antiquiora Homero vel 58
olim constitisse dicuntur, vel hodie ab eruditis cupide perhibentur[21]). Verum ab ea via plane me averterunt plura vestigia historica, earumque rerum, quibus istius aetatis cultus continebatur, et ipsorum illorum monumentorum curiosa et subtilis existimatio. Itaque maneo in ea sententia, ut, etiamsi ista omnia tempore praecedant Homerum, (malo enim illud nunc in medio relinquere, quam deflectere de cursu meo,) tamen inde nihil constare de vulgato usu artis putem. Nam superato operoso labore, ut peregrinae notae patriis sonis aptarentur, novaeque subderentur vocalibus et iis litteris, quibus Phoenicum scriptura caruisset: quo negotio perfecto domum res ad inscriptiones lapidum similisve materiae traduci potuit: verumtamen ut illa meditamenta iam Iliacis temporibus satis perfecta fuerint, longum hinc et multis modis impeditum iter restabat, donec artem habilibus instrumentis aptam cultior doctrinis populus ad brevium paginarum, tum ad iustam librorum scriptionem adhiberet.

Tribus verbis indicavi, quae, ut tum tempora erant, forsitan sex saeculis non potuerint ad effectum venire. Diu enim illorum hominum vita et simplicitas nihil admodum 59
habuit, quod scriptura dignum videretur: in aliis omnibus occupati agunt illi, quae posteri scribunt, vel, ut de quibusdam populis accepimus, etiam monstratam operam hanc spernunt tanquam indecori otii: Carmina autem, quae pangunt, longo usu sic ore et fundere et excipere consueverunt, ut cantu et recitatione cummaxime vigentia deducere ad mutas notas, ex illius aetatis sensu nihil aliud esset, quam perimere ea et vitali vi ac spiritu privare. Qua de re infra dicam, quum de munere rhapsodorum explicabo. Nunc ad impedimenta praevertimur, quae aetas ad opificia minus sagax non potuit non obiicere, ne cito talis res, tam per se parum apta sensibus, ab obscuritate rudimentorum ad promptam

21) De his satis fuerit nominare unam celeberrimam inscriptionem ex Amyclaeis a Fourmontio repertis: de illis Thesei stelen lapideam ap. Demosth. c. Neaer. p. 873. D., ipsius Cadmi donarium ap. Diod. V, 58., aeneam tabulam ap. Plin. VII, 58. etc. etc.

facilitatem perduceretur. Etenim quantum et quam diu in hoc genere laboratum sit olim instrumentorum penuria, singulatim persequi ipsum labor est. Eum tamen laborem non omnino defugiam eorum gratia, qui nimis assueti pennarum suarum chartarumque levitati difficultates huiusmodi a me praeter modum augeri putent.

Percurrant ergo mecum ea, in quibus graphium Graecorum ab antiquis scriptoribus traditur miserrime haesisse ad saeculum fere VI. ante Chr., quo primum biblus seu papyrus maiorem commoditatem attulit[22]). Sed folia et librum ar-
60 borum Sibyllis, item fabuloso Dareti et amantibus relinquimus, etsi illius moris vestigium quoddam videri possit esse in ἐκφυλλοφορίᾳ et in petalismo Syracusano [Diodor. XI. 87]. Neque adeo in testulis aliquando scribi solitum quisquam docuit ex eo, quod per illas quaedam suffragia fierent Athenis. In lapidibus autem, in lignis et laminis metallorum prima tentamina facta esse, minime dubium est: certe optimis auctoribus accredimus, leges ligneis tabulis et axibus a Solone aliisque incisas. At huic materiae alias quam publicas litteras mandavisse Graecos, nemo temere credat, nisi cui Boeoti persuaserint de plumbeo suo exemplari Ἔργων Hesiodi, quod iuxta fontem Heliconis vidit Pausanias[23]), sed vetustate plu-
61 rimis partibus corruptum videtur legere non potuisse. Ut vero publica monumenta ligno atque metallis, ita utraque, in primis privata, linteis inscripta esse, perquam credibile foret, si modo omnino hoc genus voluminum apud Graecos ullo tempore usitatum fuisset. Quod quum secus sit, idque genus

22) Vulgarem opinionem de papyro invento Alexandriae, profectam a M. Varrone ap. Plin. XIII, 11, 21., plures iam pridem viderunt falsam esse. Enimvero locutus videtur Varro de commodiore quadam ratione faciendae chartae papyraceae, quali aetas sua utebatur. Cuius rei simile quiddam notabitur paullo post in charta Pergamena. Contra nihili sunt rationes, propter quas scriptorium usum papyri ipsis saeculis vatum assignat Guilandinus Comment. in 3 Plin. capp. de papyro M. II. p. 17.sqq. At quinti a. Chr. saeculi testimonia videmus, Comicorum poëtarum, Cratini et Platonis ap. Pollucem VII. extr. atque Herodoti l. l. Primus illorum βιβλιογράφον, alter χάρτας habuit; tertius, et is minus quidem ambigue, βίβλους aliisque locis βιβλία, atque in illo satis significat, sua aetate non novum fuisse usum papyri.

23) IX, 31. p. 771.

15

Lintei libri [illegible] Liv. IV. p. 12 [illegible] [illegible] foederis [illegible]
[illegible] [illegible] monetae [illegible].
[illegible] in templo [illegible] libri conservati sunt.

solis Romanis tribuatur[24]), ac si cui forte placebit eius copiam praebere Mosi, ut ipse Pentateuchum contexat[25]), ne linteam quidem Iliada nobis confingere licet. Itaque admodum inconditam artem mansisse apparet et rarissimum usum eius, antequam eam in ovillis vel caprinis pellibus procedere animadversum erat. Id autem ab Ionibus institutum luculento loco, quem aliquoties memoravi, refert Herodotus; eaque fuit una res, quae scribendis libris opportunitatem haberet antiquiorem fortasse papyro. Nam quod idem auctor mentionem facit ceratarum tabularum[26]), ex his certe volumina et libri confici nullo pacto potuerunt.

XVI.

At vero, si diu ante chartam Pergamenam radere pelles 62
et ad scribendum aptare coepit Ionia, idemque populus, qui primus Carmina perpolivit, expeditiorem materiam scribendi commentus est, quid quaerimus, quale genus rerum exarandis suis Carminibus usurparit vates Ionicus? Videlicet

Οἰῶν πώεα καλὰ καὶ αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν.

Vellemus tantummodo id adiecisset Herodotus, quo tempore ea consuetudo Ionum frequentari coeperit. Quanquam non videtur valde frequentata fuisse, si quidem facillime cessit chartae papyraceae. Enimvero illum, si modo aliae rationes siverint, non cupide interpretabimur, si hunc usum pellium sub epocham Olympiadum inductum credamus, et petitum ab Orientalibus, apud quos, ut alias quasdam barbaras gentes, invaluit penitus et diutissime viguit. Sed ut illud sumpseris, quod te facere cogent collecti calculi reliqui, tamen ne tunc quidem expeditam rem et vulgarem factam esse, ipsarum

24) Sic intellige Plinii l. l., quo usi sumus in his omnibus, quae de instrumentis priscae scripturae disputamus. Reliquos locos hac de re, et singulares libros virorum doctorum, testes excitare nihil attinet.

25) Vide prae ceteris Eichhornii Introd. in V. Test. T. I. p. 136. II. p. 213.

26) VII. extr. in historia Demarati, regis Spartanorum. Sed illud ibi non affert ut novum. Ceram autem etiam in pellibus adhibitam esse a Cypriis, ingeniose coniecit Hemsterh. ad Polluc. X. p. 1214.

litterarum ratio ostendit. Non amplius moramur Cadmi litteras 11 vel 16, nec Palamedis 3 vel 4, aut quidquid discrepat historica interpretatio vetustae fabulositatis. Certior quidem historia adhuc saeculo VI. et V. ante Chr. Simonidi Ceo atque Epicharmo Siculo, antiquae Comoediae principi,
63 satis insignes partes tribuit in litteris complendis et inveniendis novis[27]), quas deinde cum prioribus in aptam seriem collectas a Callistrato quodam, ante alios Ionica Samos publice usurpavisse fertur[28]). Atque hoc Ionicum alphabetum 24 litterarum a populo Atheniensi tandem Euclide Archonte Olymp. XCIIII, 2. ante Chr. 403 receptum, nec ibi ante hoc tempus usum duarum longarum vocalium publicatum tradunt plures et ex probatis auctoribus[29]).

---

27) Vide Hygini Fab. 277. Plin. VII, 56. Tzetz. Chil XII, 398. Schol. in Villois. Anecd. Gr. T. II. p. 187. Conf. Spanhem. de U. et P. Num. Diss. II. p. 85. Goensii de Simonide IV, I. Mongitoris Biblioth. Sic. T. I. p. 181.

28) Eo pertinuit dicterium Aristophanis in Babyloniis, fabula circ. 427. a. Chr. LXXXVIII. Ol. acta. Vide Suid. v. *Σαμίων ὁ δῆμος* coll. v. *Ἀττικισμός*, Schol. Ven. Cod. B. ad Il. *η*. 185. Tzetz. Chil. XII, 61. sqq. Quod Callistratus apud hunc vocatur Grammaticus, facit ineptissimus homo, ut solent eruditi istorum temporum, quum antiquiores digne laudare volunt. Gravius est, quod ex illo Scholio, tum inedito, Spanhemius docuit l. l., operam Callistrati auctoritate Ephori traditam esse. Suspicor praeterea, hunc scriptorem in ultima parte historiae suae, ubi ad novam recensionem legum Atticarum eiectis XXX viris factam venisset, hanc omnem rem copiose tractasse, indidemque excerptum esse locum Clementis supra n. 16.

29) Nominatim Ephoro, Theopompo, Androne Ephesio, fortasse aliis pluribus. Pro his adeundi sunt nobis turbidi rivuli, Euseb. Chron. ad Ol. XCIIII, 4. Cedren. et Pasch. Chron. ad XCVI, 4. cum Schol. ad Eurip. Phoen. 688., ubi vetus varietas notatur ex pristino more scribendi, *σῷ νιν ἐκγόνῳ* et *σοί νιν ἔκγονοι*. Ibi v. Valcken. p. 260. et 688. I. G. Voss. de Arte gramm. I, 30. p. 113. Salmas. Add. ad Inscript. Herodis Att. p. 232. Boherii Diss. §. 66. Wessel. ad Petiti LL. AA. p. 194. Corsini Fast. Att. T. III. p. 276. Huic postremo laudatus locus Syriani ad Hermog. p. 17. parum explicitam notitiam habet, quam omnino ab istis compilatoribus non exspectes. Satis est, convenire omnes in re summa. Ceterum hinc apparet, quae dicta sit apud Athenienses *ἡ μετ' Εὐκλείδην γραμματική*. Prius usitatae litterae vocantur

16.

Adeo sero litteratura Graecorum absoluta est et redacta 64
in ordinem, primum, ut multis de causis coniicio, in iis civitatibus, quae Siciliam et Magnam Graeciam tenebant, tum in illa posthac litterarum conficientissima urbe, Athenis. Sed cavendum est rursus, ne tam serum usum scribendi credamus, aut in omni Graecia eodem tempore institutum. Iones quidem quum tot aliis rebus Europae cognatae exemplum nitidioris cultus darent et humani et civilis, matureque variis artibus et commerciis florerent, vel tacente historia verisimile
esset, eos huius quoque praeclarae rei utilitatem primos 65
animadvertisse et ad eam studium et ingenium contulisse suum. Quippe illis exspectandus non fuit Callistratus Samius, ut aliquid scripto consignare tentarent: iam ante hunc papyro usi sunt; immo ante Simonidem et Epicharmum fuerunt lyrici poëtae, et Ionici et Aeolici, qui illo adminiculo faciendorum Carminum carere vix possent. Denique in ea civitate, quae antiquum alphabetum diutissime retinuit, Olymp. XXXIX. minor numerus litterarum suffecit Draconis legibus ponendis. Quidni idem numerus suffecerit maximis voluminibus, si modo ea tum usitata fuerunt, sive ex pellibus, sive ex papyro Aegyptia? Et iam aliquot annis ante Draconis magistratum beneficio Psammetichi Aegyptus patefacta erat commerciis Ionum, ut facultatem papyri habere potuerint. Cui coniecturae ne historica fides deesset, quam paucis verbis opus fuisset Herodoto, nisi Graecis scripsisset solis! Nunc in primis molesta est obscuritas duorum saeculorum, octavi et septimi ante Chr., in quibus illa gens igniculos politissimae humanitatis dudum susceptos egregie protulit, et ad omnem excellentiam artium admirabiles progressus fecit. Nam, ne de aliis plurimis institutis dicam, quorum semina in istis tenebris iacta sunt, in illa maxime saecula, a Lacedaemonio Lycurgo proxima, artis scriptoriae primum notabiliorem publicum usum et ultra inscriptiones progressum incidisse, tum coniectari non temere, tum ex nonnullis vestigiis historiae
ita intelligi licet, ut perspicuis testimoniis minus aegre ca- 66
reamus.

ἡ γραμματικὴ ἀρχαία seu Ἀττικὰ γράμματα. Etsi de his diversae sunt sententiae doctorum: v. Intp. ad Harpocrat. v. Ἀττικοῖς γράμμασι etc.

XVII.

Sed haec ipsa vestigia historiae arguunt, inter illa publici usus initia et vulgarem consuetudinem scribendi librorumque conficiendorum curam multo longius, quam nunc quisquam existimet, intervallum interiectum fuisse. Hic primum maximi momenti est, quod nullum usquam litterarum ex isto genere monumentum commemoratur Lycurgei aut proxime insequentis aevi, non epistola, non poëma, non liber ullus, cuius exemplum vel certe notitia exempli ad posteriores aetates pervenerit. Nisi forte fabulas, de quibus §. XIII. dixi, audire volumus, eosque scriptores, qui priscas res ad suas consuetudines atque libidinem fingunt, quorum etiam in numero sunt, qui suo se gladio iugulent[30]. At quid privatam scrip-
67 turam quaerimus iis temporibus, quibus in summo studio ordinandarum civitatum ne leges quidem videmus litteris promulgatas? De omnibus nationibus Graeciae loquor, non excipio Iones; de quibus mihi pro auctoritate habendum videtur silentium eorum, qui veteres legum latores saepe accurate enumerant, omnibus in ordinem receptis, quibus quovis modo huius nominis honor tribueretur. Nempe illi tot scriptores utriusque linguae si in Aristotelis et Theophrasti celeberrimis olim libris et collectionibus[31]) scriptas Ionibus vel Aeolibus leges recenseri vidissent, ante Pittacum Olymp. XLVIII. latas, nemo antiquitatis peritus putet, id eos tanto consensu transmissuros, nec novo nomine indicem suum aucturos fuisse. Ex quo intelligitur, ea omnia, quae tum pro legibus essent, sive *νόμοι*, sive *θεσμοί*, sive *ῥῆτραι* vocabantur, in Ionia et

---

[30]) Ita Gorgias personatus, qui Palamedi inventa tribuit *γράμματα, μνήμης ὄργανον*, eiusdem aetate quasi pervulgatum usum epistolarum memorat p. 104., falsus etiam in hoc, quod ibidem Graecum cum Troiano sine interprete colloqui potuisse negat. Istae si cui satisfaciant ineptiae, ei Ovidium auctorem Epp. Heroidum et multos alios commonstrabo maiores patronos, quorum tamen nullus tam honoratus est, quam Mutianus ter Consul, qui Sarpedonis epistolam quandam a Troia scriptam in Lycia ipse legerat, mirante Plinio XIII, 13.

[31]) Vide Fabr. B. Gr. L. III. c. 7. p. 194. et c. 9. p. 251. Omitto similia opera aliorum de legibus Graecis et earum latoribus, minus tritorum lectione, tanquam Callimachi, Heraclidis Pontici, Hermippi etc.

finitima Graecia non aliter vulgata esse, quam apud Agathyrsos, Aristotelis aetate, atque antea apud Cretenses et Lacedaemonios, quos huic rei etiam cantum et musicos modos adhibuisse constat. *Primi Graecorum omnium* scriptas leges acceperunt *Locri Epizephyrii a Zaleuco*[32]), quem Eusebius 68
ponit florentem Olymp. XXIX. ante Chr. 664. aa. 70 ante Solonem.

Verum de Zaleuci legibus, quarum nonnisi tenuis fama 69
superest, corrupta a declamatoribus, ut alia multa, ita hoc prorsus ignotum est, quo genere scribendi et quibus instrumentis exaratae sint. Solonis autem aetate qualis Atheniensium scriptura fuerit, publica quidem, demonstrant leges ipsius, Olymp. XLVI, 3. ante Chr. 594. rudibus materiis inscalptae

32) Etsi duo tantum idonei auctores exstant huius famae, Scymnus Perieg. 313. Strabo VI. p. 259., eam tamen olim constantissimam fuisse clarum est ex verbis ipsorum, ut nihil aliud egisse videatur Cicero in libris, quos tangit ad Att. VI, 1. Augetur quam maxime pondus huius auctoritatis communi morbo Graecorum, quem paullo ante in Gorgia notavi et saepe alibi. Quicunque enim ullo tempore claruerant legibus ferendis, eodem omnes loco ab illis haberi solebant: etiam fabulae, Ceres *θεσμοφόρος*, Triptolemus, Cecrops, non spernuntur. Alias in hoc quoque genere ex consuetudine prisci aevi congestum est in singulos, quod non unius aetatis fuerat, vel mutatum et expolitum erat studiis plurium variis modis. Annon hoc factum est in Minoë Cretensi, in Lycurgo, item in Mose? Scripsisse autem vulgo credebantur illi omnes, nec clariori luci historiae cedebant fabulae. Ita Clemens Strom. I. p. 309. A. *Zaleuco, primo legum latori* (proprie sic appellat eum, qui primus scripserat: priores potius educatores civium suorum et moderatores fuerant:) Minoëm tali modo apponit, ut is 7 saeculis ante rem eandem fecisse censendus sit. Neque Clementi auctor longe quaerendus erat. Nam in Dial. Platonico p. 320. C. diserte tribuuntur Minoi *νόμοι ἐν χαλκοῖς γραμματείοις γεγραμμένοι.* Qui locus, nescio quomodo, etiam nostrorum temporum doctissimis viris fraudi fuit, quum simillimus in eodem opusculo alius neminem commoverit. Scilicet eodem teste tragoedia ex Thespidis et Phrynichi aetate ad Minois retrahenda erat et illudendum iis omnibus, qui Homerum multo antiquiorem tragoedia fecerunt. At doctus Grammaticus Apollodorus Bibl. III, 1, 2. Minoëm testatur *γράψαι νόμους.* Sic scribit sane, non testatur; fortasse ne credidit quidem. Utuntur hac locutione multi de ipso Lycurgo, quem nihil scriptum reliquisse clamat omnis antiquitas.

βουστροφηδόν. Privata an habilior tum fuerit apud illos, dubium reddunt eaedem rationes, propter quas Bentleius plaustrarias fabulas Susarionis et Thespidis (Olymp. L—LXI.) scripto editas negavit[33]), nemine eruditorum contradicente. Certe Atticorum scriptorum non ante Persica tempora[34])
70 mentio fit aut significatio, cui non fidem deroget illius aevi et rei publicae facies et gravissimorum auctorum silentium. Sed non persequar, quod tenere sine longis ambagibus non possum; ultro etiam concesserim, aliquanto ante Solonem Athenis hanc artem paullatim privato studio usurpari coeptam: neque adeo dubito, quin id saeculis VIII. et VII. in ceteris civitatibus, nominatim Ioniae et Magnae Graeciae, fecerint sollertiores quidam homines, eorumque exemplum vel secuti vel ipsi rem auspicati sint poëtae nonnulli, si non Asius, Eumelus, Arctinus, alii, sub primis Olympp. clari epicis Carminibus, at certe Archilochus, Alcman, Pisander, Arion et horum aequales: tamen si de *universa Graecia* et paullo tritiore usu artis *instituto que conscribendorum librorum* quaeris, illud removendum non esse a Thaletis, Solonis, Pisistrati et eorum, qui Sapientes appellantur, aetate, i. e. ea qua oratio metro solvi coepit, ita significat nobis historia artium Graecarum omnium, ut infantiam suam obliti populi testimonium minime desiderandum videatur.

De cultura prosae orationis, ineunte saeculo ante Chr. VI. a pluribus et ipso Solone inchoata, deque causis novi
71 incepti nihil hic habeo dicere: et quae ex veterum locis hauriri possunt, dicta sunt omnia: at unam rem, etsi in coniectura positam, afferam, nisi omnia me fallunt, utilissimam huic quaestioni nostrae. Nam videtur plane necesse esse, ut tum, quum Graeci impetum caperent vincula metrica revel-

33) In Apol. Diss. de Epistt. Phalaridis p. 109. sqq. transl. Lennep.

34) Ut poëtarum comicorum, Chionidae, Magnetis, ut philosophi Anaxagorae, qui Ol. LXXV, 1. annos 20 natus Athenas migravit. Diog. L. II, 7. Priorem poëtarum illorum, cuius tanquam primi ex Comicis Atticis meminit Aristoteles, annis 8 ante Xerxem fabulas docuisse, ex antiquis chronographis notavit Suidas cum Eudocia, bene ideo a Scaligero in Descr. Olympp. relatum ad Ol. LXXIII. Utrumque autem pluribus annis praegressa est Comoedia Graecorum Siciliensium, ab Epicharmo, si nutus veterum recte assequor, perscripta iam ante Gelonis tyrannidem.

580-576.

lendi et prosam condendi, satis iam expedita fuerit scriptoria
ars suppetente copia instrumentorum, quibus ad eam ute-
rentur sine molestia. Non quod in ista copia ullam vim fuisse
putem, ut novum genus cogitata eloquendi nasceretur; uti
docti quidam, quum poëticam tam mature natam mirarentur,
neque, cur ita factum esset, viderent, causam eius rei prae-
cipuam hanc attulerunt, quod rudis populus acute praeviderit,
eximium praesidium memoriae fore in numerosa moderatione
versuum: verum tamen non intelligo, qua tandem ratione
cuiquam in mentem venire potuerit aliquid prosarium compo-
nere, nisi aliam custodiam compositi in promptu haberet quam
memoriam suam. Obruitur enim memoria, animusque vagatur
et errat in hac libera continuatione verborum, quae nullis
certis numeris adstricta est, nullis velut spatiis distincta,
quibus oratio orbem suum conficiat. Atqui quum Homerica
dictio longe longeque reducta sit ab eo sono, quem in in-
fantia gentium horror troporum et imaginum inflat, atque in
verbis et locutionibus castigata admodum, aequabili verecun-
doque tenore suo quasi praenunciet pedestrem dictionem
proxime secuturam, quam tamen amplius tria saecula a ne- 72
mine tentatam reperimus: ita mea fert opinio, ut non cultum
ingeniorum, sed alia quaedam maximeque difficultatem scri-
bendi arbitrer in mora fuisse, quo minus poëticam prosa
eloquentia tam celeri, quam natura ferret, gradu sequeretur.

Quam ob rem scripturam tentare et communi usui aptare plane idem videtur fuisse, atque prosam tentare et in ea excolenda se ponere. Neque enim tum primum nascebatur: cultura modo defuerat et conformatio quaedam, in ligno, metallis, lapidibus non melius procedens quam in familiari sermone, in epistolis, in concionibus. Ex quo illud quoque mihi videor pulchre perspicere, cur nemo veterum eos in scriptoribus prosae numeret, qui nondum portabili materia ad scribendum usi erant, uti ipse Solon in legibus suis. Multo minus in hunc numerum admitti potuit Hipparchus propter breves sententias et praecepta morum, quae is 70 fere annis post Solonem publicis monumentis insculpenda curavit[35]).

---

35) Noti Ἱππάρχειοι Ἑρμαῖ olim quidem e Comicis, hodie in primis ex auctore Platonici Dial. qui Hipparchus inscribitur. Plura v. in Meurs. Att. Lectt. V, 7. et Pisistr. 12. Ne vero ex his inscriptionibus colligas, eo tempore quemvis Athenis legere

73 Iam si novi generis scribendi auctores perhibentur ii soli, qui iusta volumina condere instituerunt, ut Cadmus Milesius, Pherecydes Syrius et alii, Pisistratidis aequales, (in hoc enim manifeste omnis antiqua fama convenit:) id magno est argumento, *librorum confectionem* et apud Iones et apud reliquos Graecos hac ipsa aetate priorem non fuisse.

XVIII.

Hactenus experiri voluimus, quo progrederemur in hac controversia, universae historiae testimoniis adhibitis, non auctoritate Homeri et antiquorum interpretum eius. Nunc age attendamus animum, quid demum hi afferant, reiectis tamen, sicut par est, iis, qui vetustatis incuriosi de operibus Homeri, Hesiodi et aequalium perinde loquuntur tanquam de quibusvis libris bibliothecae suae, vel scribendi vocabulo utuntur vulgari errore stili, non animi iudicio. Ita ipse mihi, qui *ἀοιδοὺς* illos non scriptores sed *ἀοιδοὺς* fuisse contendo, facile passus sim quandoque illud verbum excidere, ne alterius saepe repetiti insolentia offendat. Cui rationi subiicienda sunt permulta loca veterum, similia istis, quae mentionem scripturae habent in legibus Lycurgi, quas nemo doctus olim scriptura latas credidit. Eodemque referrem notum locum Apollodori, in quo de exitiosis illis mandatis Proeti Il. *ζ*. 168. nomen *ἐπιστολῆς* ponit, praesertim quum ibi parum aptum fuisset exoleti moris indicium, negaremque Apollodori
74 hac de re sententiam eo loco quaerendam esse, nisi ipsa verba a significatione iustae epistolae prorsus abhorrerent[36]).

---

seisse. Id aliquanto post etiam paucorum fuit ex magnanimis Cecropidis. Potuerunt tamen ii ad discendum invitari illo instituto, non peiore, opinor, elementariis libellis nostris.

36) II, 3, 1. *Προῖτος ἔδωκεν ἐπιστολὰς αὐτῷ πρὸς Ἰοβάτην κομίσειν, ἐν αἷς ἐνεγέγραπτο Βελλεροφόντην ἀποκτεῖναι· Ἰοβάτης δὲ ἐπιγνοὺς ἐπέταξεν κ. τ. λ.* Quae duo verba in h. l. pertinere videntur ad scripturam litterarum, talia esse dico, ut de notis seu signis accepta optime habeant et prudenter posita sint. Nam *ἐγγράφειν* tum per se incertae potestatis est, tum est illud ipsum verbum, quod apud poëtam legitur. Pone pro illo *ἐγγλύφειν, ἐγκολάπτειν, ἐγχαράσσειν*; importunum studium variandi senties. At *πίνακα* Homeri mutavit in *ἐπιστο-*

Quo pertinent igitur ista verba? Eo, in quo doctissimos 75
Grammaticos Alexandriae fere consensisse statim apparebit. Mirationem faciet, quod dicam; et ipse id saepenumero miratus sum propter late patentem ἀνιστορησίαν antiquitatis: nullus fuit in Graecia eruditus interpres Homeri, qui in istis versibus scripturam veri nominis, nullus, qui eam artem in Carminibus illius alibi usquam memoratam censuerit. Hoc si cui temere pronunciari videbitur, eripiat mihi, quaeso, hunc errorem alia, quam recentioris cuiusdam Scholiastae auctoritate, quam deinde suo loco proponam. Ex Eustathio et antiquioribus fontibus facere non poterit. Quodsi ullus veterum, quorum copias Eustathius ad commentandum congesserat, alicubi contrariam rationem attulisset, qui fieri potuisset, ut eam vir priscorum verborum quam morum peritior, et qui forsan ne homilias quidem suas sola memoria tenebat, nullo in loco longissimi Commentarii effutiret, atque heroibus poëtae facultatem scribendi assignaret? Nam in hunc numerum saltem non venit is locus, etsi magni aestimatus ab antiquariis nonnullis, in quo disciplinam litterarum a Pelasgis servatam
ex diluvio mentitur[37]). Commentum hoc est aniliter fabulan- 76

λήν. Bene hoc quoque et ita apte cuivis signo, ut, si rem universe, non modum rei et desuetum morem narraturus esset, Graeca lingua nihil aptius haberet. Constat enim ἐπιστολήν propria significatione plane esse ἐντολήν, *mandatum*; ex quo etiam ap. Sophoclem sunt λόγων ἐπιστολαί. Cf. Intpp. ad Hesych. T. I. p. 1390. Sed magis huc referendum est, quod posthac clarius intelligetur, monitum Eustathio p. 632. I. 9., τὴν πίνακα Homeri esse τὴν παρὰ τοῖς ὕστερον ἐπιστολήν. Omnem vero dubitationem tollit verbum ἐπιγνῶναι, *agnoscere*, non *legere*, quod est ἀναγνῶναι, nusquam illud. Illud autem Graecis usitatum esse de epistola, aut docendi erimus iis, qui secus accipiunt; et, ut citius doceant, ne Planudis quidem et Eustathii saecula excipimus; aut ipsis concedendum erit, vix fuisse genus loquendi significantius, quo mythographus uteretur, si ipsam rem, ut solet, breviter et prosaria dictione persequi, nec antiquarium inepto loco agere vellet.

37) Ad Il. β. p. 358. Ex tanto merito Pelasgos ab Homero appellari δίους. Nonne mirum est, egregium commentum ab Eustath. sileri ad κ. 429. et Odyss. τ. 177.? An forte non fuit in Scholiis eius? Certe nostra id non afferunt, nec Diod. Sic. V, 57., ubi similia fabulatur de monumentis litterarum absumptis in diluvio. Transcurro aliud quiddam in loco Eustathii, quod

tium historicorum, geminum illi de Noacho, qualia libenter arripuit ista aetas. At in Eustathio non Eustathii opiniones quaerimus, sed vetustiorum litteratorum, quorum Scholia ante oculos habebat. Ex his autem Scholiis eum ubique et in iis versibus maxime, ubi rem non obiter tractat, alia omnia referre, paullo mox viderimus.

Num vero Homerus ipse ignotam heroibus suis artem scierit, nusquam nec Eustathius nec, quantum ego reperio, quisquam Scholiastarum quaerit: ita res ab iis nec affirmatur nec negatur praecise. Ac quanti faciamus illorum voces, si eas mendacii convincant eventa, quae ne extrema quidem aetas plane dissimulavit? Ne multa: etiam Alexandrinos Criticos haud dubie exercuit haec quaestio: nec aliunde quam ex disputationibus eorum manavit, si quid auctoritatis in tanta iactura librorum veterum ambiguo silentio Scholiorum nostrorum obiicere possumus. Ita sentiendum est de memorabili loco Iosephi, ubi perspicue dicit, *Homerum tradi scriptura*
77 *usum non fuisse in pangendis Carminibus, eaque primo memoriter prodita in vulgus et propagata, postea litteris man-*
78 *data hanc formam et tenorem adscivisse*[38]). Unica quidem

---

docti, quibus ille familiaris est, etiam non admoniti animadvertent; ceteri modo crederent, aut, minus natura creduli, in cupiditatem meam traherent. Neutrum periculum hic subire libet.

[38]) Contra Apion. I, 2. p. 439. *Ὀψὲ καὶ μόλις ἔγνωσαν οἱ Ἕλληνες φύσιν γραμμάτων. Οἱ γὰρ ἀρχαιοτάτην αὐτῶν τὴν χρῆσιν εἶναι θέλοντες, παρὰ Φοινίκων καὶ Κάδμου σεμνύνονται μαθεῖν· οὐ μὴν οὐδ' ἐπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου δύναιτό τις ἂν δεῖξαι σωζομένην ἀναγραφήν, οὔτ' ἐν ἱεροῖς, οὔτ' ἐν δημοσίοις ἀναθήμασιν.* (Miratur hoc I. G. Vossius propter nobilia epigrammata Herodoti. Aliter nunc sentient ii, qui supra a me scriptum probarint. Nimirum Iosephus operae pretium non duxit, illis et similibus fabulis refutandis immorari; et fecerant id ante eum alii multi, ut hic ipse locus ostendit. Iam diligenter consideres, quae addit:) *Ὅπου γε καὶ περὶ τῶν ἐπὶ Τροίαν τοσούτοις ἔτεσι στρατευσάντων ὕστερον πολλὴ γέγονεν ἀπορία τε καὶ ζήτησις, εἰ γράμμασιν ἐχρῶντο· καὶ τἀληθὲς ἐπικρατεῖ μᾶλλον περὶ τοῦ τὴν νῦν οὖσαν τῶν γραμμάτων χρῆσιν ἐκείνους ἀγνοεῖν. Ὅλως δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οὐδὲν ὁμολογούμενον εὑρίσκεται γράμμα τῆς Ὁμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον. Οὗτος δὲ καὶ τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον φαίνεται γενόμενος. Καί φασιν οὐδὲ τοῦτον ἐν γράμμασι τὴν αὑτοῦ ποιήσιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ἀσ-*

18.

haec est de hac quaestione auctoritas diserta, sed eo gravior, quod scripta est adversus doctissimum interpretem Homeri, et nemo veterum exstat diversae seu contrariae sententiae defensor. Quare, utcunque reliqua fides Iosephi existimetur, locus ille tantum valebit, quantum perspicua verba valent. Denique accessit ei nuper Scholiastes quidam[39]), adiutor minime dignus ille mentione, nisi narrationem suam ex iisdem Alexandrinis reliquiis sublegisset, vitiatam mox fabellis seriorum Grammaticorum. Ex Iosepho enim illos eam non sumpsisse manifestum est. Ceterum quantum tribuendum sit tali iudicio veterum, pro se quisque expendat: mihi etsi gravissimum videtur partim per se, partim quia illis plura Homericae aetati proxima Carmina in manibus erant, in hac quaestione praeiudicii potius quam iudicii loco esto. Quoniam enim ipsos versus habemus, in quibus vates de scriptoria arte aut silere aut testari putatur, utrum verum sit, ex certis interpretandi legibus diiudicare nostrum est.

XIX.

At occurrunt nobis nonnulli, opposita ancipiti vi silentii 79
in hoc historico genere. In quo isti sane dicunt aliquid, sed non tantum, quantum sibi videntur dicere. Est haud dubie silentium quoddam nullius momenti et in neutram partem trahendum; contra aliud est argutum et, ut ita dicam, vocale, quod si non expugnatur diversum testantium auctoritate, vel ea, quae omnes omnium auctoritates frangit, ratione, apud prudentissimum quemque semper plurimum valuit. Iam si

---

μάτων ὕστερον συντεθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰς ἐν αὐτῇ σχεῖν τὰς διαφωνίας Tironum gratia cum Meriano notandum est, illud *φασὶν* de rebus vel certissimis usurpari in *fama minime obscura*, non de iis, quae a nonnullis sive paucis traduntur. De his Graece est *φασὶν ἔνιοι*, *φασί τινες*. Eadem ratio est Lat. verborum *dicunt*, *ferunt*, *tradunt*, *perhibent*. Neque vero per se hoc multum proficit. Quam multa perhibet fama, quorum falsitatem ratio et tres testes doceant!

39) Ad Dionys. Thracis Gramm. ap. Villois. Anecd. Gr. T. II. p. 182. *Ἦν γὰρ, ὥς φασιν, ἀπολόμενα τὰ τοῦ Ὁμήρου· τότε γὰρ οὐ γραφῇ παρεδίδοντο, ἀλλὰ μόνῃ διδασκαλίᾳ, ὡς ἂν μνήμονι φυλάττοιντο κ. τ. λ.*

forte tale non fuerit illud Homeri, libenter audiemus eos, a quibus remittimur ad alios poëtas, quos quum liqueat tritissimam habuisse artem scribendi, eorum plures tamen nusquam illius mentionem iacere videmus. Quanquam paullo diversa conditio videtur esse horum et Hesiodeorum Carminum. Nam quum in tanta longitudine illorum tot consuetudinum et celebrium artium picturae intextae sint, in primis earum, quae illo tempore aliquam admirabilitatem ex novitate haberent, in Hesiodeis autem magna pars domesticae disciplinae tradatur, iure meritoque mirere, si neuter utilissimae rei meminerit. Neque vero satis firmum per se esset hoc argumentum, aut dignum, in quo tantopere se iactarent viri docti. Quod enim ita se credere fatentur nullam artem Homero fuisse cognitam, quae apud eum non inveniatur, retunditur haec ratio exemplis variarum artium, quas nullo loco laudat, qua-
80 rum tamen talis natura est, ut aliae, quas saepe celebrat, sine illis exsistere et cohaerere non potuissent.

Pergamus ad aliud, quod magis continet causam. Dubitatum est olim[40]), an usum elixarum carnium norit Homerus. Non enim habet verbum ἕψειν, non aliud potestatis eiusdem; nonnisi assa apponit mensis. At vero qui illa Il. φ. 362. Odyss. μ. 237. cecinit et similia de lebetibus igni imponi solitis, num is coquinariam rem penitus ignorare potuit? Nec id, opinor, dubitabant veteres, qui illam quaestionem movebant. Pingendi artem, quae eo nomine digna sit, Homerus nullam novit[41]); textilia et cognatarum artium opera memorat multa, picturam nullam. Nam quis nomen hoc imponat rubricae navium aut pigmentis Caricae mulieris[42]), quamvis per illa veris picturis prolusum sit? Neque militiae neque domi usitatam heroibus fuisse equitationem, utraque poësis clare loquitur: nam negligenda nobis est auctoritas unius cuiusdam loci Il. κ. 513. sqq. pluribus de causis: sed inau-

40) Vestigium superest ap. Athen. I. p. 25. D. [cf. Eustath. 1482. 36.]

41) Ita recte Plin. XXXV, 3. extr. Cui loco non adversatur, ut quidam putant, alius eiusdem operis, XXXIII, 7., etsi fortasse ex diverso scriptore petitus. Confirmat rem historia artium apud Graecos, ad cuius scriptores amandamus lectorem.

42) Il. δ. 141. sqq. *Νῆες μέλαιναι, μιλτοπάρῃαι, φοινικοπάρῃαι* notissimae sunt ex multis versibus.

Φ. 361. φῆ πυρὶ καιόμενος, ἀνὰ δ᾽ ἔφλυε καλὰ ῥέεθρα.
ὡς δὲ λέβης ζεῖ ἔνδον, ἐπειγόμενος πυρὶ πολλῷ,
κνίσην μελδόμενος ἁπαλοτρεφέος σιάλοιο,
πάντοθεν ἀμβολάδην, ὑπὸ δὲ ξύλα κάγκανα κεῖται,
ὣς τοῦ καλὰ ῥέεθρα πυρὶ φλέγετο ζέε δ᾽ ὕδωρ

μ. 237 ἔνθεν μὲν Σκύλλη, ἑτέρωθι δὲ δῖα Χάρυβδις
δεινὸν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
ἦ τοι ὅτ᾽ ἐξεμέσειε, λέβης ὣς ἐν πυρὶ πολλῷ,
πᾶσ᾽ ἀναμορμύρεσκε κυκωμένη, ὑψόσε δ᾽ ἄχνη
ἄκροισι σκοπέλοισιν ἐπ᾽ ἀμφοτέροισιν ἔπιπτεν

Κ. 513. καρπαλίμως δ᾽ ἵππων ἐπεβήσετο· κόπτε δ᾽ Ὀδυσσεὺς
τόξῳ· τοὶ δ᾽ ἐπέτοντο θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.

Ο. 679 ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητιζέμεν εὖ εἰδώς,
ὅς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πίσυρας συναείρεται ἵππους,
σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα προτὶ ἄστυ δίηται
λαοφόρον καθ' ὁδόν· πολέες τέ ἑ θηήσαντο
ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες· ὁ δ' ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ
θρώσκων ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἀμείβεται, οἱ δὲ πέτονται.
ε. 371. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς ἀμφ' ἑνὶ δούρατι βαῖνε, κέληθ' ὡς ἵππον ἐλαύνων

ditam Homero rem videri fuisse minime sinunt similitudines 81
Il. *ο*. 679. sqq. et Odyss. *ε*. 371. Usus sum his exemplis potissimum, quia luculenter ostendunt, quid inter ignota et vulgo usitata intersit, et quam considerate cauteque coniectandum sit de primarum inventionum et morum successibus. Finge igitur vatem alicubi de invento Cadmi seu Palamedis diserte locutum, vel commercia epistolarum, primum, ut plerisque videtur, rudimentum scribendi, tanquam vulgatam rem testatum esse: num ex eo satis appareat, etiam volumina Carminum scribi moris fuisse?

Sed qui duo sunt apud Homerum loci, in quibus simile quiddam scripturae reperitur, accurata interpretatio facile vincet, eos non magis de scriptura accipiendos esse, quam celebrem illum Ciceronis[43]) de typographia nostra. Atque in altero quidem loco, Il. *η*. 175. sqq., cito conventurum arbitror inter omnes, nihil inesse, quod alterutri parti proficiat. Describitur ibi modus sortiendi illustri quodam exemplo, sed ita, ut omnis narratio reclamet, ne animum subeat cogitatio litterarum. Nam *σήματα*, quibus utuntur heroës, *χαράγματα* esse, sive signa arbitraria, ligno vel alii inutili rei addita, manifestum est ex eo, quod sors, quae galea exiit, a circumeunte praecone unicuique agnoscenda demonstratur[44]). Quare
verbi *ἐπιγράφειν* v. 187. eadem significatio sit necesse est, 82
quae alibi ubique est, fodiendi seu scalpendi. Sensus alterius loci, *ζ*. 168. sqq., impeditior factus est ab iis, qui mores Homericos non discere ab illo, sed in eum inferre, et vaga vocabula ad consuetudinem sui saeculi torquere solebant. Ac

43) De Nat. Deor. II, 37.

44) Hic subnotanda est paullo ante promissa ratio recentioris Scholiastae in Ven. Cod. B. ad v. 185., suavissimi hominis. Nos unum alphabetum moleste quaerimus; ille tot habet diversa, quot fuerunt populi Graeciae, in eoque causam videt, cur unusquisque heroum nonnisi suam manum agnorit. Rectius dudum editus brevis Schol., a melioribus h. l. edoctus, *οὐ γράμματα* sed *γραμμάς τινας* intelligi iubet. Optime antiquus Schol. Cod. A. ad v. 187. *Οὐ γράμμασι τῆς λέξεως, ἀλλ' ἐγχαράξας σημεῖα· εἰ γὰρ κοινῶς ᾔδεσαν γράμματα, ἔδει τὸν κήρυκα ἀναγνῶναι καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς ἐπεδείκνυτο ὁ κλῆρος.* Item Eustath. p. 674. 35. *Οὐ γράμματα νοητέον ἐξ ἀνάγκης τὰ τοιαῦτα σήματα, εἴδωλα δέ τινα ἢ ἁπλῶς ἐκτυπώματα ἐν ὑποκειμένῳ εὐτελεῖ, λιθιδίῳ τυχὸν ἢ ξυληφίῳ ἢ τοιούτῳ τινί.*

certe hoc loco ut epistolam exspectes, inducit quodammodo ipsa res; inducunt *σήματα*; (quis nescit *Φοινικικὰ σήματα Κάδμου*?) inducit *πίναξ πτυκτός, tabella complicata*, vel, si quid
83 elegantius quaeris, *obsignata*[45]. Ita vero magnopere mirandus erat consensus antiquorum interpretum, qui verbum *γράφειν* hic quoque voluerunt esse *χαράσσειν* s. *ξέειν, σήματα* nativa vi *εἴδωλά τινα, πίνακα* denique *σανίδα* s. *ξυλάριον*[46]).

---

45) Sic fere optimi Intpp. Francogalli plerique, *des lettres bien scellées*; Popius, *a sealed tablet;* alii similiter. Quasi Latina illa in textu vertissent e Cicerone, aut descriptionem plicatilis tabulae sumpsissent ex Herodian. Hist. I, 17., apud quem VII, 6. *πυκτοὺς πίνακας* Politianus bene vertit *litteras obsignatas*. Num etiam Pollux audiendus erit IV, 18., ubi in una serie cum recentioribus *τριπτύχοις* et *πολυπτύχοις* Homericum *πίνακα* affert? Num Tragici? apud quos leguntur *σανίδες, πτυχαί, διαπτυχαὶ γραμμάτων*, ut ap. Euripidem, tum alibi, tum Hippol. 856. Alc. 970. Scilicet, ut nihil dicam de more Tragicorum, novas consuetudines in heroicum aevum transferendi, plicari potuerunt tabulae omni tempore, sicut nos plicamus chartam: id unum quaeritur, an illae notis litterarum et vera scriptura consignatae fuerint. Id nos nec Pollux, nec Herodianus, nec Tragici docent.

46) Accuratissime haec persequitur Eustath. p. 632. sqq. *Γραμμάτων χρῆσις νεωτέρα ἐστίν· ὡσαύτως καὶ τὸ ἄξεστα σημεῖα διὰ χρωμάτων ἐντυποῦν ὕστερον εὕρηται· καὶ ἡ τῶν χαρταρίων δὲ χρεία τοῦ κάτω χρόνου εὕρημα. Οἱ δέ γε παλαιοὶ, ὁποῖόν τι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐποίουν, ζῴδιά τινα ἱερογλυφοῦντες καὶ λοιποὺς δὲ χαρακτῆρας εἰς σημασίαν ὧν λέγειν ἐβούλοντο, οὕτω καὶ αὐτοὶ, καθὰ καὶ τῶν τινες ὕστερον Σκυθῶν, ἐσήμαινον ἃ ἤθελον, εἴδωλά τινα καὶ πολυειδῆ γραμμικὰ ξέσματα ἐγγράφοντες ἤτοι ἐγγλύφοντες πίναξι τουτέστι σανίσιν, ἀλλοίαις τε καὶ ταῖς ἐκ πύξων, ἐξ ὧν αἱ λεγόμεναι πυξίδες. — Σήματά φησιν ἐγκεκολαμμένα πίνακι πτυκτῷ τῷ κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην χρῆσιν. — Πίνακα πτυκτόν, ὃ φαμεν ἡμεῖς δέλτον ἤτοι βιβλίον ἢ πιττάκιον — Ἔχοι ἂν τις καὶ τοῦτο εἰς μαρτυρίαν τοῦ ξύλοις ἐγχαράσσεσθαί ποτε γράμματα, ὃ μάλιστα ἐπὶ μαρμάρων λίθων ἐπεχειρήθη, ἐφ' ὧν καὶ ἡ τοῦ γράφειν ἁρμόττει ὀνοματοποιΐα· εἰ δὲ καὶ συνήγετο ἡ τοιαύτη δέλτος ἡ ἐκ πεύκης τριγωνοειδῶς, κατὰ τοὺς ὕστερον Ἀττικοὺς ἄξονας, ἐν οἷς ἐπιναχογραφοῦντο νόμοι, κυριολεκτοῖτο ἂν ἐπ' αὐτῆς καὶ ὁ καθ' Ὅμηρον πίναξ καὶ ἡ παρὰ τοῖς μεθ' Ὅμηρον δέλτος. — Χρήσιμον δὲ εἰς τὸν παρόντα τόπον καὶ τὸ παλαιὸν ἔθος, καθ' ὃ δένδροις ὅσα καὶ πίναξιν ἐνεκόλαπτον οἱ παλαιοὶ τὰ τῶν φιλουμένων ὀνόματα, ὡς εἴπερ Ἔρωτες ἢ Νύμφαι ὀρειναὶ τοῦτο ἐποίουν· οἷον, ἡ δεῖνα καλή, ὁ δεῖνα καλός. — Ἐκ τούτων δὲ καὶ παροιμία πα-*

Permirum est, inquam, eos, qui alias tanto studio novam 84
suam sapientiam illinunt Homero, nunc repente tam sui
dissimiles prodire. Quippe tales habemus et auctores anti-
quissimorum Scholiorum, et ipsum Eustathium, ex quibus
ceterorum, si non omnium[47]), at certe plurimorum et opti- 85
morum Intpp. olim consensus emergit.

Quam ob rem, ut pleraque in hoc loco ambigua sint, videri tamen queat in eo latere aliquid, quod neglectum adhuc ab eruditis, impulerit veteres illos atque coegerit, ut ibi quoque notas seu signa quaedam viderent, non veram scripturam litterarum. Atque ex hoc genere est in primis verbum *δεῖξαι*, cuius ea est vis, ut vel acerrimum adversarium sententia sua deiiciat. Nam si de perlato et reddito scripto loqueretur Homerus, aut equidem eius proprietatem et consuetudinem loquendi penitus nescio, aut eum alio quovis quam illo verbo usurum fuisse contendo. Neque vero hoc tantum contendo, sed nego praeterea, quenquam poëtam, nec Graecum nec Latinum, ne amantissimum quidem audacium vocabulorum, *monstrandi* seu *ostendendi* verbum posuisse de epistola reddenda. Minus me offenderet *σῆμα ἰδέσθαι* v. 176. in lectione scripti, etsi nec hoc satis Homericum putarem: nunc utrumque eiusdem generis esse apparet. Addere plura
taedet. Unum quaeram: torquerene potius et pervertere dece- 86

ρέξεσται ὕστερον τὸ, Βελλεροφόντης κάθ' ἑαυτοῦ γράμματα κ. τ. λ. Conf. ad Odyss. p. 1926. l. 49. p. 1959. l. 57. Qui novit Eustathium, statim videt, quibus auctoribus ista omnia adscribenda sint; laudatque ipse suos *Παλαιούς*. Itaque antiquissimus Schol. Cod. A. notat, *videri* hic vocum et verborum scripturam significari, sed *non ita esse*, *σημεῖα* esse *εἴδωλα, οὐ γράμματα.* Idem etiam breviter servavit Apollon. Lex. v. *γραπτῦς.* Neque alio pertinet locus Plinii XIII, 13. ubi, quum scripsisset, *pugillarium* usum etiam ante Troiana tempora inveniri apud Homerum, addit Bellerophonti *codicillos* (i. e. *pugillares*) datos, non *epistolas.* Quanquam hoc ex moribus Romanis dictum parum utile nobis esset sine reliquiis Grammaticorum Graecorum.

47) Eustath. p. 633. l. 9. *Τινές φασι, δύνασθαι τὰ μὲν γράμματα ἐνταῦθα σήματα φιλοσοφώτερον καλεῖσθαι· σημεῖα γὰρ φωνῶν καὶ νοημάτων καὶ πραγμάτων εἰσὶ τὰ γράμματα.* Ex illis *τισὶν* est Schol. Cod. B., *σήματα* explicans vulgari modo *γράμματα*: ne Plutarchum et alios scriptores memorem, qui modo Bellerophonteam *ἐπιστολήν*, modo *γράμματα* garriunt.

bit sermonem Homeri, quam interpretationem veterum, quae et illorum et nostrorum temporum usui repugnet, amplecti?

Qualis tamen ille mos fuerit, qualia signa Proeti, Iobatae monstrata, quaerere est alius loci. Veteres Grammatici quid coniecerint, ignoramus, nisi quod pauci illorum videntur ea in numero *ἱερογλυφικῶν* habuisse, quemadmodum plures hodie fecerunt[48]). At Apollodori locum illum cum Scholiis nostris comparanti haud aegre persuadeam, *πίνακα πτυκτὸν* ab illis habitum esse ligneam *tesseram* vel *symbolum* aliquem, qui notas mortiferas rudi arte incisas habuerit[49]). De tabula
87 cerata cogitare vix sinit consuetudo poëtae, artificiosam eiusmodi operam aliquo certe epitheto aliave adiectione ornaturi.

XX.

Docet ergo locorum illorum explicatio, non ex peregrinis opinionibus captata, sed instituta diligenter ex Homericae orationis proprietate, mentionem scripturae in iis fieri nullam.

---

48) V. c. Bachetus Mezir. ad Ovid. Epp. Heroid. T. I. p 328. Huius tamen rationis quoddam vestigium est in exsignato loco Eustathii.

49) Schol. Cod. A. ad v. 169. *Γράψαι ἐστὶ τὸ ξέσαι· οἷον οὖν ἐγχαράξας εἴδωλα, δι' ὧν ἔδει γνῶναι τὸν πενθερὸν τοῦ Προίτου.* Circumlocutio haec est verbi, quod Apollod. adhibuit, *ἐπιγνούς*; ut perspicuum sit, eandem utrumque sententiam sequi. Eustath. l. c. *Εὐριπίδης που τὰ Ὁμηρικὰ σήματα εἰς ξύμβολα μεταλαβὼν φησι· Ξένοις τε πέμπειν σύμβολα, οἳ δράσουσί σ' εὖ.* (Medea v. 613.) Mihi veri persimile videtur, iam tum inter cognatos obtinuisse notas quasdam symbolicas, quibus de *nonnullis gravissimis rebus* sensa animorum inter se communicarent, in primisque hoc genus *θυμοφθόρων σημάτων*, inventum fortasse ea aetate, qua ultionis caedium et inimicitiarum dira saevitia vigebat. Sed haec accuratius explicanda sunt in singulari quaestione de *symbolis veterum.* Interim neminem poenitebit comparare similia apud Merianum p. 523. sqq., in quibus etiam sunt facetissima haec: »Si c'étoit là véritablement une lettre écrite en caractères d'alphabet, il seroit extrêmement singulier, qu'une invention si utile et dès-lors si connue, eût disparu deux générations après, dans des conjonctures où son usage devenoit d'une tout autre importance. *N'étoit-elle donc bonne que pour des lettres de recommendation, qui tendoient à faire dévorer les gens par la Chimère?*«

Ac profecto si aliter se res haberet in posteriore loco, non temere is alicui suspicioso interpolatus vel aliquo modo vitiatus videri posset. Quae suspicio quum ipsam speciem tolleret vulgati moris litterarum, (speciem dico *unius exemplum epistolae*,) nullumque apud poëtam vestigium earum relinqueret; nihil omnino praesidii superesset contrariae opinioni, nisi ex ipsa hac tanta longitudine duorum Carminum, quae 88
nullo modo credibile videatur sine illius artis auxilio aut perfici aut ad posteritatem prodi potuisse. Ea autem ratiuncula quam levis sit et primis legibus historiae repugnans, docti indoctique sciunt.

Iam vero non modo nullum tale in Homero exstat testimonium rei vel vestigium, nullum ne tenuissimorum quidem initiorum legitimae scripturae vel Cadmei muneris[50]) indicium, sed, quod longe maximi momenti est, contraria etiam omnia. Nusquam vocabulum *libri*, nusquam *scribendi*, nusquam *lectionis*, nusquam *litterarum*[51]): nihil in tot millibus versuum ad 89

---

50) Semper mihi maxime mirum visum est, qui fieri potuisset, si fabula ista de Cadmo tam vetusta esset quam volunt, ut eam tot Graeci poëtae prorsus intactam relinquerent. Id vero fecisse omnes, non modo eos, quos adhuc in manibus habemus, significant nobis silentia poëtarum Latinorum et Apollodori, qui ex mythicis poëtis celeberrima quaeque collegit. Est hoc eo admirabilius, quod reliqua historia Cadmi nobilissimis fabulis causam dedit. Itaque tantum certe ex ea re colligendum esset, obscura primordia artis per plura saecula neminem mythicorum poëtarum ad ornandum eius auctorem excitare potuisse. Verum magis in promptu erit recta ratio, si ipsa illa primordia apud Graecos non priora fuerunt saeculo IX. ante Chr.

51) De verbo *γράφειν* satis dictum est. Nusquam id apud antiquiores illos idem valet, quod inde ab Aeschylo et Pindaro vulgare est. Deducta inde nomina, *γραφή* et *γράμμα*, ipsa quoque sunt posteriora. Annotarunt hoc veteres in loco illo Hom., ubi eos *σῆμα* ter positum offendit. Variaturum fuisse poëtam putabant, si illa ei nota fuissent. Eustath. l. c. *Τὸ γράμμα οὐκ οἶδεν ὁ ποιητής· εἰ γὰρ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἐν χρήσει, καθὰ καὶ ἡ ἐν Ὀδυσσείᾳ γραπτύς, οὐκ ἂν τρὶς εἶπε τὸ σῆμα, ἐπιμείνας τῇ λέξει διὰ τὸ μονῆρες καὶ καίριον. Γράμμα* primum reperio apud Erinnam. Neque *ἀναγνῶναι*, *legere*, aut simile aliquid, ibi ubi id maxime exspectes, invenias; etsi alio sensu dicitur *σήματα ἀναγνῶναι* Odyss. *τ*. 250. *ψ*. 206. *ω*. 345. Denique vocabulum *δέλτος* non est antiquius Aeschylo et auctore Batrachomyomachiae,

lectionem, omnia ad auditionem comparata; nulla pacta aut foedera nisi coram; nullus veterum rerum famae fons praeter memoriam et famam et illitterata monumenta[52]); ex eo Musarum, memorum dearum, diligens et in Iliade enixe repetita invocatio; nullus in cippis et sepulcris, quae interdum memorantur, titulus; non alia ulla inscriptio; non aes signatum aut facta pecunia; nullus usus scripti in rebus domesticis et mercatura[53]); nullae geographicae tabulae;
90 denique nulli tabellarii, nullae epistolae, quarum si consuetudo fuisset in patria Ulyssis, vel si *πτυκτοὶ πίνακες* percontationibus procorum et Telemachi suffecissent, procul dubio Odysseam aliquot libris breviorem, aut, ut Roussavius coniiciebat[54]), omnino nullam haberemus.

---

emporibus Aeschyli, id quod etiam nonnulli ex veteribus videunt, aequali.

52) Vide loca in I. E. Kochii libello: Litterarisches Magazin I. p. 76.

53) Talia quaeras in Hesiodi *Ἔργοις*. At Odyss. *ϑ*. 163. in navi commemoratur *φόρτου μνήμων*. Iam conferat aliquis, si poterit, Romanos homines *a memoria*. Nos antiquum usum sequimur Odyss. *φ*. 95. Neque curamus Eustathii explic., *ὁ γραμματεὺς ἤτοι ἀποσημάντωρ διὰ γραμμάτων· ἢ καὶ ἄλλως, λογιστής, ἐπιμελητής*. Tametsi haec quoque satis produnt veterum Intpp. sententiam. Ceterum riderent, si hoc legerent, institores et propolae nostri. Ex quo ordine ego ipse aliquando audivi mulierem quandam illitteratisimam nec cetera valentem ingenio, quum enumerationem faceret mercium, quas variis in oppidis conditas haberet, adeo longam, ut fortasse cum *μνήμονι* Phoeniciae navis certare potuisset.

54) Dignissima est acutissimi viri sententia, quae tota huc transcribatur ex Opusculo eius *sur l'Origine des Langues*, Oeuvres posth. Genev. edit. 1782. T. XVI. p. 240. »Quoi qu'on nous dise de l'invention de l'alphabet Grec, je la crois beaucoup plus moderne qu'on ne la fait, et je fonde principalement cette opinion sur le caractère de la langue. Il m'est venu bien souvent dans l'esprit de douter non-seulement qu'Homère sût écrire; mais même qu'on écrivît de son tems. J'ai grand regret, que ce doute soit si formellement démenti par l'histoire de Bellerophon dans l'Iliade. Comme j'ai le malheur aussi bien que le P. Hardouin d'être un peu obstiné dans mes paradoxes, si j'étois moins ignorant, je serois bien tenté d'étendre mes doutes sur cette histoire même, et de l'accuser d'avoir été sans beaucoup d'examen interpolée par

20.

XXI.

Haec omnia colligata inter se, et in uno conspectu po- 91
sita, num fortuita silentia sunt? an is, qui ita silet, loquen-
tis et clare testantis personam gerit? Mihi quidem, etsi
non sum nimis credulus, illa per se plane persuaderent, vul-
garem autem opinionem defendere dementissima pervicacia
videretur. At erunt, opinor, qui dicant, effici quidem ex illis, 92
ut litterae vel obscurissimae vel prorsus ignoratae fuerint
Troianis temporibus, non item hoc, ut vates duobus post
saeculis ipse quoque illitteratus fuerit. Extremam hanc late-
bram si obstruere vellem, necesse haberem longam dispu-
tationem ingredi de omni ratione, qua Homerus in descrip-
tione heroicae vitae versari solet. Non enim apud illum nisi
bis terve hoc genus reperio eruditae artis, quod poëtae cul-
tiorum aetatum affectant, quum superiorum fabulosa gesta
scenae reddentes cavent sedulo, ne priscam sinceritatem novis
moribus infucent, quo facilius lectoribus vel spectatoribus,
propter autiquitatis peritiam incredulis, imponant, eosque
rebus ac personis, quibus cummaxime volunt, interesse et

---

les compilateurs d'Homère. Non-seulement dans le reste de l'Iliade on voit peu de traces de cet art: (ne mireris, quod *pauca* vestigia dicit esse, quae *nulla* sunt; ita loquuntur, qui non certi sunt sententiae suae:) mais j'ose avaneer que toute l'Odyssée n'est qu'un tissu de bêtises et d'inepties qu'une lettre ou deux eussent réduit en fumée, au lieu qu'on rend ce poëme raisonnable et même assez bien conduit, en supposant que ses héros aient ignoré l'écriture. Si l'Iliade eût été écrite, elle eût été beaucoup moins chantée, les Rhapsodes eussent été moins recherchés et se seroient moins multipliés. Aucun autre Poëte n'a été ainsi chanté, si ce n'est le Tasse à Venise; encore n'est-ce que par les Gondoliers qui ne sont pas grands lecteurs. — Les Poëmes d'Homère restèrent long-tems écrits seulement dans la mémoire des hommes; ils furent rassemblés par écrit assez tard et avec beaucoup de peine. Ce fut quand la Grèce commença d'abonder en livres et en poésie écrite, que tout le charme de celle d'Homère se fit sentir par comparaison. Les autres Poëtes écrivoient, Homère seul avoit chanté, et ces chants divins n'ont cessé d'être écoutés avec ravissement que quand l'Europe s'est couverte de barbares, qui se sont melés de juger ce qu'ils ne pouvoient sentir.«

tota mente quasi cum illis vivere cogant[55]. Qua ex re etiam talia quaedam manarunt solennia apud poëtas, quae orta primum e certa *persuasione* vatum, nunc sacrata *consue-*
93 *tudine* se tuentur. Ita hodieque longiorum Carminum conditores eundem, quem prisci illi credebant, afflatum Musarum et Apollinis ementiuntur, et ab iis numinibus, quae nemo esse credit, doctos se *edere cantum*, non humano more *loqui* vel *scribere* simulant: ex quo iam ii quoque *canunt*, qui ne *pronunciare* quidem recte possunt, atque *auditores* sibi futuros sperant versuum, qui nonnunquam soli typographo *scribuntur*, et ab illo duntaxat syllabatim *leguntur*. Sed haec et multo plura, quibus nostrae poëticae ratio et ars ab antiqua *γνησιότητι* differt, ab aliis magistris cognoscenda sunt. Spernant licebit has argutias nostras, quicunque Homerum iudicare nequeunt nisi ex nostris ingeniis, modo fateantur, diversis sententiis addictos nos non temeritate duci ad aliter iudicandum.

Nec vero nobis ipsis credibile esset, Carmina a vatibus et memoriter composita et unius memoriae ministerio propagata esse, (nonnulla enim non sunt credibilia, quae historia cogit credere,) neque mirarer, si quis vel uni Homero quendam usum scribendi *ἐν ἀποῤῥήτοις* fuisse fingeret, nisi vulgatissimus olim mos recitandi et omnis historia rhapsodorum argumentationes et rationes nostras gravissime confirmaret. In illa autem est maxime, quod scrupulos, quibus assensus cohibetur, penitus ex animis evellat. Docet enim, quo pacto fieri potuerit, ut aetas *ἀοιδῶν* scriptoriam artem vel non desideraret, antequam Graecae linguae aptata esset,
94 vel, quum iam coli coepisset, ligno et aliis operosioribus massis aequo animo relinqueret.

---

55) Hinc vocabula ex hoc civili cultu tam rara sunt in optimis poëtis. Hinc Virgilius in Aeneïde, etsi Homericam sinceritatem naturae in plurimis rebus non assequitur omniaque habet fucatiora, nusquam scripturam, et quae ad eam pertinent, memorat. Neque tamen uno loco satis cavit levem errorem, in Sibylla, *Carmina in foliis describente notis et nominibus* III, 443. VI, 74. I nunc, et Gorgiae, Ovidio, Tragicis, Virgilium adde gravissimum testem, quippe perpetuum Homeri imitatorem.

α. 351. τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι
ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Hor. E. II. 1. 93 Ut primum positis nugari Graecia bellis
Coepit, et in vitium fortuna labier aequa,
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum;
Marmori, aut eboris fabros, aut aeris amavit:
Suspendit picta vultum mentemque tabella;
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragoediis:
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit

XXII.

Hic prorsus obliti scrinia nostra et bibliothecas, quibus nunc studiorum immortalitas constat, transvolemus hinc in alia tempora et in alium orbem rerum, ubi tot inventa, quae nobis videntur ad beate vivendum necessaria esse, a sapientibus omnibus et stultis ignorabantur. Quid? quod ne nominis quidem immortalitas tum quenquam impellere potuit, ut ei duraturis monumentis prospiceret; idque de Homero credere, optare est, non fidem facere. Nam ubi is tali studio se teneri significat? ubi professionem eiusmodi, ceteris poëtis tam frequentem, edit, aut callide dissimulat? Carminibus quidem scelera et praeclara facinora famae tradi saepe praedicat, at idem novissimum Carmen ab audientibus maxime celebrari fatetur[56]). Omnino autem satis habuit illa aetas, quasi sub nutrice ludendo[57]) et divini ingenii impetum sequendo, res pulcherrimas experiri et ad aliorum oblectationem
prodere: mercedem si quam petiit, plausus fuit et laus aequa- 95
lium auditorum, praemia, si poëtis credimus, amplissima, longeque gratiora papyracea immortalitate. Etenim quanta admiratione tum et ipsi vates et cantus eorum excepti sint, apparet partim ex iis locis Homerici Carminis, ubi Phemius et Demodocus canentes inducuntur[58]), partim ex iucundissimo illo sermone Platonis, in quo Io rhapsodus munus et scenam suam describit. Nam sicut hic arte quadam efficere se iactat, ut tota theatra quocunque affectu ferantur, ut nunc lacrimas fundant, nunc torvis oculis circumspectent, nunc gaudium prodant vultu[59]); ita hoc multo magis et naturae propiore arte effectum est a vatibus ipsis. Sed quum fere omnia, quae de rhapsodis accepimus, plurimum conferant ad cogno-

---

56) Odyss. *α.* 351.

57) Conf. egregios versus Hor. Epist. II, 1, 93. sqq. in quos commentarii usum praebet sagacissimi Garvii Disp. *Betrachtung einiger Verschiedenheiten in den Werken der ältesten und neuern Schriftsteller*, repetita in Collectione Lips. 1779.

58) Odyss. *α.* 326. sqq. *ϑ.* 62. sqq. *ρ.* 518. sqq. etc.

59) *Καθορῶ ἑκάστοτε αὐτοὺς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ βήματος κλαίοντάς τε καὶ δεινὸν ἐμβλέποντας καὶ συνθαμβοῦντας τοῖς λεγομένοις.* Pag. 535. E. et alibi in eo Dial.

scendam vitam ἀοιδῶν, utpote quorum in locum illi successerunt, pauca nobis de insigni ordine dicenda sunt, maximeque ea, de quibus viri docti adhuc minus sollerter existimarunt[60]).

XXIII.

96 Nam ex iis, quae a Salmasio et aliis disputata sunt de rhapsodis, non intelligitur, eorum potissimum curae deberi, quod etiam nunc Homerica tractamus, arteque rhapsodica actioni Graecorum omni, et scenicae et oratoriae, viam munitam esse[61]): immo hos, quos insignem ordinem appello, pro levissimis hominibus habendos multi docuerunt ex Platone et Xenophonte. Sed hic primus est ex tribus erroribus, qui huius rei veritatem pervertunt, quod priscae illius atque Socraticae aetatis rationes confunduntur. Alterum errorem iam sublatum puto, quo ex falsa notatione nominis ῥαψῳδοῦ[62])

---

60) Optime de iis putatur scripsisse S. F. Dresigius in Comment. Lips. 1734. 4. Et quae quidem manu congeri poterant, congessit ille pleraque omnia; sed iudicium rerum lectori reliquit. Hoc qui quaerit, adeat saltem Gillies History of Greece. Vol. I. c. VI.

61) Inde ὑποκρίνεσθαι saepe dicitur de cantu rhapsodorum, ipsique ὑποκριταὶ ἐπῶν vocantur tum a Lexicographis, Hesychio et Timaeo, tum a Diodor. Sic. XIV, 109. XV, 7. Plures autem ῥαψῳδοὺς et ὑποκριτάς, ῥαψῳδίαν et ὑπόκρισιν, ut diversa, ponunt, usu magis proprio. Proprie enim τὸ ῥαψῳδεῖν ad omnia genera Carminum pertinuit, a quibus vera actio abesset, i. e. ea qua etiam orator caret.

62) *Παρὰ τὸ ῥάπτειν ᾠδήν, consuere* s. *connectere Carmen.* Quae quidem vera est etymologia, sed ex antiquiorum temporum ingenio interpretanda. Quippe aliud est, breviora Carmina modo et ordine publicae recitationi apto connectere, seu, ut Pindari Schol. ait, εἱρμόν τινα καὶ ῥαφὴν adhibere, aliud centonem consuere. Quod vero his postremis saeculis fuerunt viri docti, qui ῥαψῳδὸν atque ποιητὴν ipsa vi nominis eundem putarent esse, falsa illos analogia fefellit. Non enim ῥάπτειν aut ὑφαίνειν ita de componendis versibus dici solet, ut de struendis dolis et consiliis. Adversatur etiam Pindarus Nem. II., ubi ignavissimum in illa ratione epitheton esset in verbis, ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδοί. Neque eo, sed simpliciter ad *cantum rhapsodicum,* trahenda est locutio ῥάπτειν ἀοιδὴν in verss. Hesiodo tributis ap. Schol. Pind. l. c. Sed hic attingi tantum possunt ista omnia.

23

29.

collegerunt quidam, versatam esse operam eorum in versibus 97
passim excerpendis et consarcinandis ad modum Centonum, quales ex Homero a sanctis animis facti exstant, ridiculae ineptiae in summa gravitate rerum. Atque absurdum illud commentum etiam turpius ornatum est ab iis, qui circulatorios cantores sui temporis rhapsodis similes rati, res, quas illi cecinerint, in tabula pictas et bacillo demonstratas fingebant. Tertius error latissime patet, hoc loco nobis in primis coarguendus. Nam quod ante usitatam scribendi artem commune erat Carminibus omnibus, singulare Homero institutum fecerunt, eumque vatem, quem ingenii sui monumenta scripto consignasse non dubitabant, unum vel in paucis cantitari et memoriter vulgari solitum putarunt. Cui rationi et ipsa res et veterum auctoritas prorsus repugnat. Neque enim unius Homeri, sed et Hesiodi et aliorum Carmina, omneque epicum genus, mox lyricum quoque et iambicum, complexa est ars rhapsodorum[63]), fuitque diu haec unica via 98
publice prodendi ingenii, ut etiam Xenophanem poëmata sua ipsum *ῥαψῳδῆσαι* legamus[64]). In Homericis autem, omnium praestantissimis, plurimorum studia haesisse, et quasi *familiam* quandam exstitisse *Homeridarum*, quae primum apud Chios, deinde alibi hanc artem exerceret[65]), multorum testimoniis confirmatur.

---

63) Vide Plat. de Legg. II. p. 658. D., in Ione p. 530. B. Athen. XIV. p. 620. C.

64) Ap. Diog. Laert. IX, 18. Quem locum Rossius nuper in Commentatt. Laert. non melius accepit quam Feuerlinus in Diss. de Xenophane p. 21.

65) Familiam dico ea significatione, qua familiae appellantur sectae vel scholae philosophorum, non tanquam stirpem et progeniem Homeri. Hanc interpretationem relinquamus vanitati Chiorum ap. Strab. XIV. p. 645., a qua fortasse ipsi Homeridae abfuerunt. Qui si vere genus suum, non artem, duxissent ab Homero, paullo certiora de natalibus et vita eius tradere debebant. Neque vero argumentum est in locis Pindari, Acusilai et Hellanici (ap. Harpocr. v. *Ὁμηρίδαι*), quod vulgarem illam famam confirmet; multo minus in usu nominis apud Platonem, Isocratem aliosque scriptores. Exstincta enim celebri familia, translatum est nomen ad quosvis Homeri cantores, interpretes, studiosos, uti ap. Aelian. Nat. Anim. XIV, 25. extr. Ceterum quam mature haec res tota obscurata sit, veterum Grammaticorum dissensus ostendit ap. Harpocr. Suid. et Schol. Pind. ll. cc.

99 Quamvis vero artis huius nomen videatur posterius esse Homero, ipsa ars et professio iam antiquissimis temporibus viguit, ac multo tum quam posthac fuit illustrior. Quoad enim paucorum erat, memoria complecti maiorem numerum Carminum, nondum apertis ludis, quibus illa pueri docerentur, unoque genere eruditorum, sacris vatibus, tota Graecia circumlatis, etiam eos, qui illorum opera in notitiam vulgi perferebant, praecipuo honore haberi consentaneum fuit. Quanquam primo quidem vatem quemque fere nonnisi sua divulgasse, vel ex eo apparet, quod rhapsodicae professionis Hesiodus aut aliquis alius suppari aetate auctor nuncupatur[66]). Mox autem inde a Terpandro Lesbio Olymp. XXXIV. usque ad Cynaethum Chium, excellentem in primis in arte sua Olymp. LXIX., eosdem non aliena tantum sed etiam propria cecinisse, nullumque prope fuisse rhapsodum, quin idem probabilis poëta esset, manifesta historiae vestigia arguunt. Atque ex hoc factum esse puto, ut tam multa Carmina illorum temporum, oblitteratis rhapsodorum, a quibus confecta essent, nominibus, quum ab aliis et aliis sub-
100 inde repeti solerent, tandem falsis auctoribus assignata et ad extremum *ἀδέσποτα* circumferrentur.

XXIV.

Iam etsi Homeri aevo perpaucae artes et opificia a certis hominibus tractabantur, attamen ars *ἀοιδῶν* tum non minus peculiaris fuit quam fabri aut figuli, quam medici aut harioli[67]), honorem autem publice privatimque habuit longe maximum. Sive enim in oppidis suis manebant, sive varia loca, populorum conventus regumque epulas obibant, cari diis et venerabiles hominibus habebantur. Eadem rhapsodis dignatio, eadem vita fuit, donec res sensim cum studiis et moribus hominum immutata, et, argento certaminum praemio

---

66) Nicocl. ap. Schol. Pind. l. c. et Athen. l. c. Exploratiora haberemus de hac omni re, si scripta Dionysii Argivi, Timomachi, Hippostrati, Aristoclis, Menaechmi aliorumque, ab illis duobus laudata, superessent.

67) Vide Odyss. *ρ*. 383. sqq. Hesiod. *Ἔργ*. 25. Hymn. in Apoll. 165. sqq. etc.

proposito[68]), ad levem quaestum deducta eviluit. Verum hoc alias: nunc illud quaeramus, utrum ex libro an memoriter cecinerint rhapsodi, et quali discendorum Carminum modo usi sint, quando libro non haberent. Qua in re nemo nisi veteris Graeciae plane hospes dubitet, quin illi memoriter pronunciaverint omnia: ita iam fecerant prisci vates omnes, trium Musarum, *Μελέτης. Μνήμης, Ἀοιδῆς,* cultores;
quin adhuc Socratis aetate, quum scripta exemplaria Ho- 101
meri a rhapsodis maxime conquirerentur[69]), ipsa recitatio non est facta de scripto[70]).

Stupes fortasse ad tantam capacitatem memoriae, quae totum Homerum complecti potuerit? Mihi vero id etiam parum videtur, multoque plura nonnunquam bonos rhapsodos tenuisse suspicor. Etenim si etiam tum, quum multiplex doctrina, ad lectionem librorum revocata, cultissimaeque vitae negotia obruebant memoriam, Athenis fuerunt liberaliter educati, qui universam Iliada et Odysseam tenerent[71]); quid ambigis de iis hominibus, qui in tali re assidue operam locabant, et illis in saeculis, ubi brevior orbis discendorum ingeniis quasi vacuitatem dabat, sapientiaeque fama longe aliis
studiis parabatur? Quid? Plato[72]) quidem atque alii veteres 102
philosophi iudicaverunt, hanc facultatem animi nostri metiendam non esse eorum temporum modulo, quum apparatus subsidiorum illius culturam impediret; inventas litteras profuisse disciplinis, sed obfuisse discentibus, adeo ut quae inventio medicamen memoriae dicta esset, eadem non immerito noxa

---

68) Io ap. Plat. p. 535. E. *Ἐὰν μὲν κλαίοντας αὐτοὺς καθίσω, αὐτὸς γελάσομαι, ἀργύριον λαμβάνων· ἐὰν δὲ γελῶντας, αὐτὸς κλαύσομαι, ἀργύριον ἀπολλύς.*

69) Xenoph. M. S. IV, 2, 10.

70) Ineptus videor mihi ipse, qui talia doceam. Sed ne illud quidem assecuti sunt multi; immo ex Platonis Ione opinionis suae praesidium captarunt, ubi tamen rhapsodo maxime necessarium esse dicitur *memoria valere* p. 539 E., nihilque aliud inest, quod ad usum exemplarium spectet. Denique adde, quod in verbis, quibus rhapsodorum recitatio notatur, nullum est, quod illuc pertineat. Dicunt Graeci de ea *ᾄδειν, ψάλλειν, μελῳδεῖν, μνημονεύειν, ἀπαγγέλλειν, διατιθέναι,* similia, nusquam *ἀναγιγνώσκειν* aut *ἀναλέγεσθαι.*

71) Xenoph. Sympos. III, 5. 72) In Phaedro p. 274. E.

eius et pernicies diceretur. Quod verissime monitum esse, illitteratorum hominum et doctrinae nostrae expertium populorum contemplatio docet. Neque enim nobis opus est afferre singularia specimina validioris memoriae, ut Hortensii oratoris, quem Cicero narrat ea, quae secum commentatus esset, sine scripto omnia reddere potuisse iisdem verbis, quibus cogitavisset, sive poëtarum, tum *αὐτοσχεδιαζόντων*, qui Italis *improvisatores* vocantur, tum aliorum multorum, quos constat, praesertim interdictos usu scripturae, plura millia versuum et fecisse in animo, et memoriae infixa saepius repetiisse. Quippe non agimus de raris quibusdam miraculis naturae, verum de *ordine hominum, per totam vitam huic uni arti vacantium, ut vel pangerent Carmina, quae mox canendo divulgarent, vel divulgata ab aliis discerent.*

Atqui tales fere ordines hominum in aliis quoque populis reperimus, apud Hebraeos *scholas*, quas dicunt, *Prophetarum*, tum cognatiores nobis *Bardos*, *Scaldros*, *Druidas.* De his quidem postremis Caesar et Mela referunt[73]), pro-
103 priam eorum fuisse disciplinam, in qua nonnulli ad vicenos annos permanserint, *ut magnum numerum versuum ediscerent, litteris non mandatorum*[74]). Quam vellem tantillum nobis Graeci tradidissent de vatibus et rhapsodis suis! Nam et horum propriam quandam disciplinam et singulare studium artis fuisse, pro comperto habendum arbitror. Age igitur, rhapsodicae *διδασκαλίας* modum, antiquitatis tenebris obscuratum, similium rerum comparatione eruamus. Fuit is, si quid video, idem, qui diu adhibitus est in scena, et tragica et comica, in variis generibus chororum, denique in scholis et ludis, priusquam scribendi legendique facultas vulgo frequentari coeperat. Is autem modus qualis fuerit, ipsa vocabula testantur. De poëtis enim proprium est et ex re ductum, *διδάσκειν δράματα,* Latine *docere*; de actoribus,

---

73) Ille B. G. VI, 14. hic III, 2.

74) Simile quiddam et alias saepe et nuperrime de natione Ossiani narratum est a G. Thorntono in Transactt. of the Americ. philos. Society at Philadelphia Vol. III. p. 314. sqq. In illa natione etiam nunc senes esse, qui tantam copiam antiquorum Carminum memoria custodirent, ut velocissimum scribam per plures menses dictando fatigaturi essent. [de Scaldris v. Ger. Schöning praefat. ad Snorrii Sturlae F. Heimskringla, p. XV. sqq.]

μανθάνειν, *discere partes*: hinc διδάσκαλοι, ὑποδιδάσκαλοι,
ἀντιδιδάσκαλοι, διθυραμβοδιδάσκαλοι et alia huiuscemodi[75]).
Nimirum, ut chironomiam, ut reliquos motus corporis, ut to- 104
tam saltationem actores discebant adspectu praemonstrantium magistrorum, ita etiam verba, praecinente ipso poëta, auditione, non, sicut hodie, e libellis arripiebant. Itaque hoc instituto usi videntur rhapsodi, ut alter alterum doceret coram, mox exercitatio et frequens recitatio artem pararet. Neque sane est, quod hanc rationem incommodam vel memoriae molestiorem putemus hac nostra: certe id quisque nobis concedet, eam non potuisse non multo efficaciorem esse ad optimam pronunciationem atque verborum sententiarumque omnium veram vim et sonum assequendum. Huc accedit, quod acerrima studia auditorum cum summo amore domesticae historiae in antiquis ἔπεσιν haud dubie operam istam facilem et iucundam efficiebant. Quae omnia, ex illorum temporum ingeniis ac moribus existimata, locum non relinquunt dubitationi, qui fieri potuerit illud, quod factum esse historicae rationes pervicerunt.

XXV.

Haec autem reputanti mihi vehementer errare videntur
ii, qui putant litteris non usum Homerum statim totum im-
mutari et sui dissimilem reddi necesse fuisse. Id scilicet
effecisset vaga auditio, non legitima et bene composita διδα-
σκαλία. Verumtamen ipsi veteres a rhapsodis repetebant 105
originem variarum lectionum, in eorumque creberrimo cantu praecipuum fontem videbant corruptionis et interpolationis Homericae. Atque hoc iudicium, ab Alexandrinis Criticis profectum[76]), eiusmodi est, ut natura rei cogitantem facile eodem perducat. Neque enim ne tenacissima quidem memoria,

---

75) Post ea, quae ex Harpocr. et Hesych. v. διδάσκαλος a nonnullis viris doctis breviter, et a Casaub. in Athen. VI, 7. didascaliarum causa notata sunt, nemo, quod sciam, in hanc rem accurate inquisivit, exspectatque ea adhuc lucem suam cum multis aliis, quae ad ludos scenicos Graecorum pertinent.

76) Servatum ap. Joseph. extremo loco, quem supra descripsi n. 38. [p. 46].

a scriptis exemplaribus destituta, non vacillat interdum, et paullatim longius a fide desciscit. In primis vero recitatio ipsa, vivido impetu et ardore animi peracta, infirmaverit oportet memoriam, multisque mutationibus causam dederit, in eo praesertim sermone, qui quasi sponte concluderet versum, neque hanc artificiosam concinnitatem haberet, quae aliunde illata respueret, quum omnia tanta simplicitate sententiis verbis conserta sint, omnia ita membratim et incisim decurrant, ut mutandi, detrahendi, addendi ubique maxima facilitas sit. Postremo mirum fuisset, nisi rhapsodi generosioris spiritus, et qui ipsi poëtae essent, passim aliquid a se melius dici posse, alia etiam in auditorum gratiam clarioribus verbis exprimenda, alia denique intertexenda pluribus Carminibus uno filo nectendis putarent. Ut enim ab omnibus intelligerentur et cum voluptate audirentur, summa illorum cura esse debuit, non haec, ut Carmina sincera servarent,
106 qualia primum fuderat vates. Itaque nominatim Cynaethi familia insimulatur illum tum aliis modis corrupisse, tum proprios versus inculcavisse[77]. Quare equidem crediderim, si ex talium rhapsodorum ore exceptum hodie exstaret exemplum Homeri, ab insequentibus Criticis non limatum, eandem illius faciem futuram esse, quam maiores nostri *Hymni Homeridarum* habent.

Admonet me hoc nomen Hymnorum, ab Hemsterhusio et aliis eruditis inductum, ut adiiciam aliquid de interpolatione rhapsodorum, ex quo plane appareat, quam illi non alieni fuerint a poëtica facultate, et quam sine fraude talis interpolatio facta sit. Prius quidem etiam nullo auctore verisimillimum esset, nisi adeo frigida putes illorum ingenia, ut usu paene quotidiano optimorum poëtarum non incaluerint ad aliquid simile tentandum. Verum, etsi huius aevi tam lacunosa historia est, Pindarus tamen et Plutarchus[78] satis

---

77) Schol. Pind. l. c. et ex eo Eustath. ad Il. p. 6. inf.

78) De Musica p. 1133. C. loquens de modis citharoedicis et rhapsodis antiquioribus: *Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, ὡς βούλονται, ἀφοσιωσάμενοι, ἐξέβαινον εὐθὺς ἐπί τε τὴν Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποίησιν· δῆλον δὲ τοῦτ' ἐστὶ διὰ τῶν Τερπάνδρου προοιμίων.* Ex hoc uno loco discimus, non in Iovem solum et Musas, sed in ceteros quoque deos prooemiari solitum fuisse. Neque tamen ex Pindaro recte colligas, semper *a Iove principium*

incisim – short clauses. or by one word Cicero Or.

clare tradunt, compositos a rhapsodis esse Hymnos, quibus 107
sollenni recitationi Homericorum et aliorum Carminum praeluderent. Itaque posteriore in primis auctore fretus iam olim Hemsterhusio duce conieci, ex talibus prooemiis et fragmentis prooemiorum hanc nostram farraginem Hymnorum conflatam esse, addita causa, non improbabili fortasse, cur illa sensim cum Homericis Carminibus confusa sint[79]). Nihil enim, ut opinor, interfuit theatrorum istorum, exploratum habere, cui quidque deberent, quod auditu dignum esset: Alexandrinorum autem tempore, quorum maxime interfuit, nihil videtur superfuisse nisi varia et obscura fama, ut de tot aliis *ἀδεσπότοις*, quorum partim iam apud Herodotum mentio fit.

Denique de sollennis iustaeque recitationis ratione in
publicis conventibus et certaminibus paucissima sunt, quae 108
certa rerum fide tradantur. Unum inter omnes constat, utrumque epos Homeri nonnisi particulatim ac diverso ordine decantatum esse, et particulae cuique vulgo proprium nomen fuisse[80]). Ea nomina exstant tum apud Aelianum et Eustathium in principiis rhapsodiarum, tum apud alios scriptores quam plurimos, qui passim Homerica loca ad illum modum excitant. Sed eae partes ab initio fere longiores fuerunt, neque, ut ex Eustathio colligas, cum Aristarchea descriptione librorum congruentes. Ita *Ἀλκίνου ἀπόλογος* IV vel V libros Odysseae complectebatur[81]); quod pensum in una sollennitate

---

factum. Comparatio illius, uti Lyricum decebat, ducta est a genere maxime illustri, i. e. a more celeberrimorum festorum et *πανηγύρεων*. Ceterum ut Pindarus dicit *προοίμιον Διός*, sic Thucydides III, 104. partem maiores Hymni in Apoll. sub Homeri nomine laudans, vocat *προοίμιον Ἀπόλλωνος*: quo nomine et alii plerique utuntur de Hymnis. Quippe vocabulum *ὕμνος* latius patet, et saepe omne genus *ἐπῶν* complectitur. Unde illud in fine trium Hymnorum, manifestum istius moris vestigium:

Σεῦ δ᾽ ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

79) Ad Hesiodi Theog. p. 60. Conf. Mitscherl. ad H. in Cer. p. 101. et Groddeck Comment. de Hymnorum Hom. reliquiis p. 21.

80) Instar omnium nobis est auctoritas veteris scriptoris, quem excerpsit Aelian. V. H. XIII, 14.

81) Conf. recte monentem Twiningium in Notis ad Aristot. Poët. p. 365. Addo simillimum exemplum ap. Herodot. II, 116., ubi Il. Ζ. 289. sqq. laudantur ex *Διομήδους ἀριστείᾳ*, quo nomine

commode absolvi potuit. In aliis Carminibus, ut in *Καταλόγῳ νεῶν*, in *Κόλῳ μάχῃ*, artem rhapsodi spectatam puto, praesertim in legitimis certaminibus, ut cum ceteris apte coirent et elegans *ῥάφη* efficeretur: in quo tamen haud dubie plura per saecula nihil certum et constans fuit, quum res modo a locis ac temporibus recitandi, modo ab ingenio et iudicio rhapsodorum penderet.

XXVI.

109 Haec omnia, quae accurate exposui de tempore receptae primum apud Graecos scripturae, de prisco pangendorum prodendorumque Carminum more, de rhapsodis, unicis illorum depositariis, quaedam quasi *προτέλεια* sunt diversae et altioris quaestionis. In hac repente omnis campus disputationis mutatur, evanescunt ferme vestigia historica, et in locum eorum trepide succedit coniectura et ratiocinatio, non quaerens illa, quid Herodotus, quid Plato, quid summus Aristoteles afferat, sed quid ex principiis bene provisis cogatur et efficiatur, id severo iudicio persequens et cum ipsa natura comparans. Coniecturas huiusmodi hodie vulgus infamare solet nomine hypothesium. Dura conditio: nos tamen diu cunctati et exspectantes, dum praefidentior alius hoc auderet, non metuamus diutius famae, planissimeque statim dicamus, quod res est.

Videtur itaque ex illis sequi necessario, tam magnorum et perpetua serie deductorum operum formam a nullo poëta nec designari animo nec elaborari potuisse sine artificioso adminiculo memoriae. Coelo demissum ingenium demus Homero, altissimarum capax cogitationum, quibus divinarum et humanarum rerum omnium scientiam exhauserit; sit ille nobis, ut Velleius ait, sine exemplo maximus et sine aemulo: ac sane nunquam illius luminis splendor iterum exorietur, nisi
110 alteram Graeciam nascentem viderit orbis: sit ille, qui ingenio supra omnes eminet, quod praeter naturam est, limatissimus idem et omni arte perfectissimus: ne tali quidem homini tribui potest id, quod prorsus humanitatis captum superat, et cui mente complectendo locus et materia et

---

a Grammaticis appellatur Il. *E*. Quod ipsum una cum tenore constructionis valde adversatur obelo Valckenarii, delentis verba, *ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ*.

26.

fundamentum desunt. Etenim si priora ἔπη omnia breviora fuerunt, eorumque vulgandorum, etiam ipsius aetate et diu postea, unicus modus fuit publica recitatio, talis videlicet, quali rhapsodos ad Cynaethum usos vidimus; si porro minime credibile est et nulla auctoritate nixum, plures cantores per aliquot dies sive hebdomades dierum coactos unquam esse ad tanta Carmina auditoribus ingerenda; quae una ratio fuisset, ut magnitudo et summa eorum, non dicam comprehenderetur, sed ad extremum audiretur[82]): cogitur, inquam,
et efficitur necessario, illi universi operis descriptioni, rei per 111
se forsan non nimis arduae, arduam maxime et plane ineluctabilem vim naturae obstitisse. His omnibus nihil detractum volumus sollertiae vatis, quae quam parva sufficiat magnis voluminibus, innumeris documentis constat; sed necessarium fuisse tantis operibus designandis contendimus mi-

---

82) Aristoteles quum εὐσύνοπτον μῆκος vidit in Iliade (Poët. 23.), etsi ipsa longitudo eius apud veteres in proverbium cessit, de lecta sic iudicavit, non de audita. Quanquam hoc parvi momenti est. Sed notabile est, quod Dacer ibi ad c. 24. narrat, Iliada commode perlegi posse uno die. Hoc ego legens saepe ad Iudaeum Apellam remittebam. Similiter Twiningius: *For a wager, indeed, I will not say what might be done, if we had reading races at Newmarket.* Not. p. 478. At si hic doctissimus vir locum Aristotelis inde a verbis, *Εἴη δ' ἂν τοῦτο,* recte interpretatus est, etiam Iliada et Odysseam εὐσυνοπτοτέρας fore putavit criticus philosophus, ad tertiam partem versuum contractas. Quod quidem argumentationibus nostris accommodatissimum esset. Nec ea sententia omnino indigna est Aristotele, neque reliquis praeceptis eius contraria, probataque nuper etiam alteri interpreti illius operis, Pyeo in Comment. p. 458. Neque nunc doctus quisquam, summariis Cypriorum et parvae Iliadis magno emolumento harum litterarum publicatis, ad Dacerii sententiam accesserit, qui nomen *veterum* l. c. ad illa Carmina referebat. Sed duo interpretationem illius loci dubiam faciunt, primum quod de reliquorum ἐπῶν, ante Aristotelem proxime editorum longitudine incerti sumus, tum quod nescimus, quid in tragica scena fuerit μία ἀκρόασις. [cf. Boeckh de trag. Gr. p. 208.] Nam Diogenis L. III, 56. auctoritas post emendationem eximii viri, ista quatuor nomina festorum ad marginem relegantis, adhiberi non debebat; alia vero auctoritas deest, qua sine erroris periculo nitaris. Conf. Barthelemii Diss. in Memor. Acad. Inscriptt. T. XXXIX. Hic autem ad coniecturas confugere, etsi summae rei nostrae profuturas, non vacat.

nisterium manuum et instrumenta, quibus illa notata aliquo modo, statim vulgo aut saltem paucis familiaribus integra
112 traderentur. Id Homerus efficere non potuisset *decem linguis*, *ferrea voce* et *aeneis lateribus*[83]); hic ipsi graphium opus erat et tabulae. Quid? quod, si forte his instructus, unus in saeculo suo, Iliada et Odysseam hoc tenore pertexuisset, in ceterarum opportunitatum penuria similes illae fuissent ingenti navigio, quod quis in prima ruditate navigationis fabricatus in loco mediterraneo, machinis et phalangis ad protrudendum, atque adeo mari careret, in quo experimentum suae artis caperet. Non commemorabo, quam apte sint in artibus Graecorum omnes gradus et successus nexi inter se et alii aliis praemuniti, ut, cur quisque sequatur deinceps, ex superiore via et antecessione causarum intelligi possit. Exempli gratia, pronum fuit ingenio Graeco, ex epicis *ἀοιδαῖς* mutanda forma serere scenicam fabulam, et fastidio quodam, ut fit, eiusdem cantilenae ea, quae in illis narrata erant, personis dicenda dare, quasi ante oculos agerentur: illud nullius nationis ingenio factum est, nec potuit fieri, ut quis ad talem ludum prodiret sine spectatoribus, aut longitudo eius ultra 15,000 versus excurreret. Eodem pacto si Homero lectores deerant, plane non assequor, quid tandem eum impellere potuisset in consilium et cogitationem tam longorum et continuo partium nexu consertorum Carminum. Saepius eadem repeto: sed identidem repetendum est
113 illud *posse*, cuius ex ipsa humana natura vis tanta est et firmamentum causae nostrae, ut, nisi illud tollatur, nemo aliis difficultatibus, quibus ea fortasse laborat plurimis, angi et sollicitari debeat[84]).

---

[83]) Il. *β*. 489.

[84]) Iacta est alea, ad quam certe non imparatus accessi. Superstites adhuc sunt, (et utinam diu sint!) memineruntque fortasse duo litteratissimi viri, quid ego annis 1780 et 1781 [1779. Briefe an Heyne p. 124.] de hac re secum et sermonibus et litteris egerim. Ab illo inde tempore ad alias curas digressus, raro mihi inter amicos passus sum verbum excidere, quo silentium et firmatam opinionem doctorum interpellarem. Etiam in praelectionibus meis multos annos imitatus sum interpretes doctrinae sacrae, qui edictorum metu territi non id docent, quod sibimet ipsis placet, sed quod ecclesiae olim ex tempore probandum praescriptum est; neque publice quidquam de dubitationibus istis prodidi. Reposui prae-

26

cantilenam eandem canis. Phormio III. 2. 10. τὸ αὐτὸ ᾄδεις ᾆσμα

XXVII.

Difficultates illas, quas mirifica forma et descriptio horum 114
ἐπῶν partiumque dispositio obiicit, singulatim expendendas 115
et omnibus viribus atque opibus augendas aliis mandabo.

---

terea subinde et abolevi, quidquid illarum mihi notaveram, si forte iis ex memoria et animo elapsis succedens alio tempore nova cogitatio scrupulos tolleret. Semel adeo puduit me et taeduit plane viae vel erroris mei, lecto Perralti libro de Comparat. vett. et recentt., ubi T. III. p. 35. in contemptionem antiquitatis refert, aliquid simile a quodam popularium suorum commentatum esse et aliquando proditurum. Paullo post accipio opusculum, quod ille minabatur, hominis, Homerum negantis unquam fuisse, utrumque autem σωμάτιον conflatum esse docentis ex *tragoediis et variis canticis de trivio, mendicorum et circulatorum, à la manière des chansons du Pontneuf;* cetera in eundem modum: et in Prooemio omnino nihil se ex Graecis litteris operae pretium didicisse confirmat. Quod unum est ex paucis, in quibus facile apud omnes fidem inveniat: reliqua somnia sunt et deliramenta. Hominis alioquin non obscuri neque insulsi, aliisque libris etiam in Germania noti, (*Fr. Hedelin Abbé d'Aubignac,*) [*de quo v. Chauffepié*] libellus ita inscriptus: *Conjectures académiques ou Diss. sur l'Iliade*, quum diu latuisset apud Charpenterium et alios, qui, incertum amici an veterum amore, illius editioni moram nectebant, tandem mortuo Hedelino prodiit Par. 1715. 8. Is aliquoties mihi perlectus, ut dixi, taedium attulit opinionis meae, in cuius similitudinem quandam levissima temeritas et inscitia antiquitatis delapsa esset; serioque coepi vulgari quamvis male-cohaerenti rationi argumenta conquirere. Nam ne Hedelino quidem a Boilavio, Dacerio et aliis bene responsum videbam. Ita varie annisus, ut historicis difficultatibus alia atque alia via occurrerem, mox denuo vexatus illis, denuoque coactus cedere, conscius mihi sum, nihil me nec vanitati cupiditatis nec sententiae novitati indulsisse, et omnes intendisse nervos, ut ab erroris laqueis caverem. Testes rei habeo multos familiarium meorum, quibuscum per hos proximos annos laborem meum communicavi, provocando eos ad quaerendum verum, et omnia, quae in ipsis Carminibus mihi adversari viderentur, studiose colligenda et sub unum adspectum cogenda. Ac ne nunc quidem haec disputo, ut cuiquam persuadeam, cui non ipsa res persuadeat, sed ut, si quid erraverim aut in falsum detorserim, erroris convincar ab acutioribus.

Ne vero Rudbeckianum ingenium induisse videar, quippe qui vel in minimis historicam veritatem sacram rem habere soleam,

116 Feci quidem et ipse utrumque pro virili parte, sedulo cavens, ne quid mihi dissimularem aut cupide agerem; sed haec complurium et diversa via ingredientium studiis digna cura

---

duorum summorum hominum auctoritatem afferre possum, Is. Casauboni et R. Bentleii, in quorum scriptis non ambigua vestigia exstant eiusdem opinionis. In Casauboni scriptis plura sunt [cf. Cp. XXXIX n. 42.]; Bentleii unum est in primis insigne in libro adversus Collinum anglice scripto: *Remarks upon a late Discourse of Freethinking, in a Letter to N. N. by Phileleutherus Lipsiensis*, cuius primam edit. 1713 et septimam 1737. prae oculis habeo. In utraque harum iisdem verbis §. VII. haec leguntur: *Homer wrote a sequel of Songs and Rhapsodies, to be sung by himself for small earnings and good cheer, at Festivals and other days of Merriment; the Iliad he made for the Men, and the Odysseis for the other Sex. These loose Songs were not collected together in the Form of an Epic Poem, till about 500 years after.* Quid clarius est hisce verbis? Eaque et satis cogitate scripta, nec ardore digladiandi elisa esse, ex totius loci contextu apparet. Neque tamen haec professio principis Criticorum, tam aperta tamque memorabilis propter ipsum tempus, quo eam edidit, i. e. paucis annis post famosum opus Perralti, seu quod ea in libro potissimum theologis scripto latebat, seu quod multis temere iacta videbatur, ab ullo viro docto ad disceptationem vocata est; immo a plerisque penitus neglecta, ut a Moneta ad Bailletum T. III. P. I. p. 277., Hedelini caecum impetum narrante, ab aliis, ut a Clarkio, frigide aut tribus verbis transmissa, a Popiis adeo derisa fortasse. At ipse Bentleius, qui senectuti suae criticam recensionem Homeri seposuerat, in illa, id quod ex quibusdam indiciis colligo, huic rei ex industria lucem daturus erat. Quapropter valde miror, nihil, quod ad hanc quaestionem spectet, reperiri in criticis libris Anglorum, qui de illius editionis consilio mentionem faciunt. Digamma Aeolicum eum reducturum fuisse, Dawesius et alii operose docent. Haec autem narratio de digammate mihi saepe dubitationem iniecit haud levem, quid Bentleium coniiciam de antiquitate scripturae Graecorum sensisse, et quibus causis, si Homerum scripsisse putarit, hanc Carminum eius epicam formam tanto posteriorem ponere potuerit. Velim de his certiores nos faciant ii, qui aditum habent ad eius adversaria et notas Homericas, quae in manus Cumberlandi venisse dicuntur in Biographia Britann. edit. sec. Vol. II. p. 244. Nihil est, de quo potius Bentleii iudicium cognosse cupiam: et quis non idem cupiat, qui Phalarideae controversiae iudicem norit? Id dubites, an illius emendationi Homerus tantum debiturus fuisset, quantum Horatius debet et Comici.

est, in primis eorum, qui vim humani ingenii in hoc genere
metiri possunt ex suo ingenio, et iudicium artis subactum 117
habent antiquarum litterarum cognitione, Klopstockiorum, Wielandorum, Vossiorum. Nam vulgaribus Gallofrancorum praeceptis et formulis epici Carminis faciendi nihil ad summam rei proficimus. Neque enim satis est, artificia utriusque corporis admirari, quae nunc insunt, primariam quandam et simplicem πρᾶξιν, in maxima varietate rerum et eventorum ubique conspicuam, unum actum ex universa historia Troiani belli, [cf. Briefe an Heyne p. 120] unum heroëm selectum, reliqua ad exornandum scilicet callide interposita; hic omnia ad iram Achillis relata, illic ad Ulyssis reditum; nihil non bene continuatum, nihil praeposterum, nihil perturbatum, nihil hians.
Plura horum vere dilaudari[85]), quis neget? de Odyssea maxime, 118
cuius admirabilis summa et compages pro praeclarissimo monumento Graeci ingenii habenda est. Nam in Iliade nondum deposita sunt certamina virorum doctorum de rerum capite et argumento primario. De quo utcunque existimabitur, et ut sensus προεχθέσεως longissime pateat, (quippe suffecissent illi aliquot proeliorum absente Achille factorum descriptiones:) nunquam tamen certis argumentis docebitur, septem illos versus quidquam ultra promittere quam XVIII rhapsodias. Reliquae non iram Achillis in Agamemnonem et Graecos continent, sed novam, a priore longe diversam minimeque illis gravem, id est eius irae, quam solam isti versus designant, appendicem. Quodsi omnia Graecorum ad Troiam gesta om-

---

85) Continuo falsum est, quod poëtam in Iliade universo bello artificiose usum putant ad ornandum et amplificandum argumentum suum. Repetunt hoc ex vett. Grammaticis, in pr. Eustath. p. 7., qui ineptissima in hanc sententiam affert, contraria etiam, etsi hoc non capitale duco, Aristoteleis in Poët. c. 23. Immo illi partim non obscure significant, totum bellum in Iliade describi. A talibus magistris non profectus neutrum in ea fieri data opera fatebitur, nec aliam artem apparere, nisi eam, quam plures historici quaesiverunt, qui breves partes historiae singularibus operibus complexi sunt, vel quam Cicero Lucceio, sperato rerum suarum scriptori, commendat *festinationis causa*, rogans, *ut a continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum eventorumque nostrorum.* Scriptori huius generis adeo saepe necesse est, finitum orbem egredi et priora intexere.

nesque rhapsodias uni proposito subiicias, ad *gloriam* quidem Achillis magis quam alius cuiusquam Graeci aut Troiani herois tota Ilias, ad *memorem iram* eius maior tantum pars spectat; ut admodum mireris, quod in nullo codice adhuc pro isto exordio hoc vel aliud melius inventum sit:

ΚΥΔΟΣ ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
ὅςθ' εἵως βασιλῆϊ χοτεσσάμενος ἐνὶ νηυσὶ
κεῖτο, Ἀχαιοῖσίν τε καὶ αὐτῷ ἄλγε' ἔδωκεν,
αὐτὰρ ἀνιστάμενος Τρωσὶν καὶ Ἕκτορι δίῳ.

119 [cf. Briefe an Heyne p. 121.] Subabsurdum foret, talem diligentiam subtiliorem esse dicere quam pro Homerico saeculo: nec id dicere ausint ii, quibus *προέκθεσις* Odysseae ab ipso Homero praeposita videatur: facerent enim illum adeo infantem, ut quam artem primus ingeniosissime quaesivisset, vel prudens certe ex natura et ordine fabulae cepisset[86]), eam ne agnoscere quidem et verbis exprimere potuerit.

Immo vero illud quoque dubium est, an Homerus Achillis sui personam eodem loco habuerit, quo eam omnes fere artis magistri habent. Nam quum ille seriem gravissimarum rerum non finxerit, sed fama acceperit[87]), num illa veri parum similia videntur, heroëm fortissimum cum copiis suis ab exercitu secedentem desiderium sui movere, ipsumque otiantem Agamemnoni et Graecis plurimum negotii et curarum exhibere, mox audacius irruentibus Troianis revocari, at asperum et inexorabilem virum negare primum et tergiversari, deinde communi periculo concedere amicum, tan-
120 dem, illo Hectoris manibus caeso, ipsum ulciscendi causa redire ad pugnam, votique compotem iure belli in Hectorem saevire? Num, si Thucydides vel Xenophon hunc annum in annales retulisset, Achillem, quum secessionem fecisset, describere poterat minus desideratum, aut, quum revocaretur,

---

86) *Ἢ διὰ τέχνην ἢ διὰ φύσιν.* Aristot. Poët. c. 8.

87) Nam nec omnia ad veritatem vel ex corrupta veritate narrat illorum temporum poësis, neque omnia fingit, ut olim putabant viri docti. Sed frustra plerumque laborant, qui utraque discernere volunt. Praedixerunt Musae:

Ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα,
ἴδμεν δ', εὖτ' ἐθέλωμεν, ἀληθέα μυθήσασθαι.

minus honoratum minusve pertinacem, aut denique, quum
veterem iram nova expulisset, minus insignem, acrem, fortem,
generosum? An tu mirum putas, et non naturae, sed artis,
in tot mythis illius belli unum fuisse, qui continuatione qua-
dam concinnum et partibus suis absolutum Carmen exhiberet?
Anne, illis concessis, opinaris, multo diversum opus exitu-
rum fuisse, etiamsi quatuor poëtae telam detexuissent? Fe-
licem dicas populum, utpote magnorum gestorum fecundissi-
mum, cui Carmima prope sponte nascantur, quae aliorum
populorum intentissimis studiis et artibus non proveniunt!
Rideas licet: verum ita plura nata sunt ingenio Graecorum,
quibus profecto careremus, nisi illi exstitissent.

XXVIII.

De Odyssea maior est dubitatio et propriae curae. Non
quia omnia in illa ad reditum Ulyssis referuntur: quis id mi-
retur in *ἀοιδαῖς*, quae errantem et patriam quaerentem et re-
ducem Ulyssem proponunt? sed quod Penelopae et Telemachi
fortuna domesticaeque calamitates herois congrua ratione tem-
porum ac tenore rerum sic iunguntur cum externis casibus
eius, ut statim a limine in medias res abstracti semper ad 121
exitum festinemus, atque redeuntem eum et quiete post tot
abores exantlatos pacatoque regno fruentem maxima animi
sollicitudine videre cupiamus. Unde fit, ut Odysseam nemo,
cui omnino priscus vates placeat, nisi perlectam e manu de-
ponere queat. At illa ars id ipsum est, quod vix ac ne vix
quidem cadere videtur in vatem, singulas tantum rhapsodias
decantantem, quippe qui, ut ad cogitationem talis artis accingi
potuisset, vel apud exquisitissimos auditores Aspendii citha-
ristae modo intus cantaturus fuisset. Igitur Telemachi iter
ad Nestorem et Menelaum, Ulyssis secessus in Ogygia in-
sula, item pulcherrimum Carmen, in quo errores ipse suos
Phaeacibus denarrans inducitur, eodemque modo etiam re-
liqua, h. e. seorsum et nulla spectatione universae formae,
ab Homero composita videri possunt, diuque decantata esse,
priusquam aliquis politiore et abundantiore artibus aevo
animadverteret, ea paucis recidendis, addendis, mutandis
ad perpetuitatem unius magni corporis redacta, novum quasi
et perfectius splendidiusque monumentum fore.

Eandem rem forsitan frustra experti fuissent Graeci in
aliis *Νόστοις*, quo nomine plura exstabant antiqua Carmina,
quorum ne auctores quidem nobis satis noti sunt [88]). Sed nul-
122 lius error tam longus tamque disiunctis in locis fuerat quam
Ulyssis, nullius tam mirabiles terra marique casus et ludi-
bria fortunae fama divulgaverat, ut iure liceat suspicari,
tantam copiam huius generis Carminum de alio nullo sup-
petiisse. Iam et hic et in Iliade eo fere omnis redit dubi-
tatio, an, si ex toto quatuor vel quinque maiores rhapsodias
excerpseris, unamquamque trium pluriumve librorum, in iis
seorsum positis eius summae, quam nunc omnes admiramur,
vestigia vel tantummodo vincula magnae compagis primitus
designatae deprehendas. Scio quam difficile sit, Aristotelem
et ceteros scriptores artium oblivisci, qui multo post, quam
partes hae firmiter coaluerant, inde praecepta sua duxerunt:
at quidni iucundum sit, semel et iterum ex illarum contem-
platione antiquissimae poësis specimen capere? quam inter
omnes convenit ad Homerum usque nullum longius et huius
formae opus protulisse [89]). Mihi quidem, fateor, quoties in
illud priscum aevum, quantum possum, animo redeo, minime
displicent isto modo lecta haec Carmina, neque in ingenio-
123 sissimo adolescente senilem sapientiam desidero. Quanquam
non tam sapientiam et praestantiam artis, quam tantae et
tam varie episodiis distinctae perpetuitatis cogitationem ab
Homeri loco et indole alienam esse contendo. Nam neque
ars et iunctura illa, etsi summas laudes meruit, ita callida
est et subtilis, ut eam ingens ingenium, necessariis subsidiis
instructum, vel sine exemplo assequi non potuisse; neque

88) Qui enim a Casaub. in Athen. IV, 14. extr. aliisque laudantur, fere sunt recentiores, et ab illis Homeri aequalibus materiam suam petierant.

89) De Aristotele quid audeam, video. Sed in eadem paene haeresi sum, quam nuper professus est auctor elegantis libelli: *Parallelen*, p. 14. sqq. Deinde quod convenire dixi de poësi ante Homerum, id non sola coniectura nititur, sed ipsorum veterum auctoritate, qui illorum canticorum argumenta et nomina satis multa proferunt. In oculis est, praeter Velleium et tot similes laudatores, Aristoteles c. 24., qui aliquot virtutibus epici poëmatis enumeratis apponit: *οἷς πᾶσιν Ὅμηρος κέχρηται καὶ πρῶτος καὶ ἱκανῶς*. Ita plerisque ille est et *primus et omnibus numeris absolutus*.

apud Pausaniam exstat locus quo errores in Νόστῳ quodam laudatur.

Errores Nestoris, Menelai in corpore nostrae Iliadis conglobabantur.

vero eadem, ut opinor, in maximo olim numero rhapsodiarum, ita difficilis repertu fuit, ut posterioris aetatis studiis et elegantiae non tribuenda videatur. Atque haec ratio eo probabilior fiet, si ab ipso primo auctore filum fabulae iam aliquatenus deductum esse apparebit.

XXIX.

Sed illud forsan ludere est, non ratiocinari, praesertim in tanta auctoritate vulgaris persuasionis. Quid ergo, si Aristotelis leges epicas, quatenus illa persuasione nituntur, obturbemus vocibus Grammaticorum veterum omnium, quorum nullus superest, qui novis acuminibus de primaria actione Iliados proludat? Consentiunt enim omnes, in Iliade contineri *gesta Graecorum et Troianorum ad Ilium*, et, si quid addunt, *fortia* 124
facta Achillis. Ita in primis clare auctor libri de Homeri poësi, qui sub Plutarchi nomine editur; ita Eustathius ubique[90]). Hic tamen illud prius solum constituit summam Carminis, insuper absurde docens, Achillem in eo prae ceteris heroibus tantopere ornatum esse, quia Homerus hunc prae ceteris dilexerit. Absurde, inquam, hoc, et ex vetusto errore, qui poëtam omnis fere materiae rerum suarum inventorem faciebat. Verum quis, qui Grammaticorum fontes norit, non impense demiretur, ne Alexandrinos quidem Criticos veram vim argumenti Homerici perspectam habuisse, quam nostra aetas, quanquam non eodem modo, iam dudum assecuta sit[a])? Inepti sunt

---

[90]) Ut in Prooem. p. 8. *Ὅτι ἐκ τῆς τοῦ Ἀχιλλέως ἀρξάμενος μήνιδος, ἀφηγήσεται τὰ ἐν αὐτῇ συμβεβηκότα κακὰ, οὐ μόνον τοῖς Ἀχαιοῖς, εἰ καὶ τούτοις ἐπὶ πλέον, ἀλλ', ὡς εἰκὸς, καὶ τοῖς Τρωσίν.* Pertinet hoc cum aliis, quae ibidem disputantur, ad celebrem quaestionem, cur narrationem demum ab ira Achillis exorsus sit Homerus. Diversa fatuae superstitionis quaestio fuit, cur splendidissimo operi foedum et infaustum nomen *μήνιδος* praefixerit. Alterutram aut potius hanc, quam nuper ex Scholiis didicimus, ridet Lucian. T. II. p. 117., ubi Hedelini somnia acerbe exagitantur a Mose Solano.

[a]) Il ne faut que jetter les yeux sur l'Iliade pour voir que cet ouvrage est un. C'est partout le même but, le même style et par conséquent il n'y a qu'un seul homme qui ait pu en être l'auteur. (Batteux, du poëme épique; principes de la litérature. Paris 1764. II p. 318.)

Alexandrini isti, inquit, defixi in vocabulis et syllabis, videlicet nati ante inventam philosophiam, quam dicimus, artium. At ne vates quidem ipse fuit philosophus, quem tantam ar-
125 tem summae actionis per ambages episodiorum volvendae abscondisse narrant. Nam absconditam illam esse oportet, quandoquidem praeter Aristotelem et ante eum paucissimis veterum suboluit[91]).

Gravis hic in primis haberi debet auctoritas Cyclicorum poëtarum aliorumque, qui Homero aetate proximi fuerunt.
126 Pauca sunt, quae de illis constent[92]), etsi eos magnam partem adhuc Nonnus cum aliis antiquitatis studiosis gnaviter tractavit. In illis paucis, quae scimus, hoc est maxime memorabile, quod Cyclici omnes haec Homerica artificia vel non animadverterunt, vel ab aequalibus animadversa imitari aut noluerunt aut non potuerunt. Etenim legat nobis aliquis epitomas illas Cypriorum et aliorum quinque Carminum nuper editas[93]), et experiatur, an in ullo eorum primarium heroëm, aut primariam actionem, aut repetitam ex mediis rebus nar-

---

91) Novum hoc ausum est, cui tuendo una plagula non sufficiat. Plerique sibi id videbuntur ex Horatio satis refutare posse. Quod quemadmodum sint facturi, ipsi viderint. Nos nunc de *communi opinione antiquitatis* quaerimus, quae cognoscenda est ex antiquis Intpp. Iliados, ex rhetorum et similium scriptorum locis. Haec omnia conferant illi necesse est, antequam aliquid gravius in meam audaciam statuant. Omnino vero utilissimum esset, undecunque collecta unum in locum habere, quae in libris veterum vel praecepta de arte poëtica, vel iudicia de poëtis suis sparsim leguntur. Docerent ea, ni fallor, cum optimis, quae exstant, Carminibus comparata, *quam sero Graeci in poësi didicerint totum ponere*, ac ne Horatium quidem, qui illud praecipit, eius praecepti eosdem fines ac nostros philosophos constituisse. [Cf. Boeckh. de Trag. Gr. p. 267. sqq.] Erunt haec praecipue ei disquirenda, qui dramata Graecorum ad antiquae artis leges exigere volet. Quodsi in his saepius ab historica ratione deflexit Aristoteles, tanto magis admiranda est viri perspicacitas, qua saeculum suum praecucurrit.

92) Collecta haec, vel, ubi viri docti collegerint, indicatum in Fabric. B. G. T. I., cuius praec. vid. p. 379. sqq. nov. ed. et Heynii copiosissimum Exc. I. ad Virg. Aen. II.

93) In ineditis Fasc. I. Bibl. antiq. litt. et artium novissimae Goetting.

rationem, qualis in Odyssea est[94]), reperiat. Percense item
reliqua illius aevi epica Carmina sive Carminum argumenta,
Genealogias deorum et heroum, Dionysiaca, Thebaidas, Epi-
gonos, Naupactica, alia; unum quidem heroëm in nonnullis,
(nam fuerunt plura perbrevia,) in nullo unam vel primariam
actionem, episodiis ad modum Iliados intertextam, deprehen-
des. Magno auctore id affirmo, non coniectura ductus. Ita
enim Aristoteles ubique praedicat de Homero, ita eum prop-
ter istam ipsam rem ceteris in eodem genere omnibus ante-
ponit, ut nullus eorum hac in re ducem et principem suum 127
imitatus esse videatur, ne Pisander quidem aut Panyasis aut
Antimachus, qui secundum Homerum optimi numerati sunt,
nedum antiquiores et Cyclici. De quibus novum argumentum
ducendum est ex ipsa ratione Cycli, qualem eum ex loco Ly-
cii Procli apud Photium cognovimus. Quippe fuit ille mul-
torum ἐπῶν, ab initiis rerum usque ad mortem Ulyssis de-
ductorum, collectio, omnem prope fabularem historiam *perpe-
tua et naturali serie* complectens. Ex quo uno satis apparet,
Cyclicos poëtas res suas eodem ordine, quo deinceps conse-
cutae essent, non ad formam Odysseae nostrae, narravisse.

Quae quum ita sint, quis putet illos omnes eam artem,
quae tam eximiae perfectionis causa est, si ab Homero ad-
hibitam vidissent, aut non intellexisse, aut intellectam aemu-
lari noluisse? Nam ne non potuerint, ne ingenium tali prae-
stantiae impar attulerint omnes, vereri nemo iure potest. Ac
ne Hesiodus quidem, quem tamen Critici praecipuo loco in
numerum retulerunt, quidquam ad illum modum cecinisse pu-
tandus est. Arguunt hoc Ἔργα, nec cum Alexandrinis, nec
cum Lucretio aut Virgilio comparandum opus, neque multo 128
absolutius quam Theognideae sententiae[95]); arguunt alia,

---

94) Nam in Iliade naturalis est ordo rerum gestarum, nec initium primae rhapsodiae lectorem aliter ducit in medium cursum rerum, atque ut fit in ceteris rhapsodiis plerisque: v. c. in Ἀριστείαις, in quibus illud quoque notabile est, quod heroës plane sic producuntur, quasi antea non comparuissent. Vid. in pr. Λ.

95) Legitimi Carminis didascalici, id est eius, in quo una ars sive doctrina sive aliquod argumentum unum continenti tractatione partium absolvitur, prima specimina reperimus in Xenophanis, Parmenidis, Empedoclis opp. περὶ φύσεως, quorum utinam fragmenta edant, qui collecta servant. Mox neglectum id genus ab Atticis,

eidem olim dubio rumore tributa. Denique etiam postremorum temporum poëtae quodammodo ostendunt, se de artificioso contextu Jliados a Grammaticis non dissensisse. Quam inepto enim consilio is, quem vulgo Quintum Calabrum vocant, rhapsodias suas velut maturius abruptae Iliadi supplementum attexuisset, nisi exempla priorum temporum ante oculos habuisset! Culpamus quidem eum, tanquam rudem praeceptorum, quae nunc pueri ex Batteusio discunt: num minus culparemus, si forte Iliada in reditu Achillis finitam, atque inde ad Hectoris funus ab illo suppletam haberemus? Accommodare et subiungere se rebus scit philosophia artis, non raro etiam fortuitis. Catalogum copiarum si non legeremus Il. B., illa nihil, puto, omissum quereretur; forsitan
129 adeo eam partem historici, non poëtae esse docuisset, ridendumque esse, qui heroum notitiam absque ea mancam existimaret[96]).

XXX.

At licet veterum plerique artificium structurae et compositionis Carminum Homericorum vel assecuti non sint, vel minus accurate, quam hodie solemus, existimarint, tamen quin insit in iis aliquod, dubitari nullo pacto potest. Sin autem dubitamus, Homerine id sit, an ab aliis ingeniis, invitante ipso argumento eorum et ordine fabulae, adscitum, quaestio haec est eiusmodi, in qua non, quid poëticis legibus consentaneum aut poëtae honorificum putemus, spectandum sit, sed quid ex historicis et criticis rationibus verisimile esse videa-

---

qui prosae ad doctrinarum usum excolendae utilius studebant, perfecerunt Alexandrini, a quibus venit ad Romanos, et ab horum ingenio nova ornamenta accepit. Huic generi prolusum est, non exemplum datum ab Hesiodo et Gnomicis.

96) Hic nobis in mentem venit argumentorum ridiculorum, seu, ut Gell. III, 11. ait, *admodum levium*, per quae Attius ostendit Hesiodum Homero natu priorem. *Quod Homerus*, inquit, *quum in principio Carminis Achillem esse filium Pelei diceret, quis esset Peleus, non addidit: quam rem procul dubio dixisset, nisi ab Hesiodo iam dictum videret* etc. Haec quomodo illuc pertineant, unusquisque videt.

9-30.

tur. Etiam hanc quaestionem pono tantum, non pertracto: est enim immensae materiae, nec necessaria proposito nostro. Interim duae res hic paucis attingendae sunt, quae vel solae suspicionem compāgis manibus alienis factae in utroque Carmine commoveant.

Alterius generis sunt eminentes aliquot et hiantes com- 130
missurae, quas per vices saepissime repetitae lectionis repe-
rire mihi visus sum, et easdem et iisdem in locis, tales, ut
eas non cum primo opere fusas sed posterioribus curis illa-
tas esse, ubi uno aut altero exemplo demonstravero, quem-
vis statim concessurum, seu potius ipsum plane sensurum ar-
bitrer. Qua in re si per tot saecula nemo offendit eruditissi-
morum lectorum, quum neminem mediocri sollertia in ea
offendere non posse putem, haec fortasse una causa fuit,
quod perpetua series Carminum, tum praeconiis multorum
scriptorum tum sua specie fallens, eius rei cogitationem
longe amovebat, et quia omnes prope natura sic comparati
sumus, ut dissoluta coniungere libentius quam iuncta dis-
solvere studeamus.

Quo tempore igitur haec primum cum amicis quibus-
dam communicabam, probe memini, quantum illi diffiderent
suspicionibus meis, totque saeculorum praescriptionem et
silentium opponerent. Paullo post in uno locorum illorum,
in quo suturam adventitiae artis latere suspicatus eram, ex
insperato qualiscunque auctoritas veteris Grammatici con-
iecturae meae succurrit. Est is locus Il. *σ*. 356—368., ut
lenissime dicam, frigide et inepte iacens inter res Troiano-
rum Graecorumque et inter Thetidis adventum in Olympum.
De istis versibus in accuratioribus Scholiis longa disputatio
excerpta est Zenodori cuiusdam, unde praecipuum quod tol- 131
lam, hoc est, eos versus non ex vulgari interpolatione, nec a
Grammatico aliquo, sed a primis *διασκευασταῖς* duabus rhap-
sodiis nectendis adiectos esse[97]. Atque eiusdem modi em-

---

[97]) *Διεσκευασμένον τοῦτον τὸν τόπον.* De hoc verbo *διασκευάζειν,* quod male accepit Mer. Casaub. de Hom. edit. Hack. p. 167. collect. Almelov., paullo mox videbimus. Scholion, unde illud didicimus, Porphyrii est, primum nobis e Cod. Leid. oblatum a Valckenario in Diss. cum Ursino edita p. 137., (nam Barnes. Excerpta MSS. nihil certi attulerant,) nunc in ordine vulgatum ex Ven. B. Sed hic in primis desideramus antiquiorem A.

blemata in Odyssea videre mihi videor plura, et unum adeo manifestum, ut ex iis, quorum iudicio hoc specimen spectandum subiicio, adversarios mihi perpaucos fore sperem.

Odyss. δ. 620. ubi citius, quam velis et exspectes, a dulci colloquio Menelai abstrahimur, redituri ad illud libro XV., qui Telemachi reditum describit, quatuor sequuntur versus ipsa orationis insolentia et ambiguitate durissimi, nihilque Homerici coloris habentes. Cuius culpae quidem in omni reliqua parte IV. libri aliquammulta vestigia notavi, quibus non absurde leviore hoc periculo praeludatur. Nam de illius loci ambiguitate, culpa minime Homerica, praesertim in rebus tritissimis, nemo doctus dubitabit, et iam olim in ea laborasse et dissensisse putarim interpretes, quorum copiis
132 in Odyssea nunc saepissime caremus. Eustathius quidem, nimis contractis in ea Scholiis usus δαιτυμόνας non, ut Homeri et omnium scriptorum consuetudo poscit, *convivas* sed *convivatores*, τοὺς τὴν δαῖτα ἑτοιμάζοντας[98]), interpretatur; (idque fieri necesse est, si, quod auctor procul dubio voluit, proximum οἱ pertinet ad δαιτυμόνας;) tum ἀλόχους, non minus invito usu loquendi, *ancillas*, utpote concubinas procorum: omnemque locum sine ulla haesitatione ad aulam Ulyssis refert, non Menelai. Plerique contra recentiores Intpp. non ita facile se a Menelao abduci patiuntur. In quibus Barnesius humane, ut ait, lapsum condonat Eustathio, quem equidem in sua opera compilandi ne labi quidem tali modo potuisse credo; ipse vero ἀλόχους *uxores* nescio quas *filiorum Menelai et amicorum* accipit, de altero vocabulo tacet. Daceria, in utroque Eustathium sequens, tamen et ipsa adhuc Spartae moratur. Ac forsan hos et alios plures illud movit, neque sine causa, quod θεῖος βασιλεὺς in hoc contextu ita dictum videtur, ut aliquis ab Ulysse nominatim appellato distinguatur. Sed rursus μῆλα ἄγειν in memoriam revocat procos, αἰεὶ, μῆλ' ἀδινὰ σφάζοντας, servisque vel famulis, coenam apparantibus, ipsi μνηστῆρες v. 625. bene iuncti videri possunt. At quidquid horum verum est, et
133 ubiubi fit transitio ad res Ithacesias, perplexe illa fit et ingratissime, neque hic Homerum canentem audimus. Ita-

[98]) Et hanc rationem vulgo olim traditam puta. Ita brev. Schol. οἱ ἑστιάτορες, Hesych. h. gl. extrema, μάγειροι, similiter Etymol. M. p. 252.

30.

que nisi scirem, quam facile in tanto opere minores offensiones obumbrentur magnarum partium nitore, mirarer nullum Criticorum, vates hos ad vulgarem normam emendantium, adhuc exortum esse, qui quatuor molestis versibus deletis locum similem faceret illi *ρ*. 166., seque primis politoribus horum Carminum adiungeret. Qui si illud olim fecissent, uti eos alibi saepe fecisse credibile est, vel etiam v. 625. initium novi libri posuissent, certo credo futurum fuisse, ut tantulum acumen ingenia omnium temporum deluderet. Iam praeter opinionem res cecidit. Nam etsi vetustissima aetas Graecorum in edolando, ornando comendoque hoc poëta omne studium collocavit, reliquit ea tamen Pylaemenem nimis cito fati sui oblitum, et similia plura, quae Critici postea, unice quaerentes, quid ἐποποιΐας tenori et arti conveniret, obelis et emendationibus suis ad ordinem et concordiam redigere conati sunt[99]).

XXXI.

Fuerunt aliquando philosophi, qui hanc omnium rerum 134
ac corporum compagem et universitatem non mente numi-

[99]) Nonnunquam minus feliciter vel constanter. Ut in illo Pylaemene, filio Harpalioni in funus prodeunte Il. *ν*. 658., quum ipse occisus esset *ε*. 578. De quo nobis plures rationes illorum propinant Scholl. et Eust. Earum nulla, si quid video, vera est, una longe ineptissima, qua corrigitur, μετὰ δ' οὗ σφι πατὴρ κίε. Hanc tamen Barn. ornavit proprio versiculo. Alii nuper ipsum poëtam oblivionis accusabant: quod commentum nulli, puto, Aristarchorum veterum probatum fuisset. Nam alius quidem in his rebus aliam famam, aut idem in diversis scriptis diversam sequi potest, non idem in eadem variare, et quidem brevi intervallo unius operis. Denique tale quid excidere potest recentiori poëtae, fabulas operose colligenti, non ἀοιδῷ, qui in hac doctrina habitat. Melius certe olim quidam utrumque versum expungebant, quae brevissima sane via est ad omnem discrepantiam et difficultatem tollendam. Aliis vero locis illos sive incuria sive prava religio deterruit, quo minus omnia eiicerent, quae rerum summam et aequabilem tenorem turbarent. Ut, ne alia nunc congeram, in ipsa chorographia agri Troiani aliquid relictum est discrepantiae, nec sublatum ab istis, cuius causa nemini auctor sim, ut denuo longum iter suscipiat.

neque divino factam, sed forte et casu natam atque concretam esse statuerent. Non metuo, ne quis me similis temeritatis accuset, quum vestigiis artificiosae compagis et aliis gravibus causis adducar, ut Homerum non universorum quasi corporum suorum opificem esse, sed hanc artem et structuram posterioribus saeculis inditam putem. Neque enim id repente fortuito factum, verum coniuncta in hoc plurium aetatum hominumque studia reperimus. Ut autem ea, quae
135 fieri non possunt, facta credere stultissimum est, ita cavendum etiam illud, ne oculorum nostrorum acie naturae et rerum fines metiamur, et quod non ipsi fieri viderimus, id fieri omnino non posse opinemur. Sed pergendum est nobis ad alterum genus argumentorum, ex quo, etiamsi reliqua omnia tollerentur, inexplicabilis dubitatio nasceretur de universa forma horum Carminum. Est ea nunc, inquit, talis, ut nec addere quidquam nec demere salvis legibus elegantiae liceat. Audio, et ex parte plane video, illisque *διασκευασταῖς* habeo gratiam. At nonne omnibus erit manifestum, eos his operibus conformandis propriam artem adhibuisse, quum demonstratum fuerit, in utroque non modo, quod ante ostendebam, particulas quasdam, sed totas rhapsodias inesse, quae Homeri non sunt, id est eius, a quo maior pars et priorum rhapsodiarum series deducta est?

Constat iam olim dubitatum esse ab Aristophane Byz. et Aristarcho, non nimis audacibus in hoc genere Criticis, de auctoritate extremorum Odysseae inde a *ψ*. 297. Eademque dubitatio iniecta est etiam de Iliados *Ω*[1]). Neutrius
136 quidem dubitationis causae in neutram partem adhuc a quoquam explicatae sunt, illorum autem veterum disputationes parum fideliter nobis traditae: nam eos historicis rationibus et antiqua fama ad confirmandam rem usos esse veri-

1) De Odyssea vide Schol. ad v. c. et Eustath. p. 1948. 47. ibidemque Clarkii, Daceriae et Popii Nott., ubi Aristarchea sententia et novi adiutores eius refelluntur, Casaubonus et Rapinus: de Iliade Iensii Obss. de stilo Hom. p. 290. et Dawes. Miscell. crit. p. 152. sqq. contraque hos Ern. ad *ω*. 1. Quanquam Dawesius primus etiam Il. *Υ*. totam vel magnam eius partem Homero indignam iudicaverat. In Odyssea praeterea codd. aliquot indicium habent illius suspicionis, ut Clarkianus a Th. Bentleio collatus, et duo Vindobb. V. et CXXXIII.

simillimum est: tamen aliquid dictum est ab iis, qui dubitationes attulerunt, nihil ab his, qui eas discutere volebant. Etenim illi inusitata Homero et ingenio eius indigna plura se in his duobus libris deprehendisse affirmabant, hi vel antiquitatem eorum et pulchritudinem probabant Virgilii et aequalium scriptorum auctoritate, (quasi non longe antiquiores, Plato et Aristoteles, eos pro Homericis laudarent,) vel necessitatem ad iustorum operum formam et mensuram implendam. Quod argumentum quale sit, facile apparet, pudetque nos, illud refellere. Eo enim nihil aliud docent, nisi quod ipsi parati essent haec complementa addere, si nondum exstarent: etsi de Iliade non demonstrant ex regulis suis, cur ea potissimum in tumultuaria descriptione Hectorei funeris terminetur. Nam de Odyssea, quod volunt, plane efficiunt. In hac suus quemque sensus docet, si extrema illa deessent, sollicitos nos abituros esse de Ulysse, tantarum difficultatum victore, quandoquidem ei tum maxime metueremus a parentibus et cognatis caesorum 108 nobilium 137
iuvenum, nisi amnestia et pax fieret deorum interventu et subita *μηχανῇ*.

Quid ergo, si eam ipsam partem cum aliis nonnullis, quibus iusta compositio Carminis carere nequit, Homeri non esse, sed ab aliquo ingenioso rhapsodo proxime insequentis aevi compositas, omnibus, quae in hocce genus rerum cadunt, argumentis doceri potest? Quid, si idem potest de VI postremis rhapsodiis Iliados? Equidem certe quoties in continenti lectione ad istas partes deveni, nunquam non in iis talia quaedam sensi, quae, nisi illae tam mature cum ceteris coaluissent, quovis pignore contendam, dudum ab eruditis detecta et animadversa fuisse, immo multa eius generis, ut, quum nunc *Ὁμηρικώτατα* habeantur, si tantummodo in Hymnis legerentur, ipsa sola eos suspicionibus *νοθείας* adspersura essent. Sed hunc sensum meum nemini pro ratione venditabo, satis gravi nuper exemplo edoctus. Quem enim Hymnum plerique prae laetitia novi *ἑρμαίου* tam similem Homero quam ovo ovum putabant, eum alii indignum vate, at antiquissimum et Homeridae alicuius fetum, Pindemontius haud priorem Alexandrinis, Ignarra centonem Moscoviticum vocabat, e Pausania et aliunde corrasis antiquis versibus infima aetate conglutinatum. Ruhnkenius quidem, optima sententia dicta, res, inquit, a peritis sentiri potest, imperitis,

quid sit, explicari non potest. At hoc utrumque multo difficilius est in iis Carminibus, quae unius vel duorum saeculorum spatio disiuncta, aequabili in universum et ceteris simillima facie fallunt. Quippe *in universum* idem sonus est omnibus libris, idem habitus sententiarum, orationis, numerorum. Quare necesse erit excutiatur aliquando accuratissime, quid illa extrema legentem unum ex multis isto sensu imbuerit, quae insolentia sit in vocabulis et locutionibus, et qualis, (nam ipsa Il. *A.* quaedam habet ἅπαξ λεγόμενα,) quid diversum et disparis coloris in sententiis et conformatione earum, quae vestigia lateant alienae imitationis in iis, quae expressa sunt ex Homero, ubi nervi deficiant ac spiritus Homericus, quid ieiunum et frigidum sit in locis multis, ut Il. *φ*. 273. sqq. et in magna parte τερατολογίας huius libri, ut in proximo X, ubi tamen plura nitent, (ita nitent etiam multa in Theogonia et in Scuto Herc.,) ut *ψ*. 88. sqq., ut *ω*. 247. sqq. 602. sqq., ut Odyss. *ψ*. 310. sqq., ut *ω*. 24. sqq. De his et aliis pluribus disputandum erit alias singulatim et intentissima cura, qua res tanta digna est. Nunc haec subnotasse satis habeo, nihil curans, quantum inde momenti ad superiora argumenta accesserit.

XXXII.

Pergamus ad ea, quae Graeci consensu tradiderunt de vetustissima historia horum Carminum, tenues et obscuras
139 per se reliquias, nec illis ipsis satis intellectas, nobis autem iam non omni luce carentes.

Primum Homeri poësis a Lacedaemonio Lycurgo ex Ionia in Peloponnesum illata esse dicitur. Quatuor nobis exstant huius rei testes [2]), in his primus et aetate et auctoritate Heraclides Ponticus, qui Carmina a Creophyli posteris accepta refert. Hic Creophylus, quamvis homo fabulosus, quum in antiquissimis Epicis et amicis Homeri numeretur, eius posteros coniicias fuisse familiam ἀοιδῶν sive ῥαψῳδῶν, qui Carmina rogatu Lycurgi docuerint Lacedaemonios, vel

---

2) Heraclid. Fragm. περὶ πολιτειῶν in Gron. Thes. AA. GG. T. VI. p. 2823. B. Dio Chrysost. Or. II. p. 87. Reisk. Plut. in Lycurgo p. 41. D. Aelian. V. H. XIII, 14.

revertenti comitem dederint, qui ea teneret et caneret. Nam quod Plutarchus apud illam familiam litteris mandata et a Lycurgo descripta narrat, id non magis ad rem pertinet, quam addita ratio, cur legislator ea in civitatem suam importanda curaverit. Addunt talia historici ex ingenio suo, ne res nude et exiliter narrare videantur. Ac ne illud quidem Aeliano crediderim, (qui enim is scire potuit?) iam Lycurgo cognita fuisse haec omnia, ex quibus posthac Ilias et Odyssea constabant. Quare abiectis, quae afficta sunt ad mythicam famam, hoc solum nudum relinquitur, ante Lycurgum Spartanis tantum paucas rhapsodias innotuisse, plures temporibus illius vel ipsius cura additas, poëtamque deinde 140
illic semper in maximo honore fuisse[3]).

Per tria proxima a Lycurgo saecula nihil constat de his Carminibus, nisi quod a rhapsodis particulatim divulgata sunt, qua de re supra diximus. Itaque ea etiam ante Solonem recitari morem fuisse, vel sine testimonio veteris scriptoris crederes[4]). Quod autem a Solone novatum dicitur in recitatione, τὸ ἐξ ὑποβολῆς ῥαψῳδεῖσθαι, eiusmodi est, ut eum rhapsodos non primum invitavisse Athenas, sed in consuetudine eorum aliquid mutavisse appareat. Iam quae illa fuerit mutatio et institutio, positum est in coniectura propter brevitatem Diogenis Laertii. Nam si forte antea in publicis sollennibus unus modo rhapsodus canere consuerat, 141
Solon convocandis pluribus, qui se invicem excipiendo maiorem numerum rhapsodiarum canerent, novum rei splendorem addidisse videri queat. Sed huic rationi parum tribuo. Non enim in illa memorabile meritum novae institutionis intelligitur, nec verba Diogenis, etsi saepe balbutientis, illuc per-

---

3) Plat. de Legg. III. p. 680 C. Plut. Apophth. Lac. p. 223. A. Aelian. V. H. XIII, 19.

4) Dieuchidae ap. Diog. Laert. I, 57. Τὰ Ὁμήρου ἐξ ὑποβολῆς ἔγραψε ῥαψῳδεῖσθαι, οἷον ὅπου ὁ πρῶτος ἔληξεν, ἐκεῖθεν ἄρχεσθαι τὸν ἐχόμενον. Illud ἐξ ὑποβολῆς idem est quod alibi ἐξ ὑπολήψεως, *ita ut alius alii succederet, seu, ubi unus desiisset canere, alter inde, quod sequeretur, auspicaretur; sicque unum Homericae poëseos conflaretur corpus*: quae verba sunt Leonis Allat. de patria Hom. c. 5. De re conf. Fabric. B. G. II, 2, 11. et Dresig. de Rhapsodis p 35., qui illum refutat. Equidem neutrius horum sententiam probo, (et eos fere secuti sunt reliqui omnes,) Fabricium tamen a vero propius abesse censeo.

tinere possunt. Istorum igitur verborum sensum pressius sequenti, veteremque morem rhapsodorum, quem supra descripsi, comparanti videtur mihi Solon hoc instituisse, ut, quum prius singulares rhapsodiae sine ullo ordine rerum et temporum canerentur, id est ut in uno conventu primum Ulyssis *Νίπτρα* (Odyss. *Τ*) aut *Μνηστηροφονία* (*Χ*), mox *Νεκυία* s. *Νεκυομαντεία* (*Λ*), tum *τὰ ἐν Πύλῳ* vel *τὰ ἐν Λακεδαίμονι* (*ΓΔ*), itemque ex Iliaco orbe *Ἀγὼν ἐπιτάφιος* (*Ψ*), deinde *Ὁπλοποιΐα* (*Σ*), tum *Λιταί* (*Ι*), postremo *Λοιμός* (*Α*) caneretur, ita partes distribuerentur pluribus rhapsodis, ut alio alium excipiente deinceps perpetua et commoda *ῥαφὴ* efficeretur. Memorabilis profecto institutio legislatoris, qui idem poëta fuit, sine qua fortasse haec omnia non disputarem. Nec vero illum in ea usquam legimus scripto exemplari adiutum esse; quod si tum fuisset ullum, non sane a Solone demum rhapsodi dedocendi fuissent. Ceterum haec res ad unam Atticam referenda est, non ad Graeciam universam. Neque enim ullo modo credibile est, Solonem fuisse primum om-
142 nium, qui tali ratione elegantiori dispositioni et collectioni Homericorum operum occasionem daret, neque ea in Ionia et alibi tam dissolute, ut nonnullis nuper placuit, tamque confuse et permixte cantitata esse, ut eorum omnis tenor penitus corrumperetur.

Immo, si praesidium nobis in sola coniectura esset, ubi alias quam in patria Homeri primum institutum illius elegantioris dispositionis quaereremus? Addo etiam scriptionis: cuius prima tentamina a cultissima gente facta viderentur illo tempore, quo confectionem voluminum inchoatam esse docuimus §. XVII., h. e. Pittaci vel Solonis aetate. Etsi enim perantiquus et celeberrimus mos canendi propter summam iucunditatem, et quia plane in artem abierat, minus desiderabilem facere potuit scriptionem, atque adeo fortasse huic negotio moras obiecit, tamen, postquam id semel tentari coeperat, vix ullum Carmen priorum temporum exstitisse putes, quod Graecos aeque incitaverit ad perscribendum.

XXXIII.

Nunc vero nihil opus est coniecturas capere. Historia loquitur. Nam vox totius antiquitatis et, si summam spectes,

Fick. ῥάπτειν ἔπη = centones, wie d. aus flickversen

consentiens fama testatur, *Pisistratum Carmina Homeri primum consignasse litteris, et in eum ordinem redegisse, quo nunc leguntur.* Hoc posterius Cicero, Pausanias et reliqui omnes, qui mentionem rei faciunt, iisdem prope verbis et ut vulgo 143
notissimum perhibent[5]). Sed quomodo hanc famam interpretando torserint nonnulli recentiorum[6]), longum est et mirum 144

---

[5]) Cic. de Orat. III, 34. *Quis doctior iisdem illis temporibus, aut cuius eloquentia litteris instructior fuisse traditur, quam Pisistrati? qui primus Homeri libros, confusos antea, sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus.* Pausan. VII, 26. p. 594. *Πεισίστρατος ἔπη τὰ Ὁμήρου διεσπασμένα τε καὶ ἀλλαχοῦ μνημονευόμενα ἠθροίζετο.* [*ἄλλα ἀλλαχοῦ* Coray ad Aelian. V. H. 8, 2 et prior Schaefer ad Long. p. 363.] Ioseph. c. Apion. I, 2. *Φασὶν οὐδὲ Ὅμηρον ἐν γράμμασι τὴν αὑτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ᾀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι*, videlicet, a Pisistrato. Aelian. V. H. XIII, 14. *Ὕστερον Πεισίστρατος συναγαγὼν, ἀπέφηνε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν.* Liban. Panegyr. in Iulian. T. I. p. 170. Reisk. *Πεισίστρατον ἐπαινοῦμεν ὑπὲρ τῆς τῶν Ὁμήρῳ πεποιημένων συλλογῆς.* Suidas v. *Ὅμηρος: Ὕστερον συνετέθη καὶ συνετάχθη ὑπὸ πολλῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ Πεισιστράτου, τοῦ τῶν Ἀθηναίων τυράννου.* Eustath. p. 5. *Ὅτι ἓν μέν τι σῶμα συνεχὲς διόλου καὶ εὐάρμοστον ἡ τῆς Ἰλιάδος ποίησις· οἱ δὲ συνθέμενοι ταύτην, κατ' ἐπιταγὴν, ὥς φασι, Πεισιστράτου.* — Anonymi ap. Allat. l. c. *Τὰ δὲ ποιήματα αὐτοῦ τὰ ἀληθῆ*, (sic cod. Lips.) *σποράδην πρότερον ᾀδόμενα, Πεισίστρατος Ἀθηναῖος συνέταξε — Περιϊὼν τὰς πόλεις Ὅμηρος ᾖδε τὰ ποιήματα· ὕστερον δὲ Πεισίστρατος αὐτὰ συνήγαγεν, ὡς τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο δηλοῖ, Ἀθήνησιν ἐπιγεγραμμένον ἐν εἰκόνι αὐτοῦ τοῦ Πεισιστράτου·*

Τρίς με τυραννήσαντα τοσαυτάκις ἐξεδίωξε
δῆμος Ἐρεχθειδῶν, καὶ τρὶς ἐπεσπασατο,
τὸν μέγαν ἐν βουλαῖς Πεισίστρατον· ὃς τὸν Ὅμηρον
ἤθροισα, σποράδην τὸ πρὶν ἀειδόμενον.
ἡμέτερος γὰρ κεῖνος ὁ χρύσεος ἦν πολιήτης,
εἴπερ Ἀθηναῖοι Σμύρναν ἐπῳκίσαμεν.

[6]) Nam transcurrunt eam plurimi, quasi rem parvi momenti. Alii ridicule de ea loquuntur ut de nova editione. At nemo magis ingenue quam Kusterus Histor. crit. Homeri, posito illo Eustathii loco. p. 99.: *Non caret quidem, fateor, haec sententia difficultatibus; attamen ob totius fere antiquitatis consensum aliter statuere non licet.* Consensum vir historiae reverens dicit eum, qui Pisistratum *σώματος συνεχοῦς καὶ εὐαρμόστου* auctorem facit, non Homerum. Leviter, et vitiata Kusteri sententia, Dresig. p. 34.:

narratu. Etenim illi fere Pisistrato dare videntur codices singularum rhapsodiarum, a poëta forte, ut Suidas docet,
145 in variis urbibus, quas obierat, relictos dicam an oppigneratos: his codicibus instructum illum credere videntur, (nam affirmate loqui non audent,) confusionem paullatim a sarcinatoribus Carminum factam sustulisse, ac non tam novum ordinem designasse quam pristinum et genuinum restituisse. Huc ergo trahunt Carmina illa *confusa*, *διεσπασμένα*, *διῃρημένα*, *σποράδην ᾀδόμενα*, velut disiecta et turbata vitio rhapsodorum; omninoque tantum in hoc negotio relinquunt homini, qui ex eo ipso maximam famam eruditionis consecutus est[7]), quantum hodie interdum negligentiores scriptores relinquunt curae typographorum.

Bene se haberent haec omnia, si de opere nostri temporis quaereretur, aut si olim scripti libri fuissent ante Pisistratum, rhapsodique tales, quales ab istis finguntur, si deni-

---

Ob totius fere antiquitatis consensum concedendum videtur, ipsum quidem Homerum conscripsisse una serie utriusque poëmatis libros, posterisque suis perpetuos nec dispersos reliquisse, sed vivum non nisi cantilenas, quas in oppidis victus gratia cantavit, dispersas edidisse. Particula *fere* Latine utimur modestiae causa, non ut mendacium tegamus. Itaque qualis ille sit *totius fere antiquitatis consensus*, docere nos debebat. Ne Suidas quidem l. c. concinit, quem unum ibi habebat prae oculis: *Ἔγραψε τὴν Ἰλιάδα οὐχ ἅμα, οὐδὲ κατὰ τὸ συνεχές, καθάπερ σύγκειται· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἑκάστην ῥαψῳδίαν γράψας καὶ ἐπιδείξας ἐν τῷ περινοστεῖν τὰς πόλεις τροφῆς ἕνεκεν, ἀπέλιπεν.* Sic Pisistrato demum nihil reliquum fit, quam ut *rhapsodias in totidem libros, quot nunc habemus, dividat.* Itaque hanc divisionem ab Alexandrinis inductam esse, ignorabat vir bonus.

7) Eodem pertinere arbitror famam de prima bibliotheca a Pisistrato condita, etsi satis recenti scriptori memoratam, Gellio VI, 17. Non enim reperio, qui alii praeter Homerum inesse potuerint scriptores, quam aliquot poëtae, nuper demum vel ipsius iussu perscripti. Idemque sentiendum fortasse de Polycrate Samio, quem propter librorum parandorum studium cum Pisistrato coniungit Athen. I. p. 3. A. Nimirum bibliothecae illae similes fuerunt, ni fallor, earum, quae in templis nonnullis, etiam in Hierosolymitano, depositae feruntur, paucis constantes scriptis et nomine suo, prout hodie usurpatur, parum dignae; similis forsan etiam illa Smyrnaea, cuius una cum Homereo meminit Strabo XIV. p. 646.

animi causā. diversion. [illegible] haec aunt animi [illegible]
que causa. Plautus, [illegible] animi gratia

οἱ παλαιοί apud Byzantinos non nisi de [illegible] Critica adhibetur.

que ullus vetus auctor huius interpretationis exstaret. Namque ineptissimum sit illud argumentari, quod non vulgo veteribus, quum de pulchra compositione horum Carminum praedicant, Pisistratus laudatur pro Homero. Persaepe id evenit in historia, ut tralaticiae voces redarguantur factis, et ut rebus, quas nemo non pro veris habuit, longe alia consequentia sint, quam ii animadvertebant, qui illas attulerunt. Ambiguitas vero, quam huic mentioni confusorum Carminum inesse putant, continuo evanescit comparatione eorum scriptorum, qui rem paullo aliter narratam reliquerunt, Iosephi et Aeliani, seu potius comparatione illorum omnium. Collecta, non recollecta Carmina, et adscitam artem compositionis, non critico studio revocatam, in illis omnibus reperiet mecum unusquisque, qui modo attente legerit, neque cupiditate et temere captis opinionibus occaecatus libenter careat luce veritatis. 146

Atqui huius famae constantiam, cuius vel ista tot indicia satis mirere ex iis temporibus, quibus dudum nova forma horum Carminum invaluerat; idque tum apud Graecos potuit fieri intra duas tresve aetates; eius ergo famae constantiam ne postremum quidem aevum penitus obscuravit. Notabilis ex hoc genere narratio est in Scholiis Lipsiensibus et Eustathio[8]), *Δολώνειαν* i. e. rhapsodiam X Iliados ab Homero pro 147
singulari opusculo factam esse, a Pisistrato autem receptam in collectionem corporis sui. In primis vero huc pertinent absurda commenta Grammaticorum, qui curam Pisistrati explicare conati, quum priscos mores nescirent, ad corruptos rumores et proprium ingenium confugerunt. Animi causa in hac ima pagina ipsum locum dabo Diomedis cuiusdam, ut eum primum Allatius et nuper Villoisonius e MSS. edidit[9]).

---

[8]) Eust. p. 785. 41. *Φασὶν οἱ παλαιοί, τὴν ῥαψῳδίαν ταύτην ὑφ' Ὁμήρου ἰδίᾳ τετάχθαι, καὶ μὴ ἐγκαταλεγῆναι τοῖς μέρεσι τῆς Ἰλιάδος, ὑπὸ δὲ Πεισιστράτου τετάχθαι εἰς τὴν ποίησιν.*

[9]) Ille l. c. pag. 93. hic Anecd. Gr. T. II. p. 182. sqq. *Ὅτι ἔν τινι χρόνῳ τὰ Ὁμήρου ποιήματα παρεφθάρησαν, ἢ ὑπὸ πυρός, ἢ ὑπὸ σεισμοῦ, ἢ ὑπὸ ὑδάτων ὑποφορᾶς, καὶ ἀλληνάλλως τῶν βιβλίων διασκεδασθέντων καὶ φθαρέντων, ὕστερον εὑρέθη ὁ μὲν ἔχων ἑκατὸν στίχους τυχὸν Ὁμηρικούς, ὁ δὲ χιλίους, ἄλλος διακοσίους, ἄλλος ὅσους ἂν ἔτυχε, καὶ ἔμελλε λήθῃ παραδίδοσθαι ἡ τοιαύτη ποίησις· ἀλλὰ Πεισίστρατος, Ἀθηναίων στρατη-*

148 Ibi fabulantur infimae aetatis Grammatici, postquam Homeri opera periissent, incertum igni an motu terrae an aquis ab-

---

γὸς, θέλων ἑαυτῷ δόξαν περιποιήσασθαι, καὶ τὰ τοῦ Ὁμήρου ἀνανεῶσαι, τοιοῦτόν τι ἐβουλεύσατο. Ἐκήρυξεν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι, τὸν ἔχοντα Ὁμηρικοὺς στίχους ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν, ἐπὶ μισθῷ ὡρισμένῳ καθ' ἕκαστον στίχον· πάντες οὖν οἱ ἔχοντες ἀπέφερον, καὶ ἐλάμβανον ἀδιαστρόφως τὸν ὁρισθέντα μισθόν. Οὐκ ἀπεδίωκε δὲ οὐδὲ τὸν φέροντα οὓς ἤδη προειλήφει στίχους παρ' ἑτέρου, ἀλλὰ κἀκείνῳ τὸν αὐτὸν ἐπεδίδου μισθόν· ἐνίοτε γὰρ ἐν αὐτοῖς ἕνα ἢ δύο στίχους εὕρισκε περιττούς, ἐνίοτε δὲ καὶ πλείους· ὅθεν τις ἔσθ' ὅτε καὶ ἰδίους παρεισέφερε, τοὺς νῦν ὀβελιζομένους. Καὶ μετὰ τὸ πάντας συναγαγεῖν, παρεκάλεσεν οβ' (ὁ Allat.) γραμματικοὺς συνθεῖναι τὰ τοῦ Ὁμήρου, ἕκαστον κατ' ἰδίαν, ὅπως ἂν δόξῃ τῷ συντεθέντι καλῶς ἔχειν, ἐπὶ μισθῷ πρέποντι λογικοῖς ἀνδράσι καὶ κριταῖς ποιημάτων, ἑκάστῳ δεδωκὼς πάντας τοὺς στίχους κατ' ἰδίαν, ὅσους ἦν συναγαγών· καὶ μετὰ τὸ ἕκαστον συνθεῖναι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, εἰς ἓν συνήγαγε πάντας τοὺς προλεχθέντας γραμματικούς, ὀφείλοντας ἐπιδεῖξαι αὐτῷ ἕκαστον τὴν ἰδίαν σύνθεσιν, παρόντων ὁμοῦ πάντων. Οὗτοι οὖν ἀκροασάμενοι, οὐ πρὸς ἔριν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀληθές, καὶ πᾶν τὸ τῇ (πάντῃ Allat.) τέχνῃ ἁρμόζον, ἔκριναν πάντες κοινῇ καὶ ὁμοφώνως, ἐπικρατῆσαι τὴν σύνθεσιν καὶ διόρθωσιν Ἀριστάρχου καὶ Ζηνοδότου· καὶ πάλιν ἔκριναν τῶν δύο συνθέσεών τε καὶ διορθώσεων βελτίονα τὴν Ἀριστάρχου. Ἐπειδὴ δέ τινες τῶν συναγαγόντων τοὺς Ὁμηρικοὺς στίχους πρὸς τὸν Πεισίστρατον, διὰ τὸ πλείονα μισθὸν λαβεῖν, καὶ ἰδίους στίχους, ὡς προείρηται, σκεψάμενοι προσέθηκαν, καὶ ἤδη ἐν συνηθείᾳ ἐγένοντο τοῖς ἀναγινώσκουσιν· οὐκ ἔλαθε τοῦτο τοὺς κριτάς, ἀλλὰ μὲν διὰ τὴν συνήθειαν καὶ πρόληψιν ἀφῆκαν αὐτοὺς κεῖσθαι, ὀβελίσκους δὲ ἑκάστῳ τῶν ἀδοκίμων καὶ ἀλλοτρίων καὶ ἀναξίων τοῦ ποιητοῦ στίχων παρατιθέμενοι. τοῦτο αὐτὸ ἐπεδείξαντο, ὡς ἀνάξιοί εἰσι τοῦ Ὁμήρου. Non indocta sunt, quae in his postremis leguntur de suspectis versibus in sua sede relictis: qua de re infra dicam in Zenodoto. Brevius aliud Schol. cuius initium in not. 39. dedi, sic narrat de Pisistrato: Ἐθέλησε τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἔγγραφον διαφυλάττεσθαι· προθεὶς δὲ ἀγῶνα δημοτελῆ, καὶ κηρύξας, καί δοὺς ἄδειαν τοῖς εἰδόσι καὶ βουλομένοις τὰ Ὁμήρου ἐπιδείκνυσθαι, καὶ μισθὸν τάξας στίχου ἑκάστου ὀβολόν, συνήγαγεν ὁλοσχερεῖς τὰς λέξεις, καὶ παρέδωκεν ἀνθρώποις σοφοῖς καὶ ἐπιστήμοσιν. Hic unus est e Grammaticis, qui *primum exemplar a Pisistrato paratum* diserte confirmat. Antea non scripturam, sed *solam διδασκαλίαν* rhapsodorum conservando Homero adhibitam esse dicit. Tam diserte haec nemo docet praeter Iosephum; at eadem tamen docent omnes.

sumpta, edixisse Pisistratum, ut ex omni Graecia deferretur 149
ad se, si quid Homericum uspiam lateret. Ita inventum passim esse, qui centum versus, alium, qui mille, alium etiam, qui maiorem numerum conferret. Quibus omnibus receptis collectisque ipsum statim congregasse LXXII Grammaticos, (Aristeae fabulam audis de LXXII interpretibus Bibliorum,) eosque iussisse hanc farraginem in iustum ordinem redigere. In hoc consessu Grammaticorum prae ceteris Zenodoto et Aristarcho locus est, errore turpissimo, a quo tamen nec Eustathius nec recentiores quidam docti recesserunt[10]. Atque huius unius fabulae auctoritate se tueantur ii, qui Pisistratum non prima scriptura collegisse et disposuisse Carmina, sed distracta, dissipata et divulsa restituisse conten- 150
dunt[11]. Nos, qui scire nobis videmur, quid inter fabulam et historiam intersit, illic historiam sub fabula occultatam agnoscimus, simili eruendam modo, quo versati sunt viri docti in Iudaico commento de LXX interpretibus[12].

XXXIV.

Quodsi ex sententia veterum nemo ante Pisistratum de hac coagmentatione operum Homericorum serio cogitavit, quis credat, eam, quamvis meditatam ante et instructam, statim tum omnibus partibus absolutam prodiisse, et talem plane, qualem nunc videmus? Oportet illum satis habuisse, si pleraeque rhapsodiae apto ordini redderentur, sepositis iis, quae tenori summi argumenti officerent, licet passim aliquid dis-

---

[10]) Post magnos compilatores Historiae universalis istum errorem, vix Anacharsidi Scythae ignoscendum, omissis tamen nominibus Grammaticorum repetiit Barthelem. in Introd. ad illius Itinera P. I. extr. ubi cetera quoque historia Hom. operum ad vulgarem modum narratur.

[11]) Plane hoc traditur uno parvo Scholio, in Anecd. Gr. ibidem edito: *Λέγεται ὅτι συνεῤῥάφησαν ὑπὸ Πεισιστράτου τὰ Ὁμήρου ποιήματα, καὶ κατὰ τάξιν συνετέθησαν τὰ πρὶν σποράδην καὶ ὡς ἔτυχεν ἀναγινωσκόμενα, διὰ τὸ τὴν ἁρμογὴν αὐτῶν τῷ χρόνῳ διασπασθῆναι.*

[12]) Ut acutissime omnium Eichhorn. in Repert. bibl. et orient. litt. T. I. p. 266. sqq.

sideret et hiaret, vel lacinia haereret ex forma priore. Ad quaerendum illum tenorem praeter alias causas impellere potuit ipsa cura continuae scriptionis, in qua Carmini cuique suus locus assignandus erat: verum perpolire et quasi ad
151 unguem complanare omnia, operosius videbatur fortasse, quam ut illud prima experientia assequi liceret. Sed cur maxime nolim hanc artem uni Pisistrato tribuere, duo argumenta in promptu habeo, horum temporum tenebris assueto clara satis et manifesta. Primum Graecos ad aetatem usque Ptolemaeorum constanti quadam constitutione textus caruisse, vidimus supra iis in locis, qui a Platone et aequaevis laudantur ex Homero, nec tamen hodie apud eum comparent. Itaque ex hoc textu, quem hodie manibus terimus, nemo existimare potest, quomodo primum scriptus fuerit; immo, si post Pisistratum alii atque alii rhapsodi ad scribendum adhiberentur, necesse erat formam eius subinde variari et mutari, priusquam in manus Zenodoti et Aristarchi veniret. Qua de re commentarii horum haud dubie plura indicia servaverant, in quorum iactura nunc se speciose tuetur vulgaris opinio. Quid vero illud est? Ante munus Villoisonii unus in Scholiis erat locus, qui mentionem faceret διασκευάσεως cuiusdam antiquioris Alexandrinis illis: rem nemo, quod sciam, quo referret, habebat: iam et illam et nomen διασκευαστῶν perspicue nobis Venetus Scholiastes attulit aliquot locis, in quibus traditur aliquid suppositum esse a διασκευασταῖς, quod Critici deinde vate indignum
152 et tollendum putaverint[13]). Ea res quum antehac solo isto

---

13) Locus in brev. Schol. est ad Odyss. λ. 583., qui comparatus cum Schol. Ven. ad Catal. 104. et ad Pind. Ol. I, 97. docet, Aristarcho ibi plures versus de interpolatione διασκευαστοῦ suspectos fuisse. Et si quid fidei habet nota codicis Vindob. CXXXIII., magnam lacunam in pulcherrima parte libri fecit suspicio illius. Hoc autem uno loco, si recte memini, Eustath. affert rem illam, sed petitam ex eodem Schol., et sic, ut eam non melius videatur intellexisse, quam quisquam doctorum ante editionem muneris Veneti. Quare mittamus Mer. Casaubonum, qui Scholio lucem affundebat ex Eustathii rhetoricis notis, in quibus memoratur σχῆμα διασκευαστικόν. Iam vero conf. Scholion Venetum δ. 208. (referendum ad γ. 396—418.) ζ. 441. ϑ. 73., tum illud σ. 356. quod paullo ante indicavi, τ. 327. et 400. (referendum ad ϑ. 185) tum υ. 269. et ω. 133.

tenuissimo vestigio nota fuerit, et ne nunc quidem ratio eius usquam accurate explicetur, difficile est de ea aliquid certi statuere. Attamen comparata illa indicia manifesto docent, *διασκευαστὰς* non ignotos quosdam auctores criticarum recensionum habendos esse, de quibus alia vocabula in usu sunt, sed exactores seu politores, qui vel una cum Pisistrato vel paullo post eidem operi manum admoverint[14]).

Sed omnino dubium esse arbitror, num ipsi veteres uni 153
Pisistrato tribuerint negotium illud, an, ut saepe faciunt, ad eum auctorem retulerint, quod hortatu eius et auctoritate factum sit. Hipparcho quidem, Pisistrati filio natu minori et in illa Athenis saluberrima tyrannide cum fratre successori, a scriptore dialogi Platonici, qui nomen illius pro titulo habet, tam magnificae partes assignantur in celebrando Homero, ut patrem in labore colligendi et disponendi vel in primis adiuvisse, vel consilium paternum exsecutus esse, atque id cum amantibus litterarum communicasse videri possit[15]). Nam

---

14) Vulgo ignota est vis illius vocabuli, de qua quaerimus, neque allata a Stephano et Scotto. At satis eam declarant Scholia ad unam Aristophanis fabulam, Nubes v. 552. et 591, tum locus in praeclaro Argumento, quod quartum est in Kusteri edit. Ex his collatis apparet, *διασκευάζειν* a veteribus magistris adscitum esse in potestatem verbi *ἐπιδιασκευάζειν*, ut in Scenicis prope idem esset quod *ἀναδιδάσκειν*, h. e. *repetito committere fabulam, sed mutando, addendo, detrahendo emendatam, refictam et secundis curis elaboratam.* Id enim facere solebant illi poëtae saepissime, mox etiam alii, ut Appollonius Rhod. Neque aliter Plato fecit in optimis dialogis suis; quam ob causam exquirere non licet, quando quisque compositus sit, quum in scenicis fabulis saltem ex didascaliis plerumque notum sit tempus, quo editae sunt. De ipsis igitur auctoribus libri usitatum est verbum, sive de iis, qui limam alienis libris adhibebant, non de Criticis posteriorum saeculorum.

15) Notus locus est p. 228. B. de Hipparcho: *ὃς ἄλλα τε πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα σοφίας ἀπεδείξατο, καὶ τὰ Ὁμήρου πρῶτος ἐκόμισεν εἰς τὴν γῆν ταυτηνί, καὶ ἠνάγκασε τοὺς ῥαψῳδοὺς Παναθηναίοις ἐξ ὑπολήψεως ἐφεξῆς αὐτὰ διϊέναι, ὥςπερ νῦν ἔτι οἵδε ποιοῦσιν.* In quo permirum est, ea ipsa simpliciter tribui filio, quae ab aliis patri tribuuntur et Soloni. Quanquam haec discrepantia maior est specie quam re, si nostram sententiam sequare, vel, quae prope eadem est, Kusterianam p. 101., et simul cogites, illud dici in scripto, quod ad laudem Hipparchi compo-

154 quod is potissimum Homerum novo ordine a rhapsodis decantari Panathenaeis quinquennalibus iusserat[16]), id non potuit ei hanc famam conficere, ut primus diceretur illum intulisse in Atticam. Iam in utriusque aetatem incidit pulcherrimus flos poësis lyricae et ethicae cum novis incrementis tragoediae et comoediae: in tot poëtis forsitan fuerint plures, qui Pisistrato et Hipparcho in illam rem adiutorium
155 facerent, praesertim quum uterque, uti artium, ita doctorum hominum amantissimus esset. Nominatim enim feruntur cum iis coniunctissime vixisse Orpheus Crotoniates, scriptor Argonauticorum, Onomacritus Atheniensis, ab Hipparcho civitate eiectus postea, Simonides Ceus et Teïus Anacreon[17]). Horum igitur quempiam coniiciebam illis ad ordinanda Carmina operam praebuisse suam. Ipse certe Pisistratus suarum rerum satagebat, his vero otium erat et priscorum operum magna familiaritas; ut Onomacrito, cuius celebres interpolationes Orphei et Musaei ad ipsa primordia scriptionis retrahendae sunt.

Temerarium puto, ex quoque deverticulo fabularum vestigia historiae exsculpere: alioquin his coniecturis colorem et fidem quaererem ex eo, quod in istis commentis Grammaticorum et apud Suidam Pisistrato complures socii operis adscribuntur. At memoratu dignissimus est locus Pausaniae ante allatus, ubi quum de varietate nominis Il. *β*. 573. agit,

---

situm est. Ceterum hunc dialogum non genuinum esse Platonis, sed ab Attico scriptum istius familiae, quae etiam Oratoribus tot *μελετήματα* subiecit, dubitatio veteris Critici apud Aelianum VIII, 2. (conf. supra cap. XIII.) et Valckenarii assensus in Herodoto Wessel. p. 398. mihi plane persuasit. Quae coniectura si viris doctioribus probabitur, (eademque aliquando et alios quosdam minores dialogos Platoni eripiet, et ad Demodocum et Sisyphum reiiciet,) nemo mirabitur, cur Hipparchum non cum Meursio maiorem natu quam Hippiam appellaverim, victus gravissima auctoritate Thucydidis et quodammodo etiam Herodoti.

16) Lycurg. in Leocr. p. 209. Reisk. *Οὕτω ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητήν, ὥςτε νόμον ἔθεντο, καθ' ἑκάστην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων μόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαψῳδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπίδειξιν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων προῃροῦντο.*

17) Herodot. VII, 6. Plato l. c. Suid. Tom. II. pag. 719.

diserte mentionem facit *Pisistrati amicorum et adiutorum in Iliade litteris mandanda*[18]); ut clare appareat, rem a nobis renovatam Pausaniae aetate nondum plane obscuratam fuisse.

XXXV.

Haec quum ita sint, sub imperio Pisistratidarum Grae- 156
cia primum vetera Carmina vatum mansuris monumentis consignari vidit. Talemque aetatem sub incunabula litterarum et maioris cultus civilis apud se viderunt plures nationes, quarum comparatio accurate instituta iis, quae hic disputamus, multum lucis afferre possit. Nam, ut duas obiter tangam, et inter se et Graecis omni parte dissimillimas, constat inter doctos, in Germania nostra, quae domestica bella et principum ducumque suorum gesta iam ante Tacitum Carminibus celebraverat, has primitias rudis ingenii a Carolo M. tandem collectas esse et libris mandatas; itemque Arabes non ante VII. saec. inconditam poësin priorum aetatum memoria propagatam collectionibus (*Divanis)* comprehendere coepisse, ipsumque Coranum diversitate primorum textuum similem Homero fortunam fateri. Praeter hos et alios populos comparandi erunt Hebraei, apud quos litterarum et scribendorum librorum usus mihi quidem haud paullo recentior videtur, quam vulgo putatur, et minus adeo genuinum corpus scriptorum, praesertim antiquiorum. Sed de his et Arabicis illis collectionibus viderint homines eruditi litteris Orientis.

Ad Graecos revertimur. Qui posteaquam Homerum suum collegerant, perquam verisimile est, eos eandem curam statim ad reliqua praestantiora Carmina supparis aevi traduxisse. Qua in re equidem minus miror silentium antiqui- 157
tatis. Nam semel proposito exemplo opera ista non potuit admodum difficilis esse; neque in alio ullo Carmine tam artificiosam structuram quaesitam videmus. Itaque nec ceteris reliquiis Homericis nec Hesiodicis defuerunt, ut opinor, *διασκευασταί*, qui singulares rhapsodias connecterent, sive eas, quae ab ipsis auctoribus ad eandem formam compositae

18) *Ἢ αὐτὸν Πεισίστρατον*, *ἢ* ΤΟΝ ΤΙΝΑ ΕΤΑΙΡΩΝ, *μεταποιῆσαι τὸ ὄνομα ὑπὸ ἀγνοίας.*

erant, uno volumine complecterentur, ut *Καταλόγους γυναικῶν* vel *Ἠοίας μεγάλας*. Idemque non multo post Pisistratidas factum suspicor in cyclicis et aliis multis Carminibus, quae, hodie vix nomine nota, non pervenissent ad saeculum Ptolemaeorum, nisi tum ab interitu vel novis corruptelis servata essent.

Ex eadem aetate denique repetendae videntur plurium operum falsae inscriptiones, quum, quidquid eiusdem fere soni et argumenti esset, uni auctori tribueretur, Homero in primis et Hesiodo, qui fulgore claritatis suae ceterorum luminibus offecerant. Quid? quod interdum etiam maximarum rerum diversitate nihil movebatur antiqua credulitas. Ita tandem Herodotus primus est conatus duo Carmina familia Homerica summovere, Cypria et Epigonos[19], alii deinde
158 Hymnos et alia, donec iudiciis nonnullorum Alexandrinorum vulgo omnes acquieverunt. De hoc genere quaedam non protrita apponerem, si mihi potius eo, quo invitat materia, quam quo ducit, sequi liceret[20].

---

[19]) II, 117. Alterum locum dubitanter addo, IV, 32., ubi mihi interdum visus sum in his verbis, ἀλλ' Ἡσιόδῳ κ. τ. λ. annotationem legere veteris Grammatici, non Herodoti. De ipsa re cf. §. XXIII. extr.

[20]) Unum hic afferam paucis verbis, longa dignum explicatione, ex quo intelligetur, quo progressae sint dubitationes Graecorum ipsorum iam ante Alexandrinos. Quae res simul excusabit quodammodo audaciam nostram, simul novo argumento erit, multa gravissima oblitterata esse stabilitis sententiis atque decretis illorum saeculorum, ex quibus fere nostra Scholia habemus. Apud Senecam de Brev. vitae c. 13. in quaestionibus Graecorum inutilibus, ad vivendum scilicet beate, hanc quoque iam dudum legebamus, *Eiusdemne auctoris essent Ilias et Odyssea.* Huius quaestionis nuper nullum usquam vestigium erat aliud. Sed ecce! nunc plura apparent in praestantissimis Scholiis Ven. codicis A., ubi res commemoratur ut doctis notissima, proprioque nomine refutantur aliquoties *οἱ χωρίζοντες*, i. e. ipsi illi, qui negabant eundem utriusque Carminis auctorem esse. Vide ad *β*. 356. Catal. 156 *δ*. 354. *κ*. 476. *λ*. 147. 691. *μ*. 96. *ν*. 365. *π*. 747. *φ*. 416. 550. quibus versibus diple pura apposita est propter *τοὺς χωρίζοντας*, seu, ut in Fragmento de notis criticis legitur, *πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ εἶναι τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν*. Illos autem priores fuisse celeberrimis scholis Grammaticorum, ex multis indiciis colligo. Quare videndum est, ne forte primum

Sed priusquam alterum spatium ingredior, velim pro 159
se quisque animo colligat omnia, quae hactenus explicavi, retexendo fila argumentandi saepe subtiliora, ut appareat, quid singulae rationes, quid universae valeant. Etsi enim in iunctis et quasi conglobatis probabilitas est, sicut in iunctis membris corporis pulchritudo, tamen singula momenta per se oportet eam vim habere, ut aliquid addant lanci. Si in nonnullis plus tribui verisimilitudini, quam severa lex historiae poscit, non id mea culpa factum est, sed penuria testium, quorum ne tantum quidem numerum exspectares in tam antiquis et occulto crescentibus rebus: certe ego nullum locum veteris auctoris sciens detorsi in aliam sententiam, quam quae vera et genuina videretur sine ullo respectu huius quaestionis. Quam rem facile me probaturum spero doctis omnibus, etiam iis, quibus ductas ex illis locis ratiocinationes non probabo, praesertim postremam hanc, qua artificii, quod tantopere admirantur, gloriam Homero ex parte auferre ausus sum. Hoc nimirum perpaucis erit credibile, forsan ne tum quidem, quum argumentorum omnium pondere obruentur. In his enim opus est sensu quodam, quem illa non afferunt. Mihi vero, sive ipsorum Graecorum
sive aliarum gentium progressus intueor, illud minime cre- 160
dibile videtur, quod credere assuevimus, haec talia duo opera unius ingenii repente ex tenebris splendescere et nitore partium et multis magnisque virtutibus summae perpetuae.

XXXVI.

Altera aetas a *Pisistratidis* ad *Zenodotum* non multo plus lucis habet quam illa prima. Quod nobis est valde dolendum, quoniam in ea origines quaerendae sunt omnis interpretationis, quae quidem apud veteres in usu fuit. Nam antequam eam refertissima litteris aetas maiore apparatu aggrediebatur, Philosophi, Sophistae et alii liberaliter eru-

---

vestigium illius suspicionis lateat in mutilato loco Vitae Homeri, quae a Tychsenio accuratius quam antea edita est in Append. Fasc. I. Bibl. Goetting. p. 11.: *Γέγραφε ποιήσεις δύο, Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν· Ξένων καὶ Ἑλλάνικος ἀφαιροῦσιν αὐτοῦ.* [Thiersch. Act. Monac. 2. p. 578]

diti specimina dederant interpretandi Homeri; mox studium multiplicandorum exemplarium, necessitatem afferens e diversis scripturis, quas rhapsodi suppeditaverant, optimas quasque deligendi, viam munivit ad accuratiorem *κρίσιν*. Verum de his paullo distinctius tradendum est.

Ac primo quidem tempore et paene ad Periclis usque aetatem Graecia Homerum et ceteros *ἀοιδοὺς* suos adhuc auditione magis quam lectione cognoscebat. Paucorum etiam tum erat cura scribendi, lectio operosa et difficilis; itaque rhapsodis maxime operam dabant, captique mira dulcedine cantus ab illorum ore pendebant. In clarissimis huius saeculi rhapsodis memoratur circa Olymp. LXIX. Cynaethus, Pindaro aequalis, qui Chio commigravit Syracusas, vel ibi
161 maxime artem factitavit[21]). Atque huius professionis homines quum omne tempus consumerent in ediscendo poëta, eosdem eius primos interpretes fuisse putes. Sed nullo id confirmatur certo testimonio scriptoris. Quod enim a nonnullis affertur Platonis, illud in isto contextu ad quemvis actorem scenae transferri potuerat[22]). Quocirca non dubito, quin antiquissimi philosophi auctores interpretationis habendi sint, et initio quidem *πραγματικῆς*. Nam verborum obscuritas illis saeculis admodum nulla erat, quando eadem forma orationis usurpari solebat ab optimo quoque poëtarum. Verum philosophi quum viderent, sacra haberi Carmina, celebrarique omni populo, ex iisque vitae recte instituendae praecepta sumi, neque tamen in iis non animadverterent multa falso, ridicule et indecore fingi de natura deorum et rerum, interpretatione sua corrigere fabulas, atque ad phy-
162 sicam et moralem doctrinam suae aetatis accommodare, denique historias et reliqua fere omnia ad involucra exquisi-

---

21) Schol. Pind. ad Nem. II. pr.

22) Ione p. 530. C. *Οὐ γὰρ γένοιτό ποτε ῥαψῳδός, εἰ μὴ συνίῃ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. Τὸν γὰρ ῥαψῳδὸν ἑρμηνέα δεῖ τοῦ ποιητοῦ τῆς διανοίας γίγνεσθαι τοῖς ἀκούουσιν.* Speciosius est, quod respondet Io, posse se *κάλλιστα ἀνθρώπων λέγειν περὶ Ὁμήρου,* eaque in re certare cum interpretibus optimis. In ceteris quidem hic pulchellus interpres nihil profert tanto hiatu dignum: sed potuerit id facere, ut Sydenhamius censet, non quaerimus de rhapsodis aetatis Platonicae, sed de antiquis successoribus *ἀοιδῶν*. Cf. p. 535. A.

involucrum, (tropice al. [illegible]), in genere [illegible] · ad velationem [illegible]
[illegible] wrapper, envelope. [illegible] stoving cloth

tae sapientiae trahere coeperunt. Hoc in genere iam circa
Olymp. LXIII., in qua Pisistratus decessit, elaborabat Thea-
genes Rheginus, mox Anaxagoras Clazomenius, Metrodorus
Lampsacenus, Stesimbrotus Thasius aliique aevi eiusdem[23]).
Pauci contra alii, ut Pythagoras, Xenophanes, Heraclitus[24]),
non verebantur Homerum impietatis accusare propter tot
ficta seu pulcherrimis versibus ornata mendacia. In quo hi
quidem posteriores magnum quiddam videntur mihi fecisse
et liberalissimae gentis indole dignum, quod sanctitate vatis 163
ab omnibus et quodammodo a se ipsis credita non sunt de-
territi, ne palam reprehenderent, quae in eo abhorrere pu-
tarent a vera sapientia et ab optimis moribus. Sed nec
prioribus illis, sive allegorica et anagogica somnia sua ipsi
crediderunt, sive ab aliis duntaxat credi voluerunt, idonea
deest excusatio. Ita enim ratio comparata est, ut libris,
quos a teneris statim annis cognoscimus, omnes prope nostras
nostraeque aetatis opiniones subiiciamus; ac si illi populari
usu iam pridem consecrati sunt, ipsa obstat veneratio, quo
minus in iis absurda et ridicula inesse credamus. Lenimus
ergo atque adeo ornamus interpretando, quidquid proprio
sensu non ferendum videtur; idque quo doctius et subtilius
facimus, eo religiosius facere videmur. Atque ita factum
est omni tempore in libris iis, qui pro sacris habiti sunt,
Quod si fit eo consilio, ut cognitioni eorum sua utilitas
constet in vulgus, nihil in eo video reprehendendum. Nam
ad veram i. e. historicam interpretationem paucis in locis

23) Plato Ione l. c. Xenoph. Symp. III, 3, 6. Diog. Laërt. II, 11. Tatian. adv. Graec. 37. 48. Conf. Bayle Dict. v. Anaxag. et Monboddo Ancient Metaphysics Vol. III. p. 108. Ex quatuor illis Theagenes bis laudatur in Scholiis, item bis Anaxagoras' semel Metrodorus ad κ. 252. p. 251., Stesimbrotus ter λ. 635. ο. 193. φ. 76. bis in Schol. Apollonii Rh. et in Etymol. M. p. 277. 465. Additur a Platone Glauco, forsan ille Teïus ap. Aristot. Rhet. III, 1., qui de tragica seu rhapsodica actione scripserat. Nisi potius placuerit Sydenhamii corr. Γλαῦκος propter Schol. ad λ. 635., ubi Glaucus subiungitur Stesimbroto. Minus etiam novimus Anaximandrum Xenophontis. Nam clarus discipulus Thaletis ex ratione temporum non potuit esse Nicerati magister: cognominis filius illius potuit esse; at ne de hoc quidem tale quidquam legitur.

24) Diog. Laert. VIII, 21. IX, 1. 18. ibique Intpp.

revocari potest maior numerus illiteratorum. Neque illam satis norant Graecorum doctissimi: alioquin Homerum suum et lenius vituperassent, nec tanto consensu ei omnium maximarum rerum scientiam tribuissent.

Hoc qui fecerint et quomodo, per omnia saecula persequi, fontesque et rivulos allegoricae interpretationis indagare, longae historiae materia est. Socrates quidem, sapiens in primis sobrius, illam non nisi ludendo attigit; quem
164 deinde quodammodo secutus est Plato, ubi populariter philosophatur[25]). At idem in eo opere, in quo morum optimorum et civitatis omnibus partibus perfectae exemplar deformavit, clare significat, sibi ea non videri vere inesse in Homero, quae allegorica ista ratio ostentaret. Iam quum philosophus ille, primus, ut nobis videtur, ex aliquot generibus, maxime scenico, poëticae arti naturam affingeret *μίμησιν*, leves autem putaret et fluxas res esse, in quibus illa *μίμησις* versaretur, (stabilitatem enim et veritatem solis ideis suis tribuebat,) hanc artem, utpote tertio gradu remotam a coelesti veritate, ipsam quoque vanam contemnendamque et pravam magistram vitae esse demonstrabat[26]). Itaque et Homerum et Tragicos cum omni grege *ῥαψῳδῶν, χορευτῶν* et musicorum ex nova civitate eduxit. Primariam illius sententiam de arte poëtica suscepit Aristoteles in celebratissimo libello, correctam quidem passim a se, verum ne sic quidem explicatam, ut cuique generi Carminum satis conveniret: adeo didascalicum genus ab eo prorsus excluditur. Neque post Aristotelem quisquam philosophorum
165 veram vim illius artis aut historicam interpretationem recte assecutus videtur. Nam dum Epicurei omnem poësin et musicam reiiciebant, negabantque sub Homeri fabulis latere doctrinam, ceterae sectae magno studio ad veteres *ὑπονοίας* recurrebant, Stoici in primis, Zeno, Cleanthes, Chrysippus, ex quorum scriptis maximam partem ea sunt hausta, quae Heraclides s. Heraclitus, Cornutus, Eustathius afferunt. Illis autem se opposuit Aristarchus, verbis poëtae ubique fideliter

---

25) De Socrate insignis locus est in Xenoph. Memorab. I, 3, 7. Ex Platone plures laudat Schowius ad Heraclid. Alleg. p. 223. quibus praeter alios multos addendus est Alcib. II. p. 147.

26) Praecipue legendi sunt studiosis tres libri de Rep. II. III. X. maxime a p. 603. cum II. de Legg. a p. 668.

36.

a symbolical, allegorical meaning.

παρ' ὑπόνοιας ? ὑπόνοια

inhaerendum, et istam doctrinam meras nugas esse putans[27]). Neque vero Aristarchi auctoritas a nugatorio studio deduxit philosophos, quorum etiam insequentibus saeculis fere nullus fuit, qui non Homero *ἀπόῤῥητα* quaedam vel certe decreta sectae suae obtruderet. Hinc facete Seneca[28]): Apparet nihil horum esse in illo, cui omnia insunt: ista enim inter se dissident. Eodemque pertinet quaestio, an philosophus fuerit poëta, tractata illa Favorino, Longino, Oenomao et aliis. In qua quomodo versatus sit Porphyrius, ex eius Scholiis et seorsum editis opusculis apparet. Nempe ex hoc tempore maxime relabuntur Graeci in illum morbum, ut ubique allegorias sive anagogicas sive historicas captent. Hisce armis Homerum Proclus defendebat contra Platonem; ita Simplicius in fabulis *παραπετάσματα* verae sapientiae vi-
debat; ita denique infima aetate, ne plures appellem, Mich. 166
Psellus, Eustathii amicus, et Nicephorus Gregoras, ille utrumque Carmen, hic Ulyssis errores explicabat.

XXXVII.

Sed de antiquis illis, (redeundum enim nobis eo, unde digressi sumus,) parum constat, quomodo reliquis interpretis functi sint officiis. Quippe eos non in una ista re operam lusisse, sed etiam artem poëtae et alia quaedam illustrare aggressos esse, ex Platonis Ione et memorabili quodam loco Aristotelis coniicio, in quo *οἱ ἀρχαῖοι Ὁμηρικοὶ* notantur, tanquam nobilis ordo doctorum hominum, in minutissimis haerentium quasi Masorethica cura[29]).

Paullo melius aetate Periclis in interpretatione Homeri elaborasse videntur Sophistae, qui omnia, quae tum liberali studio digna habebantur, ad disciplinam suam redigere soliti, ne grammatica quidem praecepta et optimorum poëta-

---

27) Vide Eustath. p. 3. 40. 561. 614.

28) Epist. LXXXVIII. non l. a. pr.

29) Metaphys. XII. p. 450. B Duval. (XIV. extr.) Puto enim cum Sylburgio, locum hunc de enarratoribus, non de imitatoribus Homeri intelligendum esse. Sic et Eustath. p. 260. ponit *τοὺς Ὁμηρικούς*.

rum lectionem sibi negligendam putaverunt. Ita Prodicum
legimus de veris potestatibus vocabulorum et causis earum
167 subtiliter disputasse[30]), itemque Protagoram et Eleum Hip-
piam ea plane instituisse tractare, quae propria sunt doc-
tae interpretationis[31]). Quam feliciter illi, quaerere nihil
attinet. Nam primi conatus tales res ad praeceptionem
artis revocandi adeo sunt difficiles, ut summis ingeniis in
iis labi liceat honeste, quae uno saeculo post vix tirones
impune nesciant. Quo ex genere illud est, quod de usu
imperativi modi verborum praecepit Protagoras, reprehen-
dens poëtam, quod Musam immodestius invocarit. Hippiam
vero etiam in suis *ἐπιδείξεσιν* apud Platonem in cognomine
dialogo ita disputantem videmus de Homero aliisque poëtis,
ut ad dubitationes et quaestiones de illorum sententiis, vir-
tutibus et vitiis responderet. Unde perspicuum est *προβλή-
ματα* seu *ἀπορίας* et *λύσεις* illas, in quibus postea eruditi
alumni Alexandriae tantopere laborabant[32]), iam in philo-
sophorum et Sophistarum scholis celebrari coepisse. Nec
aliunde ducenda sunt initia critici studii, quod ipsae illae
ἀπορίαι multis in locis commovere potuerunt.

Duae huiusmodi emendationes supersunt Hippiae Tha-
168 sii, quarum alterius ne locum quidem inveniremus, (adeo
mutatus est textus noster,) nisi eum Aristoteles in trans-
cursu indicasset[33]). Est ille Il. *β*. 15., ubi tum pro verbis,
Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται, legebatur fere ut *φ*. 297., *δίδο-
μεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι*. Impium putabatur, Iovem his ver-
bis id plane promittere, quod eventurum non esset; quasi
in ceteris Iupiter secus ageret cum Agamemnone quam

30) Plato Charm. p. 163. D. Men. p. 75. E. Cratyl. p. 384. B.

31) De Protagora v. Aristot. Poët. 19. Contra quod scripsisse deinde Grammaticos, arguunt Scholl. et Eust. p. 10. De Hippia Plat. Hipp. II. pr. Cic. de Or. III, 32., ubi illi tribuitur cognitio poëtarum, universeque de Sophistis Isocrat. Panathen. p. 436. 446. T. II. Auger.

32) Porphyrii Schol. ad Il. *ι*. 684.

33) Ibid. 25. et praec. Elench. sophist. p. 284. C., ubi v. Pacii Comment. analyt. ad Organon p. 485. In illo cap. Poëtices plura sunt firmandae nostrae opinioni de antiquitate Homericorum *προβλημάτων* et *λύσεων*.

Prodicus – Protagoras – Hippias Thomis.

Hippias Thasius.

Ψ 327. ἕστηκε ξύλον αὖον, ὅσον τ' ὄργυι', ὑπὲρ αἴης,
ἢ δρυὸς ἢ πεύκης· τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ,

Φ 454 σοὶ μὲν ὅ γ' ἠπείλησε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν
δήσειν, καὶ περάαν νήσων ἔπι τηλεδαπάων.

Iehova cum Achabo I. Regg. XXII. Sed Hippias, acumine artibus Loyolae digno, verbum *δίδομεν* mutavit in *διδόμεν*, infinitivum pro imperativo accipiendum, ut transpositus accentus culpam fraudis a Iove reiiceret in Somnium. Alter locus est *ψ*. 328., ab illo ita correctus ut hodie legitur. Ubi si Hippias primus olim vulgatum *οὗ* expulit, aequalesve eius alias tales scripturas in exemplis suis propagarunt, qualis nuper ex *πολιτικοῖς* cognita est in *φ*. 454. *θηλυτεράων* pro Aristarchea *τηλεδαπάων*, facile intelligitur ex his speciminibus, quam turpia vitia haeserint in exemplis huius aetatis. Sed de illis plura licet suspicari quam scire. Quum autem eos quoque locos Homeri, qui ab Herodoto et aliis antiquioribus scriptoribus laudantur, non raro a librariis ad vulgarem formam textus mutatos esse ex ipsorum codicum hodieque exstantibus lituris appareat, quam diversum illum 169
habituri essemus, si ex bibliotheca alicuius Sophistae vel pulchri Euthydemi[34]) descriptum acciperemus!

Nam illis iam temporibus vigente libraria quadam mercatura, haud dubie copia exemplarium fuit apud litteratum quemque, in primis apud magistros scholarum, qui antea memoriter omnia praeierant discipulis. Hinc est nota ira Alcibiadis in hominem illius ordinis, apud quem quum ne unam quidem rhapsodiam Iliados invenisset, colaphum ei inflixisse dicitur[35]). Ergo postulari tum poterat, ut in schola bene instituta exemplar Homeri esset, si minus universae poësis, at aliquarum certe partium. Quocirca mox alius magister sese obtulit Alcibiadi dicens, habere se Homerum, et quidem a se ipso emendatum. Tum ille, Itane? inquit: tu Homerum emendare scis, et tamen pueros doces, ac non potius adolescentes!

XXXVIII.

Haec narratio nobis occasionem offert in universum dicendi nonnulla de ortu studii critici, ex quibus existimare

---

[34]) Xenoph. M. S. IV, 2, 1.

[35]) Plut. in Alcib. p. 194. D. cf. Apophthegm. p. 186. D. Aelian. V. H. XIII, 38. ubi v. Perizon. collatis quae supra monui cap. XXV. sub f. Minus ambigue Plut. dixit *βιβλίον Ὁμηρικόν*.

liceat de conditione earum recensionum, quae hoc saeculo
170 feruntur factae esse. Nunc enim nemo, puto, mirabitur, Graecos iam tum, quum prosperrima sorte sua ingeniosiores essent quam doctiores, et ab illa *πολυμαθείᾳ*, cui reges deinde otium praebuerunt, alienissimi, animum paullatim applicuisse ad eam artem, quae tota collecta est ex multiplici doctrina litterarum et antiquitatis. Etenim quae causae maxime perduxerunt veteres ad criticam artem, iam tum eaedem exstiterant omnes. In quibus primo loco posuerim modum illum conservandorum olim Carminum ope unius memoriae, proximo errores et fraudes in prodendis auctoribus eorum, tertio varios facillimosque lapsus rudium manuum in primis exemplaribus parandis. Sed etsi haec postrema causa eiusmodi est, ut post aliquot saecula istius artis desiderium necessario fuisset allatura, tamen qui Graecos norit, facile intelliget, ad tam minutulas curas ingenium eorum nec tam mature nec tanto studio potuisse descendere, si sola omni scripturae communia menda libros corrupissent. Maneat igitur, singularem fortunam Homericorum et supparum monumentorum extudisse quodammodo philologam criticen, idque etiam antea, quam nomen Critici aut Grammatici vulgo auditum esset[36]).

---

36) Hac II. aetate vocabulum *γραμματικοῦ* non *professionis* erat, sed *scientiae*. Priusquam enim magnitudines artium, ut Cicero ait, diminui coeperant partium distributione, *ἀγράμματος* dicebatur is, qui scribendi et legendi facultate carebat, qui eam tenebat, *γραμματικός*, ars ipsa *γραμματική*, quae proprie erat *γραμματιστοῦ* s. *γραμματοδιδασκάλου*. Hic usus est Platonis (Phileb. p. 18. D.), Xenophontis (M. S. IV, 2, 20.), Aristotelis (Top. VI, 5. p. 247. B.). Atque illa quidem postea a nonnullis *ἀτελεστέρα γραμματικὴ* dicta est, quando latiores fines occupaverat Grammatica *τέλειος* s. *ἐντελής* (cf. Sextum Empir. c. Math. I. §. 44. 75.), cui ad Cratetem usque Critice tanquam pars subiecta erat. Sed huius sive partis sive propriae doctrinae nomen non legitur ante aevum Alexandrinum, nisi in dialogis Aeschinis et Cebetis, quos spurios esse, nuper Meiners optime docuit. Rem igitur, non nomen et professionem spectavit Dio Chrysost. Or. LIII. dicens ab Aristotele *τὴν κριτικήν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβεῖν*: etsi ne hoc quidem in iactura tot exotericorum librorum Aristotelis a nobis satis firmari potest. Ac minus etiam clarum est, quod de Apollodoro Cumano traditur a Clemente

38.

Nam fac, quod ne aliter quidem fingi per historiam 171
licet, decem vel viginti exemplaria post primum illud scrip-
turae tentamen a viris privatis, ut puta a rhapsodis, facta
esse: annon in ea statim plurimas variationes inferri opor- 172
tuit, partim ex variis recitandi modis, partim ex ingeniosa
libidine describentium? Quanquam enim nullo tempore eva-
nuit apud Graecos persuasio de divina origine Homeri sui,
tamen in eius oratione, sicut in interpretatione, nunquam
desierunt summa levitate mutare quidlibet, corrigere, fingere
ad libitum, ut dignissima demum numinis afflatu profaretur.
Neque hoc profecto mirum est, quum multo graviorem po-
pulum Iudaeorum satis diu eandem rationem tenuisse videa-
mus. Iam si nova subinde exemplaria fierent ex illis, nisi
indoctus librarius proximum quodvis arreptum fideliter de-
scribebat, ii qui illa curabant, collatis pluribus exemplis,
rem vix aliter aggredi potuerunt, quam ut iudicando eligen-
doque, quod cuique loco videretur aptissimum, formam tex-
tus multis partibus aliam facerent. Talis autem novus tex-
tus, ut tum erant tempora, neque perferri potuit in publicam
notitiam, (quippe privatus labor erat,) neque alios revocare
ab simili instituto et opera scilicet emendandi. Sic aucto
sensim numero codicum, fons ille Pisistrateus, si modo is
unus fons fuit, in plures diversi velut saporis rivulos diduc-
tus mox impediebat accuratae lectionis studium. Ergo si
intelligentior aliquis, et qui idem esset poëta, aut certe non
alienus a poëtica facultate, (nec quisquam alius, quod con-
stet, ante Aristophanem Byz. talem curam suscepit,) sed si
quis intelligens et studiosus antiquae elegantiae, sibi suisve
amicis paraturus novum exemplar[37]), optimos, quos alicubi 173

Alex. Str. I. p. 309. seu de Autodoro in Theodosii Schol. ap. Burm. ad Vales. Emendd. p. 146. et Villois. Anecd. Gr. p. 173. Neutrius enim, si tamen diversi sunt, aetatem tenemus. Relinquitur ergo, ut rei, non nominis, primordia exquiramus. Reliquam historiam Grammaticae et Criticae docte persequuntur praeter Vales. l. l. Maussacus, Wowerius, Fabric. ad Sextum, Walchius singulari libello.

37) Ἰδίως γεγραμμένον, i. e. *privato studio descriptum*, quale exemplar utriusque Carminis Cassander Macedo fecisse fertur ap. Athen. XIV. p. 620. B. De hac regia cura tamen non dissentio

servari audisset, codices comparaverat, persaepe in maxima difficultate iudicandi, quid verum esset et genuinum, nullum videtur habuisse praesidium promptius meliusque ingenio suo.

Penitus hic nobis tollenda est opinio, qua Criticos illius aetatis ad hanc novae artis formulam fingimus. Ne ipsum quidem Aristarchum ex hac formula iudicandum esse, paullo mox demonstrabo. Nimirum primum artis ingressum vagum in primis et temerarium fuisse reperimus, sive materiem eius in antiquis *διαφωνίαις* rhapsodorum et codicum, seu Graeci ingenii indolem, seu horum temporum conditionem, seu denique ipsas reliquias artis spectemus. Ut repraesentarent Homerum fide integra et suo habitu, laborabant forsan nonnulli, quantum poterant; at debebant etiam magis laborare, ut nusquam non similis sui seque dignus appareret, detrahendis saepe multis versibus, alibi addendo nitore, ubi nitor nullus esset. Quemadmodum igitur hodie elegans homo et
174 ingeniosus, sed abnormis Criticus, in prisco poëtico monumento nostrae linguae versaretur, quod lacerum forte repperisset, et a multis lectoribus in margine variatum, ita ferme primos illos emendatores in corrigendis et concinnandis vatibus suis operam navasse contendo. Adeo longe abfuerunt illi ab hac severitate, quae cavet, ne quid aliud quam ab ipso auctore operis scriptum inducatur: tametsi ne nunc quidem illum scopulum satis fugiunt, qui ingenio valent. Denique omnis haec ars profecta est potius ab aesthetico, quod nostrates vocant, quam critico iudicio, vel, ut ita dicam, a poëtica potius quam diplomatica fide. Praeter reliqua huius rei argumenta, quae ex universo libello nostro facile ad perfectam inductionem colligi poterunt, ipsa illuc ducit ratio, quam vel optimos Alexandrinorum in emendando secutos esse videbimus.

XXXIX.

Atque hoc, quidquid est, longe manifestius ostendere liceret, nisi antiquiora illa meditamina critices prope omnia

---

a Fabr. Bibl. Gr. p. 361. Non *γράφειν* dixisset Athenaeus, ex more Grammaticorum Graecorum, sed *διορθοῦν*, si emendatio accessisset.

obscurasset insequens aevum, obscuratum deinde et ipsum
multis modis. Attamen ante Zenodotum octo diversae
scripturae exempla, Graeci *διορθώσεις* vocant, nominatim
ad nos perlata sunt. Duae harum *διορθώσεων* nomina ge-
runt celeberrimorum virorum, Antimachi, Colophonii poëtae,
et Aristotelis, cuius ingenium ferax beatissima rerum maxi-
marum copia nullum venustiorum Musarum opus dedigna-
batur. Et has quidem recensiones putet aliquis prae cete- 175
ris numerandas esse in iis, quae in Scholiis dicuntur *αἱ κατ' ἄνδρα*[38]). Distinguuntur ab his *αἱ πολιτικαί*, s. *αἱ κατὰ πό-
λεις*, *αἱ ἐκ πόλεων*, ignotis auctoribus. Earum duas, quasi
clarissimae famae, iam dudum Eustathius ad Iliadem una
cum Aristotelea nominaverat, Massilioticam et Sinopicam;
nuper ex Lipsicis et Venetis Scholiis quatuor aliae acces-
serunt: quarum si, ut quaeque numero pluribus lectionibus
innotuit, ita cuique honoratior locus debetur, (nullum autem
videmus certum ordinem,) ita illae ordinandae sunt, *Massi-
liotica*, *Chia*, *Argiva*, *Sinopica*, *Cypria*, *Cretica*. Ex Massilio-
tica, quam propter originem huius civitatis quodammodo
Ionicam dixeris, lectiones ad viginti, ex Chia ad duodecim,
et ita deinceps pauciores, e Cretica ex Seleuci notatione
unam accepimus.

Quoniam vero de his recensionibus omnibus praeter
Scholiastas illos omnis silet antiquitas, non solum id incer-
tum est, a quibus curatae, et utrum publica auctoritate an
rogatu privatorum factae sint, sed etiam cui sint aetati as-
signandae. Sed eas huc a me reponi nemo mirabitur, quum
idem videantur fecisse et alii; at quae earum ratio et con-
ditio fuerit coniectura magis in ambiguo est. Nam vetu-
statem earum omnibus in locis, ubi commemorantur, illud 176
satis ostendit, quod vel praeponuntur Zenodoto, Aristophani
horumque aequalibus, vel certe cum his componuntur; ne
de aliis indiciis dicam, quae passim vel in Graeculorum
negligentissima oratione agnoscas[39]). Quae omnia conside- 177

---

38) Duobus tantum his locis novorum Scholiorum, *χ*. 108. *ψ*. 88. Scholiorum nomen hic et alibi simpliciter tribuo Venetis.

39) Quia raro una quaedam harum editionum seorsum laudatur, ne eundem locum necesse habeam ter et quater notare, omnes hic in unam seriem conferam. Pleraque illorum soli praestantissimo cod. A. deberi evolventi apparebit: ad *α*. 97. 298.

ranti mihi saepius venit in mentem, ut recensionibus his primos statim Criticos, qui verius appellantur, usos esse, atque earum auctoritatem et nomina in bibliothecis Ptolemaeorum quaerenda coniicerem. Notissimum est, quantum cupiditatis et curae hi reges impenderint in illum thesaurum suum, coemendo libros undecunque, ac modo precibus, nunc vi, nunc aliis modis conquirendo antiquissima et rarissima exemplaria scriptorum Graecorum. Ergo si forte Antimachi heres, qui Homerum circumferre in animo et nummos in loculis amaret, codicem obtulerat manu Colophonii poëtae scriptum vel ingenio eius elimatum, Ptolemaeos haud dubie cupidissimos emptores habuit. Ita ex pluribus locis et urbibus Alexandriam, etiam ad privatos, paullatim confluxisse videntur codices Homerici, legitima mox materies curiosioris emendationis. Minime autem mirum est, si de

---

332. $\overline{381}$. $\overline{424}$. 435. $\overline{585}$. $\overline{598}$. *β*. $\overline{258}$. *γ*. $\overline{10}$. 51. *μ*. 281. *ν*. $\overline{363}$. *ξ*. $\overline{349}$. 418. *ο*. $\overline{44}$. *π*. $\overline{127}$. *ρ*. $\overline{133}$. *σ*. $\overline{39}$. $\overline{502}$. *τ*. $\overline{56}$. 76. 86. $\overline{96}$. 117. 386. *υ*. 62. $\overline{188}$. $\overline{308}$. *φ*. 11. $\overline{86}$. $\overline{88}$. 162. 351. 454. 535. *χ*. $\overline{51}$. $\overline{93}$. *ψ*. 77. 206. $\overline{870}$. 879. *ω*. $\overline{30}$. 109. 192. $\overline{332}$. Lectoribus, adhuc aegre carentibus indice Scholiorum illorum, hanc operam nostram in reliquis quoque gratam fore speramus. Hic vero in primis eos numeros, qui lineola signati sunt, dignos sua cura habeant studiosi. Sic enim notavi eos, qui aliquid promittunt in utramque partem insignius, vel quod disputationem meam de illis *διορθώσεσιν* illustret. In Lipsico cod. hic nihil est, quod desideremus in Venetis, nisi quod in illo ad *ε*. 461. notatio codicis B. legitur auctior mentione Sinopicae et Cypriae et Antimacheae, in quibus tribus editt. Schol. narrat fuisse *ΤΡΩΙΑΣ* i. e. *Τρῳάς*, cum iota adscripto seu subscripto, quod tamen in exemplo suo non invenerat Lesbonax *περὶ σχημάτων* ed. Valcken. p. 183. Neque vero hic Lesbonax magis quam Eustathius in isto versu vidit vulgatam adhuc scripturam, sed eam, cui in eodem Lips. Scholio unus patronus affertur Ptolemaeus Ascalonites: *ἡ μέντοι κοινὴ ᾗ συντίθεται καὶ ὁ Ἀσκαλωνίτης, Τρῶας ὡς Κᾶρας.* In textu ibi syllabae posteriori *Τρώων* ab alia manu vetere superscriptum est *άς*. Redimus ad Veneta Scholia. In quibus, si quis reputarit, per 8 libros ne unum quidem vestigium apparere exemplarium illorum, intelligat oportebit, id quod in his coniecturalibus quaestionibus magni momenti est, quam parum integris tabulis uti nobis contigerit, neque in his tamen nihil esse, unde probabilitas duci queat.

multis eorum nihil aliud constabat, nisi unde quisque domo
esset, non, a quo esset exaratus. Qua in dubitatione prae- 178
fecti bibliothecae id unum referre potuerunt in catalogos
suos, codicem hunc ex Chio, illum Massilia, alium aliunde
allatum. Eodem plane modo tradit Galenus adeo ex navi-
bus Graecorum, qui ad Aegyptum appulissent, ablatos esse
regio iussu libros, qui, confestim apographis factis et ad
dominos remissis, repositi essent in magna bibliotheca cum
hac inscriptione, *ΤΩΝ ΕΚ ΠΛΟΙΩΝ*[40]). Cui titulo quid si-
milius est quam hic, quo editiones illae notantur, *ΑΙ ΕΚ
ΠΟΛΕΩΝ, ΑΙ ΑΠΟ ΠΟΛΕΩΝ*?

Quodsi hae editiones tali modo discernebantur ab iis,
quarum noti erant auctores, facilior existimatio est de auc-
toritate earum. Publico iussu illas factas esse vel servatas
publice, cave cuiquam ante credas[41]), quam probabili argu- 179
mento demonstratum fuerit, eiusmodi instituta olim in civi-
tatibus Graeciae obtinuisse, quae res, meo quidem iudicio,
non cadit in ista tempora. Quum autem antiquitus, ut prae-
dixi, vix quisquam alius quam poëta aut rhetor sese dederit
ad haec critica studia, forsan eadem harum *πολιτικῶν διορ-
θώσεων* auctoritas fuerit, atque illa, quam in Antimachea
et ceteris huius aevi amisimus. Verum licet in variis scrip-
turis illarum, tam fortuito ad nos transmissis, nonnullae sint
satis bonae, duae tres etiam praestantiores vulgatis, multo
tamen maior numerus confirmat id, quod ante suspicatus

---

40) Illustris locus est in historia Hippocratici III. libri Epidemiorum ap. Galenum Comment. ad illum librum *ὑπόμν. β.* p. 411. inf. T. V. Basil. *Φιλότιμον περὶ βιβλία τόν τε βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖον οὕτω γενέσθαι φασὶν, ὡς καὶ τῶν καταπλεόντων ἁπάντων τὰ βιβλία κελεῦσαι πρὸς αὐτὸν κομίζεσθαι, καὶ ταῦτα εἰς καινοὺς χάρτας γράφοντα, διδόναι μὲν τὰ γραφέντα τοῖς δεσπόταις, ὧν καταπλευσάντων ἐκομίσθησαν αἱ βίβλοι πρὸς αὐτὸν, εἰς δὲ τὰς βιβλιοθήκας ἀποτίθεσθαι τὰ κομισθέντα, καὶ εἶναι τὰς ἐπιγραφὰς αὐτοῖς, ΤΩΝ ΕΚ ΠΛΟΙΩΝ. Ἓν δέ τι τοιοῦτόν φασιν εὑρεθῆναι, καὶ τὸ τρίτον τῶν Ἐπιδημιῶν ἐπιγεγραμμένον, ΤΩΝ ΕΚ ΠΛΟΙΩΝ, ΚΑΤΑ ΔΙΟΡΘΩΤΗΝ ΜΕΜΝΟΝΑ ΣΙΔΙΤΗΝ.* Sed legendus est totus locus, in primis ea quae sequuntur, quibus usi sunt viri docti plerique, qui de bibliotheca Alexandrina scripserunt.

41) Vide Villoisonii eruditissima Prolegomena ad Il. suam p. XXVI.

sum, accuratiorem formam Homeri prodiisse tandem e museis Alexandrinis. Atque nemo, re diligenter cogitata, dubitet, quin urbis huius Critici eorumque discipuli antiquae scripturae fontes omnes adire studuerint, unde textus videretur purior hauriri posse[42]). Iudicent igitur eruditi, qui gnari
180 sunt huius divinationis, annon in iis quoque recensionibus, quae in Scholiis vocantur αἱ ἀρχαῖαι, αἱ πλείους, αἱ πλεῖσται, αἱ πᾶσαι, lateant quaedam aetate priores Alexandrinis: ex quo simul intelligas, cur illarum mentio tam parum explicita sit: etsi plerisque locis et illae et αἱ χαριέστεραι s. χαριέσταται manifesto sunt Grammaticorum, Scholiastis nostris ex Tryphonis, Didymi aliorumque ὑπομνήμασι cognitae[43]). Istos

---

42) Iam huc pertinet locus Diog. Laert. IX, 113., ubi quaerenti Arato, poëtam correcturo, πῶς τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἀσφαλῶς κτήσαιτο, respondet Timo Phliasius, εἰ τοῖς ἀρχαίοις ἀντιγράφοις ἐντυγχάνοι, καὶ μὴ τοῖς ἤδη διωρθωμένοις. Ibi Casaubonus: Si verum est quod Iosephus ait, Homerum sua poëmata scripta non reliquisse, sed διαμνημονευόμενα multo post scripta fuisse; non video, quomodo satis emendata possint ea haberi, vel si antiquissimos habeamus codices; siquidem verisimile est, non paullo aliter ea fuisse scripta, ac essent ab ipso composita. Mox Menagius, mentem Casauboni, non verba spectans: Recte hoc loco observabat Casaub. ex Iosepho, Homerum sua poëmata scripta non reliquisse, sed διαμνημονευόμενα, multo post scripta fuisse.

43) Ad ι. 653. sunt πολλαὶ τῶν ἀρχαίων, uti fere ζ. 4. ι. 222. ex ipsius Aristarchi commentariis; ad ε. 83. semel οἱ ἀρχαῖοι Κριτικοί, in quibus alicui forsan οἱ ἀρχαῖοι Ὁμηρικοὶ Aristotelis in memoriam redibunt. Ἁπάσας advocant Scholia ad α. 117. 124. 434. 522. 531. 567. 585. 598. β. 163. 196. η. 171. ι. 394. 635. κ. 346. λ. 439. μ. 67. ξ. 112. 259. ο. 18. 114. 272. 307. τ. 95. φ. 106. 122. ψ. 548. etc. Alibi sunt αἱ πλείους, et aliquoties iunctae illis αἱ χαριέστεραι, h. e. elegantiores, maiore doctrina et cura expolitae, [Schaefer ad D. H. de compos. verb. p. 185.]; ἀκριβεστέρας appellat Eustath. Vide β. 12. 53. 164. 192. 196. 415. γ. 18. 51. 292. δ. 213. κ. 291. 341. λ. 503. μ. 318. 382. σ. 499. υ. 30. χ. 251. 315. ω. 97. Eodemne referendae sint αἱ κοιναί s. κοινότεραι, αἱ εἰκαιότεραι, αἱ μέτριαι, τὰ φαῦλα s. φαυλότερα τῶν ἀντιγράφων, pluribus de causis constitui non potest, praesertim apud Eustath. Sed nunc tantum vide mihi Scholl. ad β. 53. γ. 406. ε. 797. ι. 324. ο. 50. 197. ρ. 214. σ. 100. 376. τ. 95. υ. 255. 384. φ. 587. χ. 468. 478. ω. 214. 344. etc. In

Antimachus

enim compilatores nihil tam antiquarum opum habuisse in 181
manibus, infra planius fiet. Quare mirandum non est, carere nos pleniore notitia illarum omnium: quippe ad plures rhapsodias vix ulla animadversio exstat ex hoc genere; ac, si decem quindecimve Scholiis pauperiores essemus, ne his quidem coniecturis locus esset relictus.

XL.

Ita nunc demum ex iisdem optimis Scholiis innotuit nobis recensio Antimachi. Etenim qui loci sex antea de eo legebantur apud Eustathium, ii non erant eiusmodi, ut inde certius aliquid disci posset, quam Eustathius ipse se scisse prodit. Quocirca facilem veniam apud eruditos habuit error olim meus, fidem negantis Eustathio et Suidae, qui Antimachum simpliciter in Grammaticis numerant, aliumque putantis poëtam Thebaïdos, alium criticum Homericum[44]). 182
Nunc vero quanquam Antimachus in novis Scholiis semel modo laudatur nomine Colophonii, atque ibi ut unus *τῶν μετ' Ὅμηρον*, (i. e. poëtarum inde ab Archilocho, ex quorum usu sermonis Homerici apparebat, quomodo ipsi hunc intellexissent,) pluraque ex Carminibus illius quam ex recensione Homerica afferuntur[45]), omnibus tamen collatis reliquiis

---

quibus modo est instans tempus, modo praeteritum, *γράφουσιν*, *ἐγέγραπτο*. Praeterito autem fere semper utuntur Scholiastae de Zenodoti et aliis editt., quarum dudum oblitterata erat memoria. Ceterum haud multum diversas ab his *κοιναῖς* etc. esse puto *τὰς δημώδεις*, ε. 881 ϑ. 349. ξ. 125. 235. *Πολιτικαῖς* vix conveniebat nomen *δημῶδες* seu *δημοτικόν*.

44) In Epist. ad Schellenbergium meum Collect. Reliq. Antimachi p. 119. sqq. Illic a me scripta refutavit deinde Villois. Prolegg. p. XXIV., ego autem rem retractavi in edit. illius Censura, quae inserta est Ephemeridd. univers. litter. Ienae prodeuntibus A. 1791. N. 31. Inde nunc repetenda sunt, quae rerum ordo poscit, alia corrigenda et diligentius persequenda.

45) Posterioris, ad crisin propius spectantis, generis loci sunt ad α. 298. 424. 598. φ. 607. χ. 336. ψ. 604. (ubi perperam scriptum *αἱ* pro *οἱ* primo adspectu famam duplicis editionis Antimacheae spargebat,) 871. ω. 71. quibus add. Eustath. ad φ. 397.

plane effectum puto, unum ubique poëtam Colophonium, So-
183 cratis aequalem, intelligendum esse. Ceterum specimina ista haud magnum nobis desiderium movent huius exemplaris. Tametsi etiam hic animadvertendum est, de universo corpore iudicium fieri non posse ex tam minutis articulis, et ea ipsa, quae nobis vitiosa et absurda videri debent, olim plurimis exemplaribus fortasse communia fuisse.

Sed quantum caeco casui debeatur in conservandis his articulis et frustulis, memorabile documentum videmus in eo, quod eius recensionis, quae vulgo ad Aristotelem refertur, *τῆς ἐκ τοῦ νάρθηκος*, ne semel quidem mentio fit in Scholiis nostris. [Lehrs Arist. p. 245.] Apponitur quidem Aristotelis auctoritas in quadam varietate lectionis, non sic tamen, ut id ex recensione illa ēnŏtatum esse appareat[46]. Neque vero aliunde subvenit certior notitia celeberrimi monumenti, quod, teste Plutarcho, solam Iliada continuit. Praeterea comparati inter se Plutarchus et Strabo significant, in ea plurium hominum doctorum et ipsius Alexandri M.
184 emendatrices manus occupatas fuisse[47]. Quodsi uterque horum scriptorum fidos duces secutus est, Alexander primum a magistro Stagirita acceperat librum illum, quem mox co-

---

p. 1243. Prioris sunt hi loci: ad *α*. 1. *β*. 2. *γ*. 197. *δ*. 400. 439. (cf. ad *ν*. 299. *ο*. 119.) *ε*. in brev. Schol. 389. *ζ*. 200. *λ*. 753. *ξ*. 499. 500. *ρ*. 133. *ψ*. 845. *ω*. 23. Plura in his indigna sunt docto poëta, et e quibus de disciplina Stesimbroti, cuius ille discipulus fuisse fertur, non optime existimes. Sed in iis immorari nunc non vacat.

46) Vid. ad *β*. 53. ubi in *α*. 187. *ἄντα* scribitur. Fide digniora sunt, quae traduntur ad *φ* 252. et in Theocriti Scholiis ad Odyss. *π*. 176. ubi v. Barnes., longeque plura ex hoc genere in ipsis Opp. Aristot. Ac talia in iis libris eius, qui perierunt, aliquammulta fuisse credibile est, etiam illustrationes lectionum, cuiusmodi illa est ap. Aelian. N. A. XV, 28. In Venetis ad *β*. 447. et *ι*. 21. cuivis apparet, Aristotelis nomen mutandum esse in Aristophanis.

47) Strab. XIII. p. 594. (888.) Plut. in Alex. p. 668. D. De Alexandri studio Homericorum Carminum vide viri accurate docti Ste Croix Examen des historiens d'Alexandre le Gr. p. 113., de editione autem *τῇ ἐκ τοῦ νάρθηκος* dissidentes Giphan. Praef. ad Il. et Kuster. ad Suid. T. II. p. 8. et Burmann. Sec. ad Vales. Emendd. p. 155.

Aristotelis ἡ ἐκ τοῦ νάρθηκος. 40.

4°.

Aristotelis ἢ ἐκ τοῦ νάρθηκος.

mitem expeditionis secum duxit in Asiam, perque intervalla negotiorum una cum Callisthene et Anaxarcho[48]) lectum suaque manu notatum, tanquam *pretiosissimum humani animi opus* in exquisitissimo Persico scrinio reposuit. Qui codex an postea venerit in bibliothecam Ptolemaeorum, et a quo Critico adhibitus sit ad emendandum, incertissimum est; adhibitus enim esse videri potest. Sed multo frequentiore usu interpretibus trita reperimus eiusdem philosophi *Ἀπορήματα* seu *Προβλήματα Ὁμηρικά* et *Ἀπορήματα ποιητικά,* ex quorum operum priore, maxime in Scholiis Porphyrii, plura supersunt, unde non fragmenta quidem et ipsa verba Aristotelis, sed tamen eius rationem interpretandi cognoscere licebit[49]). Nobis vero, in historia textus unice occupatis, 185
omittenda sunt haec et similia, quum unum hoc iterum monuerimus, quod ipse titulus illorum librorum indicat, iam ante conditum museum Alexandrinum *προβλήματα* s. *ζητήματα* et *λύσεις* oblectasse otium doctorum, ex iisque curiosiorem omnem interpretationem sententiarum ortum cepisse.

XLI.

Enumeravi octo exemplaria, quorum nomen celebre fuit apud vetustissimos Grammaticos. Quippe in hoc numero ponendum non est Euripideum quoddam, de quo unus Suidas mentionem facit parum accuratam[50]): quamvis haec

---

48) De hoc vide loca ap. Menag. ad Laert. IX, 58. Callisthenes satis notus.

49) Vide ad *β*. 53. 169. 183. 305. Catal. 156. *γ*. 276. 277. *δ*. 88. 93. 297. *ε*. 741. 778. *ζ*. 234. *η*. 93. 228. *ι*. 17. *κ*. 98. 153. 252. *ν*. 295. *π*. 233. *τ*. 108. *φ*. 269. *ω*. 15. 569. Praetereo loca, ubi aliquid ex Politiis, ex Hist. natur. laudatur, aliaque ut ad *λ*. 115. *π*. 149., et ex Rhetoricis petita illa ad *α*. 303. 481. Omnino in his omnibus perparum adiumenti est ad tollendam obscuritatem sententiarum et verborum, etsi nonnulla satis sunt ingeniosa et ad historiam interpretationis utilia.

50) Etiam genere loquendi, in hac re minime usitato, T. I. p. 906.: *Ἔγραψε (Εὐριπίδης, τοῦ προτέρου,* incertus sum cuius, *ἀδελφιδοῦς) Ὁμηρικὴν ἔκδοσιν· εἰ μὴ ἄρα ἑτέρου ἐστίν.* [cf. Boeckh de trag. Gr. p. 226. 236. sqq.]

quoque res habeat hanc vim, ut iure suspicetur aliquis, plura istiusmodi rudimenta critices admodum mature obscurata fuisse. Ac si omnia pervestigaveris, forsitan etiam alios invenias emendatores Homeri, qui Zenodoto traditum
186 a Suida principatum ereptum eant. Attamen huc trahere nolim Nessum Chium, Democriti discipulum, sub cuius nomine una observatio fertur in re metrica[51]); aut Aeschrionem, a quo unum rectiorem accentum accepimus[52]); aut Lysaniam Cyrenaeum, in Scholiis bis laudatum, licet is, quum alius Cyrenaeus illo nomine nullus notus sit sane, pro Eratosthenis magistro habendus videatur[53]); multoque minus Tele-
187 phum, Coi Philetae patrem[54]), et alios, quibus an recte tribuatur Grammatici munus, hodie non satis liquet. Sed ipsum, quem dixi, Philetam, magistrum Zenodoti, ex optimis poëtis elegiacis, paullo post Aristotelem aliquid ad corrigendum Homerum contulisse, e tribus locis intelligitur[55]).

---

51) Ad *ι*. 378. in vocabulo *χαρός*, ut iam Ruhnken in Praef. ad Hesych. p. VII. docuit, primis statim temporibus varie accepto.

52) Nam Aeschriones plures fuerunt clari. V. Ionsii de S. H. P. II. p. 147. Neque doceri potest, illum, qui a Schol. et Eust. ad *λ*. 239. laudatur, Mitylenaeum esse, amicum Aristotelis et patrem Lysaniae eius, de quo mox. Illius scripturam *λῖς*, a Brunckio Anal. III. p. 85. merito praelatam vulgatae *λίς*, in uno isto loco tam diu fugisse editores, sane quam mirum est. Sed plures in Homero sunt tam antiquae vel in levissimis discrepantiae.

53) Conf. Ions. l. c. Scholl. ad *ι*. 378. *π*. 558. ibique Eust. p. 1075. Quanquam ad priorem tantum versum a patria cognominatur.

54) Certe quae ad *δ*. 133. et *κ*. 545. leguntur, equidem potius Pergameno illi Grammatico assignaverim, qui Romae docuit, et quem Fabric. p. 525. ab illo bene distinxit. Nec, quo illud Schol. ad *α*. 420. referas, facile dixeris. Dissentire hic et alibi licebit interdum a viro doctissimo, quicum mihi convenit de multo gravioribus rebus.

55) *Β*. 269. *φ*. 126. 252. Cf. Scholl. ad *ζ*. 459. *χ*. 308. Porphyr. Q. H 8. extr. Eust. p. 1235. At nihil attinet Eustathium eiusque similes nominare, ubi fontes patent in Scholiis. Ipsae emendationes vel animadversiones illius Critici salivam nobis non movent. Prima longe ineptissima est, nec duae alterae valde dignae sunt relatu.

x) Aratus – Rhianus – Zenodotus Ephesius.

Ne tantum quidem reliquum habemus ex Arati editione Odysseae, cui ut Iliada adderet, a *plurimorum corruptelis* liberatam, invitatus dicitur fuisse a rege Syriae, Antiocho Sotere[56]). Quod quum exitum non habuisset, si bene coniicimus, eam operam suscepisse videtur Rhianus, nobilis 188
et ipse poëta, cuius recensionem nobis pauca fragmenta desiderabiliorem faciunt[57]), quam quidquid in hoc genere lusit Apollonius Rhodius[58]).

At tribus his poëtis superior aetate fuit *Zenodotus* ille, *Ephesius*, qui maioribus librorum copiis maioreque audacia, quam quisquam postea, ad recensendum accessit. Ab illo ad *Apionem* huius historiae *tertiam periodum* constituimus; in qua demum Criticorum et Grammaticorum meritis, qui fungorum modo Alexandriae et Pergami succrescebant, *constantior forma textus* inducta est. Iam multis rebus penitus conversa erat facies Graecarum litterarum, uti ipsarum civitatum. Pro foris, pro pulpitis et scenis et celebritatibus 189

---

56) Res a nemine attingitur praeter Suidam T. I. p. 309. et auctorem vet. Vitae Arati in Petavii Uranol. p. 270. A. Posteriori tamen admove aliam vet. Vitam in Ernestii Callimacho primum vulgatam T. I. p. 591. Ubicunque Aratum laudant Scholl. et Eustathius, ablēgant nos ad nota Poëmata. Sed notabile est, quod iam tum dicebatur Homericum Carmen λελυμάνθαι ὑπὸ πολλῶν, quum vix ullus Criticorum, excepto Zenodoto, ad corrumpendum de industria prosiluisset. Etiam hoc confirmat ea, quae superius dixi de rhapsodis et primis descriptoribus, sponteque in memoriam revocat monitum Timonis n. 42., recte, ut opinor, acceptum a Fabricio p. 368.

57) *A*. 97. 553. π. 559. σ. 10. 11. (non lecti ἐν τῇ Ῥιανοῦ) τ. 41. υ. 188. 331. φ. 607. ψ. 81. ω. 85. Duo vel tria ex his speciminibus habent quod valde displiceat; cetera modestum viri ingenium produnt. Atque fortasse haec recensio (id nomen ei vindicat loquendi modus ille, ἡ Ῥιανοῦ, ἡ κατὰ Ῥιανόν) fuit in apparatu Aristarchi.

58) Eius tres afferuntur lectiones, α. 3. κεφαλάς pro ψυχάς, (scilicet ex λ. 55. ubi v. Scholl.) et ν. 657. ἀναθέντες p. ἀνέσαντες; posterior ἐκ τοῦ (συγγράμματος) πρὸς Ζηνόδοτον i. e. *ad* s. potius *adversus* Z. Tertia lectio, non mala, β. 436. ἐγγυαλίζει, Apollonio communis fuit cum Aristoph. et Aristarcho. Scholiastae verbum ibi, προφέρεται, omnibus locis, ni fallor, ad singulares libros criticos pertinet, non ad iustas ἐκδόσεις. [p. 462 b. 39. 587 b. 20. 598 b. 10.]

8*

publicis musea et bibliothecae, pro ingenio, propriarum opum divite, trepida et mediocribus ausis se committens imitatio, pro poësis et eloquentiae concitatissimo spiritu sobria, saepe frigida eruditio, in omnesque partes doctrinarum diffusa lectio, pro inventionis sollertia sedulitas et cura et nitor quidam dispositionis poëticique sermonis, pro artium denique omnium magnifico et nativo flore corollae ex undique decerptis flosculis collectae conspiciebantur[59]). In his autem studiis, quae nunc maxime amor antiquorum imitandorum excitabat, *ars* fuit *interpretandi et emendandi*, lentius commota antea, cui nullus veterum poëtarum largiora pabula praebebat quam Homerus. Mox eadem ars traducta est ad alios poëtas, praecipue lyricos, tragicos, comicos, item ad historicos, oratores, medicos, et ut quodque genus insigne erat praestantia rerum et obscuritate verborum. Ad illum usum latissimos campos ποικίλης φιλολογίας aperuerunt Grammatici, coeperuntque accuratae interpretationis silvam colligere ex cognitione historiae, chronologiae reliquarumque partium antiquitatis, simul ipsam linguae Graecae naturam et rationem scrutari, eamque ad leges analogiae et consuetudinem bonorum auctorum exigere, vocabulorum varias classes describere, τῶν πολλὰ
190 σημαινόντων, ὁμοίων et διαφόρων dialectorumque differentias definire, et alia de hoc genere agitare plurima, quibus multum mutatis subinde, misere truncatis, in alias atque alias formas refictis, hodie quoque in doctiori studio linguarum saepe inscii fruimur[60]).

---

[59]) Erudite haec persecutus est Heynius in Diss. de genio saeculi Ptolemaeorum, Opusc. acad. Vol. I.

[60]) Quam multis in rebus etiam nunc pendeamus ab Alexandrinorum iudiciis et lucubrationibus, singulatim exemplis demonstrare operae pretium fuerat Sic omnis fere vulgata chronologia horum est Alexandrinorum, sic innumerabilia in subtilitate veterum linguarum, sic alia. Unus ille *delectus classicorum scriptorum* et in quoque genere principum, quem lib. X. Quinctilianus et quodammodo tota antiquitas sequitur, omnium saeculorum studia et librariorum manus direxit ad id, quod optimum erat in infinita copia. Absque illo delectu esset, profecto nos non haec monumenta antiquioris Graeciae, et haud scio an minus praestantia haberemus.

Sanin cretâ an carbone notati Hor. S. II 3 246.

Etenim de sexcentis eorum, qui per haec saecula illustrando, corrigendo depravandoque Homero incubuerunt, vix triginta nobis satis noti sunt. Omitto magnam turbam eorum, qui alterutram rem obiter et aliud agendo fecerunt in diversissimis scriptis, philosophos, mathematicos, astronomos, medicos, historicos, geographòs, mythographos, rhetores. Innumeris horum vel ipsam nominis memoriam abstulit vetustas. Nullam enim aetatem habet historia veterum litterarum, in qua maiorem iacturam fecerimus. Quotusquisque est in his
250 scriptoribus, qui excitantur in Venetis Scholiis, quem 191
nos accuratius norimus[61])! Hic laboriosa messis obiicitur litteratoribus, quae laborem tamen saepissime frustratur. Nam ut omnia minutissimis vestigiis indagaris et excusseris cum pulvisculo, vix obscuram quandam adumbrationem, non expressam imaginem proponere licebit eius doctrinae, quae bibliothecas Criticorum Homericorum impleverat temporibus Apionis. Sed nobis non est animus, illarum vacuos fŏrulos ostendere singulis deperditis operibus dinumerandis, aut impensius conqueri iniquam sortem, seu quocunque illud nomine appellare placet, quod tantam stragem et ruinam fecit in rebus, quae sempiterno usui eruditorum destinatae viderentur. Huc saepe litteratos nos decet animo regredi, ut
famae nostrae conditionem discamus, et ex tot clarorum 192
scriptorum miserrima fortuna solatium quaeramus nostris sive cito interituris, seu aliquando acris censoris carbone notatis. Illic quanta uno in loco cadăvera et busta voluminum ante oculos iacent!

---

61) Ut Antigonus ad ψ. 319. Antodorus seu Autodorus ψ. 638. (idem f. quem sub n. 36. memorabam) Aretades ω. 110. Aristeas ν. 137. Clitopho υ. 404. Demo, mulier allegoriae studiosa, β. 205. ε. 722. Cf. Eust. p. 1154. Ero Delius et Hermo ϰ. 274. Hagno δ. 101. Licymnius β. 106. Nemesio ϰ. 377. Polycletus φ. 126. p. 468. Sextus λ. 155. Staphylus π. 175. Xeno μ 435. alii, qui nobis deinde occurrent non quaesiti. In illo numero plura sunt nomina obscurissima, partim plane ignota, partim corrupta etiam a librariis. Sed insunt tamen, qui perantiqui videantur, unus et alter Aristarcheus, et assiduus forsan interpres Homeri. Omnino in novis Scholiis pauci reperiuntur, quibus aetatem Apione posteriorem assignet certa ratio temporum.

XLII.

Redeo ad viros doctos, qui adhuc vivunt in superstitibus scriptoribus et Scholiastis. Quanquam plurimorum ex illis precaria vita est. Ipse quidem Zoilus, famosissimis fabulis ludibrio omnium temporum obiectus, quibus potissimum in rebus allatrarit Homerum, parum constat[62]). Ita nonnullorum, qui dicuntur uni rei seu vocabulo poëtae to-
193 tam vitam insumpsisse, ne haec quidem tam aerumnosa inventa plene excerpta legimus[63]): alii adeo una prava correctione, alii una interpretatione, alii uno accentu istam, quam diximus, immortalitatem adepti sunt[64]).

---

62) Si nihil de Zoilo superesset praeter illa ad *α*. 129. *ε*. 4. 20. *κ*. 274. *σ*. 22. et Eust. ad Odyss. p. 1614., invisam ei poësin omnem fuisse diceres, planeque ignoratam prisci aevi rationem sentiendi loquendique. In quo tamen nihil admodum praeter ceteros peccavit: modo rabiem addidisse videtur profectam ab acerbitate et pravitate animi. Similia illis saepe multi nostris temporibus adversus Vet. Test. scripserunt impune. Ceterum Zoilorum historia, etiam post Hardionem, non paucis difficultatibus impedita est. Sed celeberrimus eorum haud dubie *rhetor* fuit, quem tamen ubi Strabo appellat VI. p. 271. (417.) in marginem releganda puto verba, *ὁ τὸν Ὅμηρον ψέγων ὡς μυθογράφον*.

63) Ut Neotelis, ignoti scriptoris *ὅλον βίον* (minus bene Valck. *ὅλην βίβλον*) *γράψαντος περὶ τῆς κατὰ τοὺς ἥρωας τοξείας*, compil. ad *ϑ*. 323. 325. et Dorothei Ascalonitae, *περὶ τοῦ κλισίου* (in loco Odyss. *ω*. 207.) ad *ι*. 90. Qui posterior certe non ante Aristonicum et Tryphonem, sed diu ante Athenaeum vixit, cui laudatur tum alibi tum VII. p. 329. E. ex grandissimo opere, eodem, ut puto, cuius mentio fit ad *κ*. 252. Ita etiam Neoteles iterum occurrit *ω*. 118. Aliud est igitur, per totam vitam cogitare de aliqua re, aliud, nihil praeter hanc unam rem tractare.

64) Exemplo sint hi, quos, quamvis aliquanto posteriores Zenodoto plerosque, tanto lubentius hic anticipo, quia ita nobis area perpurgatur, tot obscuris hominibus differta: Leptines *ψ*. 731. *ἐν* mutans in *ἕν*, quod putabat esse *ἕτερον*; Attalus, forsan is qui in Aratea commentatus est, cui *ο*. 444. *ἰυδόκον* debemus *παροξυτόνως*, aliis *προπαροξυτόνως* scribentibus: ita Euphranori

Loilus.

42

42.

72

who started difficulties. cf Schol.) 203

Neque vero eos omnes, quorum auctoritates a Scholia- 194
stis et Eustathio expromuntur in lectionibus et observationibus, perpetuam emendationem Homeri aut interpretationem
(διόρθωσιν aut ἐξήγησιν) professos esse, iam alii recte monu- 195
erunt; idque et res ipsa et modus, quo laudantur, saepe non obscure arguit. Multi enim singulares partes utriusque muneris tractandas sibi sumpserunt singularibus scriptis, in quibus vel latentes sententiarum scrupulos tollerent, e quo numero erant ἐνστατικοὶ et λυτικοί[65]), vel mores heroicorum

---

ξ. 372. παναίθησιν pro aliorum παναιθῆσιν, ut ex Euphranoris discipulo Apione tradit Eustath. p. 992. Ptolemaeus Evergetes II. rex Aegypti, discipulus Aristarchi, pro ἴου Odyss. ε. 72., corrigens σίου; Lesbocles, f. rhetor Mitylenaeus, Il. τ. 90. leniter et satis leviter corrigens θεὸς δ' ἴα (h. e. μία), ibidemque Hellanicus, quem Sturzius a vetusto historico bene distinxit, etiam ineptius θεόςδια; Aristodemus Nysaeus ι. 453. corr. τῇ οὐ πιθόμην οὐδ' ἔρξα, etsi piae coniecturae gloriola transfertur ad antiquiorem quendam Sosiphanem; Democrines Catal. 251. corr. Αἰθιόπεσσι; Antigonus ψ. 319. ob insolentem structuram corr. ἄλλος; Agathocles ξ. 398. corr. ἰξοφόροισιν; neque hominem ex Scholl. ad α. 591. σ. 239. magis admirari discas; Zopyrus ἐν Μιλήτου κτίσει cit. κ. 275. πελλὸν Ἀθηναίῃ, laudatus in grammatico opere ad ω. 139.; Dionysius Scytobrachion post γ. 40. novum versum inserens; Archias ad τ. 79. uni memoratus Apollonio Lex. v. ὑββάλλειν in lectione ἑσταότως, quam si recte assecutus est Tollius, cui equidem assentior, mireris eam in copiosissimis Scholiis sub nomine illius non laudari, eiusdemque fere rationis auctorem ibi prodi Epaphroditum, discipulum Archiae. At nihil tale mirandum est in fortuna harum reliquiarum: immo ipse Eustathius nonnullas illarum unus praebet. Ita vanam coni. in Odyss. λ 14. Χειμερίων p. Κιμμερίων unum Etym. M. p. 513. proponit auctoritate Proteae Zeugmatitae, eiusdem haud dubie, cuius levis interpretatio exstat ad σ. 410. Eodem modo semel ab Apollonio illo laudatur seu potius notatur Demetrius ὁ Πύκτης, λ. 493. verbum ὀπαζόμενος interpret. πληρούμενος. Sed in semel nominatis interpretibus nullus magis ridiculus est quam Agallias Aristophaneus, cui coniectando an somniando in mentem venerat, duas urbes a Vulcano in Scuto factas σ. 490. Athenas et Eleusinem esse.

65) Vide Wower. de Polymath. c. 10. Ions. de S. H. P. II. p. 247. Valcken de Scholl. in Hom. ineditis p. 145. etc. Iam supra attuli locum Porphyrianum, e quo apparet, hanc omnem rem apud Alexandrinos a disputationibus et colloquiis virorum doctorum profectam esse. Illa mox una cum solutionibus referri sole-

196 temporum, vel consuetudinem Homerici sermonis in universum[66]), vel rariora et ab usu abhorrentia vocabula et locutiones explicarent[67]).

---

bant in litteras, faciebantque quasi quosdam Commentarios sodalicii, inspiciendos forsan Ptolemaeis, cum concoquerent. Atque de his commentariis (*Dubia vexata Homeri* dicas biblico vocabulo) nunc plura nobis innotuerunt ex novis Scholiis, sed paucissima Zenodoti Ephesii, ut ad *α*. 21. *β*. 12., (nisi hic est minor Zenodotus, cui Suidas *Λύσεις Ὁμηρικῶν ἀπορημάτων* tribuit,) longe plurima tamen sine nominibus auctorum. In his igitur leguntur fortasse nonnulla ex operibus trium Peripateticorum, Heraclidis Pontici, Chamaeleontis, Megaclidis, et aliorum. Et Chamaeleon quidem ter laud. ad *μ*. 231. *ψ*. 94. 454. ex libro *περὶ Ἰλιάδος*, ut suspicor; Megaclides quater ex libro *περὶ Ὁμήρου*, ad *κ*. 274. *π*. 140. *χ*. 36. 205. In celeberrimis autem *λυτικοῖς* fuit sub Ptolemaeo Philadelpho Sosibius Laco, de quo lepidam fabulam narrat Athen. XI. p. 493 F., unde semel memoratur Eustathio, sed nusquam in Scholiis. Docet illa fabula, quam curiosus illarum rerum fuerit Philadelphus. Notissimum est simile studium Tiberii e Suet. c 70.

66) De moribus quidem perpauca scripta commemorantur, nisi eo referre velis *τὰ περὶ τῆς καθ' Ὅμηρον τακτικῆς* ap. Aelian. Prooem. Tact. vel *τὰ περὶ οἰωνιστικῆς τῆς κ. Ὅ.* in Scholl. ad. *β*. 305. quorum auctorem, puto, unum novimus ex Suida, Polletem, aliaque similia a philosophis et rhetoribus commentata. De altero genere, orationis Homericae proprietatibus, paullo celebriores sunt libri, ut Ptolemaei Pindarionis, *περὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ χαρακτῆρος*, Aristonici, *περὶ τῶν τῆς Ἰλ. καὶ Ὀδ. ἀσυντάκτων ὀνομάτων* libb. VI. de quibus v. Suid. T. I. p. 326. III. p. 224. tum Basilidae, *περὶ Ὁμηρικῆς λέξεως* ap. Etym. M p. 142. et Zenodori in primis, *περὶ τῆς Ὁμήρου συνηθείας* libb X. laud. in Scholl. ad *σ*. 356. 22. *ρ*. 263. Apollon. Lex. v. *ζῶστρα*. His enim locis plus tribuo quam Suidae, librum hoc titulo ad Zenodotum minorem referenti. Alios eiusdem argumenti libros, neque tamen omnino satis certi, sub auctoribus suis notabo.

67) *Γλώσσας* s. *λέξεις*. Inde paullatim Glossaria et Lexica facta esse apparet, etiam, quod temere dubitant nonnulli, ipsa hac aetate Alexandrina. Sed primum, ut videtur, res institui coepta est ad seriem quandam rerum, sicut est in Onomastico Pollucis. Cuiusmodi antiquissimum specimen Strato (al. Strattis) ap. Athen. IX. p. 382. sqq. commemorat Philetae, poëtae illius, ut docti putant, *Ἄτακτα* sive *Γλώσσας*, quo posteriore titulo afferuntur ad Apollon. Rh. IV, 989. Etym. M. p. 330. Cf. Valcken.

42

Sed plerosque horum librorum situs dudum et tineae 197
occupaverant, quum Scholiastae nostri commentarios suos conscribebant. Quin etiam principum Criticorum, *Zenodoti*, *Aristophanis*, *Aristarchi*, *Cratetis*, recensiones et interpretationes iam tum non erant in doctorum manibus integrae. Tametsi per illa saecula totumque medium, quod vocant, aevum in aliqua bibliotheca liber potuit incorruptus latere, quem vulgo in deperditis numerabant, vel in frustula dissectum legebant[68]).
Nimirum sub Augusto et proxima aetate, quae cito litteras
Alexandrinas ad tenuitatem compendiorum redigere coeperat, 198
lectiones et emendationes illorum aliorumque vario consilio excerptae a multis per Lexica et Commentarios et Scholia dispergebantur. Atque utinam ullum ex istis libris, utinam duntaxat unum Apollonii Lexicon integrum haberemus! Nam qui postea ad compilandum venerunt minuti Grammatici, saepe dedita opera neglexerunt, quidquid reconditioris doctrinae esset, sive a vulgato textu sui temporis alienum. Itaque accidit tandem, ut ne de primariis quidem Criticis illis, a quorum auctoritate primum hic textus noster manavit, tantum nobis supersit, quantum ad cognoscenda eorum ingenia et emendandi artem sufficiat. Hoc autem est illud, in quo nunc maxime elaborare cupiam, ceteris opportuniori loco reservatis, quae ad accuratam notitiam Homericorum interpretum pertineant.

---

ap. Koppiersii Obss. philol. p. 36. Fuerunt in illis glossis, *μέροπες*, *οὐλοχύται*, *μῆλα* aliaque, etiam *δαιτυμών*, in quo laborabamus Cap. XXX. Qui Philetam secuti sunt in hoc genere, indocti plerique et inepti, notantur saepius in Scholiis. Verum ad hos redeundi infra erit locus.

68) Videlicet in antiquitate versanti cogitandum semper est, illam caruisse iis subsidiis notitiae litterariae, quae nobis haec bonarum artium publica lux et mercatura parat. Eustathio, *Παρεκβολὰς* suas scripturo, videri potuerunt optima quaeque et antiquissima Scholia in promptu esse, dum antiquiora et meliora cod. Veneti latebant forsan in vicinia eius. Indagare igitur licet, quo saeculo liber aliquis veterum desierit in manibus vulgi esse, non, quo esse desierit; et ut quisque scriptor vetustior est, eo facilius ei id, quod de Eustathio dicebam, accidisse putandum est. Levis in speciem res est, sed cuius olim magna vis fuit ad ipsam rationem tractandarum litterarum.

Sed etsi mihi eruditorum venia opus est, eam tentaturo rem, in qua callidissimum coniectorem saepissime destituat servata fractis lacerisque tabulis materia, haud ingratum tamen fore arbitror, si, quae passim dissipata feruntur, adhibito quodam de gravissimis rebus iudicio ad brevem conspectum revocare potuero. Ita etiam crescent quodammodo copiae, quae nec ipsae per se contemnendae sunt. Gauderent, puto,
199 magistri Orientales, si tribus locis certo constaret, quid Gamaliel aut alius superioris aetatis doctor Iudaeus in Mose et Prophetis legerit: nos in Homero quid Zenodotus legerit, 400 fere locis, quid Aristophanes, fere 200, quid Aristarchus, plus millies scimus.

XLIII.

Antiquissimi illorum, Zenodoti Ephesii, quem epicum poëtam et primum διορθωτὴν Homeri fuisse Suidas refert[69]),
200 fama semper fuit perquam ambigua. Nam alii ab ingenio

---

69) T. II. p. 8. Ibi quomodo accipiendum sit, quod *primus* dicitur, nemo quaerat post Küsterum et Fabricium p. 362. Quoniam autem, eodem Suida auctore, alius Zenodotus fuit Alexandrinus, Aristarcho suppar et adversarius, necessarium est, huius quae sint, quae illius, distinguere. Addunt praeterea Scholia in Arat. Phaen. 33 et Eustath. p. 957. 1006. tertium eius nominis, Malloten, eundem fortasse, qui Κρατήτειος vocatur in Scholl. ad ψ. 79. Sed ut dicam quod sentio, ne hunc quidem ab altero illo diversum habuerim, ut ab aliis a patria Mallotes, ab aliis ex more aetatis illius Alexandrinus a domicilio dictus sit, fueritque in iis Cratetis discipulis, qui magistri sui contentionem cum Aristarcho, ut fit, suam facerent. Iam quum in Ven. Scholiis tot locis, excepto uno isto, semper Zenodotus appelletur simpliciter, compositus etiam vel praepositus Aristophani et Aristarcho, omniaque illi tributa ad eandem rationem et formam ingenii referantur, plane non dubito, ubique fere apud Intpp. Homeri *Ephesium Criticum* intelligendum, et si qua *alterius Mallotae* supersunt in iis, quae passim adversus Aristarchum monentur, ea sine nomine ad nos perlata esse. Equidem sex septem locis Scholiorum aliquando in dubitationem me adductum memini; verum diligentius explorata res primum adspectum confirmavit. Eodemque nos alii scriptores ducunt, Strabo, Athenaeus, Apollonius Alex. etc.

Zenodotus Ephesius. 42.

4:

Zenodotus Ephesius.

A. 68 Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, τοῖσι δ' ἀνέστη

eius primum meliorem cultum horum Carminum repetunt[70]); alii, in his infimae aetatis Scholiastae, illum levitatis et studii ineptiarum acriter accusant. Ac sane plurimae lectiones eius tam sunt improbabiles, et a tanta temeritate iudicii profectae, ut ita emendare vel tironem hodie pudeat[71]); *ἀθετήσεων* autem tanta est multitudo ac licentia, ut nonnullis visus 201
sit Homerum prope ex Homero tollere. Quippe saepe praeclarissimos et optimos versus expungit, interdum totas *ῥήσεις* contaminat, alia contrahit, alia addit, omnemque sibi in Iliada, velut in proprium opus, arrogat potestatem[72]). Quodsi ita

---

70) Celebres in hanc sententiam versus sunt Ausonii in Ludo VII. Sapientum,

Maeonio qualem cultum quaesivit Homero
Censor *Aristarchus* normaque *Zenodoti*.

Neque alium ab eodem poëta significari puto Epist. XVIII, 28. ubi praeter Varronem et alios Latinos in numero Criticorum ponuntur Crates, Aristarchus,

Quique sacri lacerum collegit corpus Homeri.

Pisistrato hic locus non est, multo minus Cynaetho ut nuper vir doctus putabat.

71) Speciminis loco hic paucas quasdam ex immenso numero subiiciam lectiones, easque non eo consilio excerptas, ut pessima pars Zenodotei textus cognoscatur. *A*. 68 dedit *ἐκαθέζετο*, ubi Schol. *Οὐκ ἐᾷ Z. ἑλληνίζειν τὸν Ὅμηρον*. 80. *κρείσσω*, quam formam etiam in similibus tenuit, ut 249. *γλυκίω*. 351. *χεῖρας ἀναπτάς*. *γ*. 56. *Τρῶες ἐλεήμονες*. (v. ad 453. et *η*. 390.) 273. *Ἀρνῶν ἐκ κεφαλαίων* ap. Etym. M. p. 507. *ε*. 53. *χραῖσμεν θανάτοιο πέλωρα*. *ζ*. 112. *Ἀνέρες ἔστε θοοί, καὶ ἀμύνετον ἄστεϊ λώβην*, *θ*. 128. *Ἐρασιπτόλεμον*, relicto tamen 312. *Ἀρχεπτόλεμον*. 501. *ἐπεὶ Διὸς ἐτράπετο φρήν* ex *κ*. 45. ubi v. Scholl. 558. *Μυρία δ' ἐν πεδίῳ*. *ι*. 637. *Ἀθρόοι ἐκ Δαναῶν*. *κ*. 306. *Αὐτοὺς οἳ φορέουσιν ἀμύμονα Πηλείωνα*. *λ* 27. *Ἐρίδεσσιν*. *μ*. 34. *ὡς ἤμελλεν*. *Ἐστὶ δὲ βάρβαρον*, addit Schol. 75. *ἄγε τὼς ἄν*. 153. *λάεσσιν*. 444. *ἐπεὶ θεοῦ ἔκλυον αὐδήν*. *ξ*. 177. *καλοὺς καὶ μεγάλους*. *ο*. 134. *Αὐτὰρ τοῖς ἄλλοισι Θέτις μέγα πῆμα φυτεῦσαι*. 439. *τέκεσσι*. 716. *οὐκ ἐμεθίει*. *π*. 202. *μητιάασθε*. 697. *ἕλες*. *ρ*. 51. *Χαρίτεσσι μέλαιναι*. 153. *κύον ἔτλης*. 582. *Ἕκτορα δὲ φρένα δῖος Ἄρης ὤτρυνε μετελθών*. *σ*. 385. 424. *ἡμετερόνδε*. Lectiones voco haec, non correctiones. Quis enim haec omnia a Z. primo in textum illata esse crediderit?

72) Statim hic indicem dabo utriusque generis versuum, primum eorum, quibus ut suspectis notam suspicionis suae apposuerat, (v. supra Cp. XXXIII annot. 9.) tum eorum, quos omnino non po-

202 primus facere ausus est, procacissimum hominis ingenium mi-
203 rere; sin aliorum exemplo fecit, etiam hinc apparet, quanta libidine et vi in vetustis monumentis grassata sit critica incipiens. At minime credibile est, ea omnia excogitasse Ze-

---

suerat in textu. De utroque satis distincte traditur in Scholiis, de priore verbis, *ἀθετεῖν, περιγράφειν, περιαιρεῖν*; de posteriore modo est, *Ζηνόδοτος τούτους οὐκ ἔγραφεν, οὐδ' ὅλως ἔγραφεν*, modo *οὗτοι οὐκ ἐφέροντο παρὰ Ζ.* Prioris generis sunt: *Α.* 4. 5. 46. 47. 63. 80. 117. 143. 159. 160. 208. 209. 225—233. inclus. 396—406. 488—492. *β.* 220—223. 227. 228. 231—234. Catal. 35. (vulg. 528 cf. Eust. p. 276.) 60—62. 86. 87. 119—121. (vulg. 612—614.) 148. 149. 180—182. 193—201. (vulg. 686—694.) 231. 232. *γ.* 18. *ε.* 187. 249. 250. 906. *η.* 195—199. 255—257. 443—464. 475. ap. Eust. p. 692. — 482. *ϑ* 1. (quem versum mox inter 52. et 53. ponebat) 493—496. *ι.* 688. (692.) *λ.* 547—556. (*ὡς ἤιε*) 793. 794. *ξ.* 114. 304—306. *π.* 93—96. 140. 432—458. 668. cum sqq., seu totum locum aliter *διεσκεύαζε*. *ρ.* 260. 261. *σ.* 39—49. *φ.* 538. 539.

Ii versus, qui a Zenodoto penitus sublati dicuntur, hi sunt: *Α.* 490. *β* Catal. 181. *ϑ.* 284. 371. 372. 385—387. (cf. ad *ε.* 734. 735.) 528. 532—534. 553. 554. *ι.* 23—25. 416. 684. (688.) cum aliquot seqq. ut 690. (694.) *κ.* 240. 253 498. *λ.* 13. 14. 78—83. 179. 180. (cf. *π.* 379. 699. nam nulli sunt alii versus, quos Schol. illo loco respicere potuerit) 356. 515. 704. (705.) *μ.* 175—180. 450. *ο.* 18. cum tota *κολάσει* Iunonis. 33 64—77. *π.* 141—144. (v. ad *τ.* 387) *ρ.* 134—136. *τ.* 77. *φ.* 195 *ω.* 269. Lineolae numeris impositae hic quoque aliquid insigne, aliquid in malam bonamve partem notabile indicant. Insunt enim in utroque genere etiam bona quaedam, maxime in posteriore, probata partim Aristarcho, nunc a me uncis notata: in aliis autem multis versibus vix coniectura assequare, quid reprehendendum senserit.

Sed ineptissime versatur passim in transponendo, et in lacunis, quas temere facit, suo ingenio explendis. Ut reprobato versu *γ.* 335. reliquos sic collocavit, ut continuo post 333. poneret 336. 337. 338. tum 334. extremis verbis sic mutatum, *βάλετ' ἀσπίδα ϑυσσανόεσσαν.* Mox versibus 422. et 427. hunc interponebat,

Αὐτὴ δ' ἀντίον ἷζεν Ἀλεξάνδροιο ἄνακτος,

Zenodotus Ephesius. 43

Zenodotus Ephesius.

nodotum, quae ad eius auctoritatem referuntur, atque adeo Zenodoteas scripturas, magnam certe partem, non alias esse, quam antiquiorum plerorumque librorum. Idque quum et coniectura probabile sit, et aliquot idoneis argumentis intelli- 204
gatur[73], circumspecte nobis iudicandum erit de principe
Criticorum, ne ipsi imputemus vitia, quae ei forsitan com- 205
munia fuerint cum doctissimo quoque illorum temporum.

---

sublatis quatuor illis 423—426. Sic *κ*. 522. praeponebat antecedentibus duobus, ubi Schol. bene, *Πρῶτα δὲ ἰδόντα ἔδει κλαίειν*. Alibi contractiones versuum afferuntur in primis ridiculae. Ita egregios illos *α*. 219. 220. contrahebat in hunc unum:

Ὣς εἰπὼν πάλιν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε.

Eodemque in libro pro 446. 447. hunc habebat:

Ὣς εἶπεν· τοὶ δ' ὦκα θεῷ ἱερὴν ἑκατόμβην.

B. 60. sqq. tertia repetitio eorundem versuum ei adeo displicebat, ut pro 65—70. hos duos daret,

Ἠνώγει σε πατὴρ ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων,
Τρωσὶ μαχήσασθαι προτὶ Ἴλιον. Ὣς ὁ μὲν εἰπών.

Cf. Eust. p. 173. Similiter ineptiebat in *π*. 89. sqq. et aliis locis. At in pluribus horum, maxime ibi, ubi aliquid plane omisit, cuivis nascatur suspicio, partem culpae in mala fide antiquorum exemplarium, non in Zenodoti ingenio solo, quaerendam esse.

73) Trinum omne perfectum, aiunt. *B*. 196. pluralem affert Aristot. Rhet. II, 2, 7. *Διοτρεφέων βασιλήων*. Ubi numerus sententiae causa a philosopho poterat mutatus videri. Sed ecce! eandem scripturam nunc ex Scholiis discimus Zenodoti fuisse. Magis notabile hoc est, quod idem duobus aut pluribus vss., certe *β*. 144. *ξ*. 499., vocabulum absurdum et nobis plane ignotum dedisse traditur, *φή* pro *ὡς*. *Φὴ κύματα μακρὰ θαλάσσης*, *Ὁ δὲ φὴ κώδειαν ἀνασχών*. Sed istius monstri usus ex *τοῖς μετ' Ὅμηρον*, nominatim Antimacho et Callimacho, demonstratur in Scholiis. Num id ergo Zenodoteae monetae putabimus? Ita de vss. ab eo reiectis semel notatur, *ρ*. 134. et proximos duos etiam a Chiorum exemplo abfuisse. Addere his multa, facillimum est. *A*. 216. *σφωΐτερον* in secunda persona singularis numeri adhibuit Z. Infra videbimus, id et aliis poëtis Alexandrinis placuisse, quos nemo dixerit ab uno Z. deceptos. *Ξ*. 442. *Οἰλῆα* male mutavit, inquiunt, in *Ἰλῆα*. Statim et huius formae antiquum usum demonstrabimus. *B*. 484. dedit *Μοῦσαι βαθύκολποι*. Rident epitheton, ab Homero Barbaris modo dari solitum. At auctoritatem lectioni conciliat Pindarus Pyth. 1, 23., quum veterum exem-

Nam de iis vitiis et erroribus, quibus omnem et Homericae et Graecae orationis veram rationem pervertere videtur, aliter in saeculo grammaticis praeceptis abundante, aliter in illo statuere convenit. Ante enim quam lingua ad subtilitatem praeceptorum curiosius revocari coepta erat, etiam ingenioso labi licuit et inconstanti esse in hoc genere, quod ingenio minus quam arte regitur. Ipsa vero ars quam exiguis in rebus titubet cursum ingrediens, quamque ei pronum sit, dum inter consuetudinem scriptorum et legitimam rationem diiudicare studet, ab utraque norma imprudenter aberrare, nemini intelligenti obscurum esse potest. Itaque fuerunt interdum eruditi, qui Varronem, et si qui huius aequales de causis sermonis Latini anquirunt, contemptim invitarent ad scholas suas, ut quae olim frustra quaesivissent, facillime et accuratissime discerent. In primisque saepe periti linguae Hebraicae, cuius tamen quantillam partem complectantur, viderint ipsi, deridere solent Philonem Iudaeum, Origenem, Hieronymum, utpote quorum cognitio florentis adhuc linguae
306 longe remota erat ab ea subtilitate, quam professio Grammatici exigeret[74]).

Atque ad hanc aetatem Graecae linguae retorquendus est animus noster, ut de primis artis auctoribus recte et cum aequitate iudicemus. Ipsae quidem Zenodoti scripturae diligenter excussae manifesto ostendunt, multas observationes et regulas sermonis tempore illius nondum constitisse, quas nunc docti indoctique vulgo sequimur. Ut de dualibus non po-

---

plarium fidem ignoremus. De hac autem quaerendum fuerat veteribus, priusquam Zenodoti insignem audaciam et ignorantiam riderent.

Ἡμεῖς γὰρ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν.

Nihil scimus, nisi quid in illius recensione lectum fuerit olim; de iudicio viri parum constat; sed ipsa res arguit, plurima vitia eum ex antiquioribus fontibus traxisse, quae vel doctissimis poëtis, quales Antimachus et Callimachus fuerunt, imponerent.

74) Cui ignotus est Scioppius, *cloacinam Grammaticam* Romanorum ubique crepans? Nec levius Ios. Scaliger questus et alii de ineruditis olim studiis linguae Hebraicae. Contra quos breviter sed accommodate ad hunc locum nostrum disputat Ernest. Opusc. philol. p. 296. sqq.

Zenodotus Ephesius.

43.

x 3.

Zenodotus Ephesius.

Γ 279. ἀνθρώπους τίνυσθον, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ,
von Zeus. Helios

Γ 459 Ἕκτορα, καὶ τιμὴν ἀποτινέμεν ἥντιν' ἔοικεν

Δ 112. Τρῶες ὑπέρθυμοι τηλεκλειτοί τ' ἐπίκουροι,
ἀνέρες ἔστε, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς

Λ. 348. νῶϊν δὴ τόδε πῆμα κυλίνδεται, ὄβριμος Ἕκτωρ
ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες

Μ 365. αὐτίκ' Ὀϊλιάδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

nendis vice pluralium[75]), de Homerico usu articuli[76]), de potestatibus plurium vocabulorum, de discriminibus dialecto- 207
rum, de constructionibus poëticis et multis aliis rebus eiusdem generis[77]). Huc adde honestissimam causam alucinandi, 208

75) Vide ad γ. 279. 459. ubi Z. scribebat ἀποτίνετον. (Cod. ἀποτίνετε. Sed satius est menda Scholiorum tacite corrigere.) ζ. 112. λ. 348. ν. 627. ο. 347 σ. 287. φ. 753. add. ω 282. ubi in societatem huius erroris adducuntur Crates et Eratosthenes, θέλοντες συγχεῖσθαι τὰ δυϊκὰ παρ' Ὁμήρῳ. Ac plures a nobis addi possent poëtae Alexandrinae et posteriorum aetatum, qui illam confusionem, quam et ipsi imitabantur, in Homero fortasse ad exquisitum sermonem sive ad licentiam aevi ἀοιδῶν retulerunt.

76) Accurata nostra praeceptio de hac re, sicut alia huiusmodi plurima, Aristarchi est, qui docuit, Homerum συνήθως ἐλλείπειν τοῖς ἄρθροις. V. Apollon. Alex. de Synt. I. p. 84. Plutarch. Plat. Quaest. p. 1010. D. et passim Scholl. Zenodoto igitur, apud poëtam usum sui saeculi quaerenti, multas lectiones mutandas videri necesse fuit. Ita illi Ὀϊλεὺς facile fiebat ὁ Ἰλεύς: v. ad Catal. 34. μ. 365. ν. 203. 694. 712. ο. 333. ψ. 759. Etym. M. p. 346. Eust. p. 101. etc. [cf. Hermann, de emend. rat. G. G. I. 9. p. 41]: quum eum unus locus λ. 93. ad verum ducere debuisset. Verum huius quoque formae, ne eam in criticis nugis annumeres, auctores laudantur Hesiodus et Stesichorus. Ob eandem necessitatem articuli Zenodoto scribendum videbatur ὦλλοι, ubi ἄλλοι est οἱ ἄλλοι, *ceteri*. V. laudd. in Reiz. de prosod. Gr. accentus inclinat. p. 75. cum Etym. M. p. 821. Scholl. ad β. 1. et κ. 1. Quo posteriore loco sic narrantur et alii scripsisse, uti nunc satis constanter facit Apollonius Brunckianus. Aeque facile articulus addi aut demi potuit aliis vocabulis multis. Saltem versus non reclamat, sive scribas στῆ δ' ὁ γέρων, ἀνὰ δ' ὁ πτολίπορθος Ὀδυσσεύς, sive δὲ γέρων, δὲ πτολίπορθος Ὀ. Il. β. 278.

77) His apponamus quaedam per saturam, ob quae Z. saepe vituperatur et *dipla* notatur in Scholl. Λ. 729. confudisse dicitur δόρπον et δεῖπνον, ν. 610. μάχαιραν et ξίφος, σ. 247. τ. 14. φόβον et δέος. Α. 56. 198. scribebat δρῆτο pro δρᾶτο, 530. κρητός p. κρατός, in quibus propter confusas dialectus reprehenditur. Γ. 459 notatur, quod infinitivum potestate imperandi ignorarit; ξ. 162. quod ἑαυτὴν pro uno vocabulo habuerit; (ἀγνοεῖν τὴν διαφορὰν αὐτόν φησιν Ἀρίσταρχος: cf. Reiz. ad Theog. Hes. 470.) α. 393. ο 138. τ. 342. ω. 528. 550. quod dederit ἑοῖο p. ἑῆος; β. 302. γ. 280. ξ. 274. quod μαρτύρους in μάρτυρας mutarit, de certo exemplo Odyss. π. 423. securus; γ. 244. λ. 142. quod neglexerit veram vim pronominum σφός et ἑός, quae quidem post ipsum unice legitima ponebatur; ξ. 469. quod verbo

quum Grammaticus provinciam suam egressus constantiam
209 usus inflecteret ad speciem quandam analogiae, et in ipsum dominum linguae affectaret imperium[78]). Adde denique, id

γεγώνειν addiderit casum quartum: in quo certe non potuit constans esse, quum illa, Δαναοῖσι γεγωνώς, Τρώεσσι γεγωνώς et similia plura talem mutationem respuerent: γ. 71. 92. η. 114. quod ἀμείνων, γλυκίων et alia huius formae scripserit sine ultima littera, ἀμείνω, γλυκίω [num accusativorum quoque?]: quo sane nihil absurdius est et analogiae magis repugnans: β. 36. quod verba singularis numeri ubique cum nominibus neutris pluralis iunxerit, ex vulgari consuetudine, quam in aliis quoque rebus perperam secutus videtur. Ut in anacoluthis expellendis, qualis pessima eius emendatio est ζ. 511. ῥίμφ' ἑὰ γοῦνα φέρει, de qua cf. ad ο. 405. ρ. 700. σ. 148.; ut in membris orationis ad prosaicam συνάφειαν vinciendis per participia, tanquam β. 187. Σὺν τῷ βάς, ξ. 169. ἐπιθεῖσα, ubi bene monet Schol. Idem notatur, quod nescierit Homerum παραλλήλως τάττειν τὰς ἰσοδυναμούσας λέξεις; π. 666. φ. 17. et alibi, quod figuram κατὰ τὸ σιωπώμενον non custodierit, notam etiam e Lat. Scholiastis etc. Nam satis illa docent, quam multa debeamus Grammaticis, Zenodoto posterioribus, qui haec omnia, quae ad grammaticam ἀκρίβειαν et bonam interpretationem spectant, ad rectiora praecepta revocarunt. Ac nonnulla illorum profecto permira sunt in Critico, praesertim eo, qui ipse versus pangeret, maxime ἄμετρα quaedam, ut Catal. 27. 165. ζ. 34. ν. 172, qualia tamen non sunt in tribus Epigrammatis, quae sub eius nomine exstant in Brunckii Analectis, T. II. p. 61.

78) Ex hoc fonte manasse videntur errores plures ex superioribus, et hi maxime, in declinandis pronominibus commissi a Z. Quos quum notant Scholiastae, insolentia rei facit, ut hos ipsos primum legens monstra fingere putet. Nam β. 239. τ. 384. tradunt illum dedisse ἑοῦ pro genitivo primitivi pronominis ἕο, ϑ. 377. χ. 216. νῶϊν pro accusativo νῶϊ, α 336. σφῶϊν pro accus. σφῶϊ, μ. 366. σφῶε pro nominativo secundae personae σφῶϊ, item in tertia persona α. 8. κ. 546. σφῶϊ pro σφῶε, quod postremum, ut valdius mirere, a Seleuco probatum ac refutatione dignum habitum est ab Apollon Alex. de Synt. II. p. 167. Ex eodemque discimus, id quod varietati in ω. 486 Odyss. τ. 358. et alibi, tum Ammonio v. ἐμεῖο et σοῖο explicando prodest, Zenodotum possessiva ἐμοῖο et σοῖο mutasse in primitiva ἐμεῖο et σεῖο. Vide Apollon. l. c. p. 165. ubi quod dicit τὰς γραφὰς εἰς Z. ἀναφέρεσθαι, plane docet, scripturas Zenodoteas iam Antoninorum aevo doctissimis hominibus non nisi ex aliorum excerptis cognitas fuisse.

Zenodotus Ephesius.

B. 239 ὃς καὶ νῦν Ἀχιλῆα, ἕο μέγ' ἀμείνονα φῶτα | ἠτίμησεν.

T 384. πειρήθη δ' ἕο αὐτοῦ ἐν ἔντεσι δῖος Ἀχιλλεύς,

Θ 377. εἰ νῶϊ Πριάμοιο πάϊς, κορυθαίολος Ἕκτωρ

X. 216. Νῦν δὴ νῶϊ ἔολπα, Διῒ φίλε φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ

A. 336. ὃ σφῶϊ προΐει Βρισηΐδος ἕνεκα κούρης

M 366 Αἶαν, σφῶϊ μὲν αὖθι, σὺ καὶ κρατερὸς Λυκομήδης
ἑσταότες Δαναοὺς ὀτρύνετον ἶφι μάχεσθαι.

A. 8 Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι

K. 546. — ἦ τίς σφωε πόρεν θεὸς ἀντιβολήσας;

Ω 486 Μνῆσαι πατρὸς σοῖο, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ

τ. 358 νίψον σοῖο ἄνακτος ὁμήλικα

Zenodotus Ephesius.

quod identidem computandum est, si forte exemplaria, quibus utebatur, mendis inquinata erant et vitiis, qualia nonnulla paullo ante cognovimus[79]). Numne igitur absurdorum 210
omnium, quae Zenodotea dicuntur, unus nobis Zenodotus reus agendus erit?

At interpolavit ipse quaedam, mutavitque poëtam ad libidinem suam et priscae orationis morumque heroicorum inscientiam. Id utique accusant Scholiastae; nec quisquam dubitet: etsi nusquam satis distinguunt, quid ipse de suo invexerit, quid olim vulgatum invenerit[80]). Contra iidem quae- 211

---

[79]) Cap. XXXVII. sq. In primis huc refer menda antiquissimae scripturae, continentis et imperfectae notis litterarum, tum oscitationes librariorum in codd. *εἰς πρᾶσιν γεγραμμένοις*, quos Strabo dicit noto loco XIII. p. 609. (907.) Posteriori generi adscribenda sunt haud dubie multa, quae ex aliis libris in alios olim translata, nunc honorem *variarum lectionum* obtinent. Prioris sunt permutationes longarum et brevium vocalium, de quibus v. ad *λ*. 104. *ξ*. 45. *σ*. 198. *φ*. 127. *χ*. 236. ubi v. Valcken. et varietates huiusmodi, *μ' εἰρόμενος*, *μειρόμενος*, *η*. 127. cf. ad *ι*. 612. — *ἐξελόμην*, *ἒξ ἑλόμην*, *ι*. 130. — *ἐξήλατον*, *ἐξήλατυν*, *μ*. 295. etc.

[80]) Nonnunquam illi quidem ita loquuntur, ut ipsum Z. lectionum suarum auctorem seu emendatorem facere videantur; nonnunquam etiam perinde, quasi exemplar eius in manibus habuerint. Ut quum ad *ι*. 131. narrant, duos versus *τ*. 245. sq. eum sic male correctos exhibere,

Ἐκ δ' ἄγον ἑπτὰ γυναῖκας, ἀμύμονα ἔργ' εἰδυίας,
ἕξ, ἀτὰρ ἑβδομάτην Βρισηΐδα καλλιπάρῃον,

dicunt ibi, et paucis aliis locis, *γράφει Ζηνόδοτος*, instanti tempore, cuius legitimus usus est in libris, qui vulgo in manibus sunt. Sic est *Ζηνόδοτος* (cod: *σύνοδος*) *ὑποτάσσει*, ex. gr. ad *ν*. 808. cui versui hunc addidit,

Λίην γάρ σφιν πᾶσιν ἐκέκριτο θάρσεϊ πολλῷ,

ut versui *ξ*. 136. hunc, aeque ineptum,

Ἀντιθέῳ Φοίνικι, ὀπάονι Πηλείωνος.

vel *πεποίηκε Z.*, ut *χ*. 378. quem sic legit,

Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες Παναχαιῶν.

vel *τέταχεν*, ut *δ*. 123. cui eum, qui ordine proximus est, praeposuit, ut *ξ*. 394. quem cum sequente post 399. collocavit: vel denique *μετέγραφεν*, ut Catal. 188. (681.) cuius loco si Zenodoteum legeremus, per se minime malum,

dam etiam praeclara eius afferunt, partim Aristarcho et reliquis antiquis auctoribus nostri textus probata, partim fortasse, me suffragante, probanda in posterum[81]). Neque enim
212 nihil est in illis, quod ex auctoritate bonorum librorum fluxisse
213 videatur[82]), ut potius reprehendendus sit, quisquis id suis

Οἳ δ' Ἄργος εἶχον τὸ Πελασγικόν, οὖθαρ ἀρούρης, periisset nobis *peculiare artificium* Clarkii et Dominae Daceriae. — Sed quis fidem habeat istis vocabulis, qui saepe alibi viderit hos Scholiastas Zenodotea haud dissimulanter tradere ex auditione et fama et coniectura, non ex inspectis libris veteribus?

81) Vide ad *α*. 169. *β*. 258. 448. *γ*. 57. 126. 259. *ϑ*. 304. *μ*. 295. *ξ*. 285. 322. 400. *π*. 188. *ψ*. 307. etc. Aliquoties eius ratio etiam Scholiastis laudatur, ut *η*. 428. *ξ*. 229. *σ*. 198. 499. etc. etsi temere interdum. Quam saepe Aristophanes Byz., tum in lectionibus, tum in *ἀϑετήσεσι*, cum Z consenserit, paullo mox videbimus. Ex iis autem lectionibus Z., quas nunc tandem in textum revocavi, quaerendi labore fessus harum tantum quatuor memini, *α*. 260. *ε*. 227. *μ*. 428. *ν*. 423. conf. cum *ϑ*. 334. ubi tacent magistelli, quibus Z. tam ridiculus est ad priorem versum.

82) Talia sunt fortasse haec, aut, si ex priscis *διττογραφίαις* delecta sunt, certe haud pravi iudicii specimina iudicabuntur: *Α*. 34. *ἀχέων* p. vulg. *ἀκέων* — 47. *νυκτὶ ἐλυσϑείς* p. vulg. *νυκτὶ ἐοικώς* (cf. ad *μ*. 463.) — *γ*. 152. *δένδρει* p. *δενδρέῳ* — *δ*. 339. *φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ*, quod qui improbant, immemores erant versus *α*. 122., aut ibi vim voc. *κύδιστε* pervertebant. — *ε*. 898. *ἐνέρτατος* — *ϑ*. 166. *πότμον ἐφήσω* p. inusitata formula, *δαίμονα δώσω* — *ι*. 158. *χαμφϑήτω* — 656. *ἐγκονέουσαι* — 660. (664.) *Τῷ δὲ γυνὴ παρέλεκτο Κάειρ', ἣν Λ. ἦγε*, ubi Scholiastas fugiebat historia captae Chryseïdis *α*. 366. — *λ*. 840. *σεῖ' ἀμελήσω* — *ν*. 107, *ἑκὰς πόλιος* — *ξ*. 40. *ἑταίρων* — *π*. 156. *πάντῃ* p. *πάντας* — *σ*. 565. *ἐς αὐτήν* — *υ*. 138. *ἄρχῃσι*. — Iam fac, ea ad Zenodotum auctorem referri, quae illorum loco substituta sunt, nonne statim, ingrato nomine posito, omnem, quam nunc habent, gratiam perdiderint? Ac plura tamen vulgata non antiquiora videntur iis Grammaticis, qui Homericae orationis formam elegantioribus legibus adstrinxerunt, et, quidquid his contrarium esset, sedulo oblitterarunt. Nonnihil tamen forte casuque in his quoque rebus relictum est, quod, subtractis pluribus exemplis eiusdem formae, perantiquam fraudem proderet, quum id mirarentur postea Critici, et varie vexarent. Ut illud *Ἴλιον αἰπύ* *ο*. 71. cuius causa centies dipla posita est in Scholiis, ut *unicum* scilicet *exemplum* neutrius generis in illo nomine locum suspectiorem faceret. Sed ex Zenodoto etiam alii duo versus notantur, ubi legit *Ἴλιον αἰπύ*, *π*. 92. *σ*. 174.

Zenodotus Ephesius.

43.

4 3.

Zenodotus Ephesius.

coniecturis quantumvis venustis postposuit, quam qui veteres scripturas repetiit, temerarius coniector habendus. Nam et insequentes Criticos saepe sine idonea causa a fide librorum recessisse, posthac apparebit. Itaque huc redeunt omnia, ut ex reliquiis illis Zenodoti communis antiquior forma Homerici textus aestimetur[83]), intelligaturque, quam tenuia primordia

---

83) Hic reliquos locos omnes, in quibus Zenodoti mentio fit et apud Scholl. et apud alios scriptores, numeris suis in parva tabula subnotabo; quo simul brevitatis mihi impositae et commoditatis legentium rationem habeam. Itaque conferant ipsi, qui, quantum licet, totum Z. cognoscere cupient: *A.* 5. (Athen. p. 12. F.) 24. 42. 60. 69. 73. 83. 86. 91. 97. 100. 129. 163. 169. (cf. Schol. Wassenb.) 204. 212. 216. 251. 271. 299. 400. 404. (cf. Eust. p. 124. et Hesiod. *Θ.* 734.) 434. 559. 567. 598. 609. 611. *β.* 4. 12. 35. 53. (cf. Schol. Wassenb.) 55. 56. 89. 111. 156. 161. 226. 297. 299. 314 318. 435. 448. Catal. 9. 14. (cf. Strab. IX. p. 413.) 39. 78. 123. 133. 141. 174. 197. 201. 204. (cf. Steph. Byz. v. Ἀντρῶν) 225. 234. 248. 308. 359. (cf. Strab. XII. p. 543. 553.) *γ.* 18. 28. 51. 74. 99. 100. 155. 206. (c. Apollon. Lex. v. ἀγγελίην cum Tollii Exc. II.) 211. 244 (cf. Appollon. Alex. II. p. 159. et Eust. p. 410.) 339. (ἀναφορὰ ad v. 334.) 361. 364. *δ.* 3. (cf. Eust. p. 438.) 88 137. 139. 161. 277. 282. 478. *ε.* 31. 128. 132. 146. 156. 162. 263. 323. 329. 638. 708. 807. *ζ.* 54. 70. 71. 121. 135. 226. 266. 514. (ἀναφορὰ ad v. 511.) *η.* 32. 153. 451. *ϑ.* 10. 53. 56. (ἀναφ. ad v. 558.) 139. 207. 213. 290. 349. 378. 448. 503. 526. *ι.* 3. 14. 29. 36. 88. 271. 404. 447. 502. 533. 560. (Schol. Horn.) 590. 608. 634. (referendum ad errorem paullo ante ex Schol. 131. memoratum in *τ.* 245. cf. Eust. p. 741.) *κ.* 10. 25. 98. 127. 175. (ref. ad *τ.* 239.) 291. 317. 515. 545. *λ.* 32. 86. 94. 101. 106. 111. 123. 219. 222. 368. 413. 437. 439. 451. 458. 528. 588. 676. (hic unus e paucis locus est, in quo haud dubie Malloten Zenodotum intelligas rectius.) 753. 781. 830. 837. *μ,* 59. 66. 79. 127. 231. 296. 340. 342. 346. 348. 359. 368. 423. *ν.* 2. 68. 71. 148. 166. 191. 198. (Eust. p. 927.) 222. 229. 237. 245. 257. 315. 374. 450. 485. 546. 551. 643. (Eust. p. 953.) 692. 702. 824. *ξ.* 16. 36. 40. (Eust. p. 966.) 89. 135. 208. 236. 249. 259. 276. 285. 299. 310. 349.

fuerint artis corrigendorum priscorum monumentorum et ipsius
214 grammaticae interpretationis. Quanquam veri nominis inter-
215 pretationem ei adeo nemo veterum tribuit, ut nonnisi inita ratione emendandi interpretem egisse videri queat[84]).

XLIV.

216 Zenodoto magistro discipulus successit in edendo poëta emendandoque, Aristophanes Byzantius, Philopatore, qui et

351. 366. 400. 412. 427. 437. 485. 505. *ο*. 86. 139. 169. 192. 207. 301. 307. 333. (Eust. p. 277. 1018.) 356. 377. 459. 469. 470. 480. 587. 625. 640. *π*. 10. 93. 150. 161. 223. 233. (Steph. Byz. v. *Δωδώνη*) 243. 507. 515. 666. 677. 710. 748. 807. *ρ*. 7. 15. 54. 103. 149. 171. 173. 215. 268. *σ*. 142. 155. 160. 210. 222. 230. 364. 400. 466. 502. 563. 570. 576. 579. 581. 584. *τ*. 26. 118. *υ*. 11. 114. 261. (cf. Apollon. de Synt. p. 164.) 273. 283. 331. 346. 484. *φ*. 95. 169. 335. *ψ*. 461. 527. 533. *ω*. 47. 110. 293. 512. 725. Praeter haec nihil in adversariis habeo, quod ad Zenodotum pertineat, nisi nugas quasdam, quas unus Eustathius servavit, ut p. 289. scripturam *Ἐλλεροφόντης* pro *Βελλεροφόντης*, p. 1014. *ὅτι ὁ ἀλλαχοῦ ῥηθεὶς Παιήων ὁ Ἀπόλλων ἐστί*, cum aliquot lectionibus in Odyss., p. 1394. (ad *α*. 93. cf. p. 1470.) p. 1478. 1490. 1500. 1773. 1841. (cf. Ammon. v. *οὐδέν*) 1885. etc. Si quid fuerit, quod omisisse me poeniteat, reprehendetur mox alio loco.

84) Nullus est in Scholiis locus, ubi *ὑπόμνημα* s. *Commentarius* Z. excitetur, ut fit in Aristophane et Aristarcho. Ac perraro aliquid illius affertur, quod istuc spectet, et modo ex coniecturis Grammaticorum, scripturas Zenodoteas interpretantium, modo, si coniectura me non fallit, ex libro, in quo Z. difficiliora vocabula explicaverat ad morem glossographorum, qualem librum Zenodoti laudat Schol. Apollon. Rh. II. p. 1007. Cf. Athen. I. p. 12. D. et Schol. Theocrit. V, 2. ubi ex Odyss. *ξ*. 530. haec lectio citatur, *νάκος ἕλετ' αἰγὸς ὀριτρόφου*, cum Scholl. ad Il. *β*. 89. *ι*. 447. *λ*. 106. Etymologici M. locos de industria praetermisi, quorum plerosque haud maiori iure ad hunc Ephesium referas, quam commentariolum illum a Valckenario editum in Animadvv. ad Ammon. p. 228. sqq. Verum antiquiori confidentius adscripserim *Ἐπιτομὰς μυθικάς*, ab Athenaeo memoratas X. p. 412. A.

Aristophanes Byzantius.

44

44

Aristophanes Byzantius.

ipse *φιλόμηρος* fuit[85]), atque Epiphane tum maxime imperantibus illustris. Is secundum Callimachum et Eratosthenem princeps acerrimo studio cognitionem poëtarum et omnes litteras antiquitatis amplexus[86]), ad exemplum philosophorum et rhetorum grammaticam scholam aperuit, ex qua et alii Homerici prodierunt, e quibus hodieque tres noti sunt[87]),

---

[85]) Aelian. V. H. XIII, 22.

[86]) Studii pertinacia intelligitur maxima fuisse ex locis Cic. de F. B. et M. V, 19. et Varronis de L. L. IV. princ. ubi Aristophani *lucerna* tribuitur, etiam ex ridicula narratione Vitruv. Praef. VII., qua *omnes libros ex ordine quotidie summa diligentia perlegisse* fertur. Quod nemo aliorsum (nam pinguius loquitur Architectus) quam ad assiduam lectionem classicorum scriptorum docendique operam trahet. Hic mihi in mentem venit viri docti ferventiore ingenio, quem nuper audivi, quum praedicaret, adolescentulum se tota Biblia sacra inter prandium et potionem caldae Arabicae perlegere solitum esse.

[87]) Agalliam Corcyraeum iam alibi produxi. Eius condiscipulos novimus duos, Diodorum, cuius inepta correctio Odyss. *δ*. 18. *καθ' αὐτοὺς* improbatur ab Athen. IV. p. 180. E. et huius compilatore, Eustath., qui et p. 1504. *Διόδωρον Γραμματικὸν* laudat, ab illo, ut puto, et eo, cuius Schol. Pind. Isthm. II, 54. meminit, non diversum, atque Callistratum, qui ap. Athen. I. p. 21. C Aristarchum acriter castigat, non ob malam emendationem, sed quod ei *pallium dissedisset impar*. Idem Callistratus est, cuius commentarii olim ferebantur ad Homerum, Pindarum, Euripidem, Aristophanem, laudati Scholiastis nostris et alibi et ad Il. in sex lectionibus (*γ*. 18. *ζ*. 434. *μ*. 25. *φ*. 126. *ω*. 134. 213.) ex operibus tribus, quae omnia vel ad interpretationem vel ad emendationem Hom. pertinuerunt. Quanquam ad *γ*. 18. eius *recensio* affertur *ἐν ταῖς χαριεστάταις*. Unam coniecturam eius, *μ*. 25. *ἓν δ' ἦμαρ*, deorum numine quam Homero digniorem, etsi lenissimam, antequam auctor Callistratus innotuerat, ex Mosaicis rationibus reiecit Barnes. Aliam etiam leniorem coniecturam eius v. in Schol. min. et Eust. ad Odyss. *ρ*. 455. At ut longe istis peiora luserit, potuerunt tamen et eius et priorum duorum alia merita esse in Homerum, quae nunc penitus ignorantur. Ceterum quod *scholam* Aristophanis tanquam novum institutum commemoravi, non puto idem de Zenodoto vere dici posse. Huius enim disciplina nusquam laudatur, nec quisquam *Ζηνοδότειος* proprio nomine, nisi forte huc referre velis aliquoties in Scholiis dictos *τοὺς περὶ Ζηνόδοτον*, ut *η*. 452. *ο*. 86. Sed haec formula loquendi potius adstipulatores significat quam sectatores. Hos ap-

217 et ille omnium longe clarissimus Aristarchus. Sed Aristophanis in ceteras partes philologiae multo luculentiora vi-
218 dentur merita fuisse, quam in Homerum; siquidem in quadraginta locis, in quibus a veteribus celebratur, vix semel aut iterum mentio fit horum Carminum ab illo recensitorum vel illustratorum[88]).

Etenim ille, ut summas res generatim persequar, praeter delectus et censuras scriptorum cuiusque classis optimorum, quas ab Aristophane utilissime institutas absolvit Aristarchus[89]), maiore diligentia primus inquisivit, quid genuinum aut spurium esset in monumentis priorum temporum[90]);
219 primus idem Grammaticen linguae Graecae, maxime analogiam et reliquas partes, quae discretis nunc professionibus a philosophis tractantur, acutius rimatus est[91]), varieque omnem hanc artem instruxit, inventa etiam notatione accentuum et

---

pellarent Scholl. τοὺς ἀπὸ Ζηνοδότου, sicut τοὺς ἀπ' Ἀριστάρχου, *Aristarcheos*, s. ut Varro vertit, *ab Aristarcho Grammaticos*, τοὺς ἀπὸ Κράτητος etc. Ante Aristophanem tamen hoc docendi institutum videri potest placuisse Callimacho, quem ipsum quoque ille audivit. Quippe *Callimachei* nominantur apud Athenaeum Hermippus et Istrus, idem Istrus, ut opinor, cuius duo errores refutantur in septem locis Scholl. ad β. 110. ϑ. 491. κ. 298. 439. ν. 629. ο. 230. τ. 34. Ipsius Callimachi 30 locis laudati nihil occurrit, quod proprie scriptum sit ad emend. aut interpr. Hom. Ex alio enim genere sunt, etsi utroque pertinentia, ad Catal. 332. et ad Odyss. δ. 1. ap. unum Eustath., cui cf. Apollon Lex. v. κητώεσσαν.

88) Vide Meurs. Bibl. Gr. p. 1254. T. X. Thes. Gron. Sed Meursii et ceterorum industriam brevi superabit doctus iuvenis, Bredovius, in Comment. de vita et scriptis huius Aristophanis.

89) Ita interpretor Quinctil. X, 1, 54. 59. De re, quam modo attigi n. 60., accuratissime disputantem Ruhnkenium vide in Hist. Oratt. Gr. extr.

90) Vide Quinctil. I, 1, 15. et vet. Scholion Hesiodico Scuto ab Aldo et Steph. subiectum, in quo Fragménto auctoritate Aristophanis dubitatur, an Hesiodi id Carmen fuerit. Quae suspicio haud dubie ad totos Καταλόγους pertinuit. De extremis Odysseae ab eodem Critico in dubium revocatis dixi supra cap. XXXI.

91) Studiose legerat illa Varro, de L. L scribens. Vide IV. edit. Bipont. p. 51. VIII. p. 129. IX p. 177. Quorum locorum altero confirmatur id, quod paullo ante suspicatus sum de consuetudine sermonis veritati analogiae posthabita a Grammaticis.

Aristophanes Byzantius

44.

Aristophanes Byzantius.

interpunctione, quum ad id tempus inflexio et sonus vocis nullo usu signorum regeretur, unusque ac perpetuus ductus litterarum lectionem valde impediret[92]). Quam propter unam rem Aristophanis nomen perpetua memoria dignum habendum esset, nisi memoriam talium quotidiana consuetudo exstingueret. Praeter haec in multos et gravissimos scriptores commentatus est, recensuitque ac disposuit eorum opera, ut Hesiodi, Alcaei, Pindari, Platonis[93]). Praecipuum vero stu- 220
dium impendit in scenicos poëtas, maxime in Comicum cognominem suum, neque sic, ut in obscuris seu elegantibus vocabulis haereret, sed ut universam vim et artem et tempora fabularum exponeret[94]),

Homerum autem quomodo tractaverit, et quasnam rationes eius emendandi sit secutus, aeque obscurum est, quam erat in Zenodoto. Nam etsi recensio Aristophanea nunc nuper satis multis lectionibus innotuit[95]), quoniam tamen earum

---

92) Vide Fosteri Essay on Accent and Quantity p. 182. sqq. et eos, quos laudat Villois. in Append. ad Epistt. Vinarr. seu potius diu desideratum scriptum Arcadii Antiocheni *περὶ τῆς τῶν τόνων εὑρέσεως* etc. ibidem ab illo primo editum. Ex ea doctrina Aristophanis passim aliquid de ratione accentuum afferunt Grammatici, primus omnium Apollon. Alex. IV. p. 304.

93) Vide Schol. ad Hesiod. *Θ*. 68. Hephaest. Enchir. p. 74. Diog. Laert. III, 61. Pind. Vitam a Th. Magistro collectam, ubi legimus, *Ἄριστον μὲν ὕδωρ προτετάχθαι ὑπὸ Ἀριστοφάνους τοῦ συντάξαντος τὰ Πινδαρικά, διὰ τὸ περιέχειν τοῦ ἀγῶνος ἐγκώμιον καὶ τὰ περὶ τοῦ Πέλοπος, ὃς πρῶτος ἐν Ἤλιδι ἠγωνίσατο*. Similia, puto, et maiora horum Criticorum merita sciremus in Lyricos, praesertim in metrica doctrina, nisi ruina ingens hic optima quaeque opera absumpsisset.

94) Res apparet ex Summariis vel Argumm. aliquot Sophoclis, Euripidis, Aristophanis, ad quos nonnunquam etiam laudatur in Scholiis, tum ex Athenaei loco VI. p. 241. F., ubi Machoni, claro tum poëtae comico, operam dedisse dicitur, de partibus comoediae praecipienti. Fuitque Aristophanis nostri proprius commentarius de larvis, eodem teste Athen. XIV. p. 659. B. Cf. Bentl. de Epist. Phalar. p. 25.

95) *Ἡ Ἀριστοφάνειος διόρθωσις, ἡ κατὰ Ἀριστοφάνη*. Eam utrumque Carmen complexam esse, ex Athenaeo et Eustathio satis intelligitur. Sed cave putes, eam integram venisse in manus Grammaticorum nostrorum. Ii enim hic quoque in lectionibus inde excerptis vocabulo *φασὶ* utuntur, alibi auctorem suum pro-

221 nec rationes traduntur, quas ipse attulerat in Commentariis[96]), neque fontes, unde eas hausit, quantum ei sive meriti sive culpae assignandum sit, plerumque incertissimus haereas necesse est. At illud nobis facile largientur docti, ut in huius quoque recensionis fragmentis pleraque ad παράδοσιν quandam et scripturam tum vulgatam referamus, praesertim inepta illa, quae cum Zenodoto et aliis antiquioribus communia ha-
222 buit, neque igitur primus adscivisse putari potest[97]). In his ergo non tam illud patet, quid probarit ipse aut poëta dignissimum iudicarit, quam quid non improbarit, quid loco non moverit. In ceteris autem, in quibus nulla antiquior auctoritas affertur, tametsi Excerpta Scholiorum apud me quidem minime habent hanc fidem, ut ea ad diligentiam accuratae orationis interpretari aut ex quovis silentio aliquid extundere audeam; sed in ceteris tamen, quae Aristophani proprie tribuuntur, maiorem doctrinam et modestiam facile agnoscimus. Ac reperiuntur in eo numero plura, quae partim non reiicienda Aristarcho visa sint, partim, vel invito hoc, ab inse-

---

dunt Callistratum, Aristophanis discipulum. Hic igitur lectiones magistri sui vel ipse receperat in textum, vel in libris suis, ἐν τῷ περὶ Ἰλιάδος, ἐν τοῖς διορθωτικοῖς, ἐν τῷ πρὸς τὰς ἀθετήσεις (f. contra obelos Aristarcheos) servarat. Callistratum hunc rursus excerpsit Didymus; Didymi autem opera in hisce rebus plurima fruimur. Vide ad β. 111. 435. τ. 76. 327. etc.

96) Ὑπομνήματα enim addidisse illum recensioni suae, multas ob causas certum est, etsi nusquam ea nominatim memorantur in Scholiis, nisi forte ad β. 133. et φ. 130. ubi ποιημάτων in ὑπομνημάτων mutandum esse recte vidit Bredovius meus. Inde sumptus est, ut opinor, locus de versu Odysseae ap. Athen. VI. p. 228. D. et illa Porphyr. Q. H. 8. in quibus ὁ βέλτιστος Ἀριστοφάνης laudatur ῥητῶς. Ac Porphyrius fortasse volumen oculis usurpaverat; at Scholiastas illud usurpasse non crediderim.

97) Zenodotea sunt haec, e quibus tamen perpauca eas sordes olent, quas modo ridebamus: sed satis erit numeros ponere: Α. 91. β. Catal. 308. (vulg. 801.) γ. 57. 126. δ. 137. ζ. 121. η. 452. θ. 290. 304. ι. 158. κ. 306. μ. 66. 79. 127. ν. 2. 71. 107. 245. 246. 551. ξ. 36. 177. 208. 229. 259. 276. 299. 310. 400. 412. 505. ο. 139. 301. π. 223. σ. 198. 400. 466. 502. ψ. 461. — Aliis 9 locis notatur Aristophanis consensus cum aliqua editt. urbicarum, α. 298. 424. 585. 598. γ. 51. ο. 44. τ. 86. υ. 188. ω. 30., bis cum una Rhianea, τ. 41. et ψ. 81.

Aristophanes Byzantius.

Aristophanes Byzantius

quentibus Criticis in vulgatum textum recepta[98]). Alia autem, quae deinde mutarunt vel reiecerunt editores veteres, 223
non sunt omnia eiusmodi, ut mutandi causae videantur satis

---

[98]) Vide ad α. 108. 298. 553. β. 53. 164. 436. 447. γ. 18. 35. (ubi licet dubites, παρειά ne praetulerit Aristarchus an παρειάς: nam in Ven. textu, sicut in Lipsiensi, legitur παρειά: idem certe utrique placuisse perspicuum est, et cf. ad χ. 491.) 227. ε. 638. (ubi post ineptissimos dissensus Criticorum de voc. οἶον in Aristophanis scripturam recte conventum est,) ζ. 148. μ. 26. ξ. 40. 45. 236. 285. ο. 49. 53. 134. 601. π. 175. τ. 76. 77. φ. 126. ψ. 463. In nonnullis quidem horum Aristarchi nomen non legitur, quae tamen ad auctoritatem illius referenda esse paullo post probabiliter ostendam. Quod si eruditis probavero, Aristophani celeberrimus discipulus in his ἀθετήσεσιν adstipulatus est: θ. 164—166. 189. 235. ι. 684—688. κ. 387. 397—399. λ. 766—784. (νῶϊ—υἱός) ξ. 95. 213. 317—327. ο. 56—77. 147. 148. π. 261. σ. 597. 598. τ. 327. ψ. 824. 825. ω. 6—9. 614—617. Quibus in locis, si paucos exceperis, egregia critices specimina esse, et partim imitanda mihi putabam uncis expediendis, quorum defensioni alius locus destinatus est.

Hic et eae ἀθετήσεις addendae sunt, in quibus Aristophanes Zenodotum secutus est quatuor modis. Etenim aliqui versus aberant ab utriusque textu, ut duo hi: (nam plures non notantur:) κ. 498. et ο. 33. Talibus ergo levis fides est ab antiquissimis libris; ut, si de vss. huius generis accurate moneremur in Scholiis, non dubium est, quin vulgo nunc multo aliter et rectius de antiqua hac audacia ἀθετήσεων sentiremus Sed pauca illa, quae accepimus, manca sunt interdum et turbata, tanquam in priore istorum exemplorum, κ. 498., cui versui unus saltem ex proximis comes addendus videtur. Tum alii versus a Zenodoto ἠθετημένοι erant, quos plane omisit Aristophanes. Verum tantum unus talis notatur, ξ. 114. Item unum exemplum legimus versuum ab utroque ἠθετημένων, η 195—199. Longe plures, quibus notam reiectionis appinxerat, ex eo genere erant, quod ne scripserat quidem Zenodotus, οὐδὲ ἐγεγράφει. Quales, si Scholiastis credimus, hi potissimum erant ab Aristophane ἠθετημένοι i. e. *notis compuncti*: θ. 284. 385—387. 553. 554. ι 23—25. 690. κ. 253. λ. 13. 14. 78—83. 180. 356. 515 μ. 175—180. 450. Uno denique loco φ. 130., ubi hunc et seqq. 5 versus compunxisse dicitur Aristophanes, unius huius auctoritas laudatur seorsum.

Iam summam ini versuum omnium, huic Critico suspectorum; et minime mirabere, cur ille a veteribus nusquam reprehendatur ob nimias ἀθετήσεις. Immo satis modeste fecit, quod

224 graves fuisse, si solam commoditatem sensus et usum Homericum spectes: quo ulterius progredi nequeas, quandoquidem nunc de testimoniis antiquorum codicum non constat[99]. Sed
225 ut plures illarum lectionum vulgatas nostras aequiparant, ita insunt etiam in illis, quae plane praestent[1]. Quas si Aristophanem coniectando indagasse pro absurdis et falsis prioribus putemus, haud male de ingenio eius critico existimandum erit. Quanquam ultro fateor, me ne in his quidem, quae paullo certius ad eius coniecturam referri possunt, robustiorem coniecturalis artis infantiam quam in Zenodoto in-
226 telligere[2]. Quo magis augetur exspectatio, quid tandem

---

eos quoque versus, quos Z. vel deleverat vel in codd. suis non invenerat, apposuit, ne quid fraude videretur subtraxisse, quod alius forsan Homericum iudicaturus esset. Ceterum etsi de his et aliis rebus timide coniiciendum est propter reliquiarum huius generis paucitatem, illud tamen verisimillimum est, *Zenodoteum textum* Carminum Homericorum, quod hodie dicimus, *fundum* fuisse *Aristophanei.*

99) Certe per se spernenda non fuerat maxima pars harum lectionum: *β*. 192. *γ*. 373. *η*. 32. 238. *ι*. 203. 547. *κ*. 306. 349. *λ*. 103. 545. 685. *μ*. 40. 68 *ν*. 8. 12. 51. 364. 613. 733. *ξ*. 44. *ο*. 10. 197. *π*. 25. *σ*. 53. *τ*. 96. 105. 386. Immo erunt, opinor, quibus nonnullae earum nunc quoque textu dignae videantur, quum ab iis discessum videri queat potius per libidinem et operosam sedulitatem, quam melioribus libris consultis.

1) Tales esse duxi recepique in primis has duas, *μάχην* pro *μάχης υ*. 459., *Ὅσσον δ' ἐννεάχιλοι* pro *ὅσ. τ' ἐννεάχ. ξ*. 148., tertiamque, ni fallor, a vulgata non longius abhorrentem, cuius nunc non memini. Ac forsitan recipere debuissem aliquam ex iis, quas Scholl. probant formulis suis, *οὐκ ἀχαρίστως*, et *μήποτε ἄμεινον*, (h. e. *melius fortasse, haud scio an melius fuerit,*) ut *ν*. 502. *πρόσθεν* p. *πρῶτος* etc. aut hasce non inelegantes scripturas, *οὐδὲ μὲν ἰδρείῃ* p. *οὐδέ τ' ἀϊδρείῃ η*. 198., *τούς* p. *δή μ*. 68., *ἵππῳ* p. *ἵππων δ*. 142. Nam Scholiastae non credo, Aristophanem ibi *ἵππω* legisse dualiter. Sed his in locis vulgatae defendi bene poterunt.

2) Videlicet hoc sensu diligens cogitatio imbuit comparantem omnia sub uno adspectu. In singulis enim, ut saepe dixi, parum certum, quid quisque coniecerit primus. Quodsi coniecturae a veteribus lectionibus dignosci a nobis coniectura possent, in illis potissimum numerarem has, *γ*. 13. *κονισάλου ὤρνυτ' ἀέλλῃ*, (si

Aristophanes Byzantius

44.

Aristarchus

Aristarchus dignum allaturus sit fama, quam ob emendatum et quasi restitutum poëtam consensu omnis antiquitatis 227
adeptus est celeberrimam.

XLV.

Incredibile dictu est, quanta Aristarchi[3]) olim auctoritas fuerit non solum apud homines eiusdem professionis, sed apud eruditos omnes, et Graecos et Latinos. Nimirum quum

---

modo ita Schol. voluit, ac non ἀελλῆς, uti scriptum est. Substantivum autem isto modo scribebant olim, non ἄελλα. Cf. V. L. ad π. 374) ζ. 148. τηλεθόωντα, mox ὥρῃ, casu tertio, cum similibus nonnullis. Qualia, qui acutius movetur, quam plurima chartis illudat quavis hora. Postremum illud, ὥρῃ, receptum est ab omnibus, oblitterato antiquiore nominativo, quem nunc tandem revocavi, quia ex eo haud paullo aptior sententia efficiebatur et constructio Homero propria, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη, *vere oriente.* Et nunc ipsum audio de Buttmanno, praestantis ingenii viro, ei iam dudum eandem rationem et correctionem in mentem venisse.

Praeterea age etiam reliquos locos hic notemus, ubi Aristophanis crisis apponitur in Scholiis nostris: Α. 124. γ. 42. δ. 17. η. 436. ϑ. 10. 513. ι. 4. κ. 153. 391. λ. 26. 94. 219. μ. 54. 59. ν. 29. 60. 92. 348. 713. ξ. 45. 58. 416. 474. π. 188. 313. 634. ρ. 178. 234. 264. σ. 576. υ. 306. φ. 127. 249. 446. In quibus quam levia et minutula insint, viderit statim, quicunque molestissimo labore nostro uti volet. Idemque inconstantiam et negligentiam Excerptorum vel sponte intelliget inde, quod illic plane omissa est Aristophanis varietas in α. 122. φιλοκτεανέστατε, quam ii, qui prope nihil istiusmodi praebent, Eustathius et brevior Schol. ad Odyss. β. 190. servarunt, quum eximia Scholia adeo accurate prodant, illum ν. 713. σφὶν σταδίῃ, non σφὶ σταδίῃ, ξ. 203. Ῥείας, non Ῥείης etc. legisse.

Ad Odysseam denique nihil superest praecipui ex variis scripturis Aristophanis, nisi ap. Athen. et Eustath., qui longe plura illius grammatica habet, ex Ὑπομνήμασι, Γλώσσαις et similis generis libris excerpta, quae diutissime per manus virorum doctorum tradita videntur. Indidem aliquid in Venetis affertur septem locis ad interpretandum, α. 5. 567. ι. 378. κ. 334. λ. 4. φ. 126. ψ. 104, alibi ad prosodiam s. accentus, ε. 289. ο. 606. υ. 30. ψ. 419. ω. 84. coll. ad ο. 10.

[3]) Sub Ptolemaeo Philometore, circ. Olymp. CLVI. Vide Bayle Dict. v. Aristarque et C. L. Matthesii Diss. de Aristarcho Grammatico, 1725.

plerique Grammatici, artem docentes Alexandriae et Romae, in quibus ad XXXX erant profecti ab ipsius disciplina[4]),
228 aliique ab Aristarcheis instituti hunc Pythagorica quadam superstitione uno ore velut deum suum colerent, ut profiterentur etiam, malle se eo duce errare potius quam vera sentire cum ceteris[5]), paullatim ad eos omnes, qui scholas illorum frequentabant, studiisque litterarum et poëtis interpretandis aliquam partem aetatis impertiebant, (id autem per ista saecula liberaliter educandus quisque faciebat,) ingens viri dimanavit existimatio, nomenque quodammodo traductum est in ipsam artem explicandorum et castigandorum scriptorum[6]). Ita factum est denique, ut, quamvis vitam et libros eius multo minus quam Aristophanis norimus, ipse hodieque in vulgus
229 celebrior sit et Aristophane et reliquis omnibus, qui olim in hoc minime illustri genere doctrinae elaborarunt[7]).

---

4) Paucorum accurata memoria exstat, nonnullorum nil nisi obscura nomina, apud Suidam prodita passim, ut Aperi, Dicaearchi Lacedaemonii etc. Eorum, qui aliquid ad Homerum commentati sunt, posthac mentio fiet. Hic et alibi valde desideramus diligentissimi Ionsii promissum opus de Grammaticis Gr.

5) Apparet hoc ex multis locis Scholiorum, in quibus hi maxime ridiculi sunt, ad *β*. 316. *'Επειδὴ οὕτως δοκεῖ τῷ 'Αριστάρχῳ, πειθόμεθα αὐτῷ, ὡς πάνυ ἀρίστῳ Γραμματικῷ*, et ad *δ*. 235. *Μᾶλλον πειστέον 'Αριστάρχῳ ἢ τῷ 'Ερμαπίᾳ, εἰ καὶ δοκεῖ ἀληθεύειν.*

6) Eximiae de Aristarcho laudes sunt aequalis philosophi, Panaetii, ap. Athen. XIV. p. 634. C. vocantis illum *μάντιν, διὰ τὸ ῥᾳδίως καταμαντεύεσθαι τὰς τῶν ποιημάτων διανοίας*, et Sexti Empir. c. Math. IX, 110 qui eum Platoni aliarumque artium summis ingeniis comparat. Notiores loci sunt Latinorum, in primis Horatii Art. poët. 450. Ciceronis Epp. ad Att. I, 14.

7) Cur grammaticam doctrinam *minime illustrem* appellem, probe intelligent, quibus antiquarum, praesertim liberarum, civitatum mores et studia cognita sunt. De quibus verbo monui cap. XIII. n. 12. Sed in utroque populo, ut quaeque ars et scientia subtilior erat et ex abditioribus fontibus haurienda, ita minus gratiae et honoris habebat in vulgus. Itaque vel utilissimarum rerum periti, Geometrae, Astronomi, Medici, Grammatici et Critici paene contemnebantur prae Oratore et rerum civilium prudente: ipse Archimedes *humilis homunculus* est ad Platonem et Archytam. Quanquam fastus hic est Romanorum, qui magis, quam unquam Graeci fecerunt, liberalia studia ad lucellum rei publicae et popu-

Aristarchus.

45.

45.

Aristarchus

Dicitur Aristarchus amplius DCCC Commentarios gram-
maticos et criticos conscripsisse, ac, si Suidam recte intelligo,
nihil aliud quam Commentarios[8]). Verum illi, in quibus
exemplo praeceptoris sui praestantissimorum poëtarum et mul- 230
tarum Grammatices partium explicationem et censuram com-
plexus erat, iam dudum ita perierunt, ut ne formam quidem
ullius eorum, neque ex ipsis quaestionibus, quas tractaverat,
et quibus etiam nunc magna pars litteraturae nititur, quid-
quam praeter dispersas quasdam et misere laceratas senten-
tiolas reliquas habeamus. Ut ex iis libris, quos defendendae
analogiae causa contra Cratetem scripserat, quantillae hodie
sunt reliquiae[9])! Illustraverat idem Archilochum, Alcaeum,
Anacreontem, Aeschylum, Sophoclem, Ionem, Pindarum, Ari-
stophanem, Aratum, alios. Horum partem cum ipsis Com-
mentariis aetas Musis invisa abstulit; ad plures eorum, qui
exstant, nihil superest, certe quod constet illius esse; ad Ly-
ricum quidem et Comicum aliquid, sed nihil ad id, quod olim
fuerat. Quid? quod *recensionem* eius *Homericam* admodum
nuper tam parum noramus, ut, quatenus haec vulgata nostra
ad eam accederet, a viris doctis frustra quaereretur. Cui
quaestioni etsi ne nunc quidem satisfieri a nobis potest, ta- 231
men Venetorum Scholiorum beneficio tot tantaeque Aristarchi
copiae patuerunt, ut is unus nobis plus operis praebeat, quam

---

larem gloriam revocabant. Conf. Mureti Var. Lectt. VI, 1. ubi quae de philosophia dicuntur, multo etiam veriora sunt de grammaticis studiis.

8) Nam ambigua sunt verba Suidae v. Ἀρίσταρχος: *Λέγεται γράψαι ὑπὲρ ω' βιβλία ὑπομνημάτων μόνων.* Sed nusquam in tot locis veterum ullum proprium opus Aristarchi memoratur, ut huc potissimum pertinere putem a Porphyr. in Hor. Epistt. II, 1, 257. servatum dictum Aristarchi, *qui quum multa reprehenderit in Homero,* (interrogatus, puta, ab aliquo, cur non ipse Carmen componeret ad optimas leges artis,) *aiebat. Neque se posse scribere, quemadmodum vellet, neque velle, quemadmodum posset.* Haud absurda profecto vox, et prudentiae modestiaeque plena; similisque est sententia poëtae, *Fungar vice cotis* etc.

9) Vide Varr. de L. L. VII. p. 119. 121. VIII. pr. p. 126. 151. IX. p. 170. collato Gellio II, 25. Illis locis si addideris Quinctil. I, 4, 20. Charis. I. p. 94. Priscian. XVII. p. 1065. 1106. Putsch., habebis omnia, quae Latini ex hoc genere conservarunt.

alius quisquam Grammaticorum Graecorum. Qua in abundantia materiae hoc loco vix gravissima quaeque complecti conor, satis habiturus, si universe quaedam percurrendo, observationibus, ad singulos locos Homeri afferendis, idonea fundamenta iecero.

XLVI.

Hanc ad rem necessarium est disputare diligentius de omni ratione critices veterum, veramque eius animo capere speciem. Nondum enim satis refutavimus[10]) vulgarem errorem, quo facile ducimur omnes, ut Criticos antiquitatis horum, qui nunc sunt, similes, atque Aristarchum in primis Bentleii seu Valckenarii, seu quisquis antiqua scripta pari ingenio expolit, longe simillimum putemus. Idque nobis persuadere volunt allato elogio Horatiano, *Fiet Aristarchus*, cui elogio etiam Panaetianum addere poterant.

Sed, ut a posteriore ordiar, illud ad interpretem pertinet manifeste, non ad emendatorem. Horatii vero tota sententia talis est, in qua si pro *Aristarcho* substituatur *Ramlerus* noster, acerrimus alienorum Carminum castigator, mutationem iuxta ferant ii, qui huius iudicia laudant, et qui ea
232 adspernantur. Inde apparet, Criticum ibi hac significatione nostra non dici. Iam quod minus ambigue, licet per iocum, scribit Cicero[11]), *Aristarchum Homeri versus negavisse*, *quos non probaverit*, num hoc certius significat, principem Criticorum artem corrigendi ad hunc nostrum modum et accuratae disciplinae formulam exercuisse? an potius credere nos cogit, illum neglecta prima lege historiae mutasse et expunxisse ea, in quibus Homerus peccare, labi, dormitare videretur? Seneca quidem eos versus, quos Aristarchus negaverat, *alienos* dicit[12]), Ausonius etiam *spurios*[13]), planeque vetus interpres

---

10) Cap. XXXIII.

11) Epp. ad Famil. III, 11. Conf. earundem IX, 10. et Orat. in Pison. 30.

12) Epp. LXXXVIII. extr. *Aristarchi notas, quibus aliena Carmina compunxit, recognoscam?* Nempe id fecerant faciebantque Senecae aetate plures, infra nobis indicandi.

13) Epp. XVIII, 29. Hoc enim versu,
Quique notas spuriis versibus apposuit,

Aristarchus.

a.P 445 vir bonus et prudens versus reprehendet inertis;
culpabit duros, incomptis adlinet atrum
transverso calamo signum, ambitiosa recidet
ornamenta, parum claris lucem dare coget,
arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
fiet Aristarchus, nec dicet 'cur ego amicum
offendam in nugis?' hae nugae seria ducent
in mala derisum semel exceptumque sinistre

46

x[6] / Aristarch.

Horatii, *versus quos iudicarit Homeri non esse;* neque equidem dubito, quin ii maxima ex parte tales visi sint Aristarcho: (nam varii modi corruptelarum et interpolationum, quas Homerum expertum supra exposui, multo clarius tum
cognosci potuerunt, quam ex tanto intervallo temporum:) at- 233
tamen non credo, istam rem ab illo in magno discrimine positam esse. Immo quum horum temporum et hominum ingenia intueor, et clara veterum testimonia accurate comparo, videri mihi solet Aristarchus non aliter tractavisse Homerum, ac Cato ille Lucilium, cuius *male factos versus emendabat*, atque Varius et Tucca Virgilii imperfectum poëma tractaturi fuissent, nisi morientis amici et Augusti voluntas intercessisset [14]).

Quippe illo Graecorum aevo, quamvis in minutiis grammatici generis occupatissimo, non potuit non vilis et eruditi hominis acumine parum digna haberi haec cura libros dividendi in partes, praeponendi summaria, codices inter se comparandi, librariorum menda tollendi, vocabula signis distinctionum et accentuum notandi, et si qua alia sunt, quae partim assignantur *Grammatistis*. Ab his diversos constat fuisse *Grammaticos*, verborum et sententiarum interpretes, ac multo magis eos, qui a nonnullis subtiliores et nobiliores Gramma-
tici vocantur [15]), *Criticos*, quorum munus erat, auctoritatem 234
et *γνησιότητα* veterum scriptorum exquirere, et sua cuique vindicare, maxime vero virtutes illorum et vitia percensere, ut discerent auditores, quid in iis imitandum, quid veris scribendi legibus contrarium esset. Illa est *ἡ τῶν λόγων κρίσις, πολλῆς πείρας τελευταῖον ἐπιγέννημα*, ut ait Longinus, non haec in restituendo genuino habitu librorum et in aucupiis

---

minime debuit dubitari, quin Aristarchus describatur. Maiori iure dubitari potuisset, annon idem etiam proxime antecedente versu Ausonii laudaretur.

14) Notissima est historia ex Donati Vita Virg. §. 52. 59. et lusibus poëtarum. Ad rem non male congruunt versus Eugenii Praef. ad Dracontii Hexaëm. a Fabricio allati:

Quodsi Virgilius, et vatum summus, Homerus,
Censuram meruere novam post fata subire,
Quam dat Aristarchus, Tucca, Variusque, Probusque —

15) *Δοκιμώτατοι Γραμματικοί* apud Athen. III. p. 116. D. *Τινὲς Κριτικῶν, ὅ ἐστιν ἀκριβεστέρων Γραμματικῶν.* Eustath. p. 773.

litterularum occupata doctrina. Ex illa qui *Κριτικοὶ* Graecis, iidem Latinis *iudices scriptorum* usurpantur, habenturque in hoc numero vel in primis ii, quos nemo dixerit laborasse illud, ut manus auctorum collatis codicibus seu coniectura indagarent, sicut Maecius Tarpa, fabularum Romae in commissionem productarum auditor aestimatorque[16]).

Tali igitur emendatione vel potius censura certarunt olim in Homero et quasi cum Homero Critici omnes, impellente ipsa praestantia Carminum, ut nihil omitterent, quo augeri ea
235 posset, et perfectissimus sermonis et poëticae artis nitor induci. Qua in re, quo quisque ingeniosior erat, eo plerumque immodestius videtur versatus esse, textumque saepe depravasse corrigendo. Scilicet is critico iudicio maxime pollere putabatur, qui optimum poëtam proprio ingenio emendare poterat. Alii autem emendationes tales vel in Commentariis suis proponebant, vel in scholis, ex quibus mox ab auditoribus colligebantur. Totam autem rem primo non displicuisse, ostendit memoratus paullo ante litterator Atheniensis, qui emendandi Homeri facultatem et studium suum Alcibiadi venditabat, minime, si quid video, diversum ab eo, quod hic describimus. Post aliquanto quam Zenodoti et aliorum, in optimos versus et universa Carmina grassantium, libidinem nimium sensissent vetusta monumenta, ars ista iure coepit in crimen et reprehensionem modestorum et prudentium incurrere, notarique a multis *censoria insolentia* et *acerbitas* et frigida cura rerum minutissimarum[17]), sed nusquam hoc genus
236 *levitatis* et *audaciae*, quod hodie Criticis obiici solet. Neque

---

16) Cic. Epp. ad Famil. VII, 1. Hor. Serm. I, 10, 38. A. P. 387. Ibi eundem Tarpam Scholiastae Criticum et emendatorem, et, quod modo posui, *severum doctumque auditorem et aestimatorem Carminum* vocant.

17) Vide Herodici Babylonii, et suppariorum Horatio poëtarum, Antiphanis Maced. Philippique Thessalon. Epigramm. in Brunck. Anal. II. p. 65. 205. V. p. 223. XLIII. XLIV. (Anthol. Planud. II, 10.) ubi ridentur *Γραμματικοὶ Μώμου τέκνα, Ζηνοδότου σκύλακες, οἱ περὶ Καλλίμαχον, οἵ τ' ἀπ' Ἀριστάρχου σῆτες ἀκανθολόγοι, Ἀριστάρχειοι γωνιοβόμβυκες, μονοσύλλαβοι, οἷσι μέμηλε τὸ ΣΦΙΝ, τὸ ΣΦΩΙΝ καὶ τὸ ΜΙΝ ἠδὲ τὸ ΝΙΝ* etc. Similiter alii post, tanquam Lucianus, notans *τῶν ἀμφὶ τὸν Ζηνόδοτον καὶ Ἀρίσταρχον γραμματικῶν πολλὴν τὴν ψυχρολογίαν*. Ver. Hist. II. p. 117.

Aristarchus.

x]. Aristarchus.

tamen ullus illorum Criticorum, quod quidem constet, unquam ita versatus est in textu tragicorum aut aliorum recentiorum poëtarum: soli vetustiores *ἀοιδοὶ* petebantur omni licentia mutationum, correctionum, interpolationum, liturarum[18]); ex quo plane apparet, eam licentiam tum temporis non novam fuisse, atque adeo ex nota fortuna *ἀοιδῶν* auctoritatem quandam et speciem rationis traxisse.

XLVII.

Verum ista omnia sic accipi nolim, quasi bonos et accuratos emendatores negem antiquis et exquisitis codicibus usos esse, iisque comparandis genuinam formam textus quaesivisse. At genuina illis fuit ea, quae poëtam maxime decere videbatur. In quo, nemo non videt, omnia denique ad Alexandrinorum ingenium et arbitrium redire. Quamobrem in tanta tamque calamitosa ruina antiquitatis prosperrime evenit, ut is potissimum manus admoveret operi, probareturque maxime, qui certe non esset in audacissimis, qui saepe 237
Zenodoteam temeritatem coerceret, qui veras sermonis Graeci leges acutissime omnium intelligeret. Sed de his rebus paullo post, ubi exemplis propositis probatissimi Critici ingenium et artem describam.

Ea exempla sumpta sunt ex reliquiis *duarum recensionum*, quae olim ad Aristarchum referebantur. Idque statim post mortem eius factum arbitror. Nam quum Ammonius, Aristarchi auditor et successor in Schola Alexandrina, librum scriberet, *περὶ τοῦ μὴ γεγονέναι πλείονας ἐκδόσεις τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως*[19]), perquam credibile est, iam tum duplicem editionem seu duplex exemplum Aristarcheae recensionis in museis circumferri coepisse. Quae opinio et fama etiam

---

[18]) Non unus Homerus: etsi rem apud hunc maxime idoneis et certis indiciis tenemus. Verum qui de Hesiodo dubitet, nec ipsarum eius reliquiarum specie moveatur, meminerit modo loci illius in Theogonia, 18 versibus aucti ex libro veteris Chrysippi apud Galen. de Hippocr. et Plat. Dogm. III. extr. T. I. p. 273.

[19]) Vide praeclarum Schol. e Didymo exc. ad *κ*. 397. Liber is haud dubie idem est, qui ad *τ*. 365. citatur, *περὶ τῆς ἐπεκδοθείσης διορθώσεως*, et haec fortasse vera inscriptio.

deinde mansit apud Grammaticos, ex quibus in Scholiis saepe consensus scripturae utriusque notatur[20]), alibi quid altera ab
238 altera differat[21]), rarius ita, ut *προέκδοσις* ab *ἐπεκδόσει* distinguatur[22]). Neque vero per se improbabile est, eandem rem fecisse Aristarchum, quam fecit Apollonius Rhodius et alii postea non pauci, scriptis suis iterum limandis et castigatioribus edendis. Quanquam, quum praecise id negasse videatur Ammonius, gravis auctor, fieri etiam illud potuit, ut vel ex adnotamentis exemplaris, heredibus relicti, vel ex libris Commentariorum, vel ex scholis, in quibus sententias suas secundis curis retractarit, concinnaretur recensio nova et passim diversa a priore, quam ipse publicaverat. Hae probabiles coniecturae sunt doctissimi Villoisonii[23]), quibus libenter acquiesco. Nec operae pretium puto haerere in eo, quod Ammonius iste vel Posidonius, familiaris et anagnostes Aristarchi, vel Ptolemaeus Ascalonita vel Didymus paucis verbis nos docerent, si exstarent, nobis autem, ut similia multa, cogitando et divinando ad liquidum perducere non licet.

Pergimus ad descriptionem recensionis Aristarcheae, in
239 quantum illa ex tam paucis indiciis, adhibita coniectura et animo in ista tempora converso, a nobis fieri poterit. Etsi enim, ut dixi, nullum veterum Criticorum melius cognoverimus Aristarcho, tamen, si non aliquot particulas sed universa corpora spectes, tam parum etiam in hoc pleni sunt fontes nostri, ut ne brevissimam quidem rhapsodiam Iliados ad mentem eius reconcinnare et restituere ex illis liceat. Habemus

---

20) Verbis *αἱ Ἀριστάρχου, αἱ Ἀριστάρχειοι*, ut *α*. 91. *β*. 221. *γ*. 292. *ε*. 808. *ζ*. 288. *ι*. 576. *μ*. 404. *ρ*. 681., pluribus locis, quos mox ad alios usus laudabo.

21) Ibi est *ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν Ἀριστάρχου*, alibi *διχῶς*, semel iterumque *διήλλαττον αἱ Ἀριστάρχου*. Vide ad *β*. 131. Catal. 24. 86. *γ*. 416. *δ*. 282. 527. *ε*. 132. 181. *ζ*. 113. 174. *ϑ*. 213. 405. *ι*. 653. 677. *κ*. 159. *λ*. 631. *ν*. 329. 627. *ξ*. 36. 67. 427. *ο*. 450. *π*. 430. *σ*. 579. *ψ*. 273. etc. Eodem i. e. ad alteram editionem Villoison. refert *τὰς ἐξητασμένας Ἀριστάρχου* *η*. 130. Ceterum fama haec de duplici exemplo Aristarchi nobis iam olim nota erat ex duobus Scholl. ad *ι*. 310. et 653. et ex Lipsicis: apud Eustathium eam non memini me legere.

22) Ut ad *π*. 613. *τ*. 386.

22) Prolegg. ad Il. p. XXVII.

Aristarchus.

Recensiones duae.

47.

Aristarchus.

eius multas et egregias lectiones, partim vulgo receptas ab omnibus[24]), partim praeferendas his, quae receptae sunt[25]); videmus eum ex discrepantia plurium lectionum eam fere elegisse, quae Homerico ingenio et consuetudini ipsique loco

---

[24]) Locis innumeris, ubi id prorsus nescimus; aliis, in quibus, collatis omnibus instrumentis, tantum verisimile fit, Aristarcheam rationem in vulgato textu nostro esse; multis denique, in quibus rem nunc tandem comperimus. Verbi gr. *β*. 397. *γένωνται* (alii scribebant *γένηται*. v. Cap. XLIII.) *δ*. 299. *ἔλασσεν* (al. *ἔερχεν*.) *ε*. 797. *τείρετο* (al. *τρίβετο*.) *η*. 213. *βιβάς* (alii *βιβῶν*, quod ipsum tamen *ο*. 307. tribuitur Aristarcho) *ι*. 310. *φρονέω* (al. *χρανέω*.) *μ*. 30. *ἐποίησεν* (al. f. *ἐποίησαν*.) 142. *ἐόντες* (al. *ἐόντας*.) *ν*. 246. *θεράπων ἐΰς* (al. *δουρίκλυτος*. Ex illo, qui ante A. inepte scribebatur *Θεραπωνεύς*, sicut *Ἐτεωνεύς*, Harles. in Bibl. Fabr. nobis facit Grammaticum Eteoneum, ut Xenodocum ex Eustath. ad *γ*. 354.) 415. *ἰόντα* (al. f. *ἐόντα*.) 446. *δή τι ἐΐσκομεν* (al. *δή τι σ' ἐΐσκ*.) *ξ*. 40. *πτῆξε* (al. *πῆξε*.) 157. ut *υ*. 59. et alibi *πολυπίδακος* (al. *πολυπιδάκου*.) *ο*. 64. *ἀνστήσει ὃν ἑταῖρον* (al. *ἀνστήσειεν ἑτ*.) 187. *τ' ἐκ Κρόνου* (al. *τε Κρόνου*.) 621. *αὐτήν* (al. *ἀκτήν*.) *π*. 31. *Αἰναρέτη* (al. *Αἰναρέτης*.) 261. *ἔχοντας* (al. *ἔχοντες*.) *ρ*. 637. *δεῦρ' δρόωντες* (al. *νῦν δρόωντες*.) *υ*. 28. *τέ μιν* (al. *τί μιν*.) 114., ut *ο*. 127., *ἡ δ' ἄμυδις* (al. *ἣ δὲ*.) *ψ*. 18. *ἀνδροφονοῦς* (al. *ἀνδροφόνου*.) *ω*. 125. *κλισίῃ* (al. plur. *κλισίῃς*,) 344. *ἐθέλει* (al. *ἐθέλῃ*.) 546. *Τῶν* (al. *Τῷ*.) etc. Levia, fateor, sunt ista magnam partem, nec qualia a Bentleio Alexandrino exspectes, sed bona tamen et appositis scripturis merito praelata. Sumpsi autem haec, non elegi.

[25]) Hoc a me saepius factum est, modo constantiae causa, modo propter manifestam praestantiam earum. Ut *δ*. 235. *ψευδέσσι* pro *ψεύδεσσι* i. e. *ψευσταῖς* p. *ψεύδεσι*. *ι*. 317. et *ρ*. 148. *ἐπ' ἀνδράσι* p. *μετ' ἀνδράσι*. *λ*. 40. *ἀμφιστρεφέες* p. *ἀμφιστεφέες*. 672. *βοηλασίῃ* p. *βοηλασίῃς* vel *βοηλασίην*. *ξ*. 235. *ἰδέω*. p. *εἰδέω*. *ο*. 114. *δ' ἔπος ηὔδα* p. *δὲ προσηύδα*. 450. *ἱεμένων* p. *ἱεμένῳ*, (quanquam etiam huic ineptae scripturae, hodie vulgatae, Aristarchi auctoritas additur, ex priore forsan editione.) *ο*. 24. *θυμόν* p. *θυμός*. *π*. 633. *ὀρώρει* p. *ὄρωρεν*. *υ*. 35. *κέκασται* p. *κέκαστο* 77. *μάλιστά ἑ*. p. *μάλιστά γε*. *ψ*. 287. *ἄγερθεν* p. *ἔγερθεν*. Et sunt alia, in quibus admodum vereor, ne futuri sint multi, qui tarditatem meam mirentur. Ut *β*. 462. *ἀγαλλόμενα* p. *ἀγαλλόμεναι*. *η*. 420. *ὠτρύνοντο* (s. *ὀτρύνοντο*) *νέκυς* pro *ὤτρυνον νέκυας*. *ι*. 505. *εὐχομένοιο* p. *εὐξαμένοιο*. *ξ*. 173. *κατά* p. *ποτί*. *τ*. 95. *Ζεύς* p. *Ζῆνα*. *φ*. 587. *οἱ καὶ* p. *οἵ κεν*. *ω*. 241. *ὀνόσασθε* p. *οὔνεσθε*. etc.

optime conveniret; videmus multa ab eo erudite et sagaciter
animadversa: sed quod primo loco quaerendum est, quid ille
241 in summam Carminum novi induxerit, qua religione antiquos
libros excusserit, quomodo usus sit Zenodoti, Aristophanis et
ceterorum, quos supra nominavi, recensionibus[26]); haec et alia
certis aut probabilibus argumentis hodie perspici nequeunt.
Etenim ex quo Aristarchea ἀνάγνωσις facta erat παράδοσις,
(*vulgata lectio*, *vulgatus textus* dici solet, et satis commode,)
id quod mature factum videtur[27]), ad illam potissimum novae
emendationes et notationes annexae et compositae sunt, omissis
242 fere primis auctoribus lectionum, nisi forte ubi illi inter se
dissentirent. Isque mos servatus est a Grammaticis maxime,
postquam ex Cratetis ac reliquorum Aristarchi adversariorum
censuris et animadversionibus multae novae vel ex antiquioribus revocatae scripturae in *textum tum vulgatum* illatae erant; donec saec. III. aut IV. ex iisdem fontibus, denuo instituta recognitione, prodiit ea *recensio*, quam per omnes, qui nobis supersunt, libros scriptos similem in summis rebus atque unius exempli, *hodie vulgatam* usurpamus.

Quae quum ita sint, cavendum nobis erit, ne temere mediocria multa, quae ex Aristarchi textu afferuntur, pravae

---

26) Usum enim illis esse Aristarchum, et ipsa res et Scholia passim significant. In quorum uno et altero affertur aliquid de Zenodotea editione ex notationibus Aristarchi: *ν*. 808. *ξ*. 162.: alibi saepius is dicitur aliquam ex antiquioribus lectionibus *προκρῖναι*: *ζ*. 4. *η*. 127. *ι*. 212. *υ*. 138. *φ*. 265. etc. In primis v. ad *ι*. 222. De nostra tamen quaestione nunquam laborasse videntur veteres.

27) Huc spectant verba in Scholiis, *ἐπείσθη ἡ παράδοσις Ἀριστάρχῳ*, ut *δ*. 138. *ε*. 289. *υ*. 357., vel *ἐπείσθησαν αὐτῷ οἱ Γραμματικοί*, *π*. 415., vel *ἐπεκράτησεν ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ*, *α*. 572. *ε*. 69 *ζ*. 150. *η*. 289. *χ*. 67., vel *οὕτως ἔχει τὰ τῆς ἀναγνώσεως*, *λ*. 651. *ψ*. 387. cf Apollon. de Synt. II. p. 158. III. p. 222. Contrarium perraro notatur, *οὐκ ἐπείσθη ἡ παράδοσις*, ut *φ*. 162. *ω*. 316. etc. Iam audi insignem locum Etym. M. p. 815. *Διαφέρει χρῆσις παραδόσεως· χρῆσις μὲν γὰρ λέγεται ἡ τῶν ἀρχαίων ποιημάτων μαρτυρία, παράδοσις δὲ ἡ τῶν Γραμματικῶν· οἷον, τὰ μὲν Ὁμήρου καλεῖται χρῆσις, τὰ δὲ Ἀριστάρχου τοῦ Γραμματικοῦ, παράδοσις.* Et quidem *κατ' ἐξοχήν*.

Aristarchus.

47.

47.

Aristarchus

sollertiae emendantis imputemus[28]). Atque idem fortasse sentiendum erit de omnibus ineptis et maximam partem iam 243
olim reiectis lectionibus eius, quas ego quidem Zenodoto potius aut alicui priorum editorum quam Aristarcho assignaverim[29]). Nempe aliud est, retinere aliquid in textu, aliud, adsciscere primum vel ex coniectura reponere. Nemo autem ignorat, quam in hoc genere difficile sit, omnes maculas unum videre et eluere, praesertim in libro antiquitus depravato, et cum ipsis depravationibus saepe in imitationem tracto; idque aetate ea facere, quae grammaticam et criti- 244
cam *ἀκρίβειαν* vixdum natam viderat.

---

28) *Α.* 106. 108. *εἶπας.* 157. *σκιόωντα* 241. *τότε δ' οὔτι.* 447. *ἱερήν.* 522. *μή τι. β.* 266. *ἔκφυγε. γ.* 352. *δαμῆναι.* 362. *αὐτῇ. δ.* 170. *πότμον.* 426. *ἰόν. ε.* 272. *μήστωρε* pro *μήστωρι.* 881. *ὑπερφίαλον. ζ.* 76. *μάντις τ' οἰωνοπόλος τε.* 288. *Ἡ δ' εἰς οἶκον ἰοῦσα παρίστατο φωριαμοῖσιν. η.* 73. *δ' ἐν γὰρ ἔασιν.* 240. *δηΐων.* 481. *πιέμεναι. ι.* 36. *ἡμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες* p. *ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες.* 128. et alibi *ἀμύμονας.* (Zenod. *ἀμύμονα.* cf. Hesiod. Theog. 264.) 132. *Κούρη Βρ. ἐπὶ δὲ μ. δ. ὀμοῦμαι* (propter construct. cf. Odyss. *β.* 120) 322. *πολεμίζειν,* al. opinor *πολεμίζων. κ.* 341. *Οὗτός τις. ν.* 384. *ἦλθ' ἐπαμύντωρ. ξ.* 223. *μέσῳ. ο.* 252. *ἵξεσθαι.* 394. *ἀκέσματ' ἔπασσε. σ.* 506. *ἀμοιβηδόν. φ.* 126. *ἐπαΐξαι.* 265. *οἰμήσεις. χ.* 416. *κηδόμενόν περ.* 468. *βάλε δέσματα. ψ.* 361. *δρόμους.* Haec et similia *mediocria* dixi, quod non admodum mutant sententiam, ceterum ferenda utique, si olim in omnibus libris fuissent. Nunc vero insunt quaedam illorum in vulg. textu nostro, quae me etiam poeniteat reliquisse, maxime illud *μήστωρε ε.* 272.

29) Etiam huius generis lectionum brevem indicem dabo: *Α.* 434. *ἀφέντες* vel *ἐφέντες.* 518. *Ἥρη* nominat. *γ.* 326. *ἑκάστου.* 348. et *ρ.* 44. et alibi saepe *οὐδ' ἔρρηξεν χαλκός. δ.* 17. *αὖ πως. ε.* 874 *δ' ἄνδρεσσι. η.* 64 *πόντον.* 197. *ἑλών.* 304. *ἐκϋμήτῳ. ϑ.* 109. *κομείτην.* 449. *τοῖον. ι.* 18. *μέγας* (cf. Didym. ad *β.* 111.) 66. *φυλακτῆρας.* 214. *ἀπαείρας.* 297. *τιμήσωνται.* 576. *ψιλῆς.* 601. *τιμῆς* genit. *κ.* 225. *εἴπερ τι. λ.* 72. *ὑσμίνῃ — ἔχεν.* 439. *τέλος. ξ.* 72. *ὅτε.* 202. *με σφοῖσι. ο.* 439. *τέκεσσι. π.* 638. *Σαρπηδόνι δίῳ.* 775. *ὁ δὲ στροφάλιγγι,* quod remansit adhuc Odyss. *ω.* 39. — *ρ.* 27. *οὐδέ τε.* 202. *αἲ δή.* 681. *ἴδοιτο. σ.* 485. *ἐστεφάνωκε. υ.* 228. *ἄλλοτε.* 255. *πολλά τά τε καὶ οὐχί. φ.* 252. *μέλανός του* (*τινός.* cf. ad *ω.* 315.) *χ.* 475. *ἤμπνυτο.* Plura in his quoque sunt manifesta menda scripturae.

XLVIII.

In tanta igitur obscuritate textus Aristarcho antiquioris valde est admirandum, vel tantillum adhuc reperiri in Scholiis, ex quo de virtutibus et vitiis principis Criticorum iudi-
245 care possimus[30]). In virtutibus eius prima fuit acumen eximium, quo grammaticam rationem omnem, doctrinam accentuum et reliquam orthographiam ad leges constantis analogiae constituit. Quod quale meritum fuerit, illam, quam modo dixi, aetatem linguae et Zenodoteos errores recogitanti clarissime apparebit[31]). Quid quaeris? Ab Aristarcho maxime

[30]) Deberi id puto maxime Dionysio Thraci, amantissimo Aristarchi discipulo, Parmenisco, Tryphoni et aliis Aristarcheis, qui in scriptis suis lectiones et interpretationes illius notaverant, unde congestae sunt deinde in corpora Scholiorum. Vide ad β. 111. Catal. 169. ε. 299. (cf. Eust. p. 556.) ϑ. 513. ι. 460 σ. 207. Ex istis et similibus scriptis nonnunquam ipsa verba Aristarchi legere videmur: ut ubi est *φησὶν ὁ Ἀρίσταρχος*, α. 554. β. 2. ι. 401. ο. 385. σ. 77. τ. 81. φ. 344. χ. 440. ψ. 523. 826. vel *σεσημείωται Ἀρ.*, α. 219. Catal. 344. ν. 237. ο. 86. Ipsa autem opera Aristarchi, *Ὑπομνήματα, τὰ πρὸς Φιλητᾶν, τὰ πρὸς Κομανόν, τὸ περὶ Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας*, Scholiastae non habuerunt ante oculos integra, fortasse ne integram quidem *recensionem textus*. Vide α. 97. 423. 524. β. 111. 125. 355. 397. 420. 423. 435. Cat. 305. ι. 349. κ. 397. λ. 40. 391. ρ. 373. ω. 110. etc. In nonnullis horum locorum etiam *Λέξεις* Aristarcheae afferuntur, et multo plures in Lexico Apollonii, excerptae omnes ex illis libris et Commentariis eius, etsi per se vero non est absimile, propriam Aristarchi collectionem fuisse glossarum Homericarum. Conf. brev. Schol. ad Odyss. η. 24. ξ. 29. τ. 229. Etym. M. p. 509. 27. etc.

[31]) Conf. cap. XLIII. Nam errores, quos notis ibi perstrinxi, prope omnes correctorem habuerunt Aristarchum, etsi is raro nominatur ab iis, qui decreta eius secuti sunt, ut apparet ex Apollonio Alex., Herodiano, aliis. Sed v. in primis Scholl. ad β. 397. δ. 400. ζ. 434. κ. 408. λ. 128. ν. 617. ξ. 1. (cf. ad Apollon. Rh. I, 299.) 208. etc. Ad prosodiam s. accentus pertinent ea, quae leguntur ad α. 214. 396. β. 262. Catal. 99. γ. 20. 128. 344. δ. 138. 308. ε. 269. 656. ζ. 239. 244. 422. 518. η. 240. 355. ι. 150. 236. κ. 242. λ. 239. 270. 454. 480. 495. 676. μ. 20. 55. 158. 193. 201. 337. ν. 103. 191. 543. ξ. 38. 396. 463. ο. 10. 302. 320. 365. π. 123. 185. 211. 324. 422. 542. 548. 558. 827. σ. 352. τ. 259. υ. 53. 357. φ. 110. 331. χ. 67.

Aristarchus

48

48.

Aristarchus.

repetenda sunt *initia omnis subtilitatis grammaticae*, incognitae 246
antea optimis scriptoribus, nec ab ipso Aristophane satis accurate investigatae. Neque vero in gravioribus tantum partibus Grammatices aliquid relictum erat Aristarcho, sed etiam in levissimis quibusdam, ut in formarum discriminibus ad certam regulam revocandis[32]): quae quum post illum ita per- 247
vulgata facta sint, ut cum ipso Graeco sermone nata videantur, suppares et posteriores poëtae arguunt, vulgo non observata neque in constanti usu fuisse. Ac fuerunt olim haud dubie, qui putarent, in prisco poëta anomala quaedam istius-

---

ω. 84. 134. 228 235 247. 566. in quibus bona fundamenta sunt accuratioris prosodiae. Adde pauca de anastrophe, ad *β*. 150. Cat. 30. 346. 384. *γ*. 240. *δ*. 94. *σ*. 191. Etiam in orthographia, quae proprie dicitur, Aristarcho debemus plurima, iam olim vulgo accepta: ut quod coniunctim scribuntur *παλιμπλαγχθείς*, *παλινορμένος*, *ἐπίηρα*, *Κηρεσσιφόρητος*, *ὀνομάκλυτος*, non *πάλιν πλαγχθείς* etc., *α*. 59. 572. *ε*. 178. *ϑ*. 527. *ι*. 147. *λ*. 326. *χ*. 51. cf. Hymn. in Ven. 111. 147., contra disiunctim, *καὶ κεῖνος*, *καὶ κεῖθι*, non *κᾳκεῖνος* etc. *γ*. 402. *ζ*. 200. etc., quod consonantes passim non geminantur in codd., qua de re nuper dixi in Praef. ad Odyss. Vide Scholl. Apollon. Rh. I, 769. III, 37. et nostra ad *ε*. 203. *ϑ*. 423. *ι* 154. 299. 570. *κ*. 258. *μ*. 26. *ο*. 31. etc. Eodem pertinet quodammodo, quod, ubicunque per metrum licebat, veteris Ionismi causa verba truncavit augmentis suis, scripsitque non *πόλλ' ἔπαθον καὶ πόλλ' ἐμόγησα*, sed *πολλὰ πάθον καὶ πόλλα μόγησα*, *σπλάγχνα πάσαντο*, *ἄλγεα ϑῆκεν*, *Γλαῦκος τίκτε*, *ἔχθαιρε*, *ἕλκε*, item *νέρθε*, *κεῖνος*, non *ἔνερθε* etc. *α*. 598. *ζ*. 157. *ι*. 488. *ο*. 94. *π*. 648. et alibi saepissime; interdum adeo cum incommodo aliquo numerorum. Denique alia istius grammatici generis v. ad *α*. 363. *δ*. 245. 410. *ε*. 746. *ζ*. 432. *ϑ*. 296. (*ψ*. 273.) 441. *κ*. 332. 513. *λ*. 441. *μ*. 318. *ν*. 103. *ο*. 240. *π*. 379. *ρ*. 20. 95. 688. *τ*. 27. *φ*. 573. *χ*. 431. *ω*. 8. 331. ex quibus omnibus apparet, in quam minutulis quaestionibus illa aetas haeserit. Sed mittenda sunt haec et plura, de quibus in his angustiis, quibus urgemur, monere non licet.

[32]) Vix hoc suspicabamur antea: nunc ex Scholl. rem clare perspicimus. Nam quod nusquam in Hom. *ϑέλω*, *στεναχέω* legimus, pro *ἐθέλω*, *στενάχω*, nusquam *ἤδυμος* pro *νήδυμος* (Hymnum in Merc. nemo curabat; neque omnino ullus doctorum Intpp. Alexandrinorum ista Carmina ingenio Homeri tribuit:) quod nonnulla etiam praeter legem proportionis declinantur, ut *Κάλχαν*, *Θόαν*, *Πουλυδάμα*, *α*. 86. *β*. 1. *μ*. 231. *ν*. 222. *ρ*. 688., id cum similibus multis Aristarchei iudicii putandum est.

modi ferenda esse, nec indigna repetitu, quae ille ad praecepta sua rigide mutaverat. Sed obscurius est hoc totum genus rerum, quam ut hoc loco illustrari queat[33]).

[33]) Unam rem breviter attingam, formas et potestates pronominum ab Aristarcho accuratius constitutas. Nam hoc quoque ad eum referendum est, quod *σφῶε* a *σφῶϊ*, *ἑοῦ* ab *ἕο* distinguitur, quod *σφίν*, *σφός*, *σφέτερος* communi usu de pluribus usurpatur in tertia persona, *ἑός* de uno etc. Cf. Scholl. ad *α*. 216. *κ*. 546 *λ*. 142. Apollon. II. p. 159. 169. [Apoll. de pron. p. 399] alibi passim. Nimirum ea, quae leni correctione in poëtis mutari poterant, mutavit ille; quae autem tali correctioni repugnabant, pro interpolatis habuit, ut *κ*. 397 - 399. propter illud *μετὰ σφίσιν*, *inter vos*. Sed hac potestate pronominis huius offensus non videtur Apollon. Rh., quum eandem formam posuerit etiam in 1 persona de pluribus II, 1277. [Vos Herod. 3, 71 extr.] Ita lapsa sub Caesaribus graecitas accusativos *σφᾶς αὐτούς* vel in prosa ad 1 personam revocavit; ne quid dicam de vetusto auctore Argonaut. Orphic., cui *σφίν* ferme instar est Protei. — *Σφέτερος* porro est *vester* in Prooem. *Ἔργ*. Hesiod., quod prooemium ut incerti sit auctoris, vetustatem tamen redolet minime spernendam. Verum eam insolentiam non sine nota demiserunt veteres magistri, de sententia Aristarchi, opinor: at imitati eam sunt poëta in Theocriteis XXII, 67., Appollon. IV, 1327., Quintus Smyrn. et alii. Quid? quod poëta in Theocr. XXV, 163. idem pronomen posuit pro *ἐμός*. Quod exemplum quum nunc unicum sit, certatim id mirantur docti, etsi minus displicet illis *σφέτερος* de uno in 3 pers. usurpatum ap. Hesiod. Sc. H. 90., Pindarum aliosque [apud Polyb. passim, ut 1, 50, 2. 2, 49, 6. 3, 6, 11. Thucydid. 7, 1 (447, 31). 7, 4 (449, 96)], atque ista insolentia forsan sic defendi possit, ut, quoniam *ἡμέτερος* ab optimo quoque ponitur pro *ἐμός*, et rursus *σφέτερος* seu *σφός* p. *ἡμέτερος*, ut ab Orpheo et Apollonio Rh., ab hac analogia progressus videatur illius Carminis auctor ad usum suum, si modo id fecit primus. — Simillime Graeci torserunt pronomen 3 personae sing. *ἑός*, ut id quoque in omnes personas utriusque numeri adsciverint. [Apoll. de pron. p. 360]. De prima singularis exemplum superest in Odyss. *ν*. 320., notatum ab Aristarcheis, ut suspicor, certe ab Apollon. Alex. III. p. 197. Attamen hunc quoque usum in cultissima Carmina sua transtulerunt Apollon. Rh. IV, 1015. et Moschus IV, 77. De secunda persona singularis nunc unum exemplum praebet Odyss. *α*. 402., aliud, neque id plane certum, Hesiod. *Ἔργ*. 381., sed plura Batrachomyomachia et posterioris aetatis Epici. Excepisse autem Aristarchus videtur anomalam formam *ἑῆος*, quam olim male confundebam [imo recte comparabam Schol. Ven. 15, 138 *ἡ διπλῆ ὅτι Ζηνόδοτος γράφει υἱὸς ἑοῖο., τοῦτο δὲ ἐν τῷ περί τινος λόγῳ τίθε-*

Aristarchus.

α 216. χρὴ μὲν σφωΐτερόν γε, θεά, ἔπος εἰρύσσασθαι

K. 546. ἦ τίς σφωε πόρεν θεὸς ἀντιβολήσας;

λ. 142 νῦν μὲν δὴ σοῦ πατρὸς ἀεικέα τίσετε λώβην.

K. 397 ἦ ἤδη χείρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες
φύξιν βουλεύουσι μετὰ σφίσιν, οὐδ' ἐθέλουσιν
νύκτα φυλασσέμεναι, καμάτῳ ἀδηκότες αἰνῷ.

ν 320 ἀλλ' αἰεὶ φρεσὶν ᾗσιν ἔχων δεδαϊγμένον ἦτορ | ἠλώμην,
ἧος μὲ θεοὶ κακότητος ἔλυσαν.

48.

Aristarchus.

At brevius etiam dicendus nobis Aristarchus interpres. 248
De quo tamen ut nihil sciamus, nisi quod allegoricam ratio- 249
nem interpretandi improbavit, et doctrinam Homeri angusti-
oribus finibus inclusit, de ipsius sobrio iudicio bene existi-
mandum sit[34]). Atque omnino hac ingenii vi eum valuisse,
indeque etiam, ut fit, quaedam vitia eius manavisse, multis 250
argumentis intelligitur. Nam et grammaticam diligentiam ieiunius, quam necesse erat, quaesivit, et audaciores generosioresque sententias poëtae corrupit non raro, quo eas propius ad naturam et veritatem reduceret. Paucas quidem eius emendationes et coniecturas in Homero et Pindaro certo cognovimus; nec tamen in hoc numero desunt specimina *ψυχρολογίας*, in emendatore poëtae nequaquam ferendae[35]). Quo-

---

ται, νῦν δὲ πρὸς πρόσωπόν ἐστι καὶ δεῖ γράφειν ἑῆος. ἠγνόηκε δὲ τὴν λέξιν. ἔστι γὰρ ἑῆος ἀγαθοῦ, καὶ δωτῆρες ἐάων. (cod. Vict. *ἑῆος*, sed idem *ἑοῖο*)] cum *ἑῆος*, genitivo adiectivi *ἐΰς*, de quo tamen ne nunc quidem satis certus sum sententiae, praesertim inspecto Apollonio Alex. p. 157. [2 pers. *Λ*. 142. Zenod.] — In tertia pers. plur. *ἑός* legitur semel in Hesiod. *Ἔργ*. 58., bis in Batrachom., saepius ap. Alexandrinos, etiam ap. Hom. vulgo Il. *λ*. 76., sed equidem id mutavi constantiae causa. Atque ita Epici quidam id pronomen etiam in 1 et 2 pers. plur. traxerunt. Iam cum illis vss. Il. *ϰ*. 311. 398. et Odyss. *α*. 117. 402. confer. Apollon. Rh. IV, 1327. 1353., et auctorem *Δολωνείας* haud male locutum senties; neque releganda omnia putabis ad barbarismos et soloecismos, quae Aristarchus compunxerat. Abusus vero analogiae ille in possessivis pronominibus tanto facilior fuit, si ea ad obscuram notionem *τοῦ ἰδίου* referebant, uti Grammatici faciunt. Vide Tzetz. ad Hesiod. *Ἔργ*. 152. Canteri Nov. Lectt. V, 13. Brunck. ad Aeschyl. Prom. 9. Alteri Praef. ad Odyss. p. 41. sqq.

34) Hoc posterius ex Strab. I. p. 31. similibusque vestigiis colligo. Quae autem in Scholl. ad interpretationem spectant, paene omnia minus gravia sunt, multa adeo in facilibus glossis occupata. Vide ad β. 271. Cat. 316. quod saepissime repetitur. *δ*. 343. (cf. Apollon. Alex. II. p 166) *ι*. 90. *ϰ*. 351. *λ*. 631. sqq. *μ*. 258. *ν*. 82. 564. *ξ*. 216. *π*. 59. *σ*. 570. *υ*. 357. *φ*. 319. 344. *ψ*. 365. 387. 638. 826. 870. *ω*. 315. 316. etc. Aesthetica, quae vocantur, in illis insunt perpauca, ut ad *π*. 170 (ubi dissentit a Thuc.) et *χ*. 468. De Aristarchi explicatione vocabulorum alibi ex industria agendum erit, adhibito Hesychio, Etymol. M. et ceteris Lexicographis, qui illius Commentarios studiose compilarunt.

35) Non quidem plus ter aut quater illius correctiones afferuntur ita, ut *coniecturas* esse liquido constet, v. c. ad *ϑ*. 235. *Ἧττον*

351 circa si ex illis exemplis solis spectandum nobis esset Critici huius ingenium, locus esset mirandi, quid ei unquam apud doctos homines tantam nominis gloriam confecisset. Neque vero res ex totidem bonis coniecturis illius intelligi satis potest, quippe quum earum, quae traduntur, nulla eo emineat acumine, quod in felicioribus nostri temporis Criticis admira-
352 mur[36]). Quare fateamur ingenue, quidquid undique corra-

---

ἂν φησιν Ἀρίσταρχος ἀνειδίστικον εἶναι, εἴπερ οὕτως ἐγέγραπτο, Ἕκτορος ᾧ δὴ κῦδος Ὀλύμπιος αὐτὸς ὀπάζει, et ad π. 636. Ἄμεινον ἂν εἶχε, φησὶν ὁ Ἀρίσταρχος, εἰ ἐγέγραπτο, βοῶν εὐ ποιητάων, sine copula, quam etiam Eustath. non agnoscit. Sed errare mihi non videor, si huic generi has quoque emendationes annumero. θ. 233. iactant Graeci inter pocula, unumquemque suae gentis solum cum 100 vel 200 Troianis *congressurum esse in proelio*. Nam hunc sensum habent verba, ἄνθ' ἑκατόν τε διηκοσίων τε, i. e. ἄντα adverb. pro quo saepe ἀντίον s. ἀντία dicitur. Sed haec Aristarcho nimia videbatur iactantia, vel in ebriis, soloque tenore abiecto correxit, leniter scilicet, ἀνθ', i. e. ἀντί praepos., ut modestius minarentur, verbo tenus, *unumquemque 200 Troianorum fortitudinem aequaturum*, ἰσοβαρῆ ἕκαστον γενήσεσθαι ἑκατὸν ἢ διακοσίων. Hic et multis aliis locis ex Schol. lucem accipit Apollon. Lex. v. ἀντί. Ο. 417. pluralis νῆας displicuit Aristarcho, quia modo dictum esset. Τὼ δὲ μιῆς περὶ νηὸς ἔχον πόνον; ideo scripsit νῆα. Ω. 636. eidem verbum ταρπώμεθα male convenire videbatur fortunae Priami, correxitque παυσώμεθα, quod deinde receptum est a multis. At nullum eius acumen frigidius est, quam illud, explosum ab ipso Eustathio, ε. 860. et ξ. 148., ubi Martem et Neptunum non ut ἐννεαχίλους ἢ δεκαχίλους vociferari volebat, sed ut ἐννεαχείλους ἢ δεκαχείλους Cui coniecturae simillima est ista in Pind. Pyth. III, 76., ubi saltus, ab Apolline facti granditatem horrens, pro βάματι ἐν πρώτῳ correxit βάματι ἐν τριτάτῳ. Praetermitto alios versus multos, in quibus minutiores ratiunculas sequitur, ut quum β. 415. et ι. 242. praefert πλῆσαι, γ. 406. ἀπόειχε κελεύθου, δ. 260. χρητῆρι, 456. πόνος, ι. 19. τότε, 401. ἐμοί, μ. 161. βαλλομένων, φ. 306. ἐδίδαξεν etc.

36) Longa opus sit inductione exemplorum, ut illud plane probem lectoribus. Ergo, ut praecidam, nec anticipem ea, quae locum poscent in proprio Commentario, coniecturam afferam unam omnium, quae Aristarcho tribuuntur, scitissimam et elegantissimam, in σ. 207. Ibi quum et ipse in textu vulgatam scripturam nostram dedisset, mox vel in scholis vel in ὑπομνήμασι versum correxisse sic dicitur:

Aristarchus

x9. Aristarchi ὀβελός.

seris, non tamen eam vim habere, ut Aristarchi merita in Homerum explōrātē, et nostro potius quam veterum iudicio ad verum revocemus.

XLIX.

Eadem fortuna conquerenda nobis est in iis, quae ad celeberrimum *obelum* Aristarchi pertinent. Illo enim armatum eum severissime omnium munere suae artis functum, talique signo usum esse ad versus poëtae splendore indignos, sive, ut olim loquebantur, *παρεμβεβλημένους* confodiendos, universa antiquitas testatur. Atque ii quidem veterum scriptorum, qui hanc rem paullo attingunt diligentius, non ambigue significant, obelum ab Aristarcho *primo* ad notationem istius generis adhibitum[37]); nisi forte putas, similes superiorum Criticorum notas obscuratas et oblitteratas esse Aristarcheis. 253
Quod ut facillime concedo, ne inepte pertinax sim in re obscura, ita minime dubitandum arbitror, quin obeli frequentissimus et technicus usus auctoritati Aristarchi tribuendus sit. Nam etsi et Zenodotus et Aristophanes saepius dicuntur aliquid *ἀθετῆσαι*, et prior etiam infamiam inde cepit maximam, horum tamen neutri illud signum *ἀθετήσεως* plane tribuitur ab ullo scriptore, excepto uno loco, quem propter aliam quoque causam pro mendoso habeo[38]). In primis vero

---

Ὡς δ' ὅτε πῦρ ἐπὶ πόντον ἀριπρεπὲς αἰθέρ' ἵκηται.
Ita *ignem* dedit pro *fumo*; et quis non eum ineptissimum diceret, qui, si hic versus vulgo lectus esset, ab antiquo fictus rhapsodo, alterum, qui nunc legitur, nobis offerret? Criseos hoc specimen sit, quod doceat simul, quam reverens ille fuerit codicum suorum, quam interdum haud lenis corrector.

37) Ne repetam paullo ante memoratos, sufficiat duo testes dare, Galenum in Hippocr. de Nat. hom 2. T. V. p. 17. *Σημεῖον, ὃ καλοῦσιν ὀβελόν, οἵῳ σημείῳ καὶ Ἀρίσταρχος ἐχρήσατο πρὸς τοὺς ὑποπτευομένους ὑπ' αὐτοῦ στίχους.* Lucianum pro Imagg. 24. T. II. p. 504. *Ὁ τὰ νόθα ἐπισημηνάμενος τῶν ἐπῶν τῇ παραγραφῇ τῶν ὀβελῶν.* Hic ne nominatim quidem appellatur, qui illud fecerit: adeo fuit res celebris. Ceterum de hoc et reliquis signis criticis in universum erudite post alios multos disserentem vide Villois. Prolegg. p. XIII. sqq.

38) In Fragm. Annotationis, praeposito olim codici Ven., quod editum est in Bibl. Goetting. vett. litt. I. p. 69. *Τὸν ὀβελὸν ἐλά-*

haec ratio firmatur eo, quod plures Grammaticos adversus obelum Aristarchi potissimum scripsisse reperimus, non adversus Zenodoteum aut Aristophaneum[39]).

254 Iam de re ipsa nemo exspectabit ut pluribus demonstrem, obelum ab Aristarcho non tam iis versibus esse praepositum, quos crederet Homeri non esse, quam his omnibus, qui ei viderentur digni reprehensione minusque digni loco suo vel absolutissima arte principis poëtarum. Ac mihi quidem hic posterior usus obeli videtur tempore primus et significatione maxime proprius fuisse. Quanquam enim vir ille cum doctissimo quoque aequalium cognoverat, versus *παρεμβεβλημένους* in priscis vatibus legi quam plurimos, et interpolationis huius fontes prope una cum Carminibus ipsis prorupisse, tamen non, quid cecinerit Homerus, sed quid canere debuerit, spectare debuit emendaturus. Nam si ex iis, quae hactenus dicta sunt, capienda species est veterum codicum, quos ille adhi-
255 buerit, ii in Iliade et Odyssea inter se haud minus dissenserunt, qua conformatione et toto habitu singularum partium, qua numero versuum, quam codices Batrachomyomachiae hoc saeculo congesti, cum vulgari textu. Hos excute, quaeso, et experire, an poëmatium extundere ex iis possis, quale fuerit primum! Tum etiam illud cogitemus, iuveniliter ludenti po-

---

βομεν ἐκ τῆς Ζηνοδότου διορθώσεως Etiam quae ibi sequuntur de duobus vss. *ἀθετουμένοις*, pertinent, si quid iudico, ad Aristarchum, non ad Zenodotum.

39) Ut Zenodotum minorem in libro *πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστάρχου ἀθετούμενα τοῦ ποιητοῦ*, item supra memoratum Callistratum, Demetrium Ixionem, Pium, alios, *ἀπολογουμένους πρὸς τὰς ἀθετήσεις* (*Ἀριστάρχου* puta) seu *πρὸς τοὺς στίχους ἠθετημένους*; fortasse etiam Cleanthem, nobilem Stoicum, *ἐν τῷ πρὸς Ἀρίσταρχον* [den Samier. S. Krische, theolog. Lehren der Griech. Denker p. 394.: Chrysipp † Ol. 143., Aristarch der Kritiker blüht Ol. 156.]. Vide Diog. Laert. VII, 174. Scholl. ad *α*. 424. *ζ*. 437. *μ*. 175. Serv. ad Virg. Aen. V, 735., quo loco *Pius, Homeri commentator*, qui in Scholl. etiam *ε*. 638. *λ*. 100. *φ*. 55. 147. 293. laudatur, dicit descriptionem Elysii sive potius insularum fortunatarum, quas Sallustius scripserat inclutas esse Homeri Carminibus, sublatam esse [circa lunarem circulum, ubi aer purior est. cf. Nitzsch Anmerk. zu H. Odyssee 3 p. 317*]. i. e. *ἐξῃρημένην*. Putabam aliquando, id pertinere ad Odyss. *δ*. 565—569. Nunc opinor, locum non esse in Homero nostro.

Aristarchi ὀβελός.

49

Aristarchus.

pulo, quantumvis acuto, contingere non solere coniunctam iudicii subtilitatem cum divina ingenii vi ac spiritu[40]), ubique vates fuisse ingeniosos ante artem sollertius percultam, atque adeo plurimum polluisse sine illa. Nolo Homerum i. e. antiqua Carmina Ionum comparare cum Ossiani Carminibus Celticis, quae tamen nec unius aetatis nec genuina nobis tradita esse puto: sed de Ariosto et Shakespeario nemo ita senserit, ut eos cum ingenio et arte Homeri comparandos neget. At nonne in his multa sunt, quae Lessingius, Wielandus, Vossius mutanda et recidenda putarent, si criticam facere vellent ad Graecorum morem? Quid? si diversos illorum poëtarum et discrepantes codices haberemus, nonne id vel summam modestiam aevi nostri ad Graecam audaciam invitaret? Quid adeo? si e discordibus testimoniis cantorum et librariorum Aristarchus ne potuerat quidem, quamvis voluisset, eoque unice animum intendisset, germanum et, ut ita dicam, primigenium *ἀοιδὸν* reducere; quan- 256
doquidem, quid inter hunc et egregium rhapsodum, atque rursus, quid inter rhapsodum mediocri ingenio et Homerum dormitantem subinde et suo abutentem ingenio interesset, nulla hominis sagacitate dignosci potuit.

Sic denique apparet, quam anceps conditio rei fuerit tum, quum Aristarchus Homero summam manum imponeret. Videlicet hunc Criticum *absolvisse demum hanc politam et concinnam διασχευὴν Ὁμηρικήν, in qua nec medium primo, nec imum discrepat medio*, eundemque fortasse haec opera duo in has, quae nunc numerantur, rhapsodias divisisse, Commentatoribus et Grammaticis Homericis facile credimus[41]).

---

40) Longe alia aetas producit scriptores, pari excellentes ingenio et arte, eosque, qui, *nihil peccant, nisi quod nihil peccant*, ut apte Plin. ait Epp. IV, 26.

41) Vet. Grammat. de poësi Hom. 2. *Εἰσὶν αὐτῷ ποιήσεις δύο, Ἰλιὰς καὶ Ὀδύσσεια, διῃρημένη ἑκατέρα εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν στοιχείων, οὐχ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν τῶν περὶ Ἀρίσταρχον.* Cf Eustath. p. 5. extr. et Iensii Lucubratt. Hesych. p. 284. Similiter fecerunt Grammatici Graeci in Herodoto et Thucydide, multisque aliis; mox Latini, tanquam Octavius Lampadio in Naevii Bello Punico. De reliquo, quod Aristarchum *huius διασχευῆς nostrae confectorem* appello, cur ita credam, alio volumine explicabo. Est illud paullo

Quamobrem, si de universa facie et habitu Carminum quae-
257 rimus, non est dubium, quin recte divinarit Giphanius, *vulgatam nostram recensionem esse ipsam Aristarcheam*. Melius hoc diiudicabitur, saltem iustae tractationi huius quaestionis proludetur per ea, quae nunc additurus sum de *ἀθετήσεσιν* atque lituris illius.

Multum enim differt inter obelum sive *ἀθέτησιν*, quae vere dicitur, et inter lituram. Aristarchum autem in correctionibus suis non ubique ista nota usum, sed plura etiam funditus sustulisse ac delevisse, tum mos priorum Technicorum credibile facit[42]), tum Ammonii clare docet auctoritas[43]). Quo discrimine fecerit utrumque, incompertum habemus. Litura seu falce eum usum credas in iis versibus, quos vel nimis luxuriosos iudicaret, vel modis et numeris Homericis absonos, vel contrarios sententiae sermonisve Graeci legi-
258 bus, aut quos in optimis exemplaribus non reperisset[44]); vir-

---

diversum a quaestione *de auctore recensionis nostrae*. Quanquam nec haec quaestio pertractari hic potest, ut debet.

42) Vide supra cap. XLIII. et XLIV.

43) Schol. ad *κ*. 397—399. *Ἀμμώνιος ὁ Ἀριστάρχειος πρῶτον μὲν στιγμαῖς* (i. e. obelis) *φησὶ τὸν Ἀρίσταρχον παρασημειώσασθαι αὐτούς, εἶτα τέλεον ἐξελεῖν, τάχα διὰ τὸ ἐπὶ δευτέρου προσώπου τὸ σφίσι τετάχθαι, καὶ ἄνωθεν μετενηνέχθαι.* Ex simili fonte derivatum videtur id, quod ad *ε*. 808. legitur: *οὐ καθόλου εὑρέθη παρὰ Ἀριστάρχῳ τὸ Ῥηϊδίως κ. τ. λ.* Quem versum, ineptissimo loco repetitum ex *δ*. 390., ibidem discimus, appositum esse a Zenodoto; an ab hoc uno et primo, non constat. Ad idem genus liturae spectat fortasse verbum *ἐκκρίνειν* in praeclara nota Aristonici ad *ϑ*. 535. *Ἐγκρίνει δὲ μᾶλλον ὁ Ἀρίσταρχος τοὺς δευτέρους.* (vss. 535—537.)

44) Isidor. Origg. I, 20. *Obelus apponitur verbis aut sententiis superflue iteratis.* Huc pertinent *recidenda ambitiosa ornamenta* ap. Hor. At gravior locus est Apollon. de Synt. I, 11., ubi postquam monuit de abundantibus litteris, syllabis et dictionibus (*λέξεσιν*), addit, interdum etiam in tota oratione esse aliquid supervacaneum, *ΚΑΙ ΛΟΓΟΥΣ ποτὲ παρέλκειν, πρὸς οὐδὲν συντείνοντας· εἴγε πλείους ἀθετήσεις Ἀριστάρχου διὰ τοὺς τοιούτους τρόπους ἐγένοντο.* Haec plenam lucem exspectabant ex Scholiis Venetis. Ut *σ*. 39—49., *longus recensus Nereidum*, confluentium ad plorantem Thetidem, quem recensum et ab Argolico exemplo abfuisse Callistratus prodiderat, a Zeno-

Aristarchus ἀθέτησις

a

Aristarch

virgula censoria as a sign of spuriousness Quint. I. 4. 3
Varro had a work entitled Virgula
accentual mark Nast Cap. III 273

gula, modesto signo, in iis, qui ei ob minora vitia viderentur indigni poëta, at tolerabiles tamen. Sed coniectura haec est admodum parvi momenti in illa infantia artis. Quocirca rem tenere satius erit, et argumentis pluribus confirmare, eum non tantum notandis naevis, verum etiam urendo, amputando, luxata, quae quidem putabat, suis locis reponendo, Homericum corpus curavisse. Ac primum quis existimet, versus eos, quos Eustathius et Scholiastae passim ex aliis recensionibus addunt, posteriores omnes esse Aristarcho [45])? ne quid dicam

doto primum, tum ab Aristarcho nimius putabatur (*ambitiosum ornamentum*) et *ἠθετεῖτο, ὡς Ἡσιόδειον ἔχων χαρακτῆρα κ. τ. λ.* Ubi obiter vides, spectari Theogoniam, tanquam genuinum Carmen vatis Ascraei. Mansit tamen hic locus in textu Aristarchi, unde eum in imitationem suam traxit Virgilius. Nam ab illo Critico pendebant Latini omnes. Ita Ciceroni Epp. ad Famil. X, 13. et Straboni I. p. 17. non excidisset illud de *Ὀδυσσῆϊ πτολιπόρθῳ*, nisi pueri in scholis audissent, Aristarchum *ἠθετηκέναι* versus prope omnes, qui nunc *Ἀχιλλῆα πτολίπορθον* habent. Quo nos probabili ratione ducunt Scholia ad *ϑ*. 371. et prox., tum ad *ο*. 56—77., obelo notatos propter *τὰ ἐκεῖ οὐκ ἀναγκαίως παλιλλογούμενα*, et alias causas, in quibus haec extrema est: *Φησὶν ὁ Ἀρίσταρχος, ὅτι οὐδαμῇ τὸν Ἀχιλλέα πτολίπορθον εἴρηκεν, ἀλλὰ ποδάρκη καὶ ποδώκη.* Neque Aristarchus, ut suspicor, id epitheton putavit convenire Achilli, qui bellum Troianum non confecerit. Ignorabat ergo aut spernebat veriorem interpr. ap. Eustath. p. 91. 220. At etiam *φ*. 550. Achilles *πτολίπορθος* est. Ibi mire Schol. *Ὅτι πλεονάζει ἐπ' Ὀδυσσέως τὸ πτολίπορθος· νῦν δὲ ἅπαξ ἐπ' Ἀχιλλέως. Ἡ διπλῆ πρὸς τοὺς χωρίζοντας· τούτοις γὰρ χρῶνται. Τινὲς δὲ Ἀχιλλέα Πηλείωνα ποιοῦσι* (corrigunt) *ξενισθέντες πρὸς τὸ ἐπίθετον.* His igitur, qui ita sentiebant, idem faciendum fuit in *ω*. 108. et fortasse Catal. 235. (728.) et *υ*. 384.

45) Sunt adeo in illis vss. nonnulli, quos rhapsodis eadem specie veri tribuas, vel maiore, quam aliis auctoribus. Ut quatuor hos ap. Eust., quorum Ruhnken. meminit ad Hymn. in Cer. 108., iniectos post *ν*. 433., et duos post *ο*. 30., Hesiodicis Theog. 498. et aliis fabulis satis similes; tum miserrimos tres post Odyss. *λ*. 438., quos servavit Schol. Euripid. Plures huius notae, vel sola fide diobolarium codicum, adscivit Barnesius, priores quidem in *ν*. et *ο*. etiam Daceria, librariorum totos versus omittentium negligentiam querens et prava iudicia Criticorum. Recte utrumque: nisi sub unum adspectum posita indicia rerum aliorsum flecterent animum suspicacem. Iam vellem audire, quid docta

280 de his, quos vulgares librarii nostro textui inculcant. Nam quid illos afferam, qui apud Hippocratem, Platonem, Stra-
281 bonem, alios leguntur, tanquam olim lecti in ordine[46])? At-

---

mulier iudicatura fuisset, si omnes olim a Criticis reiectae interpolationes nunc essent in textu. At quaerebat ea *poëtam integrum*, quem nos requirimus. Quod autem librarios culpat, quos dicit? quorum temporum? Nam illae omissiones multo sunt vetustiores librariis nostrarum membranarum, quarum nulla dum, etsi undique contractae sunt, ne unum quidem versum protulit novum, quem in recensione Aristarchi fuisse locuples testis confirmat, licet additi versus partim boni sint, partim tolerabiles. Nam addendo interdum non infeliciter luserunt, perinde ut saepius peccarunt omittendo, singuli in singulis; non omnes de compacto. Ita versus, quem Barn. ex Grammatico infimi aevi (Herodoto de Vita Hom.) post 153. *α.* Odysseae infersit, omissus videri potest in codd. omnibus ob principii similitudinem cum proximo; qui error frequentissimus est in *ὁμοιοτελεύτοις*, maxime in codd. Vindobb. Barnesium tamen probabiliter reprehendunt Clark. et Wesseling. p. 756. At vero istum versum a nullo veterum ibi lectum esse, teste vincam tota cohorte Grammaticorum, qui constanter et uno ore praecipiunt de figura *ἐπαναλήψεως* s. *παλιλλογίας*: *Ὅτι ἐν Ἰλιάδι συνεχῶς ταῖς ἐπαναλήψεσι κέχρηται, ἔν τε Ὀδυσσείᾳ ἅπαξ*, *α.* 23. *Αἰθίοπας* — v. Scholl. et Eust. ad Il. *ζ.* 154. *υ.* 372. etc. Notarunt hoc quoque Intpp. in Aristarcheo Homero versati Masorethica cura, notarunt hoc, inquam, ni fallor, propter *τοὺς χωρίζοντας*, qui non spernebant argumenta talia, quum graviora suppeterent. Ceterum nemo videat, cur Barn. versum habuerit *necessarium ob oeconomiam*. An, ut iterato Phemii nomine poëta nos mature adducat ad misericordiam cantoris, quem imperiis procorum coactum cecinisse dicit? Scilicet, *ἵνα σωθῇ ἐν τῇ Μνηστηροφονίᾳ*, ut ait br. Schol. Hem oeconomiam poëtae et nasos Graeculorum!

46) Certe ex recognitione vel potius ex fabrica Callisthenis, quem supra cum Aristotele iunximus, laudatur versus a Strab. XII. p. 542. (817.) in Catalogo post 362. (855.) *διεσκευασμένως*, ut arbitror, *oeconomiae causa*, ne Cicones abessent, memorati *κ* 429. et *υ*. 329. Ac sane eum populum omitti mirabantur posthac Intpp. Sed qui poterant omnes quaestiones solvere, hunc scrupulum leviter evellebant, aut callide occultabant. Vide Scholl. ad ll. cc. et Eust. p. 359. Etiam antiquior esse videtur alius versus ap. Strab. XIII. p. 626. (929.) additus eidem Catal. post v. 373. (866.). Quem enim Strabo *προςγεγραμμένον* dicit *ὑπό τινων*, eum Eustath. p. 366. ex Scholiis suis, hic quidem plenioribus, ad recensionem

Aristarchus.

49.

49

Aristarchus

qui horum versuum omnia vestigia deleta sunt in doctissimis 262
Scholiis et ad Aristarchi maxime recensionem adornatis. Agedum porro, Plutarchi evolve locum, ubi docet, quatuor versus in Phoenicis oratione ab Aristarcho sublatos esse et restituendos[47]): ne hi quidem in Eustathio aut Scholiis nostris memorantur. Iam convocatis cunctis, qui coniectores perhibentur et interpretes priscae vetustatis et famae sepultae, si verum amas, consulta nobiscum, utrum is, qui tot versus, forte casuque ad nostram aetatem delatos, loco movit, aut, si id forte in quibusdam illorum ante ipsum iam Zenodotus vel alii fecerant[48]), utrum qui in Homero sic versati sunt quasi exasciando et poliendo, integra opera eius edidisse queant videri, an aliquid praeter illa recidisse, quod hodie nusquam supersit; denique num textum vel habeamus vel norimus adeo Aristarcho superiorem. Quippe ad hunc in primis auctorem referendas esse lituras istas, collata inter se et pensitata omnia rerum momenta docent. Verum istae liturae ut defendi possint omnes, (ac mihi quidem etiam Phoenicis ver- 263
sus uncis digni videbantur, nisi me gravium et acutorum virorum consensus deterruisset,) minime tamen probabilis est illa Aristarchi ratio, qua, si fides est Athenaeo, versu in Iliade deleto sententiam pervertit, eundemque versum cum quatuor aliis alieno loco transtulit in Odysseam[49]). Tametsi

---

Euripidis (*τὴν κατ' Εὐριπίδην ἔκδοσιν*) refert. Atqui hic Euripides haud dubie is est, quem tetigi cp. XL sub fin. An denique illi versus, qui a Megarensibus in celebri contentione fraudi Solonis opponebantur pro Catal. 65. (558.) ap. Strab. IX. p. 394. (604.) unquam venerint in scripta exemplaria, dubitari fortasse licet. Sed quod eos hodie non in ordine legimus, vix alii Critico debetur quam Aristarcho.

47) De aud. poëtis p. 26. F. *Ὁ Φοῖνιξ διὰ τὴν παλλακίδα κατάρατος ὑπὸ τοῦ πατρὸς γενόμενος, Τὸν μὲν ἐγὼ, φησὶ κ. τ. λ. Ὁ μὲν Ἀρίσταρχος ἐξεῖλε ταῦτα τὰ ἔπη φοβηθείς* etc. Il. ι. 458 sqq.

48) Hoc Kusterus opponebat Giphanio, Histor. crit. Hom. II, 5, 3. Sed neuter causam cognoscere potuit tum propter penuriam tabularum.

49) Athen. IV. pag. 180. seq. quo loco nullus est omnium, qui sunt de Aristarcho, memorabilior. Quapropter saepe sum miratus, cur, quum is locus doctis editoribus satis notus fuerit, atque bene explicitus a Casaubono, (Clark. etiam verba apposuit,) tamen

264 de probabilitate huius totius criticae rationis non quaerimus; nec materia exstat quaerendi. Nam et hic quodammodo *ruinae perierunt.* Habemus nunc Homerum in manibus, non qui viguit in ore Graecorum suorum, sed inde a Solonis temporibus usque ad haec Alexandrina mutatum varie, interpolatum, castigatum et emendatum. Id e disiectis quibusdam indiciis iam dudum obscure colligebant homi-
265 nes docti et sollertes; nunc in unum coniunctae voces omnium temporum testantur, et loquitur historia.

---

a nullo illorum adhibitus sit ad vulgarem textum emendandum. Numne Athenaeo minus quam Plutarcho fidem habendam putabant? At uterque sua retulit ex Commentariis veterum, Plutarchus forsitan ex Stoicorum, ille ex Grammaticorum. Nam Scholia hic quoque tacere, non mirum est, quoniam ea in tota Σ. et proxime seq. rhaps. admodum manca sunt et interrupta vitio codicis. Iam ut paucis rem persequar, Aristarchus in Scuto 604. post verbum *τερπόμενοι* seu *τερπόμενος* delevit mentionem *cantoris, Μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς Φορμίζων*, sed reliquit rursus hunc versum in Odyssea, quum illos tres, *τερπόμενοι — μέσσους*, in quarti libri principium transferret, additis adeo, nescio unde, duobus, qui nunc numerantur proximi 15. 16. Quanquam hac in re forsan erravit Athenaeus, sive is, quem ille exscripsit. Tum Criticus ibi insimulatur pro genitivo *ἐξάρχοντος*, qui olim constanter lectus ad cantorem pertinet, fecisse nominativum *ἐξάρχοντες*: quasi saltatores dici possent *ἐξάρχειν μολπῆς*. Nam proprium id est eius, qui cithara vel tibia canit, seu praecinit choro. Ut nunc ap. Pindarum sunt *ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι*, ita olim apud eundem erant *ἀγεσίχορα προοίμια*, et apud Stesichorum *ἀρχεσίμολπος Μοῦσα*. In quo licet Aristarchus coniecturam suam forsan tueri potuisset doctiore significatione *μολπῆς*, (v. Apollon. Lex. v. *μέλπεσθαι*,) non dubito tamen multis de causis assentiri reprehensoribus illius. In Odyssea vero illis versibus vix locus erat propter ea, quae verissime monet Athen. p. 181.E. Et quod *ἐκ τοῦ Κρητικοῦ χοροῦ τὸν ᾠδὸν ἐξεῖλεν*, huius rei probabilem rationem nullam comminiscor, audaciam autem corrigendi et limandi nemo non intelligit insignem esse. At etiam maiorem, utpote certe pluribus et pulcherrimis versibus minantem, adhibuit Diodorus Aristophaneus, delenda tota *γαμοποιΐα*, Odyss. 3—20. Verum hoc aliter accepit apud Athenaeum Casaub. quem vide p. 326. ubi recte *etiam ex hoc loco colligendum* dicet, *nostros hodie codices Homeri ad editionem Aristarcheam magna ex parte fuisse emendatos.* Plura de utraque ῥήσει a me in aliud tempus reponuntur.

Aristarchus.

49.

L.

At historiae quasi obloquitur ipse vates, et contra testatur sensus legentis. Neque vero ita deformata et diffìcta sunt Carmina, ut in rebus singulis priscae et suae formae nimis dissimilia esse videantur. Immo congruunt in iis omnia ferme in idem ingenium, in eosdem mores, in eandem formulam sentiendi et loquendi. Eam rem quisque intime sentit, qui accurate et cum sensu legit: ac ne id sentias tantum, sed causis suis cognoscas, saepe tibi ab his Carminibus ad Apollonium Rhodium, ad alios Alexandrinos poëtas et ad eum, qui vulgo Homeri imago putatur, Quintum Smyrnaeum transcurrendum est. Quid autem? si mirificum illum concentum revocatum in primis Aristarchi eleganti ingenio et doctrinae debemus. Quid? si hic ipse Zenodoti et antiquiores interpolationes multosque absonos versus sustulit; tales dico, quales paullo ante notavi[50]): quos qui forte erutos nobis postliminio restituere vellet novus editor, ridere- 266
tur, ut opinor, ab iis ipsis, qui nunc Aristarchi acumen rident. Quid? si Aristophanes et Aristarchus comparandis vetustatis monumentis omnibus proprium aetatis cuiusque sonum et legitimas antiquae orationis formas calluerunt, et iidem Hymnos ceterosque libros, olim magno numero Homeri nomine venditatos, tanquam spurios Homerica familia summoverunt, primique in hoc genere altioris ac subtilioris iudicii, sed hominibus Graecis minus difficilis, excelluerunt atque praeclara exempla dederunt[51]).

---

50) In notis 45. et 46. Illisque addenda videtur maxima pars versuum eorum, qui in vulgari nostro textu adhuc haerentes, mihi plerique uncinati, plane absunt ab optimo codice Veneto. Numero sunt 46. Nec horum magis quam illorum ab Eustath. servatorum indicium fit in Scholiis nostris.

51) Neque solum in Hymnis, ut puto. Nam ad illos potissimum Criticos vel discipulos eorum retulerim, quod eruditioribus aetatibus nullum ferebatur *ὁμολογούμενον γράμμα τῆς Ὁμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον*, ut ait Ioseph. [*ποίημα οὐδὲν πρεσβύτερον ἧκεν εἰς ἡμᾶς τῆς Ὁμήρου ποιήσεως*, Pindario ap. Sextum Empir. adv. M. 1, 204.] Sed de Hymnis prope compertum habeo, quod modo dixi, nullum doctorum Alexandrinorum eos pro Homereis habuisse. Etiam hic silentia loquuntur. Non quod talibus significationibus multum tribuam, qualis est ap. Apollon. Lex.

267 Fateor, haec omnia a nobis non posse confirmari ob egestates fontium: et clarorum temporum lucem exspectanti sensim subrepit taedium coniecturarum: at unam rem non debeo omittere, ad iudicium nostrum de hoc vulgato Homero gravissimam. Nam ut Aristarchus a pluribus veterum partim clare partim tectius insimulatur maximae temeritatis in corrigendo, in tollendis et excernendis bonis versibus [52]), ita nemo
268 unus reperitur, qui ipsum narret aliquid insigne subiecisse poëtae, aut a se compositos versus inculcasse. Atque id ab illo non esse factum, etiam verisimile est propter ea, quae de ingenio eius diximus, apto illo quidem et trito iudicandis carminibus, haud scribendis. Itaque, ut omnia summa tribus

---

v. *Φιλομηλείδης*; etsi ista non de nihilo sunt. Nusquam in tot Scholiis ad Iliadem et Odysseam, ne semel quidem, auctoritas Hymnorum affertur, quum eius rei occasio esset. Immo cum exemplis *τῶν νεωτέρων* s. *τῶν μεθ' Ὅμηρον*, *poëtarum Homero posteriorum*, quae afferuntur ab illis, convenit nonnunquam plane hic usus Hymnorum. Quae si vera sunt, facile potest coniici, qui factum sit, ut olim nulla celebris fuerit collectio Hymnorum, parata ab erudito Grammatico. Nimirum si fuisset talis, aut equidem Scholiastarum consuetudinem ignoro, aut alicubi saltem eius nomen exstaret. Nunc Hymni ab optimis scriptoribus antiquitatis neglecti, praeter Pausaniam et similes antiquarios, ne desiderium quidem nostrum moverent, nisi rara fortuna aliquot codicum foliis pepercisset.

52) Vide sup. cap. XLVI. sqq. et XLIX. sq. At fortasse nonnulli etiam *ἐξαίρεσιν* (*lituram*) subiecerunt vocabulo *ἀθετήσεως*. Nam ista duo confundi videntur interdum; et fuit facile confundere, praesertim verba *περιγράψαι* et *ἐξελεῖν*. Cuiusmodi certum exemplum praebet Eustath. ad Odyss. p. 1480. 19. collato loco Athenaei. Ceterum libidinem corrigendi, quae proprie dicitur in verbis et sententiis singulis, veteres rarissime reprehendunt in Aristarcho, etsi non raro recedunt a decretis eius. Praeter haec singulares sunt in Scholiis loci duo, unus ad *ι*. 222. alter ad *π*. 466. In priore Aristarcho etiam reverentia veterum recensionum tribuitur et *περιττὴ εὐλάβεια*: in posteriore constantia emendationis eorum, quae praeceptis suis contraria putasset. Quum enim ibi aliquid tale sit, enarrator coniicit, in exemplari illius aliam scripturam olim fuisse: *οὐ γὰρ ἂν αὐτὸ ἀπαραμύθητον ὁ Ἀρίσταρχος ἀφῆκεν*, *non relicturus fuisset illud sine medela aut fomento*. Doctum hoc est et vetustum Scholion, sed cuius auctor textum Aristarchi non viderat.

Aristarchus.

50.

50 /

Aristarchi ἀδήγοις.

verbis complectar, Aristarchus id, quod audacia aetati suae propria, atque adeo rei consentanea, nimiaque sobrietate acuminis deliquit, pensavisse videtur religione et cura et omni cautione, ne quidquam in exemplum suum admitteret, nisi quod Homericae aut certe priscae monetae esset.

Revertamur ad propositum. Est enim reliquum, ut de *ἀθετήσει* Aristarchi proprie dicamus. Macrobius quidem scribit, tria haec ex aequo impossibilia iudicari, vel Iovi fulmen, vel Herculi clāvam, vel versum Homero subtrahere[53]). Hoc is recte, sensu illo quo dixit: sed perperam transfertur ad hanc rationem criticam. Nec iam loquor de versibus, quos dudum oblitteravit Aristarchi recensio. Subtracti sunt illi; Homerus passus est; nemo sentit. Sed nullum est omnino genus scriptorum, cui facilius et cum minore dispendio sen-
tentiarum aliquid demi possit, quam his *ἀοιδοῖς*, quippe quo- 269
rum oratio iuvenili ubertate per longas ambages deducitur, et apud quos saepe levium, ad nostrum quidem sensum, ac minutarum rerum imago spirat. Neque apud eos comprehensio et ambitus verborum sic terminatur artificiose, ut perpetuitas contextus tollatur dempto aliquo versiculo; quin contra ita nonnunquam ad doctas aures gratior currit sententia. Sed nolo nunc causas huius rationis emendandi persequi; quid Aristarcho placuerit, breviter et simpliciter tradam.

Enimvero primum nobis fons indagandus est, unde *ἀθετήσεως* exempla petamus. Namque celeberrimi illius obeli tam rara vestigia exstant sub Aristarchi nomine, ut congesta ex Scholiis, ex Eustathio, ex reliquis scriptoribus, omnia vix triginta versibus suspicionem importent. Ea res me pedetentim adduxit in hanc opinionem, ut hodie *ἀθετήσεις* clarissimi Critici multo saepius legi putem quam nomen eius, multoque maiorem partem notationum huius generis, quae in Scholiis
sine auctore afferuntur[54]), ad eius auctoritatem referendam 270
esse. Id quibus argumentis coniecerim, paucis docebo; an probabilia ea argumenta sint, cuiusvis erit iudicare.

---

[53]) Saturn. V, 3.

[54]) Sive verbo *ἀθετεῖται*, in Scholl. adscripto simpliciter versibus iis, qui in textu praestantissimi cod. virgula signati sunt: ut in rhaps. *α*. 29—31. 110. 133. 139. 192. 424. 444. 474.; sive addito voc. *ὀβελός*: ut *ϑ*. 235. at id rarissime. Sunt tamen etiam loci, qui in textu quidem habent virgulam s. obelum, sed indicium

Primo enim apparet, totum hoc corpus Scholiorum potissimum ad Aristarchi recensionem esse comparatum: arguunt id librorum subscriptiones[55]); arguunt plurimae lectiones et correctiones; arguunt omnia. Tanta autem ille fuit existimatione apud Grammaticos cuiusque sectae, ut vel omisso nomine satis significatus videretur legentibus. Huc accedit gravissima ratio, quod versus aliquot simpliciter *ἠθετημένοι* esse traduntur in Scholiis, et in textu codicis obelo notantur, quos alii perspicue tradunt ab Aristarcho notatos[56]).

---

eius deest in Scholl. Vide ad α. 96. 493. Catal. 110. 138. 381. 382. δ. 149. κ. 51. 52. μ. 371. (*ὅτι διεσκεύασται.*) τ. 125. ψ. 259—261. ω. 677. 778. Aliquoties adeo obelus positus est confuse et falso, ut hac de re singulatim dicendum sit in descriptione codicis.

55) Ubi primo loco promittuntur in Scholiis *τὰ Ἀριστονίκου σημεῖα καὶ τὰ Διδύμου περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως*.

56) Satis erit hic quoque tribus exemplis defungi. Versus Odyss. λ. 583. in Ven. Schol. Il. Catal. 104. (597.) refertur ad *τὰ κατὰ τὴν Νεκυίαν ἠθετημένα*, totique illi loco de Tantalo adscriptum est in codd. quibusdam *ΝΟΘΕΥΕΤΑΙ*. Iam dudum ex Schol. Pind. ad Olymp. I, 97. constitit, *κατὰ Ἀρίσταρχον νόθα εἶναι τὰ ἔπη ταῦτα*. Ad Catal. 36. (529.) legitur apud Eustathium et in Scholiis iam olim editis, hunc et duo proximos versus *ἠθετῆσθαι* a nonnullis; in *ἀθετοῦσι* nominatur Zenodotus. Sed ad Il. ι. 395. eadem Scholl. in uno illorum versuum plane dant auctorem criseos Aristarchum, quasi *παρακολουθοῦντα Θουκυδίδῃ* (I, 3.). Nunc etiam necessarium versum Odyss. α. 344. ab illo notatum legimus; addendique sunt haud dubie δ. 726. 816. Tertius insignior testis est Athen. II, p. 39. D. de versu Il. ϑ. 231., quem ob inepte supervacuam sententiam ab Aristarcho notatum s. deletum scribit, (habet *περιγράφειν*,) et plane probat illud iudicium. Ebrietatem spiritus facere, non *κρεωφαγίαν*. At utroque etiam fiunt melius. Quod, mirum esset, ni et Aristarchus sensisset. Quid ergo, si proximus vs. *πίνοντες* recentior fuerit illo, et additus a novo correctore? Valde laborat is versus ab *ἀσυνδέτῳ*, cuius exemplum, admodum dubito, an alibi reperiatur tale in duobus participiis. Quanquam Aristarchus hanc figuram amavit, et aliquoties primus in textum intulisse videri potest. Ut δ. 238. φ. 191. et aliis exemplis aptioribus, quae nunc non sunt ad manum. Sed de auctore illius *ἀθετήσεως* nihil liquet ex novo codice, qui obelum habet in textu, et Scholion: *Περιττὸς ὁ στίχος· ἐκ γὰρ τοῦ πίνειν, οὐκ ἐκ τοῦ ἐσθίειν τὸ καυχᾶσθαι συμβαίνει.*

Aristarchi ἀθέτησις. 50.

Aristarchi ἀδέσποτος.

cf. Lehrs Arist. 78.

ἀθετ. ὃς νείκεσσε θεάς, ὅτε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο

Ω 30 τὴν δ' ᾔνησ' ἥ οἱ πόρε μαχλοσύνην ἀλεγεινήν

Denique quid hoc est, quod tam frequenter in egregiis illis 271
Scholiis legimus, Zenodotum et Aristophanem aliquid *προηθετηκέναι* i. e. *ante notavisse, obelum antecepisse*[57])? Cuius? obsecro. Num cuiusquam alius quam eius, qui unus studiosissime *Homero cultum quaesisse, obelosque, spuriorum stigmata* 272
vatum, propemodum invenisse creditus est? Haud vereor igitur, ne coniectura aberrem, si multo maiorem partem istorum obelorum ad Aristarchum pertinere dicam. Nam nonnulli sane videri possint Aristonici esse vel aliorum etiam antiquiorum, quorum memoriam *παράδοσις* obruerit. Ac cupiat ita rem esse, quisquis favet magno nomini: adeo in illis multa sunt specimina pravissimae temeritatis.

Etenim versus in codice *ὠβελισμένοι* sunt admodum 470; numerusque fortasse aliquanto maior esset, si codex servatus esset integer. Attamen ne illum quidem numerum per se nimium putem pro fama obeli Aristarchei. Hunc autem ut cognoscamus, necesse est talia quaeramus exempla, quae Aristarcho certa fide adscribuntur. Neque in iis
ipsis nihil reperitur, quod nobis, qui nec fontes eius, nec 273
causas castigationis omnes novimus, temerarium et ab insigni insolentia profectum videri debeat. Verum non est huius loci, de hoc genere accurate disputare: itaque potiora quaedam leviter perstringamus.

Ordiamur ab extremis, *Ὁμηρικῶς*, ut aiunt. Nota erat iam dudum ex Eustathio et aliis *ἀθέτησις* versuum de iudicio Paridis *ω*. 24—30., modo auctor *ἀθετήσεως* ignorabatur, quem Aristarchum esse nunc comperimus. Ab eo igitur notata sunt in istum locum et alia quaedam sane leviora, et hoc,

---

57) Vide ad *λ*. 356. 515. *ξ*. 95. 213. 317—327. *ο*. 147. 148. *σ*. 39—49. *τ*. 327. *ψ*. 824. 825. *ω*. 6 9. 614—617. ubi nota, vocabulo *προηθέτηται* s. *προηθεῖτο* fere praepositum esse usitatissimum illud *ἀθετεῖται*. Eiusdem generis et significationis sunt loci, ubi est *ἠθετεῖτο καὶ παρὰ Ζηνοδότῳ, καὶ παρ' Ἀριστοφάνει*, sive *οὐδὲ ἦν, οὐδὲ ἐγράφετο, οὐδὲ ἐφέρετο παρὰ Ζ., παρ' Ἀριστοφάνει*. Vide *ϑ*. 164. 189. 235. 284. 371. 528. *ι*. 23. 416. *κ*. 240. 387. 397. 498. *λ*. 78. 766. etc. Cf. *ι*. 684—688. *κ*. 253. *λ*. 180. *σ*. 597. sq. *φ*. 130. Quatuor tantum aut quinque locis nomen Aristarchi subiectum est illis, ut *ι*. 684. Haec omnia qui mecum percurrerit, non dubitaturum puto, quin ubique fere Scholiastae respexerint ad *conditorem vulgaris recensionis et παραδόσεως, Aristarchum.*

quod Homerus gravissimam illam causam belli non fuisset uno loco allaturus, quoniam eius attingendae saepe occasio fuisset, si fabula esset omnino aetatis Homericae. Obvertebant quidem nonnulli plura apud poëtam semel memorata, quae tamen Critici intacta reliquissent. Frustra. Non enim ille ε. 63. silet νῆας ἀρχεκάκους i. e. profectionem Paridis Lacedaemonem, in qua ex more saeculi sui haud dubie ad fatalem causam regressurus erat, quae culpam transferret in deos. Quamobrem et veteres[58]), et recentiores aliqui, in quibus instar omnium Hemsterhusius est, plane probaverunt iudicium illud, quo iudicium Paridis tollitur. Neque equidem tantae auctoritati obloquerer, nisi mihi, ut alibi significavi, in
274 his postremis alium auctorem quam priorum librorum audire viderer. Nunc vero et illud et Hesiodeam *μαχλοσύνην*[59]) haud gravate fero, etsi ea iam in Aristophaneo et in urbicis quibusdam exemplaribus expulsa erat, toto hemistichio sic mutato, *ἣ οἱ κεχαρισμένα δῶρ' ὀνόμηνε.* Quam recte et religiose, non dixerim. Nam parum probabiles puto eas omnes coniecturas et obelos, quibus extrema Iliados ad similitudinem Homericae consuetudinis per vim refingere voluerunt[60]). Alibi saepius obscurior est sententia Aristarchi. Ut π. 613. incertum est, hicne ipse versus an proximi duo, qui nimis *ταυτολόγοι* sunt, abfuerint ab altera recensione illius. Item ι. 684—690. (688—694.) ambiguum videri potest, quid Aristarchus primus fecerit, quidque omnino notaverit, quum perspicue numeretur in *ἀθετοῦσι.* Quodsi is idem fuit, ut suspicor, qui locum illum *συνέτεμε,* reiectis sex versibus ita scribere voluit, ut *Χεῖρα ἑήν* finem faceret orationis Ulyssis, eique versui subiungeret duos illos, *Ὣς ἔφ. — σιωπῇ* et *Δὴν δ'*
275 *ἄνεῳ — Ἀχαιῶν,* deleto eo, qui vulgo his interpositus est, a me uncis inclusus. Nam hic mihi semper importune repetitus videbatur, quum superiores, licet et ipsos molestes, propter

---

58) Macrob. Saturn. V, 16. med. et Auct. Vitae Hom. T. V. Ern. p. 148.

59) Conf. Suidas et Apollon. voc. *μαχλοσύνη* ibique Villois. Simul ex hac re intelligimus, Aristarchum Hesiodo seu auctori *Καταλόγων* inferiorem quam Homero aetatem tribuisse.

60) Id ita factum esse clarum est ex Scholl. ad *Υ. Φ. Ψ.* In quibus rhapsodiis certatim elaborarunt veteres, ut notas proprias alienorum ingeniorum eximerent.

Aristarchi ἀθέτησις.

Φέρεκλος

ε. 63 - ἔξοχα γάρ μιν ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη·
ὃς καὶ Ἀλεξάνδρῳ τεκτήνατο νῆας ἐΐσας
ἀρχεκάκους, αἳ πᾶσι κακὸν Τρώεσσι γένοντο
οἷ τ' αὐτῷ, ἐπεὶ οὔ τι θεῶν ἐκ θέσφατα ᾔδει.

αἰχμὴ δ' Αἰνείαο κραδαινομένη κατὰ γαίης
ᾤχετ', ἐπεί ῥ' ἅλιον στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς ὄρουσεν.

684 - Καὶ δ' ἂν τοῖς ἄλλοισιν ἔφη παραμυθήσασθαι
οἴκαδ' ἀποπλείειν, ἐπεὶ οὐκέτι δήετε τέκμωρ
Ἰλίου αἰπεινῆς· μάλα γὰρ ἑθεν εὐρύοπα Ζεὺς
χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε, τεθαρσήκασι δὲ λαοί.
ὣς ἔφατ'· εἰσὶ καὶ οἵδε τάδ' εἰπέμεν, οἵ μοι ἕποντο,
Αἴας καὶ κήρυκε δύω, πεπνυμένω ἄμφω.
690 Φοῖνιξ δ' αὖθ' ὁ γέρων κατελέξατο· ὣς γὰρ ἀνώγει
ὄφρα οἱ ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδ' ἕπηται
αὔριον, ἢν ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ' οὔ τί μιν ἄξει.
ὣς ἔφαθ'· οἳ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ
μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀγόρευσεν.
δὴν δ' ἄνεῳ ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν.

5

Aristarchi ἔλεγχοι.

β 136 νέμεσις δέ μοι ἐξ ἀνθρώπων
ἔσσεται· ὡς οὐ τοῦτον ἐγώ ποτε μῦθον ἐνίψω

commoditatem sententiarum ferendos censerem. Difficilior erit defensio audaciae nostrae h. e. Aristarcheae in μ. 175—181. contra Pium, qui nonnulla bene opponit, neque tamen id efficit, ut istis versibus plus fidei habeamus quam similibus illis σ. 356. sqq.[61]). Aliae *ἀθετήσεις* eius traduntur versuum δ. 117. ξ. 500. o. 449—451. et 712. σ. 444—456. ω. 556. 557. Denique notabile est in primis, quod mirantur Grammatici ad ρ. 172., hunc versum ab illo sine nota transmissum esse, quum talia, quae vim sententiae minuerent restringendo, obelis signare *consuevisset*[62]). Quo uno ex loco satis appareret, etiamsi ceteri omnes deessent, Aristarchum multo plura *ἀθετῆσαι*, quam quibus nomen eius appositum est. Atque in Odyssea quidem non memini nisi unius versus, ab eo nominatim *ἀθετουμένου*, β. 137., quem certe durior ellipsis verbi substantivi parum defendat. Haec enim ipsa interpolationis causa esse potuit, ut Il. η. 353. ι. 416. et in aliis versibus. Ceterum etiam obelum posuit cum asterisco coniunctum, duplicata nota significans, suo quidem loco egregium versum esse sed alieno loco minus recte repetitum. Quam ob causam partim 27 versus α. 366. sqq. pro interpo- 276
latis habiti sunt; perperam sane illi, ut alii multi eiusdem notae. Neque tamen dubium est, quin similitudo quaedam locorum interdum occasionem dederit versibus inepte iterandis. Sed de his aliisque diligentius disputabo in altera parte huius libri, in qua unci mihi mei defendendi erunt.

LI.

Nunc nobis unus restat e Criticis nobilioribus, Crates Mallotes, qui a singulari studio poëtae Homericus dictus est, Aristarchi idem aemulus et adversarius acerrimus[63]). Is scho-

61) Vide supra cp. XXX.

62) *Μεμείωκε τὴν ἔμφασιν. Καὶ τὰ τοιαῦτα εἴωθεν ἀθετεῖν ὁ Ἀρίσταρχος.*

63) Suidas vocc. *Κράτης* et *Ἀρίσταρχος*. Illo loco ei tribuitur *διόρθωσις Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας ἐν βιβλίοις θ', καὶ ἄλλα*. In his *ἄλλοις* fuerunt, ut opinor, plura ad historiam et doctrinam poëtarum pertinentia, et opus *περὶ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου* s. *λέξεως*, cuius quintum librum excitat Athen. XI. p. 497. F.

lam videtur condidisse Pergami. similem Aristarcheae, nec minus celebrem discipulis[64]). Nam ut ab Aristophane sunt
277 Aristophanei, ab Aristarcho Aristarchei, ita Cratetei appellantur nonnulli, quibus et ipsis aemulationem et certamina reperimus fuisse cum Aristarcheis[65]). Postquam enim reges animosiora studia expulerant ex civitatibus Graecorum, amor contentionum in Scholas Rhetorum et Grammaticorum migravit, et, uti olim de principatu in re publica, ita nunc de grammaticis quaestiunculis gravissime inter se certarunt. Ac videtur quidem Crates Aristarcho parum cessisse existimatione aequalium, quippe qui cum illo in coryphaeis huius artis numeretur[66]), novamque gloriam duxerit ex eo, quod doctrinam litterarum primus pertulit ad Romanos[67]).

Permirum est. in paucis reliquiis eius satis argumenti esse, ut, quibus de rebus cum Aristarcho contenderit, et quan-
278 tum inferior fuerit illo, suspicari liceat. Immo nullius veterum Criticorum ingenium et doctrinam nobis tam bene nosse videmur, quam Cratetis huius. Ac primum quidem, quum Aristarchus Homerum ad simplicitatem priscorum temporum, non ad novas opiniones temere affictas, interpretari instituisset, Crates Stoicus gloriae vatis male consuli putavit, nisi ipsi multiplices artes Pergamenas allineret, eumque converteret in Philosophum, Mathematicum, Astronomum, Geographum, et

---

64) Scripserat de ea Ptolemaeus Ascalon. *ἐν τῷ περὶ τῆς Κρατητείου αἱρέσεως* laud. in Schol. ad *γ*. 155. Ad eiusdem scholae sive sectae auctoritatem unice refero *τοὺς ἐκ Περγάμου Γραμματικούς*, et *τοὺς Περγαμηνοὺς πίνακας* (*catalogos classicorum scriptorum*) apud Dionys. Hal. T. V. Reisk. p. 630. 661., ubi Sylburg. male cogitabat de Aristarcho.

65) Ut Herodico Babyl. de quo v. Ions. S. H. P. II, 13, 6. conf. Scholl. ad *ν*. 29. *υ*. 53., si modo hic idem est Herodicus, diversus ille quidem ab Herodico Selybriano, noto medico, *ι*. 453. *λ*. 515. De Zenodoto Crateteo attuli coniecturam meam cap. XLII in fine. Tauriscum addit Sextus Empir. c. Math. I, 248. Alexandrum Polyhistorem Suid. T. I. p. 104. Contra laudantur libri Dionysii Thracis et Parmenisci *πρὸς Κράτητα*, *adversus* Cr., ad *ϑ*. 513. *ι*. 460.

66) Strabo I. p. 30. (54.) Sextus Empir. I, 44.

67) Sueton. de ill. Gramm. c. 2. ubi memoratus Attalus haud dubie est II. cognomine Philadelphus, qui Pergami coepit regnare Olymp. CLV. 2. A. U. C. DXCV.

Crates Malleotes

51.

Crates Malleates.

quidvis potius quam quod ipse esse voluerat. Illius generis
sunt pleraque, quae ex Commentariis eius excerpta leguntur
apud Strabonem, Geminum et Grammaticos, de Homerico
Oceano, de Arcto non occidente, de Aethiopibus bifariam di-
visis, de Gadibus a Menelao circumnavigatis, de Laestrygo-
nibus sub dracone habitantibus, de Eremnis, populo Indiae,
de interpretatione νυκτὸς θοῇς[68]); tum similia inepta de alle-
goriis fabularum, de Apolline eodem ac Sole, de Vulcano, 279
experimenti physici causa in Lemnum praecipitato, de cultiore
victu heroum etc.[69]). De quibus rebus omnibus si non me-
liora docuit iis, quae in margine commonstravi, eas res edo-
cendos nos Vossio nostro tradamus, Crateteam sapientiam non
desideremus. Neque vero eum rectius versatum esse video
in grammatica explicatione, ubicunque dissentiret ab Ari-
starcho, id quod longe saepius factum puto, quam notatum
reperitur[70]). Quanquam hoc in genere nonnihil est, quod

---

68) Vide Strab. I. p. 3. (7.) coll. Apollon. Lex. v. ἄμμορον cum Exc. Tollii, (quem tamen et emendatio commenti Cratetei et astronomica ratio fefellit,) tum p. 5 (10.) 31. (54.) 38. (56.) Geminum Elem. Astron. c. 5. et 13. Schol. ad Il. ο. 496. Eustath. ad κ. 394. p. 814. 20. ad Odyss. Schol. β. 1. et Eustath. δ. 84. p. 1485. 1. κ. 82. p. 1649. 33. υ. 299. Etym. M. p. 370. 43. Penitus noris hominem, si ad ista loca conferas Strab. III. p. 157., ubi tanquam princeps memoratur eorum, qui τὴν Ὁμήρου ποίησιν πρὸς ἐπιστημονικὰς ὑποθέσεις ἔτρεψαν. In transcursu etiam illius unum, quod superest, exemplum λύσεως afferamus de Il. σ. 192. Ibi quod Achilles negat se pugnare posse, quia arma sibi ablata essent, neque ullius herois, nisi forte Aiacis, apta futura, quaerebant ἐνστατικοί, cur non arma Patrocli sumpsisset, aliique alio modo gravem scilicet difficultatem tollebant. Hic Crates finxit, (finxit, inquam: nam ubi Homerus strategema illud ad hunc modum persequitur?) Patrocli arma iam Automedontem induisse. Non vidit ergo vir acutulus, de integro iam quaerendum esse, cur non Achilles denique Automedontis induisset, sibi aeque bene sessura.

69) Vide Heraclid. Alleg. Hom. c. 27. Schol. ad Il. σ. 239. Eustath. p. 1140. 47. p. 1893. 1.

70) Vide Strab. IX. p. 439. (670.) Schol. ad Il. α. 592. coll. Eustath. p. 1003. 38. Scholl. ad ι. 169. ν. 358. ξ. 31. seq. ψ. 679. Apollon. Lex. v. πλωτῇ ad Odyss. κ. 3. Schol. br. ad μ. 61. et Eustath. ad ξ 12. τ 229. Etym. M. p. 634. 8. etc. Semel laudatur Cr. ἐν Ὁμηρικοῖς in Schol. ο. 193.

200 receptum hodieque placet, et ab optimis interpretibus defenditur[71]). Denique quomodo se tractarit in variis partibus critici muneris, quod etiam in Hesiodo susceperat, minus exploratum habemus propter paucitatem talium speciminum[72]). Sed equidem non plura quaesierim, ut pravum hominis acumen mirer et indoctam temeritatem.

PARS II.

I.

Iam his, quae hactenus disputavi de conversionibus[1]) et vicissitudinibus textus Homerici, deque fontibus variarum ejusque scripturarum[2]), via patefacta videtur ad alterum caput hujus disquisitionis, in quo hujus emendandi generis summa et potissima[3]) praecepta et exempla proponam[4]), Etenim recte est a pluribus admonitum[5]), criticae artis rationem scriptorum varietate ingeniorum et materiarum, in quibus elaboret, ipsam quoque variari multisque modis mutari. Quantam vero putabimus diversitatem esse oportere in Homero[6]), qui non solum ipse diversissimus est a reliquis

---

71) Vide br. Schol. ad Odyss. *α*. 320. coll. Etym. M. p. 111. 21. Schol. ad *χ*. 188. et Eustath. p. 1924. 11. etc.

72) Lectiones Cr , quae tamen non sunt omnes coniecturae ipsius, in Scholiis, Eustath. et Etym. M. notantur hae: Il. *γ*. 155. *ὦκα* retractum ad *ἰυῦσαν'*, *λ*. 753. *δι' ἀσπιδέος*, hodie vulgo lectum *μ*. 25. *ἓν δ' ἦμαρ* (de quo v. sup. cp. XLIV not. 85. med) *φ*. 322. *τυμβυχόης* pro infin. *τυμβοχοῆσ'* aut vulgato *τυμβοχοῆς* , 558. *'Ιδήϊων*, quae forsan optima est omnium, *ψ*. 361. *μεμνοῖτο*, *ω*. 253. *κατηφέες*, Odyss *γ*. 293 *Βλισσήν*, *λ*. 14 *Κερβερίων* p. *Κιμμεριων*. Conf. Scholl. et Intpp. ad Hesiod. *Ἐργ*. 530. Theog. 142.

1) mutationibus. 2) lectionibus. 3) potiora. 4) quo emendandi illius causae et propriae rationes summis praeceptis exemplisque illustrandae sunt persequendae. 5) animadversum. 6) et Hesiodo. Hesiodus ingenio inferior Homero, auctor *ἔπεων* et carminis admonitorii quo sapientis nomen assecutus est; at carmen multum abest ab arte serioris poematis nec habet complexum praeceptorum certioribus finibus inclusum.

Γ 155 οἱ δ' ὡς οὖν εἴδονθ' Ἑλένην ἐπὶ πύργον ἰοῦσαν
ἦκα πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον. Zenodot. ὦκα

Λ 753 τόφρα γὰρ οὖν ἑπόμεσθα διὰ σπιδέος πεδίοιο
immense, far-stretched broad. ἀσπιδής [illegible]

σπίδιος Aesch. frag 323 μακρὸς σπιδόθεν = μακρόθεν Antim. 74;
σπιδνός = πυκνός, συνεχής. σπιδόεις - πλατύς, μέγας, πυκνός Hesych. σπιδής;
hardly = spacious L. S.

M 25 ἐννῆμαρ δ' ἐς τεῖχος ἵει ῥόον· ὗε δ' ἄρα Ζεὺς συνεχές,

Φ. 322 αὐτοῦ οἱ καὶ σῆμα τετεύξεται, οὐδέ τί μιν χρεὼ
ἔσται τυμβοχόης, ὅτε μιν θάπτωσιν Ἀχαιοί.

Φ. 558 εἰ δ' ἂν ἐγὼ τούτους μὲν ὑποκλονέεσθαι ἐάσω
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ, ποσὶν δ' ἀπὸ τείχεος ἄλλῃ — thrown into confused
φεύγω πρὸς πεδίον Ἰλήϊον flight before

Ψ. 351 ὡς μεμνέῳτο δρόμου καὶ ἀληθείην ἀποείποι.

– ιδ. σπεύσατέ μοι, κακὰ τέκνα, κατηφόνες Schondbuber

γ 293 ἔστι δέ τις λισσὴ αἰπεῖά τε εἰς ἅλα πέτρη ἐσχατιῇ Γόρτυνος

[illegible]

poetis, sed cuius carmina etiam alio modo ad posteritatem transmissa sunt? Hac re etiam eas leges, quae alias primariae merito habentur, non raro mutari necesse est.

Nam quum hunc poetam nullo modo talem restituere liceat, qualis ab initio fuit, primum aliquid remittere de illa severitate, qua alias nihil, nisi quod profectum sit ab ipsis, dare volumus, contenti esse debemus, si eam formam ipsi reddere licebit, quam erudita antiquitas maxime probavit. [Omitto dicere de accurato[7]) usu subsidiorum, et de grammaticis legibus universis, quibus critica nititur.]

Codices, quorum usus nobis nunc ad Iliadem constituendam patet[8]) est, hi sunt. Omitto eos qui in Scholiis et Eust.[9]) in Etym. M. aliisque Grammaticis memorantur aut lectionum ab illis traditarum olim auctores fuerunt. Ita enim vel Sinopicus, Argivus et ceterarum civitatum et omnes paene Grammaticorum recensiones in ordinem recipiendi essent; Venetus Cod. 454., Lipsiensis et Vratislaviensis ab Ernestio satis diligenter excerpti, Barnesiani tres, Alteriani quinque, in quibus eminent ρ. et 117.

Alii Codices unde viri doctissimi tantum per occasiones afferunt scripturam, ut Parisini alii.

Non per totum opus excussi Harlejanus et Italici Bentlejani Stephanianus cujus variam scripturam et in editione sua et in Thesauro L. Gr. dispersit.

Codices editorum veterum inde a Chalcondyle; qui quum pro saeculi more non memorant quid tollendum quid recipiendum putarint, raro pronuntiari certo potest quae ibi lectiones comparuerint; tamtummodo conjecturis assequi licet neque omnibus in locis. Certius dixerim pluribus istorum editorum saeculi 15. et 16. codices ad manum fuisse quam Ernestius putabat. Id intellexi ex eorum lectionibus non paucis quas nec ex Eustathio nec aliunde habere potuissent, sed in his digredi nihil attinet. Excussis horum Codicum lectionibus et ad suas classes redactis, facile intellexi, nullum superesse qui nobis veteris cujuspiam Gram-

---

7) assiduo. 8) concessus est. 9) Commentarius Eustathii multis locis emendatus editus. Basil. 1560. Codicem Eust. manualem parvo negotio restituere liceret et is textus melior aliquanto esset vulgato; proxime ad illius fidem accedit editio Romana Majorani etsi non constanter in Eust. emendando versata.

matici recensionem repraesentaret[10]). Vel pessimi et ex pessimis exemplis ducti interdum praeclaram et antiquam lectionem afferunt, boni contra, immo optimi admista aliquoties habent deteriora. Non loquor de mendis calami quibus optimae recensiones deformari solent[11]): qua in re singularem fortunam obiisset Cod. Venetus, si — quod tamen optandum fuisset — presse simpliciterque typis exscriptus esset. De recensionibus loquor... Eas plane confusas haberemus nisi Scholia subvenirent in talibus locis.

Ex his omnibus fontibus omnium fere saeculorum ductae scripturae materiem faciunt textus ad veterum [12]) normam restituendi. In quo ita versari oportet, ut, quoad ejus fieri potest, nullum verbum admittas, quod non bono teste vel auctore probari queat. Et in multis quidem locis hanc prope diplomaticam fidem plane assequi licet. Nam ut rem uno quodam exemplo demonstrem, Iliadem apud veteres a voce *Μῆνιν* incepisse, satis docent Apionis (v. Senec. Ep. Lib. XIII, 3 (88) 40) et aliorum, 'quos ridet Lucianus (Ver. Hist. II p. 116) ineptiae. Mox vocabula *ἄειδε* et *οὐλομένην* etiam antiquiorem auctoritatem habent, Protagorae apud Aristotelem (Poet. cap. 19 §. 8). Duo postrema primi versus verba[13]) et ipsa satis [indicandae[14])] testimonii habent ex vetere notatione difficultatis, quam temere fingebant, metricae; totusque syllabarum in hoc versu olim notatus numerus etiam nomini *θεά* auctoritatem daret, 'si aliunde non certa esset. Sed quum *Μοῦσα* eius loco non conveniat, vulgatum illud ipsa res satis firmat. Neque hactenus in hac exploratione[15]) veteris fidei Scholiastae nobis interrogandi fuerunt. Ex his vero discimus, altero versu nominativum ἣ nonnullis displicuisse, eosque maluisse dativum[16]) ᾗ ut etiam grammatica ratio rem proximis verbis contentam ad Achillem ipsum referret. Quae correctio an vetustior lectio praestabilior sit, ex antiquo usu sermonis et conformandae sententiae judicandum est. Nam conjecturis certe non deterior textus reddendus est, qui ne probabiliter quidem ita sine idoneis causis mutandus est.

---

10) scilicet ex 3. et 5. saeculo p. Ch. 11) optima recensio deformari potest. 12) antiquam. 13) vocabula. 14) probatos testes habent, ineptos reprehensores. 15) expeditione. 16) correctumque esse qui mallent.

οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν
ἄλγη Philod. de ira p. 100 Gomp.

ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν

ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν

Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

ic Aeschin 1 p. 12 f. Aesch Suppl 800.

ίνασαν ὑπὸ ζόφου ἠερόεντος

οις μετὰ δαίμονας, ὄφρα ἑ μήτηρ

ἰδοῦσα μεταλλήξειε χόλοιο.

ἦρ ἤνωγεν ἀγαυὴν Περσεφόνειαν

ἔρεβεσφι μετὰ σφέας, ὄφρα ἑ μήτηρ

ἰδοῦσα χόλου καὶ μήνιος αἰνῆς

παύσειεν.

Quis enim tertio versu patiatur ἰφθίμους mutatum in ἰφθίμων, quod alibi fere in poeta[17]) id vocabulum de personis potius quam rebus et nusquam alibi illa forma in feminino genere legatur? aut si quis pro quarto versu hunc ēlumbem poneret Τρώων, αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τ. κ. ubi ἑλλώρια primam produceret nullo auctore. Nam quia eadem res in Ἀχιλεύς et tot aliis verbis usitata est, non continuo sine exemplis alio transferri potest: ἕλωρ autem non magis quam verbum ἑλεῖν[18]) apud ullum poetam primam syllabam producit, vel consonantem duplicat: aut si quis verbis commutatis scriberet ἄλγε ἔτευχε et θῆκε κύνεσσιν? Illud enim vulgatum ἄλγε ἔθηκε firmat Apoll. Alex. (sub voce ἔθηκεν) Fulgent. de allegoria Virgilii (ed. Munker p. 146) alii. Ita denique frigidae correctiones Apollonii Rhod. et Zenodoti, κεφαλάς pro ψυχάς, δαῖτα pro πᾶσι nihil aliud quam vulgatarum scripturarum vetustatem confirmant. In interpunctione vellem plane sequi liceret morem veterum qui eam non constructionis indicandae sed solius pronunciationis adjuvandae causa adderent. Nos vulgo utramque rem sapienter conjungere videri volumus, ex quo justo plures et nonnunquam ineptissimae distinctiones interdum inductae sunt; quas iis saepe locis intactas reliqui, ubi non prorsus inutiles[19]) essent sed alibi constanter[20]) sustuli, ubi bonam pronunciationem etiam impedirent[21]). Nam frequentant eas hodie plerique — etiam ubi prorsus ineptae sunt et rationi repugnantes v. c. ineptississimas ante voces encliticas, quarum pronunciationis haec est natura, ut sine ullo intervallo cum antecedentibus putentur[22]): ut Hymn. in Cer. 338 et 349 ὄφρα ἑ μήτηρ. Id eo est absurdius, quia fuerunt olim qui paroxytonae voci priorem longam habenti duplicem accentum[23]) darent et in hoc genere ultimam syllabam antecedentis vocis acuerent. Quod in Eustathio Romano et in aliquot aliis veteribus libris saepe usurpatum ego ibi imitari rectum puto[24]), ubi ambiguitati aliquo modo[25]) occurrendum videbatur. Ut ubi post ὄφρα paroxytonum sequitur οἵ; quod utrum arti-

---

17) apud poetam. 18) ἐλεαίρω. 19) quum tantum incommodae. 20) satis. 21) bonae pronunciationi etiam nocerent. 22) conjungantur. 23) tenorem. 24) non spernendum putavi. 25) ita.

culus sit an dativus pronominis, ex sola inclinatione intelligitur. Vid. exempli causa *ἕσαν οἱ πέπλοι* Od. *ο*. 105. etiam Il. *χ* 146 *εἴπωρ οἱ* ut *Ἄνδρά μοι ἔννεπε — ἄλλό τι.*

II.

Iam his, quae hactenus disputavi de mutationibus[26]) et vicissitudinibus textus Homerici, deque fontibus variarum ejusque lectionum[27]), via patefacta videtur ad alterum caput hujus disquisitionis, in quo hujus emendandi generis summa et potiora[28]) praecepta et exempla proponam. Etenim recte est a pluribus animadversum[29]), criticae artis rationem scriptorum varietate ingeniorum et materiarum, in quibus elaboret, ipsam quoque variari neque eadem formula includi posse. Id si verum est in posteriorum aetatum scriptoribus quanto magis id cadet in priscos vates, quos sola fortuna sua et propagati textus modus[30]) istorum dissimillimos facit! Hactenus Homeri similis[31]) est fortuna Bibliorum nostrorum, maxime Iudaicorum, etsi horum criticam historiam mire obscuravit[32]) librorum Masora antiquiorum qui ad eam pertinerent, jactura hujusque ipsius farraginis[33]) ratio. Sed ut conjecturas mittam de prima eorum forma paullo audaciores et levibus argumentis probatas non dubitandum tamen puto, quin plures partes illius operis[34]) nominatim Pentateuchus seorsum[35]) primum vulgatae sint et quum deinde aliae aliis subnexae novique deinceps libri additi [atque in sacro loco repositi] essent, sponte prodierit corpus quoddam et velut bibliotheca sacra. Postquam autem populus ex Babylonico exilio redux de publicis vel sacris suis reliquiis aptius[36]) ordinandis cogitabat, sive Esdras sive quis alius ejus rei auctor fuit, jam tum nihil aliud quam obscura fama auctorum celebrata esse videtur quae deinde facta sylloge magis invaluit[37]). Collectionem enim hanc de industria factam esse,

---

26) conversionibus. 27) scripturarum. 28) potissima. 29) admonitum. 30) ratio. 31) vix quidquam praeter Biblia. 32) superstitio et. 33) collectionis. 34) collectionis. 35) particulatim. 36) melius. 37) facta collectione firma fieri coepit.

ο 105 — Ἑλένη δὲ παρίστατο φωριαμοῖσιν, 2.
ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, οὓς κάμεν αὐτή.
Nauck conj ἔνθα τ' ἔσαν.

minime dubium est, etsi in Psalmis et in Prophetis quibusdam antiquiora et recentiora Carmina atque vaticinia diversi generis confusa fortuitam potius quam artificiosam compaginem produnt. Alterum quo magna similitudo horum sacrorum voluminum et Homeri cernitur, fortuna est ipsius textus. Nam quum primum colligerentur illa non potuit una et constans παράδοσις esse textus, certe non in antiquioribus partibus. [Tamen jam Alexandrinorum tempore fere vulgata quaedam forma inducta.] Alexandrini enim interpretes nonnulla ex alia quam quae hodie fertur recensione convertisse constat. His autem ipsis Christo nato propioribus saeculis aliquid novae operae navatum esse credibile fit, sive re ad id ducente, seu ex Graecae doctrinae aemulatione quadam [38]) [quanta in Iudaea ingenia cadit] per quam alia etiam in Bibliorum tractationem [39]) et in ipsam religionem Christianam translata sunt. Certe talmudicae vestigia criticae exstant ejusmodi ut doctiores quosdam in lectionum variarum delectu iam aliquanto ante Masoram conditam versatos esse oporteat. Ipsa vero Masora quum congerie variarum glossarum et notationum constet [40]) haud dubie plures habet antiquiores notationes quarum tamen auctores omissi totam rem obscuraverunt. Maturius tamen Hebraei quam Graeci desierunt novas lectiones excogitare et simul inductam παράδοσιν et [41]) aperte vitiatam [42]) consecraverunt. Longe ergo maxima pars vitiorum quae sacrum textum corrumpunt [43]) jam antiquissimis temporibus nata est, quum in illum non minus sibi licere putarent Judaei quam in quemvis humanum librum veterem. Sero enim hic error succrevit qui singula verba scriptoribus illis quasi dictata a numine fingeret; [neque in eam opinionem [44]) quisquam incidere poterat, quamdiu] satis obstabat [45]) diversitas textus pluribus locis tradita [46]). Adde quod etiam postea eadem in licentia versati sunt docti homines in translationibus Veteris Testamenti refingendis, quibus tamen non minorem prope [47]) quam Hebraeis textis divinitatem tribuerent. Haec omnia reputanti visus est sacer textus Masorethicus [48]) iam ante Chr.

---

38) imitatione. 39) traditionem. 40) offerat. 41) vel. 42) falsam. 43) quibus sacer textus corruptus est. 44) errorem. 45) impediebat. 46) manifesta. 47) parem. 48) noster.

natum universam formam suam accepisse nec mirum est, in gravioribus mendis, lacunis assertisque pannis fere omnes veteres testes conspirare nec succensere possumus Masorethis quod nobis textum passim depravatum tradiderunt nisi culpare velimus Herodianum vel Porphyrium quod non purum Homerum restituerunt. Ipsi denique ei qui criticam exercebant in Biblis non magis grammaticas rationes callebant qua Zenodotus Origenes.

An hunc vulgarem textum alius aut plures praecesserint nemo in tanta obscuritate rerum pro certo dixerit. Probabile tamen est, nostrum non unicum fuisse in primis in excellentioribus V. T. libris. Sed hic noster reliquos obscuravit nescio quibus fatis. Et Alexandrini interpretes aliquot libros ex diversa a Masora recensione vertisse constat.

Hinc fere etiam textus Homeri vulgaris noster.

Sed hunc vulgarem textum multi ingenio abusi deinde refixerunt variis modis, conjecturis contaminarunt. Judaeorum gravitas (non succurrit aptius vocabulum) acquievit fere in semel paratis etiam in vitiosissimis. Tamen mirum esset ni etiam conjecturae in textu sacro essent, ex antiquioribus temporibus, quibus nondum tanta superstitio invaluisset uterque populus. antiquioribus temporibus, etsi haec opera *θεόπνευστα* putaret non tamen ita stultus erat, ut singula verba suppeditata crederet; itaque in his aliquid sibi licere putabant mutando, excernendo, interpolando. Idem dein licenter in interpretationibus factum, etsi his parem fere auctoritatem tribuebant. Omnino liberalius cogitabant neque aliter poterant si *θεοπνεύστου* orationis plura non eadem exempla adhuc in manibus essent. Inprimis autem hoc simile quod in utrisque operibus passim clara vestigia[49]) exstant antiquissimae formae ut commissurae haud plane obscuratae, qualia tamen rudi inconstantiae recensentium potius quam consilio et fidei tribuenda puto. Ita ex his exemplis nemo colligat eadem fide versatos illos in reliquis.

Textus Hebraeus noster ex *παραδόσει* manavit, plane sic Homericus noster vulgaris. In utraque *παραδόσει* judicium adhibitum est lectionum quod tamen nobis refingere licet. In utroque *παράδοσις* ipsa nonnunquam mutilata est et corrupta.

---

49) exempla.

[Hoc quoque simile quod par in utroque opere strages facta est veterum operum ad illa illustranda et emendanda pertinentium. Quasi per caliginem animadvertere[50]) possimus ea quae circa διασχευήν et mox aliis modis facta sunt]. Sic Masora saepissime in corruptelas textus vulgaris nostri conspirat; idem accidit nonnunquam in Homero, ut suspecta loca et lectiones omnium Scholiorum et παραδόσεως auctoritate defendantur.

Masora multis ineptiis et exilibus superstitiosisque commentis oppleta; haec congeries Scholiorum non caret talibus. Etsi Graeci aliter delirant, aliter Judaei; et aliter qui linguae grammaticam rationem tenet aliter qui eam non curat indoctus[51]).

Masora et Scholia Homeri Corpora sunt diversis diversarum aetatum excussionibus completata.

---

50) videere. 51) rudis.

Typis Drægerianis C. Feichtii Berolinensis.

Sumptibus S. Calvary ejusque socii.